Prawo którego kraju zostanie zastosowane?

W przypadku sporów w sprawie, w której nie wszystkie okoliczności faktyczne są związane z tym samym krajem, trzeba ustalić, które prawo zostanie zastosowane przez sąd orzekający co do istoty sprawy.

W miarę jak rozwija się handel międzynarodowy i coraz więcej ludzi podróżuje do innych krajów, rośnie prawdopodobieństwo wystąpienia aspektów międzynarodowych w sporach z udziałem przedsiębiorstw lub osób fizycznych. Może to wynikać z tego, że strony są różnej narodowości, mieszkają w różnych krajach, bądź też zawarły umowę dotyczącą transakcji realizowanej za granicą.

W razie sporu nie wystarczy stwierdzić, który sąd posiada międzynarodową jurysdykcję do rozpoznania i rozstrzygnięcia danej sprawy; trzeba również ustalić, jakie prawo będzie miało zastosowanie przy rozstrzyganiu istoty sprawy.

Aby uzyskać szczegółowe informacje krajowe, należy kliknąć na flagę kraju.

Ostatnia aktualizacja: 16/01/2023

Stroną zarządza Komisja Europejska. Informacje na tej stronie nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej, nie ponosi ona również odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane czy odniesienia na niej zawarte. Więcej informacji na temat praw autorskich odnoszących się do stron UE znajduje się na stronie „Informacje prawne”.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Belgia

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Wiążące źródła belgijskiego prawa krajowego obejmują akty prawne, ogólne zasady prawa i prawo zwyczajowe. Akty prawne muszą być ogłaszane przez organy publiczne, ogólne zasady prawa są prawnie wiążące, ponieważ społeczeństwo jest przekonane o ich wartości prawnej, natomiast prawo zwyczajowe stanowi zbiór niepisanych norm i powszechnie uznawanych praktyk.

W Belgii sądy nie są związane precedensami. Orzecznictwo sądów, podobnie jak doktryna, ma istotne znaczenie, ale nie jest wiążące. Wyroki sądu są ważne wyłącznie pomiędzy stronami postępowania i nie są wiążące dla innych sędziów orzekających w podobnych sprawach. Sądy – z wyjątkiem Trybunału Konstytucyjnego (*Cour constitutionnelle* / *Grondwettelijk Hof*) – nie mogą zobowiązać pozostałych sądów do wydawania rozstrzygnięć na podstawie utrwalonej linii orzecznictwa. Nawet wyrok Sądu Kasacyjnego (*Cour de cassation* / *Hof van Cassatie*), który może uchylić wyrok wydany przez sąd niższej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, nie zawiera żadnych wytycznych, które byłyby wiążące dla sądu, który rozpoznaje ponownie sprawę. Treść wyroku Sądu Kasacyjnego jest wiążąca dla sądu właściwego do wydania orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie wyłącznie w przypadku, gdy Sąd Kasacyjny wyda ponownie wyrok w tej samej sprawie.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Uwaga:

Należy zauważyć, że federalna służba publiczna ds. zagranicznych (Service public fédéral Affaires étrangères / Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken) prowadzi bazę danych zawierającą ogólne informacje na temat konwencji dwustronnych i wielostronnych podpisanych od 1987 r.:

https://diplomatie.belgium.be/fr/traites

https://diplomatie.belgium.be/fr/traites

https://diplomatie.belgium.be/fr/traites

https://diplomatie.belgium.be/fr/traites

Teksty licznych konwencji obowiązujących w Belgii są opublikowane w belgijskim dzienniku urzędowym (Moniteur belge / Belgisch Staatsblad), który od 1997 r. jest dostępny w wersji elektronicznej pod adresem: https://justice.belgium.be

Na tej samej stronie internetowej można również znaleźć teksty wielu konwencji, które zostały zawarte przed 1987 r., w zakładce „Législation consolidée / Geconsolideerde Wetgeving” (2800 pozycji według stanu na dzień 1 sierpnia 2004 r.).

Belgia jest co do zasady suwerennym państwem sprawującym władzę zwierzchnią nad podmiotami podlegającymi właściwości jej sądów. Biorąc jednak pod uwagę coraz silniejsze umiędzynarodowianie się społeczeństwa, Belgia staje się w coraz większym stopniu związana zasadami przyjmowanymi przez organizacje i instytucje na szczeblu ponadnarodowym i międzynarodowym. W szczególności Unia Europejska (UE), Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) i Rada Europy wywarły wpływ na prawo belgijskie zarówno ze względu na traktaty i rozporządzenia (które mogą, ale nie muszą mieć bezpośredniego zastosowania), jak i dyrektywy i harmonizację przepisów prawa, co miało na celu skłonienie państw członkowskich należących do tych organizacji do dostosowania ich wewnętrznych systemów prawnych.

Do konwencji dotyczących praw człowieka mających bezpośrednie zastosowanie w Belgii należą Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i Europejska karta społeczna – obydwie te konwencje zostały uchwalone przez Radę Europy. Analogicznymi dokumentami na szczeblu Organizacji Narodów Zjednoczonych są odpowiednio Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

Unia Europejska (UE), jako organizacja o charakterze ponadnarodowym, wywiera istotny wpływ na państwa członkowskie, które do niej należą, w tym na Belgię. Podstawowymi aktami prawnymi UE są rozporządzenia, które mają bezpośrednie zastosowanie, oraz dyrektywy, które muszą zostać wprowadzone przez państwa członkowskie do krajowego porządku prawnego.

Na rozwój poszczególnych gałęzi prawa, takich jak prawo prywatne międzynarodowe, międzynarodowe prawo karne oraz międzynarodowe prawo handlowe i gospodarcze, wpływają niezliczone instytucje i organizacje, m.in.: Organizacja Narodów Zjednoczonych, UNICTRAL, Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego, UNIDROIT, Rada Europy, Unia Europejska i Wspólnota Europejska, Międzynarodowa Komisja Stanu Cywilnego, Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO), IATA (transport lotniczy) czy Unia Gospodarcza Beneluksu.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Zarówno organy na szczeblu federalnym, jak i organy regionów autonomicznych Belgii mogą przystępować do konwencji dwustronnych z innymi państwami lub regionami na świecie, pod warunkiem że przedmiot tych konwencji wchodzi w zakres ich kompetencji. Większość tego rodzaju konwencji jest zawierana z sąsiadującymi państwami lub z państwami, z którymi Belgię łączą bliskie lub istotne stosunki handlowe.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

W dniu 27 lipca 2004 r. w dzienniku urzędowym opublikowano ustawę z dnia 16 lipca 2004 r. wprowadzającą kodeks prawa prywatnego międzynarodowego. Ustawę tę można znaleźć w wyszukiwarce aktów prawnych w wersji skonsolidowanej.

Niniejsze informacje opierają się na kodeksie prawa prywatnego międzynarodowego. Przepisy kodeksu dotyczące zarówno jurysdykcji krajowej, jak i skutków wyroków sądów zagranicznych oraz dokumentów urzędowych mają zastosowanie do powództw wytoczonych po wejściu w ustawy życie oraz do wyroków sądu i dokumentów urzędowych wydanych po wejściu ustawy w życie. Sprawy, które nie podlegają przepisom przejściowym ustanowionym w kodeksie, są regulowane przez szereg przepisów prawa oraz obszerny zasób orzecznictwa i doktryny. Przydatne mogą okazać się następujące strony internetowe:

- https://www.law.kuleuven.be/ipr/en
- https://www.ipr.be/fr
- https://www.dipr.be/fr

Przepisy kodeksu mają zastosowanie wyłącznie w zakresie, w jakim dana sprawa nie podlega postanowieniom konwencji międzynarodowych, przepisom prawa Unii Europejskiej lub przepisom szczególnym.

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Sędziowie belgijscy nie stosują jedynie prawa belgijskiego. Często muszą wydawać wyroki na podstawie prawa obcego.

Przepisy belgijskiego prawa prywatnego międzynarodowego stanowią, że prawo obce należy stosować zgodnie z wykładnią przyjętą w odpowiednim państwie trzecim; jeżeli sąd nie jest w stanie samodzielnie ustalić treści prawa obcego, może zwrócić się do stron o współpracę w tym zakresie. W przypadkach, w których ustalenie przez sąd treści prawa obcego w rozsądnym terminie jest w oczywisty sposób niemożliwe, sąd musi zastosować prawo belgijskie (art. 15 kodeksu).

2.2 Odesłanie

Od momentu przyjęcia kodeksu odesłanie zasadniczo nie jest dopuszczalne (art. 16 kodeksu). Kodeks przewiduje jednak wyjątek dotyczący prawa właściwego dla osób prawnych (art. 110 kodeksu) i możliwość odesłania do prawa belgijskiego regulującego kwestie związane ze zdolnością do czynności prawnych osób fizycznych (zob. poniżej).

2.3 Zmiana łącznika

Konflikt ruchomy może się pojawić, gdy łącznik ulega zmianie wraz z upływem czasu (np. obywatelstwa) lub ze względu na zmianę miejsca (np. miejsca zwykłego pobytu).

W kodeksie prawa prywatnego międzynarodowego podjęto próbę określenia zasady, którą należy stosować w najpowszechniejszych sytuacjach, w których dochodzi do zmiany łącznika.

Na przykład jeżeli chodzi o skutki zawarcia związku małżeńskiego, pierwszym łącznikiem wskazanym w kodeksie jest miejsce zwykłego pobytu małżonków w chwili, w której powołano się na skutki zawarcia związku małżeńskiego (art. 48 kodeksu).

W przypadku spraw dotyczących pochodzenia dziecka kodeks stanowi, że prawem właściwym jest prawo państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili narodzin dziecka osoba, której więź rodzicielska jest przedmiotem postępowania (art. 62 kodeksu).

Prawa rzeczowe do majątku reguluje prawo państwa, w którym znajduje się przedmiot tych praw w chwili powołania się na dane prawo rzeczowe. W kodeksie doprecyzowano jednak, że nabycie i utratę takich praw reguluje prawo państwa, w którym znajduje się przedmiot tych praw w chwili dokonania czynności lub wystąpienia okoliczności faktycznych stanowiących podstawę nabycia lub utraty danego prawa rzeczowego (art. 87 kodeksu).

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Zwykłe normy kolizyjne nie mają zastosowania w szeregu przypadków określonych w kodeksie.

1. Na zasadzie odstępstwa prawo wyznaczone zgodnie z przepisami kodeksu nie ma zastosowania, jeżeli w świetle wszystkich okoliczności oczywiste jest, że dana sytuacja ma jedynie bardzo słaby związek z Belgią i jest bardzo silnie związana z innym państwem. W takim przypadku stosuje się prawo tego innego państwa (art. 19).
2. Przepisy prawa belgijskiego wymuszające swoje zastosowanie lub belgijskie zasady porządku publicznego, które regulują sytuację międzynarodową niezależnie od prawa ustalonego zgodnie z normami kolizyjnymi, mają w dalszym ciągu zastosowanie (art. 20 kodeksu).
3. Istnieje wyjątek dotyczący międzynarodowego porządku publicznego, który pozwala na odstąpienie od stosowania niektórych przepisów prawa obcego, jeżeli skutki zastosowania tych przepisów byłyby nie do przyjęcia w belgijskim systemie prawnym (art. 21 kodeksu).

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd belgijski może zobowiązać strony do ustalenia treści i zakresu prawa obcego. Sąd może również zastosować Konwencję europejską o informacji o prawie obcym sporządzoną w Londynie w dniu 7 czerwca 1968 r. Jeżeli wymagane są dowody z dokumentów, strona zostanie poproszona o przedstawienie zaświadczenia zwanego *certificat de coutume*, w którym odpowiedni organ państwa trzeciego przedstawi dowody z dokumentów potwierdzające, że dane przepisy mają lub miały zastosowanie w tym państwie.

3 Normy kolizyjne

Jeżeli sąd belgijski ma jurysdykcję na podstawie wspomnianych powyżej przepisów, sąd musi jeszcze ustalić, które prawo powinno mieć zastosowanie do danego sporu. Sąd rozstrzyga tę kwestię zgodnie z przepisami belgijskiego prawa prywatnego międzynarodowego. W zależności od przedmiotu sporu istnieją różne łączniki, które mogą wiązać daną sprawę z określonym systemem prawnym. Kodeks prawa prywatnego międzynarodowego jest podzielony tematycznie i wskazuje odpowiedni łącznik w zależności od obszaru tematycznego. Niektóre z tych obszarów omówiono poniżej.

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Zastosowanie ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I). W kodeksie prawa prywatnego międzynarodowego rozszerzono zakres stosowania konwencji rzymskiej na kwestie dotyczące umów, które były wyłączone z zakresu jej obowiązywania. Kodeks powinien zostać wkrótce dostosowany, aby uwzględnić sytuację wywołaną zastąpieniem konwencji rzymskiej przez rozporządzenie Rzym I.

Niektóre kwestie wyłączone z zakresu obowiązywania rozporządzenia są jednak regulowane przepisami szczególnymi, tj.

– konwencjami międzynarodowymi (w szczególności konwencją genewską z dnia 7 czerwca 1930 r. o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w przedmiocie weksli trasowanych i własnych i konwencją genewską z dnia 19 marca 1931 r. o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w przedmiocie czeków) albo

– przepisami szczegółowymi kodeksu (w szczególności art. 124 dotyczącym funduszy powierniczych i art. 111 dotyczącym umów spółek).

Ponadto należy podkreślić, że zgodnie z art. 25 rozporządzenia niektóre konwencje międzynarodowe będą miały w dalszym ciągu zastosowanie, mianowicie:

– Budapeszteńska konwencja z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie umowy przewozu ładunków w żegludze śródlądowej,

– Międzynarodowa konwencja londyńska z dnia 28 kwietnia 1989 r. o ratownictwie morskim,

– konwencje międzynarodowe o ujednostajnieniu niektórych przepisów dotyczących zderzeń oraz niesienia pomocy i ratownictwa morskiego, podpisane w Brukseli dnia 23 września 1910 r. wraz z załączonym do nich protokołem podpisania.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Zastosowanie ma rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II). W kodeksie prawa prywatnego międzynarodowego rozszerzono zakres obowiązywania tego rozporządzenia na kwestie wyłączone z jego zakresu.
Niektóre kwestie nieobjęte tym rozporządzeniem są jednak regulowane przepisami szczególnymi. Obowiązek wynikający z dokonania czynności zniesławiającej lub z naruszenia prawa do prywatności lub dóbr osobistych reguluje prawo państwa, w którym dokonano takiej czynności lub wyrządzono taką szkodę lub w którym istniało ryzyko dokonania takiej czynności lub wyrządzenia takiej szkody, według wyboru powoda, chyba że osoba odpowiedzialna wykaże, że nie była w stanie przewidzieć, iż szkoda zostanie wyrządzona w danym państwie (zob. art. 99 kodeksu).
Należy podkreślić, że zgodnie z art. 28 rozporządzenia niektóre konwencje międzynarodowe będą miały w dalszym ciągu zastosowanie, mianowicie:
– Konwencja haska z dnia 4 maja 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych,
– Międzynarodowa konwencja o ujednoliceniu niektórych zasad dotyczących jurysdykcji cywilnej w sprawach zderzeń, Międzynarodowa konwencja o ujednoliceniu niektórych zasad dotyczących jurysdykcji karnej w sprawach zderzeń lub innych wypadków w żegludze oraz Międzynarodowa konwencja o ujednoliceniu niektórych zasad dotyczących zajęcia (aresztu) statków morskich, wszystkie podpisane w Brukseli dnia 10 maja 1952 r.,
– Międzynarodowa konwencja o ratownictwie morskim, podpisana w Londynie w dniu 28 maja 1989 r.,
– Konwencja o udzielaniu patentów europejskich, podpisana w Monachium w dniu 5 października 1973 r.,
– Międzynarodowa konwencja z dnia 29 maja 1933 r. o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących zajęcia zabezpieczającego statków powietrznych,
– konwencje międzynarodowe o ujednostajnieniu niektórych przepisów dotyczących zderzeń oraz niesienia pomocy i ratownictwa morskiego, podpisane w Brukseli dnia 23 września 1910 r. wraz z załączonym do nich protokołem podpisania.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

O ile przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego nie stanowią inaczej, prawem właściwym w kwestiach związanych z rozstrzyganiem sporów dotyczących statutu personalnego i zdolności do czynności prawnych jest prawo państwa, którego dana osoba jest obywatelem. Ta sama zasada dotyczy zmian płci (art. 35ter kodeksu).
Jeżeli chodzi o zdolność do czynności prawnych osób fizycznych, w kodeksie przewidziano przepisy zapewniające możliwość dokonania częściowego odesłania: jeżeli zgodnie z prawem obcym w danym przypadku konieczne będzie zastosowanie prawa belgijskiego, kwestię tę będzie regulowało prawo belgijskie (zob. art. 34 kodeksu).
Zgodnie z ogólną zasadą prawem właściwym dla określenia nazwiska i imion jest prawo państwa, którego obywatelem jest dana osoba (art. 37 § 1 kodeksu), lub prawo jednego z państw, których jest ona obywatelem (art. 37 § 2 kodeksu).

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Ogólną zasadę dotyczącą ustalania prawa właściwego w tym zakresie sformułowano w art. 62 § 1 akapit pierwszy kodeksu, który stanowi, że kwestie związane z ustaleniem i zaprzeczeniem ojcostwa lub macierzyństwa reguluje prawo państwa, którego dana osoba była obywatelem w chwili narodzin dziecka lub – jeżeli ustalenie ojcostwa lub macierzyństwa wynika z dokonania dobrowolnej czynności – w chwili dokonania tej czynności.
Jeżeli określone w ten sposób prawo nie przewiduje wymogu uzyskania zgody w przypadku ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa w drodze dokonania dobrowolnej czynności, wymóg i warunki dotyczące zgody, a także sposób wyrażenia zgody określa prawo państwa, na którego terytorium dana osoba ma miejsce zwykłego pobytu w chwili udzielania zgody (art. 62 § 1 akapit drugi).

3.4.2 Przysposobienie

Przesłanki przysposobienia reguluje prawo ojczyste przysposabiającego lub wspólne prawo ojczyste przysposabiających. Jeżeli przysposabiający posiadają obywatelstwo różnych państw, przesłanki reguluje prawo ich miejsca zwykłego pobytu, a w przypadku braku takiego miejsca – prawo belgijskie (art. 67 kodeksu).
Prawem właściwym dla udzielania różnego rodzaju zgód jest prawo państwa miejsca zwykłego pobytu przysposabianego. Jeżeli jednak w prawie tego państwa nie przewidziano wymogu uzyskania zgody przysposabianego i jego rodziców biologicznych lub przedstawicieli ustawowych lub nie przewidziano możliwości przysposobienia, zgody te podlegają prawu belgijskiemu (art. 67 i 68 kodeksu).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Jeżeli chodzi o prawo właściwe dla zawarcia związku małżeńskiego, w kodeksie prawa prywatnego międzynarodowego rozróżnia się:
1) obietnicę zawarcia związku małżeńskiego – prawem właściwym jest prawo państwa miejsca zwykłego pobytu przyszłych małżonków, w jego braku – prawo państwa, którego obywatelstwo posiadają obydwoje przyszli małżonkowie, a w braku takiego państwa – prawo belgijskie (art. 45 kodeksu);
2) zawarcie związku małżeńskiego – prawem właściwym jest prawo ojczyste każdego z małżonków, z możliwym wyjątkiem dotyczącym związku małżeńskiego między osobami tej samej płci, jeżeli przepisy prawa obcego zakazują jego zawarcia, zakaz ten zostanie zniesiony, jeżeli którekolwiek z małżonków jest obywatelem państwa lub ma swoje miejsce zwykłego pobytu w państwie, w którym prawo zezwala na zawarcia takiego związku małżeńskiego (art. 46 kodeksu);
3) formalności dotyczące związku małżeńskiego – prawem właściwym jest prawo państwa, w którym zawarto związek małżeński (art. 47 kodeksu);
4) skutki zawarcia związku małżeńskiego – prawem właściwym jest prawo państwa, w którym małżonkowie mają swoje miejsce zwykłego pobytu, w jego braku – prawo państwa, którego obywatelstwo posiadają obydwoje małżonkowie, a w braku takiego państwa – prawo belgijskie (art. 48 kodeksu).

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Jeżeli chodzi o związki partnerskie lub jakiekolwiek formy konkubinatu podlegające rejestracji, w prawie belgijskim rozróżnia się związki pomiędzy konkubentami, które skutkują powstaniem więzi równoważnej więzi małżeńskiej, oraz związki, które nie skutkują powstaniem takiej więzi.
W przypadku tych pierwszych związków prawem właściwym jest prawo regulujące zawarcie związku małżeńskiego (zob. powyżej), natomiast w przypadku związków pomiędzy konkubentami, które nie skutkują powstaniem więzi równoważnej więzi małżeńskiej, prawem właściwym jest prawo państwa, w którym taki związek został po raz pierwszy zarejestrowany.
Nie wprowadzono przepisów szczególnych regulujących niezarejestrowane konkubinaty.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Jeżeli chodzi o rozwód i separację faktyczną, ogólne zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rady (UE) nr 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej (tzw. rozporządzenie „Rzym III”).
Wyboru prawa właściwego dla małżonków dokonuje się nie później niż w chwili pierwszego stawiennictwa przed sądem rozpoznającym wniosek o rozwód lub separację faktyczną.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych dotyczącym kwestii związanych z zobowiązaniami alimentacyjnymi zawiera odniesienie do Protokołu

haskiego z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. Zgodnie z zasadą ogólną prawem właściwym jest prawo państwa, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu. Istnieją jednak zasady szczególne dotyczące stosunków między dziećmi a ich rodzicami, dotyczące osób poniżej 21. roku życia i ich stosunków z osobami innymi niż ich rodzice, dotyczące stosunków między małżonkami i byłymi małżonkami oraz dotyczące stosunków między osobami, których małżeństwo zostało unieważnione. Protokół zawiera również przepis zapewniający stronom możliwość wskazania prawa właściwego.
Ponadto postanowienia Konwencji haskiej z dnia 24 października 1956 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci regulują stosunki między Belgią a państwem będącym stroną tej konwencji, które nie ratyfikowało wspomnianego powyżej protokołu haskiego z dnia 23 listopada 2007 r.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Małżonkowie mogą samodzielnie wybrać prawo regulujące ich małżeński ustrój majątkowy. Wybór jest ograniczony do prawa państwa, w którym małżonkowie mieli swoje pierwsze miejsce zwykłego pobytu po zawarciu związku małżeńskiego, **bądź** prawa ojczystego jednego z małżonków (art. 49 kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego).
W braku wyboru prawa właściwego małżeński ustrój majątkowy reguluje prawo państwa, w którym małżonkowie mieli pierwsze miejsce zwykłego pobytu po zawarciu związku małżeńskiego. Jeżeli małżonkowie mieli miejsca zwykłego pobytu w różnych państwach, prawem właściwym jest prawo państwa, którego obywatelstwo obydwoje małżonkowie posiadali w chwili zawarcia związku małżeńskiego. W innych przypadkach prawem właściwym jest prawo państwa, w którym zawarto związek małżeński (art. 51 kodeksu).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Zastosowanie ma rozporządzenie (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.

3.8 Nieruchomości

Jedną z przesłanek uwzględnianych przy ustalaniu prawa właściwego (art. 87 kodeksu) jest również miejsce, w którym znajduje się dana nieruchomość.

3.9 Niewypłacalność

Kwestie związane z upadłością reguluje rozporządzenie (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego. Zgodnie z podstawową zasadą przyjętą na potrzeby tego rozporządzenia przeprowadzane jest jedno główne postępowania upadłościowe (o charakterze uniwersalnym), po którego zakończeniu można potencjalnie przeprowadzić wtórne postępowania krajowe.

Ostatnia aktualizacja: 17/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Bułgaria

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Najważniejsze przepisy bułgarskiego prawa prywatnego międzynarodowego zawiera kodeks prawa prywatnego międzynarodowego (Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo, KMCP). Główna zasada stosowana przy ustalaniu prawa mającego zastosowanie do stosunków na gruncie prawa prywatnego z elementem obcym stanowi, że kwestie związane z tego rodzaju stosunkami regulują przepisy państwa, z którym strony tego stosunku są najściślej związane.
Zgodnie z konstytucją ratyfikowane umowy międzynarodowe stanowią element krajowego systemu prawnego i są nadrzędne względem przepisów ustawodawstwa krajowego.
Normy kolizyjne stosowane w postępowaniu cywilnym można również znaleźć w kodeksie postępowania cywilnego (Grazhdanski protsesualen kodeks, GPK).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Zobacz powyżej.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Zobacz powyżej.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Zgodnie z art. 28 KMCP sąd potwierdza jurysdykcję krajową z urzędu, bez konieczności wystąpienia z wnioskiem w tym zakresie przez strony postępowania. Orzeczenie potwierdzające jurysdykcję lub jej brak podlega zaskarżeniu i może być przedmiotem skargi kasacyjnej. Sąd ma obowiązek znać i stosować normy kolizyjne.
Jeżeli ustalenie prawa właściwego zależy od sposobu klasyfikacji kluczowych elementów lub od stosunku prawnego, takie elementy lub taki stosunek klasyfikuje się zgodnie z prawem bułgarskim. Przy ocenie klasyfikacji sąd bierze pod uwagę element obcy występujący w stosunkach, których ma dotyczyć rozstrzygnięcie.

2.2 Odesłanie

W bułgarskim prawie prywatnym międzynarodowym znana jest i stosowana instytucja odesłania. Odesłanie do prawa bułgarskiego, podobnie jak odesłanie do prawa obcego, jest niedopuszczalne w przypadku:
1. statusu prawnego osób prawnych i podmiotów nieposiadających osobowości prawnej,
2. wymogów formalnych dotyczących czynności prawnych,
3. wyboru prawa właściwego,
4. świadczeń alimentacyjnych,
5. stosunków umownych,
6. stosunków pozaumownych.

Zgodnie z art. 40 ust. 3 KMCP w przypadku uznania dopuszczalności odesłania zastosowanie ma bułgarskie prawo materialne albo, odpowiednio, obce prawo materialne.

2.3 Zmiana łącznika

Zgodnie z art. 27 KMCP, jeżeli w chwili wszczęcia postępowania zachodziły przesłanki wskazujące na jurysdykcję krajową, jurysdykcja taka zostaje utrzymana nawet w przypadku ustania tych przesłanek w toku postępowania. Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania nie zachodziły przesłanki wskazujące na jurysdykcję krajową, ale przesłanki takie zajdą w toku postępowania, ustala się jurysdykcję krajową.
Zmiany okoliczności wpływające na ustalenie prawa właściwego, które zaszły w trakcie postępowania, nie działają z mocą wsteczną – art. 42 KMCP.
Jeżeli miejsce położenia rzeczy zmieniło się po ustaleniu lub zniesieniu prawa rzeczowego, prawo właściwe zmienia się odpowiednio. Zgodnie z art. 66 KMCP w przypadku przeniesienia rzeczy nie można wykonywać praw nabytych zgodnie z prawem państwa, w którym taka rzecz znajdowała się pierwotnie, jeżeli skutkowałoby to naruszeniem przepisów prawa państwa, do którego tę rzecz przeniesiono.
Zgodnie z art. 93 ust. 4 KMCP strony umowy mogą w dowolnej chwili poddać przedmiot umowy w całości lub w części prawu innemu niż prawo, które miało do niego zastosowanie pierwotnie.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Prawo obce nie ma zastosowania wyłącznie wówczas, gdy jego zastosowanie wywoływałoby skutki ewidentnie sprzeczne z bułgarskim porządkiem publicznym.
Zastosowanie norm kolizyjnych przewidzianych w kodeksie prawa prywatnego międzynarodowego pozostaje bez uszczerbku dla zastosowania bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa bułgarskiego, które – z uwagi na ich przedmiot i cel – mają zastosowanie niezależnie od faktu odesłania do prawa obcego.
Sąd może wziąć pod uwagę bezwzględnie obowiązujące przepisy innego państwa, z którym odnośny stosunek wykazuje ścisły związek, jeżeli przepisy te – w świetle prawa państwa, które je przyjęło – mają zastosowanie niezależnie od tego, które prawo uznano za właściwe w rezultacie zastosowania przewidzianych w kodeksie norm kolizyjnych. Aby zdecydować, czy w danym przypadku należy uwzględnić tego rodzaju szczególne przepisy bezwzględnie obowiązujące, sąd bierze pod uwagę charakter tych przepisów oraz ich przedmiot, a także konsekwencje ich zastosowania bądź niezastosowania.
Sądy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawach, w których po stronie pozwanej występuje wiele podmiotów, jeżeli w przypadku przynajmniej jednego takiego pozwanego wystąpiły przesłanki uzasadniające uznanie prawa bułgarskiego za prawo właściwe. Jeżeli sądy bułgarskie mają jurysdykcję w zakresie rozpoznania jednego z powództw wytoczonych przez powoda, mają również jurysdykcję do rozpoznania pozostałych wytoczonych przez niego powództw.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd lub inny organ stosujący prawo ustala treść prawa obcego z urzędu. Sąd może skorzystać z metod przewidzianych w umowach międzynarodowych, może zwrócić się do Ministerstwa Sprawiedliwości lub innego organu z wnioskiem o udzielenie informacji, a także zasięgnąć opinii ekspertów i wyspecjalizowanych instytucji.
Niezależnie od powyższego strony mają prawo przedstawić dokumenty zawierające informacje na temat treści przepisów prawa obcego, na których oparły swoje wnioski lub zastrzeżenia, lub do udzielenia innego rodzaju wsparcia sądowi bądź innemu organowi stosującemu prawo. Sąd lub inny organ stosujący prawo może zwrócić się do stron o udzielenie wsparcia w ustaleniu treści prawa obcego.
Prawo obce interpretuje się i stosuje w taki sam sposób, w jaki jest ono interpretowane i stosowane w państwie, które je ustanowiło.
Kwestie związane z podziałem ciężaru dowodu reguluje prawo materialne określające skutki okoliczności faktycznej wymagającej udowodnienia.
W przypadku gdy jurysdykcję sądów bułgarskich można określić w drodze umowy między stronami sporu, jurysdykcję taką można ustalić nawet w przypadku braku takiej umowy, jeżeli pozwany wyrazi na to wyraźną lub dorozumianą zgodę przez dokonanie czynności odnoszących się do istoty sporu.
Bułgarskie organy egzekwowania prawa mają jurysdykcję wyłączną do dokonania czynności przymusowej egzekucji, jeżeli obowiązek wykonania zobowiązania będącego przedmiotem takiej czynności spoczywa na osobie mającej miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii lub jeżeli przedmiot tej czynności znajduje się w Bułgarii.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Zastosowanie ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I). Bułgaria jest również stroną konwencji rzymskiej z 1980 r., Konwencja 80/934/EWG o prawie właściwym dla zobowiązań umownych otwarta do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r.
W przypadkach, w których przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nie mają zastosowania, stosuje się przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego.
Sądy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawach wynikających ze stosunków umownych, w przypadku gdy miejsce zwykłego pobytu, siedziba lub główne miejsce prowadzenia działalności pozwanego znajduje się w Bułgarii, w przypadku gdy powód lub wnioskodawca jest obywatelem bułgarskim lub osobą prawną zarejestrowaną w Bułgarii oraz w przypadku gdy miejsce wykonania zobowiązania znajduje się w Bułgarii lub główne miejsce prowadzenia działalności pozwanego jest położone w Bułgarii.
Umowy podlegają prawu wybranemu przez strony.
O ile nie uzgodniono inaczej, domniemywa się, że strony uznały za obowiązujące zastosowanie prawa, które jest lub powinno być im znane, które jest powszechne w sferze handlu międzynarodowego i które jest regularnie przestrzegane przez strony umów podobnego rodzaju w określonym sektorze handlu.
Strony mogą samodzielnie wybrać prawo mające zastosowanie do całości lub wyłącznie do części umowy.
Jeżeli przedmiotem umowy jest prawo rzeczowe do nieruchomości, domniemywa się, że stosunek umowny ma najściślejszy związek z państwem położenia nieruchomości.
Kwestie związane z zawarciem i ważnością umowy lub dowolnego z postanowień umowy reguluje prawo państwa obowiązujące w odniesieniu do ważności całej umowy. Umowa jest ważna, jeżeli spełnia wymogi formalne przewidziane w prawie mającym zastosowanie do umowy zgodnie z kodeksem prawa prywatnego międzynarodowego lub w prawie państwa, w którym zawarto umowę. Prawo regulujące umowę ma ponadto zastosowanie w przypadku dowodzenia jej istnienia w zakresie, w jakim zawiera ono przepisy przewidujące domniemania prawne lub inne przepisy dotyczące ciężaru dowodu.
Sądy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawach wytaczanych przez konsumentów, w przypadku gdy siedziba lub główne miejsce prowadzenia działalności pozwanego znajduje się w Bułgarii, w przypadku gdy powód lub wnioskodawca jest obywatelem bułgarskim oraz w przypadku gdy jego miejsce zwykłego pobytu znajduje się w Bułgarii.
Przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego nie mają zastosowania do żadnych zobowiązań z tytułu weksla, weksla własnego i czeku.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Zastosowanie ma rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II).
W przypadkach, w których przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nie mają zastosowania, stosuje się przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego.
Kwestie związane z zobowiązaniami powstałymi wskutek dopuszczenia się czynu niedozwolonego reguluje prawo państwa, na którego terytorium wystąpiła lub może wystąpić bezpośrednia szkoda (*lex loci delicti commissi*). Jeżeli osoba, która dopuściła się czynu niedozwolonego, i osoba, która poniosła szkodę,

miały miejsce zwykłego pobytu lub miejsce prowadzenia działalności w tym samym państwie w chwili wystąpienia szkody, zastosowanie ma prawo tego państwa.
Niezależnie od powyższego, jeżeli ogół okoliczności danej sprawy wskazuje na to, że czyn niedozwolony ma wyraźnie ściślejszy związek z innym państwem, prawem właściwym jest prawo tego innego państwa. Taki wyraźnie ściślejszy związek może wynikać z wcześniejszego stosunku między stronami, np. z umowy ściśle związanej z przedmiotowym czynem niedozwolonym.
Sądy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawach dotyczących szkód poniesionych wskutek czynu niedozwolonego, w przypadku gdy miejsce zwykłego pobytu lub siedziba pozwanego znajdują się w Bułgarii, w przypadku gdy powód spełnia te same warunki oraz w przypadku gdy czyn skutkujący powstaniem szkody popełniono w Bułgarii lub szkoda wystąpiła w Bułgarii.
Jeżeli szkoda została wyrządzona w rezultacie korzystania z wadliwego produktu lub jeżeli istnieje ryzyko wyrządzenia takiej szkody, kwestie związane z obowiązkiem wypłaty odszkodowania reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu osoby, która doznała szkody.
Zobowiązania wynikające z działań w obszarze nieuczciwej konkurencji i ograniczenia konkurencji reguluje prawo państwa, na którego terytorium interesy konkurentów lub zbiorowe interesy konsumentów zostały lub mogą zostać bezpośrednio i znacząco naruszone.
Kwestie związane z zobowiązaniami wynikającymi z naruszenia praw człowieka, praw medialnych i praw związanych z ochroną danych osobowych reguluje – w zależności od preferencji osoby, która doznała szkody – prawo państwa, w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu tej osoby, prawo państwa, na którego terytorium doszło do wystąpienia szkody, lub prawo państwa, w którym pozwany ma miejsce prowadzenia działalności.
Kwestie związane z zobowiązaniami powstałymi wskutek naruszenia przepisów w zakresie ochrony środowiska reguluje prawo państwa, na którego terytorium wystąpiły szkody.
Zobowiązania wynikające z naruszenia praw autorskich, praw pokrewnych prawom autorskim oraz praw własności przemysłowej reguluje prawo państwa, w którym dochodzi się ochrony (*lex loci protectionis*).
Kwestie związane z zobowiązaniami z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia reguluje prawo państwa, w którym doszło do takiego wzbogacenia, chyba że bezpodstawne wzbogacenie nastąpiło w związku z innym stosunkiem między stronami (np. umową ściśle związaną z bezpodstawnym wzbogaceniem).
Kwestie związane z zobowiązaniami z tytułu prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia reguluje prawo państwa, w którym strona miała miejsce zwykłego pobytu lub miejsce prowadzenia działalności w chwili podjęcia takich działań. Jeżeli zobowiązania wynikające z prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia mają związek z ochroną osoby fizycznej lub konkretnej rzeczy, prawem właściwym jest prawo państwa, w którym znajdowała się osoba lub rzecz w chwili podjęcia takich działań bez zlecenia. Jeżeli ogół okoliczności sprawy wskazuje na to, że prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia ma wyraźnie ściślejszy związek z innym państwem, zastosowanie ma prawo tego innego państwa.
Po zaistnieniu zobowiązania wynikającego ze stosunku pozaumownego strony mogą objąć to zobowiązanie prawem wybranego przez siebie państwa.
Prawo mające zastosowanie do zobowiązań wynikających ze stosunku pozaumownego reguluje warunki i zakres odpowiedzialności oraz określa osoby odpowiedzialne, podstawy do zwolnienia z odpowiedzialności oraz podstawy do wszelkiego rodzaju ograniczenia i podziału odpowiedzialności, środki podjęte w celu zapewnienia możliwości wyegzekwowania zgodności z przepisami, rodzaje szkód, osoby uprawnione do dochodzenia odszkodowania z tytułu szkody osobistej, kwestie związane z odpowiedzialnością z tytułu szkody wyrządzonej przez inną osobę, to, w jaki sposób może dojść do wygaśnięcia zobowiązania, oraz zasady dotyczące dowodzenia zobowiązań.
Prawo właściwe nie reguluje kwestii związanych z odpowiedzialnością państwa i osób prawnych działających na mocy prawa publicznego, w tym ich organów i przedstawicieli, za działania podejmowane przez te podmioty w trakcie wykonywania przysługujących im uprawnień.
Przy ustalaniu odpowiedzialności, niezależnie od prawa właściwego, należy wziąć pod uwagę przepisy dotyczące bezpieczeństwa i zasad postępowania obowiązujące w miejscu i czasie popełnienia czynu, który spowodował szkodę.
Kwestie związane z prawem osób, które doznały szkody, do podjęcia bezpośrednich działań przeciwko ubezpieczycielowi osoby, której przypisuje się odpowiedzialność za powstanie szkody, regulują przepisy mające zastosowanie do zobowiązań z tytułu odpowiedniego stosunku pozaumownego.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Kwestie związane ze zdolnością osoby do bycia podmiotem praw i obowiązków oraz do zawierania stosunków prawnych reguluje jej prawo ojczyste (*lex patriae*) (prawo państwa, którego obywatelstwo posiada ta osoba). Jeżeli w prawie właściwym dla danego stosunku prawnego określono szczególne warunki dotyczące zdolności do czynności prawnych, stosuje się to prawo. Zgodnie z art. 50 ust. 2 KMCP, jeżeli umowę zawarły osoby przebywające na terytorium tego samego państwa, osoba posiadająca zdolność do czynności prawnych na mocy prawa tego państwa nie może powołać się na brak zdolności do czynności prawnych na mocy prawa innego państwa, chyba że strona przeciwna była świadoma takiego braku zdolności do czynności prawnych lub nie dowiedziała się o braku zdolności do czynności prawnych wskutek swojego niedbalstwa w chwili zawierania umowy. Przepisy ust. 2 nie mają zastosowania do żadnych czynności dokonywanych w sprawach rodzinnych i spadkowych ani do żadnych czynności dotyczących praw rzeczowych do nieruchomości położonych w państwie innym niż państwo, w którym dokonano czynności.
Zdolność osoby do dokonywania czynności o charakterze gospodarczym bez występowania w charakterze osoby prawnej określa prawo państwa, w którym osoba ta została zarejestrowana jako przedsiębiorca. Jeżeli rejestracja nie jest wymagana, zastosowanie ma prawo państwa, w którym znajduje się główne miejsce prowadzenia działalności tej osoby.
Zgodnie z art. 53 KMCP kwestie związane z nazwiskiem osoby i jego zmianą reguluje prawo ojczyste tej osoby. Wpływ zmiany obywatelstwa na kwestie związane z nazwiskiem określają przepisy państwa, którego obywatelstwo dana osoba uzyskała. Jeżeli osoba ta jest bezpaństwowcem, kwestie związane z wpływem zmiany jej miejsca zwykłego pobytu na nazwisko reguluje prawo państwa, w którym osoba ta ustanowi swoje nowe miejsce zwykłego pobytu.
Kwestie związane z nazwiskiem i jego zmianą może regulować prawo bułgarskie, jeżeli osoba mająca miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii wystąpi ze stosownym wnioskiem w tym zakresie.
Sądy bułgarskie mają ponadto jurysdykcję w sprawach dotyczących zmiany lub ochrony nazwiska, w przypadku gdy wnioskodawca jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii, w sprawach dotyczących pozbawienia obywateli bułgarskich zdolności do czynności prawnych oraz w sprawach dotyczących przywrócenia obywatelom bułgarskim zdolności do czynności prawnych, w sprawach dotyczących ustanowienia lub zniesienia opieki prawnej lub kurateli, w sprawach dotyczących uznania za zaginionego lub zmarłego, w przypadku gdy osoba objęta opieką prawną lub kuratelą jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Sądy bułgarskie i inne organy mają jurysdykcję w sprawach dotyczących ustalenia lub zakwestionowania pochodzenia dziecka, w przypadku gdy miejsce zwykłego pobytu pozwanego znajduje się w Bułgarii, w przypadku gdy powód lub wnioskodawca jest obywatelem bułgarskim oraz w przypadku gdy dziecko lub to z rodziców, które jest stroną postępowania, jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii. Ponadto jurysdykcja ta obejmuje również kwestie dotyczące stosunków osobistych i rzeczowych między rodzicami i dziećmi oraz ustanowienia lub rozwiązania stosunku przysposobienia, jeżeli przysposabiający, przysposobiony lub jedno z rodziców przysposobionego jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii.

Kwestie związane z ustalaniem pochodzenia dziecka reguluje prawo państwa, którego obywatelstwo dziecko nabyło w chwili urodzenia. To samo prawo ma zastosowanie do stosunków osobistych między rodzicami w chwili urodzenia dziecka. Odesłanie do prawa obcego jest dopuszczalne, jeżeli w przepisach tego prawa przewidziano możliwość ustalenia pochodzenia dziecka.

3.4.2 Przysposobienie

Warunki przysposobienia reguluje prawo państwa, którego obywatelami są przysposabiający i przysposabiany w chwili złożenia wniosku o przysposobienie. Jeżeli osoby te mają różne obywatelstwo, zastosowanie ma prawo ojczyste każdej z tych osób. Jeżeli przysposabiany jest obywatelem bułgarskim, należy wystąpić z wnioskiem o udzielenie zgody na przysposobienie do Ministra Sprawiedliwości. Warunki i procedurę udzielania zgody na przysposobienie osoby będącej obywatelem bułgarskim przez cudzoziemca regulują przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Jeżeli przysposabiany jest obywatelem bułgarskim, przysposabiający (niezależnie od tego, czy jest obywatelem bułgarskim czy cudzoziemcem) mający miejsce zwykłego pobytu w innym państwie musi również spełnić warunki przysposobienia przewidziane w prawie tego państwa. Kwestie związane ze skutkami przysposobienia reguluje wspólne prawo ojczyste przysposabiającego i przysposabianego. Jeżeli przysposabiający i przysposabiany są obywatelami różnych państw, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mają oni wspólne miejsce zwykłego pobytu.

Sądy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawach dotyczących świadczeń alimentacyjnych, w przypadku gdy pozwany ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii, w przypadku gdy powód lub wnioskodawca jest obywatelem bułgarskim oraz w przypadku gdy wierzyciel alimentacyjny ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii.

Kwestie dotyczące zobowiązań alimentacyjnych reguluje prawo państwa, w którym wierzyciel alimentacyjny ma miejsce zwykłego pobytu, chyba że przepisy prawa ojczystego wierzyciela są dla niego korzystniejsze. W takich przypadkach zastosowanie ma prawo ojczyste wierzyciela alimentacyjnego. Jeżeli w prawie właściwym nie przewidziano możliwości wypłacenia alimentów, zastosowanie ma prawo bułgarskie.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Małżeństwo w Bułgarii zawiera się przed urzędnikiem stanu cywilnego, jeżeli jedno z przyszłych małżonków jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii. Cudzoziemcy mogą zawrzeć małżeństwo w Bułgarii przed konsulem lub przedstawicielem służb dyplomatycznych ich państwa pochodzenia, jeżeli jest to dopuszczalne w świetle prawa tego państwa. Obywatele bułgarscy przebywający za granicą mogą zawrzeć małżeństwo przed właściwym organem państwa obcego, jeżeli jest to dopuszczalne w świetle przepisów obowiązujących w tym państwie. Obywatele bułgarscy mogą zawrzeć małżeństwo za granicą przed bułgarskim konsulem lub przed przedstawicielem służb dyplomatycznych, jeżeli jest to dopuszczalne w świetle prawa państwa przyjmującego. Obywatel bułgarski może zawrzeć małżeństwo z cudzoziemcem za granicą przed bułgarskim konsulem lub przed przedstawicielem służb dyplomatycznych, jeżeli jest to dopuszczalne w świetle prawa państwa przyjmującego i w świetle prawa ojczystego cudzoziemca. Sądy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawach małżeńskich, w których jedno z małżonków jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii. Kwestie dotyczące wymogów formalnych związanych z zawarciem małżeństwa regulują przepisy państwa, w którym małżeństwo zostało zawarte.

W odniesieniu do każdego z przyszłych małżonków kwestie związane z wymogami formalnymi dotyczącymi zawarcia małżeństwa reguluje prawo państwa, którego dana osoba była obywatelem w chwili zawarcia małżeństwa.

W przypadku obywatela bułgarskiego, który wstąpił w związek małżeński za granicą, zgoda, o której mowa w art. 6 ust. 2 kodeksu rodzinnego (Semeen kodeks), może zostać udzielona wyłącznie przez przedstawiciela bułgarskich służb dyplomatycznych lub przez bułgarskiego konsula.

Jeżeli jedno z przyszłych małżonków jest obywatelem bułgarskim lub ma miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii, małżeństwo zawiera się przed bułgarskim urzędnikiem stanu cywilnego, przy czym jeżeli w mającym zastosowanie prawie wewnętrznym państwa obcego przewidziano jakąkolwiek przeszkodę dla zawarcia małżeństwa, która – w świetle prawa bułgarskiego – byłaby nie do pogodzenia ze swobodą wstąpienia w związek małżeński, taką przeszkodę uznaje się za nieistniejącą.

Cudzoziemiec lub bezpaństwowiec musi oświadczyć przed bułgarskim urzędnikiem stanu cywilnego, że jego prawo ojczyste uznaje ważność małżeństwa zawartego przed właściwym organem państwa obcego oraz nie przewiduje żadnych przeszkód uniemożliwiających wstąpienie w taki związek małżeński.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Nie przewidziano żadnych szczególnych norm kolizyjnych.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Zastosowanie ma rozporządzenie Rady (UE) nr 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej.

W przypadkach, w których przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nie mają zastosowania, stosuje się przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego.

Kwestie związane z rozwodem małżonków będących obywatelami tego samego państwa obcego regulują przepisy prawa państwa, którego obywatelami byli ci małżonkowie w chwili wniesienia pozwu rozwodowego.

Kwestie związane z rozwodem małżonków będących obywatelami różnych państw regulują przepisy państwa, w którym małżonkowie ci mieli wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili wniesienia pozwu rozwodowego. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie ma prawo bułgarskie.

Jeżeli w mającym zastosowanie prawie obcym nie uznaje się rozwodu, a jedno z małżonków było obywatelem bułgarskim lub miało miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii w chwili wniesienia pozwu rozwodowego, zastosowanie ma prawo bułgarskie.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Zastosowanie ma rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych.

W przypadkach, w których przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nie mają zastosowania, stosuje się przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego.

Kwestie dotyczące zobowiązań alimentacyjnych reguluje prawo państwa, w którym wierzyciel alimentacyjny ma miejsce zwykłego pobytu, chyba że przepisy prawa ojczystego wierzyciela są dla niego korzystniejsze. W takich przypadkach zastosowanie ma prawo ojczyste wierzyciela alimentacyjnego. Jeżeli wierzyciel alimentacyjny i dłużnik alimentacyjny są obywatelami tego samego państwa, a dłużnik alimentacyjny ma miejsce zwykłego pobytu w tym państwie, zastosowanie ma wspólne prawo ojczyste obydwu tych osób. Jeżeli w powyższej sytuacji w prawie właściwym nie przewidziano możliwości wypłacenia alimentów, zastosowanie ma prawo bułgarskie.

Jeżeli do powstania zobowiązań alimentacyjnych między byłymi małżonkami doszło wskutek unieważnienia małżeństwa lub rozwodu, zastosowanie ma prawo, na podstawie którego małżonkom udzielono rozwodu lub na podstawie którego orzeczono nieważność ich małżeństwa.

Prawo właściwe w kwestiach dotyczących świadczeń alimentacyjnych określa:

1. możliwość dochodzenia świadczeń alimentacyjnych, kwotę tych świadczeń i osoby uprawnione do ich dochodzenia;
2. osoby uprawnione do wystąpienia o wypłatę świadczeń alimentacyjnych i terminy obowiązujące w tym zakresie;

3. to, czy kwota świadczeń alimentacyjnych może zostać zmieniona, a jeżeli tak – na jakich warunkach;
4. przesłanki wygaśnięcia prawa do dochodzenia świadczeń alimentacyjnych;
5. zobowiązanie dłużnika alimentacyjnego do zwrotu kosztów poniesionych przez organ, który wypłacił świadczenia alimentacyjne w jego zastępstwie.
Przy ustalaniu kwoty świadczeń alimentacyjnych należy wziąć pod uwagę sytuację materialną dłużnika alimentacyjnego oraz rzeczywiste potrzeby wierzyciela alimentacyjnego, nawet jeżeli przepisy właściwego prawa obcego stanowią inaczej.
Kwestie związane z unieważnieniem małżeństwa regulują przepisy, które miały zastosowanie w odniesieniu do wymogów formalnych związanych z zawarciem małżeństwa.
Dodatkowe informacje na temat unieważnienia małżeństwa i rozwodu przedstawiono w punkcie poświęconym tej problematyce.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Sąd właściwy w kwestiach dotyczących unieważnienia małżeństwa i rozwodu jest również właściwy w kwestiach dotyczących stosunków osobistych i majątkowych między małżonkami.
Stosunki osobiste między małżonkami reguluje ich wspólne prawo ojczyste. Stosunki osobiste między małżonkami będącymi obywatelami różnych państw reguluje prawo państwa, w którym znajduje się ich wspólne miejsce zwykłego pobytu, lub – w braku wspólnego miejsca zwykłego pobytu – prawo państwa, z którym obydwoje małżonkowie mają najściślejszy związek. Stosunki majątkowe między małżonkami reguluje prawo właściwe dla stosunków osobistych między nimi.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Zastosowanie ma rozporządzenie (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.
W przypadkach, w których przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nie mają zastosowania, stosuje się przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego.
Sądy i inne organy bułgarskie mają jurysdykcję w sprawie spadkowej, jeżeli w chwili śmierci spadkodawca miał miejsce zwykłego pobytu w Bułgarii lub był w tamtej chwili obywatelem bułgarskim oraz jeżeli część masy spadkowej znajduje się w Bułgarii.
Kwestie związane z dziedziczeniem ruchomości reguluje prawo państwa, w którym spadkodawca miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci. Kwestie związane z dziedziczeniem nieruchomości reguluje prawo państwa położenia nieruchomości. Spadkodawca ma prawo wyboru prawa państwa, które będzie regulowało kwestie związane ze spadkiem po nim, jeżeli w chwili dokonywania wyboru był obywatelem tego państwa. Wybór prawa właściwego nie może wpływać na kwotę zachowku przysługującego spadkobiercom zgodnie z wskazanymi wyżej przepisami.
Zdolność osoby do rozrządzenia spadkiem w drodze testamentu (poprzez jego sporządzenie i unieważnienie) reguluje prawo właściwe w kwestiach dziedziczenia. Testament jest formalnie ważny, jeżeli jest zgodny z prawem państwa, w którym go sporządzono lub którego obywatelem był spadkodawca w chwili jego sporządzania lub w chwili śmierci, lub zgodny z prawem państwa, w którym spadkodawca miał miejsce zwykłego pobytu lub w którym znajduje się nieruchomość będąca przedmiotem testamentu.
Prawo właściwe w kwestiach związanych z dziedziczeniem reguluje czas i miejsce otwarcia spadku, wskazuje spadkobierców i określa ich kolejność dziedziczenia, odnosi się do zdolności do dziedziczenia, przejęcia zobowiązań spadkodawcy i ich podziału między spadkobierców, przyjęcia i odrzucenia spadku, terminu na przyjęcie spadku, rozrządzalnej części spadku oraz warunków ważności materialnej testamentu. W przypadku braku możliwości wskazania spadkobierców zgodnie z prawem właściwym w kwestiach spadków, masa spadkowa położona na terytorium Bułgarii staje się własnością bułgarskiego Skarbu Państwa lub gminy.

3.8 Nieruchomości

Zastosowanie ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I).
W przypadkach, w których przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nie mają zastosowania, stosuje się przepisy kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego.
Sądy i inne organy bułgarskie mają wyłączną jurysdykcję w kwestiach dotyczących nieruchomości położonych w Bułgarii, kwestiach związanych z egzekucją z tych nieruchomości lub ustanawianiem zabezpieczenia na tych nieruchomościach oraz kwestiach dotyczących przeniesienia lub ustanowienia praw rzeczowych na takich nieruchomościach.
Kwestie związane z posiadaniem, własnością i innymi prawami rzeczowymi do ruchomości i nieruchomości reguluje prawo państwa położenia rzeczy (*lex loci rei sitae*). To samo prawo wskazuje, czy majątek jest ruchomością czy nieruchomością, a także określa rodzaj praw rzeczowych.
Kwestie związane z nabywaniem i utratą praw rzeczowych i praw własności reguluje prawo państwa, w którym składnik majątku znajdował się w chwili dokonywania określonej czynności lub w której wystąpiła okoliczność uzasadniająca nabycie lub utratę tych praw.
Kwestie związane z nabywaniem, przenoszeniem i utratą praw rzeczowych do środków transportu reguluje prawo państwa bandery statku, prawo państwa, w którym zarejestrowano statek powietrzny, lub prawo państwa, w którym znajduje się miejsce prowadzenia działalności operatora taboru kolejowego i pojazdów silnikowych poruszających się w ruchu lądowym.

3.9 Niewypłacalność

Zastosowanie ma rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 oraz, począwszy od dnia 26 czerwca 2017 r., rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego.
Zob. Upadłość.
Przydatne mogą okazać się następujące strony internetowe:
https://www.justice.government.bg
http://www.vss.justice.bg
http://www.vks.bg/
http://www.vss.justice.bg/page/view/1397
Ostatnia aktualizacja: 07/04/2021
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Czechy

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Głównym źródłem krajowych norm kolizyjnych jest ustawa nr 91/2012 o prawie prywatnym międzynarodowym.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

1.2.1 Wybrane istotne wielostronne konwencje międzynarodowe regulujące kwestie związane z prawem właściwym:

1.2.1.1 Bezpośrednie stosowane

Konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego, podpisana w Warszawie w 1929 r.;
Konwencja z 1956 r. o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR);
Konwencja, uzupełniająca Konwencję Warszawską, o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego wykonywanego przez osobę inną niż przewoźnik umowny, sporządzona w Guadalajara dnia 18 września 1961 r.;
Konwencja wiedeńska z 1963 r. o odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową;
Konwencja haska z 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych;
Konwencja z 1973 r. w sprawie umów międzynarodowego przewozu drogowego pasażerów i bagażu (CVR);
Konwencja z 1974 r. o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów;
Konwencja Narodów Zjednoczonych z 1978 r. o przewozie towarów morzem;
Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Wiedniu w 1980 r.;
Konwencja z 1980 r. o międzynarodowym przewozie kolejami (COTIF);
Konwencja o ujednoliceniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego, sporządzona w Montrealu w 1999 r.;

1.2.2.2 Kolizja przepisów

Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w 1996 r.;
Konwencja haska z 2000 r. o międzynarodowej ochronie dorosłych;
Protokół haski z 2007 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań alimentacyjnych (UE jako całość jest jego stroną).

1.3 Główne konwencje dwustronne

1.3.1 Wybrane istotne dwustronne konwencje międzynarodowe regulujące kwestie związane z prawem właściwym:

umowa z 1959 r. między Republiką Czechosłowacką a Ludową Republiką Albanii o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych;
umowa z 1964 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Socjalistyczną Federacyjną Republiką Jugosławii o regulacji stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (mająca zastosowanie do wszystkich państw sukcesorów byłej Jugosławii);
umowa z 1976 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Ludową Republiką Bułgarii o pomocy prawnej i regulacji stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych;
umowa z 1976 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Mongolską Republiką Ludową o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych;
umowa z 1980 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Republiką Kuby o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych;
umowa z 1982 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (mająca zastosowanie do Federacji Rosyjskiej i wielu innych państw sukcesorów byłego ZSRR);
umowa z 1982 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych;
umowa z 1987 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Polską Rzecząpospolitą Ludową o pomocy prawnej i regulacji stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych;
umowa z 1989 r. między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Węgierską Republiką Ludową o pomocy prawnej i regulacji stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych;
umowa z 1994 r. między Republiką Czeską a Rumunią o pomocy prawnej w sprawach cywilnych;
umowa z 2001 r. między Republiką Czeską a Ukrainą o pomocy prawnej w sprawach cywilnych;
umowa z 2002 r. między Republiką Czeską a Republiką Uzbekistanu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Kwestię tę reguluje § 23 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
Sąd stosuje prawo obce z urzędu. Stosuje się je w taki sam sposób, w jaki jest ono stosowane w państwie, w którym obowiązuje. Zastosowanie mają te przepisy, które miałyby zastosowanie do wydania orzeczenia w danej sprawie w państwie, w którym przepisy te obowiązują, niezależnie od ich klasyfikacji w systemie lub ich charakteru publicznoprawnego, pod warunkiem że nie pozostają one w sprzeczności z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa czeskiego.
Sąd z urzędu ustala treść tych przepisów prawa obcego, które należy zastosować. Sąd lub organ publiczny, który orzeka w sprawach podlegających przedmiotowemu prawu, podejmuje wszelkie niezbędne kroki w celu ustalenia jego treści.

2.2 Odesłanie

Kwestię tę reguluje zasadniczo § 21 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
Odesłanie jest dopuszczalne, z wyjątkiem stosunków wynikających z prawa zobowiązań i prawa pracy. Jeżeli prawo właściwe zostało wybrane przez strony, normy kolizyjne można uwzględnić wyłącznie wówczas, gdy tego rodzaju możliwość wynika z umowy stron.

2.3 Zmiana łącznika

Co do zasady dany łącznik podlega ocenie wyłącznie w chwili badania faktu istotnego z punktu widzenia prawa. Szczególne normy kolizyjne mogą jednak oczywiście przewidywać rozstrzygnięcie pewnej kwestii w określonym momencie – zobacz na przykład normy dotyczące praw rzeczowych w pkt 3.8.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Kwestię tę reguluje co do zasady § 24 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym (tzw. klauzula korekcyjna).
Prawa właściwego zgodnie z ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym nie należy stosować wyłącznie w wyjątkowych przypadkach, jeżeli po należytym rozważeniu wszelkich okoliczności sprawy, w szczególności uzasadnionego oczekiwania stron co do zastosowania innego prawa, okazałoby się, że byłoby ono nieproporcjonalne i sprzeczne z rozsądnym i sprawiedliwym rozstrzygnięciem stosunków między stronami. Na tych warunkach oraz w przypadku gdy pozostaje to bez wpływu na prawa innych osób, prawem właściwym jest prawo odzwierciedlające takie rozstrzygnięcie.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Kwestię tę reguluje § 23 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.

Sąd z urzędu ustala treść tych przepisów prawa obcego, które należy zastosować. Sąd lub organ publiczny, który orzeka w sprawach podlegających przedmiotowemu prawu, podejmuje wszelkie niezbędne kroki w celu ustalenia jego treści.
Jeżeli sąd lub organ publiczny, który orzeka w sprawach podlegających przedmiotowemu prawu, nie zna treści prawa obcego, może zwrócić się do Ministerstwa Sprawiedliwości o wydanie opinii w celu jej ustalenia.
Jeżeli właściwego prawa obcego nie można ustalić w rozsądnym terminie lub jeżeli jego ustalenie jest niemożliwe, zastosowanie ma prawo czeskie.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Zobowiązania umowne regulują §§ 87 i 89 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym. Zakres zastosowania tych przepisów jest ograniczony do tych zobowiązań umownych lub ich aspektów, które nie wchodzą w zakres stosowania przepisów UE lub umów międzynarodowych, chyba że w tych przepisach lub umowach dopuszcza się ich objęcie wspomnianą ustawą. Przepisy tej ustawy stanowią zatem normy niższego rzędu.
Umowy podlegają prawu państwa, z którym dana umowa jest najściślej związana, o ile strony nie dokonały wyboru prawa właściwego. Wybór prawa właściwego musi być wyraźny lub musi jednoznacznie wynikać z postanowień umowy lub okoliczności sprawy.
Umowy ubezpieczenia podlegają prawu państwa, w którym ubezpieczający ma miejsce zwykłego pobytu. Strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego w odniesieniu do umowy ubezpieczenia.
Jeżeli chodzi o umowy ubezpieczenia podlegające rozporządzeniu Rzym I, w ustawie wykorzystuje się możliwość zapewnioną państwom członkowskim w art. 7 ust. 3 tego rozporządzenia, zgodnie z którą strony mogą wybrać jakiekolwiek prawo właściwe w zakresie dopuszczalnym w tym rozporządzeniu.
Zgodnie z § 90 ustawy stosunki prawne wynikające z jednostronnych czynności prawnych podlegają prawu państwa, w którym osoba dokonująca jednostronnej czynności prawnej ma miejsce zwykłego pobytu lub siedzibę w chwili dokonania czynności, o ile nie wybrano innego prawa właściwego.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

§ 101 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym zawiera – uwzględniając w szczególności zakres stosowania rozporządzenia Rzym II – normę kolizyjną odnoszącą się wyłącznie do zobowiązań pozaumownych wynikających z naruszenia prawa do ochrony życia prywatnego i dóbr osobistych, w tym zniesławienia. Zobowiązania te podlegają prawu państwa, w którym ma miejsce tego rodzaju naruszenie. Poszkodowany może jednak wybrać zastosowanie prawa państwa, w którym: a) poszkodowany ma miejsce zwykłego pobytu lub siedzibę; b) osoba, która dopuściła się naruszenia, ma miejsce zwykłego pobytu lub siedzibę lub c) wystąpiły skutki naruszenia, pod warunkiem że osoba, która dopuściła się naruszenia, mogła je przewidzieć.
Odpowiedzialność pozaumowna jest także ujednolicona w licznych umowach dotyczących transportu międzynarodowego (zob. pkt 1.2.1).

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Kwestię tę reguluje § 29 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
O ile ustawa nie stanowi inaczej, osobowość prawna i zdolność do czynności prawnych podlegają prawu państwa, w którym dana osoba ma miejsce zwykłego pobytu. O ile ustawa nie stanowi inaczej, wystarczy, by osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej miała zdolność do dokonania tej czynności zgodnie z prawem obowiązującym w miejscu, w którym jej dokonuje.
Kwestie związane ze zmianą nazwisk osób fizycznych podlegają prawu państwa, którego dana osoba jest obywatelem. Osoba ta może jednak wybrać prawo państwa, w którym znajduje się jej miejsce zwykłego pobytu. W przypadku osób będących obywatelami kilku państw zastosowanie ma procedura określona w § 28 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
Status osób fizycznych reguluje też kilka umów wielostronnych dotyczących pomocy prawnej, które są wiążące dla Republiki Czeskiej. Normy kolizyjne w tych umowach są co do zasady oparte na kryterium obywatelstwa i są przepisami wyższego rzędu niż przepisy ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Kwestie związane z ustalaniem i zaprzeczeniem pochodzenia dziecka podlegają § 54 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym. Podlegają one prawu państwa, którego obywatelstwo dziecko nabyło poprzez narodziny; jeżeli dziecko nabyło poprzez narodziny więcej niż jedno obywatelstwo, zastosowanie ma prawo czeskie. Prawo państwa, w którym matka dziecka miała miejsce zwykłego pobytu w chwili narodzin dziecka, ma zastosowanie, jeżeli służy to dobru dziecka. Jeżeli dziecko ma miejsce zwykłego pobytu w Republice Czeskiej i jeżeli służy to dobru dziecka, kwestie związane z ustalaniem i zaprzeczeniem pochodzenia dziecka podlegają prawu czeskiemu. Pochodzenie dziecka można ustalić zgodnie z prawem państwa, w którym złożono oświadczenie o uznaniu dziecka. Jeżeli dokonano zaprzeczenia pochodzenia dziecka w toku postępowania sądowego lub pozasądowego w innym państwie zgodnie z prawem tego państwa i ustalono pochodzenie dziecka od innej osoby, będzie to wystarczające do ustalenia pochodzenia dziecka od tej osoby.
Prawo właściwe dla stosunków między rodzicami a dziećmi w kwestiach związanych ze świadczeniami alimentacyjnymi ustala się zgodnie z art. 15 rozporządzenia dotyczącego obowiązków wynikających z Protokołu haskiego z 2007 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań alimentacyjnych. W innych sprawach dotyczących praw i obowiązków rodzicielskich oraz środków ochrony dziecka lub jego majątku prawo właściwe ustala się zgodnie z Konwencją haską z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.

3.4.2 Przysposobienie

Kwestię tę regulują §§ 61 i 62 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
Aby dokonać przysposobienia, niezbędne jest spełnienie przesłanek określonych w prawie państwa, którego obywatelem jest przysposobiony, oraz państwa, którego obywatelem jest rodzic adopcyjny. Jeżeli rodzice adopcyjni mają różne obywatelstwa, należy spełnić przesłanki określone w systemach prawnych ustalonych zgodnie z obywatelstwami obojga rodziców, jak również w prawie państwa, którego przysposobiony jest obywatelem. Jeżeli zgodnie z tymi przepisami konieczne byłoby zastosowanie prawa innego państwa, które nie zezwala na przysposobienie lub zezwala na nie wyłącznie w ściśle ograniczonych okolicznościach, zastosowanie ma prawo czeskie, pod warunkiem że rodzic adopcyjny lub co najmniej jedno z rodziców adopcyjnych ma miejsce zwykłego pobytu w Republice Czeskiej.
Skutki przysposobienia podlegają prawu państwa, którego wszystkie strony są obywatelami w chwili przysposobienia, w jego braku – prawu państwa, w którym wszystkie strony mają miejsce zwykłego pobytu w chwili przysposobienia, a w jego braku – prawu państwa, którego przysposobiony jest obywatelem.
Jeżeli chodzi o stosunki między rodzicem adopcyjnym a przysposobionym lub rodzicami adopcyjnymi w kwestiach związanych z prawami i obowiązkami rodzicielskimi, wychowaniem dziecka i świadczeniami alimentacyjnymi, zastosowanie ma prawo ustalone zgodnie z umowami międzynarodowymi wymienionymi w pkt 3.4.1 w odniesieniu do pochodzenia dziecka.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Kwestię tę regulują §§ 48 i 49 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
Zdolność danej osoby do zawarcia małżeństwa, jak również przesłanki ważności małżeństwa, podlegają prawu państwa, którego obywatelem jest ta osoba.
Forma zawarcia małżeństwa podlega prawu obowiązującemu w miejscu, w którym małżeństwo zostało zawarte.

Małżeństwo zawarte w ambasadzie Republiki Czeskiej w innym państwie podlega prawu czeskiemu. Obywatel czeski nie może wstąpić w związek małżeński w siedzibie misji dyplomatycznej innego państwa zlokalizowanej w Republice Czeskiej.
Stosunki osobiste między małżonkami podlegają prawu państwa, którego oboje małżonkowie są obywatelami. Jeżeli są oni obywatelami różnych państw, stosunki między nimi podlegają prawu państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu, a w jego braku – prawu czeskiemu.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

§ 67 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym reguluje kwestię prawa właściwego dla związków partnerskich i podobnych związków oraz skutków ich zawarcia, zdolności do ich zawarcia, procedur ich zawarcia lub rozwiązania, unieważnienia i ustalenia nieistnienia, a także rozstrzygania kwestii związanych ze stosunkami osobistymi i majątkowymi między partnerami.
Wszystkie te kwestie podlegają prawu państwa, w którym zawarto związek partnerski lub podobny związek.
Prawo czeskie nie zawiera żadnych norm kolizyjnych w odniesieniu do konkubinatu.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

§ 50 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym reguluje kwestię prawa właściwego dla rozwodu i unieważnienia małżeństwa lub ustalenia jego nieistnienia. Republika Czeska nie bierze udziału w zacieśnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej, a zatem nie jest związana przepisami rozporządzenia Rady (UE) nr 1259/2010.
Rozwód podlega prawu państwa regulującego stosunki osobiste między małżonkami w chwili wszczęcia postępowania. (Stosunki osobiste między małżonkami podlegają prawu państwa, którego oboje małżonkowie są obywatelami. Jeżeli są oni obywatelami różnych państw, stosunki między nimi podlegają prawu państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu, a w jego braku – prawu czeskiemu). Jeżeli zgodnie z tą normą kolizyjną konieczne jest zastosowanie prawa innego państwa, które nie zezwala na rozwód lub zezwala na niego wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach, zastosowanie ma prawo czeskie, pod warunkiem że przynajmniej jedno z małżonków jest obywatelem Republiki Czeskiej lub że przynajmniej jedno z małżonków ma miejsce zwykłego pobytu w Republice Czeskiej.
Unieważnienie małżeństwa lub ustalenie jego nieistnienia, zdolność do zawarcia małżeństwa oraz forma jego zawarcia podlegają prawu właściwemu dla tych kwestii z chwili zawarcia małżeństwa.
Prawo czeskie nie zawiera żadnych norm kolizyjnych w odniesieniu do separacji.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Zobowiązania alimentacyjne między małżonkami i byłymi małżonkami podlegają przepisom z art. 15 rozporządzenia dotyczącego obowiązków wynikających z Protokołu haskiego z 2007 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań alimentacyjnych.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Od 29 stycznia 2019 r. normy kolizyjne dotyczące małżeńskich ustrojów majątkowych zawarte w ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym zostały zastąpione rozporządzeniem Rady (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającym wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych. Rozporządzenie ma zastosowanie do postępowań sądowych wszczętych po 29 stycznia 2019 r. i umów zawartych po tej dacie.
Kwestię tę reguluje § 49 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym. Małżeński ustrój majątkowy reguluje prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce stałego pobytu. W pozostałych przypadkach podlegają one prawu państwa, którego oboje małżonkowie są obywatelami, a jeśli obie powyższe sytuacje nie mają zastosowania, kwestie te reguluje prawo czeskie.
Umowy małżeńskie majątkowe podlegają prawu właściwemu dla małżeńskiego ustroju majątkowego z chwili zawarcia umowy. W jego braku małżonkowie mogą również uzgodnić w odniesieniu do umowy małżeńskiej majątkowej, że ich stosunki majątkowe będą podlegały prawu państwa, którego jedno z małżonków jest obywatelem, prawu państwa, w którym jedno z małżonków ma miejsce zwykłego pobytu, prawu państwa, w którym położona jest nieruchomość, jeżeli sprawa dotyczy nieruchomości, albo prawu czeskiemu. Jeżeli tego rodzaju umowa zostaje zawarta w innym państwie, należy ją sporządzić w formie aktu notarialnego lub podobnego dokumentu.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Prawo właściwe dla dziedziczenia po osobach, które zmarły dnia 17 sierpnia 2015 r. lub po tym dniu, jest uregulowane w rozporządzeniu (UE) nr 650/2012.
Kwestię tę regulują §§ 76 i 77 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym. Przepisy te mają zastosowanie do dziedziczenia po osobach, które zmarły dnia 16 sierpnia 2015 r. lub przed tym dniem (o ile kwestii prawa właściwego nie uregulowano w odmienny sposób w dwustronnej umowie międzynarodowej).
Zgodnie z ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym stosunki prawne związane z dziedziczeniem podlegają prawu państwa, w którym spadkodawca miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci. Jeżeli spadkodawca był obywatelem Republiki Czeskiej i przynajmniej jeden ze spadkobierców ma miejsce zwykłego pobytu w Republice Czeskiej, zastosowanie ma prawo czeskie.
Zdolność do sporządzenia lub odwołania testamentu, jak również skutki wad testamentu oraz wad oświadczenia woli podlegają prawu państwa, którego obywatelem był spadkodawca w chwili sporządzenia testamentu lub w którym spadkodawca miał miejsce zwykłego pobytu. W podobny sposób ustala się prawo właściwe dla zdolności do dokonania lub odwołania innego rodzaju rozrządzeń na wypadek śmierci oraz ustalania ich dopuszczalności.
Testament jest ważny pod względem formy, jeżeli jego forma jest zgodna z prawem państwa: a) którego spadkodawca był obywatelem w chwili sporządzania testamentu lub w chwili śmierci; b) na terytorium którego sporządzono testament; c) w którym spadkodawca miał miejsce zwykłego pobytu w chwili sporządzania testamentu lub w chwili śmierci; d) które należy stosować do stosunków prawnych związanych z dziedziczeniem lub które należało zastosować do tego rodzaju stosunków w chwili sporządzania testamentu lub e) w którym położona jest nieruchomość, jeżeli sprawa dotyczy nieruchomości.
Zasady te mają również zastosowanie do formy odwołania testamentu. Zasady te stosuje się odpowiednio do formy umów o spadek oraz innych rozrządzeń na wypadek śmierci, pod warunkiem że spadkodawca jest stroną umowy o spadek. Mają one również zastosowanie do formy rozwiązania umowy o spadek lub odwołania innych rozrządzeń na wypadek śmierci.
Spadkodawca może zastrzec, że zamiast prawa zazwyczaj stosowanego stosunki prawne związane z dziedziczeniem będą podlegały prawu państwa, w którym spadkodawca ma miejsce zwykłego pobytu w chwili sporządzania testamentu, w tym w odniesieniu do rozrządzeń dotyczących nieruchomości, lub może zastrzec, że stosunki prawne związane z dziedziczeniem, w tym w odniesieniu do rozrządzeń dotyczących nieruchomości, będą podlegały prawu państwa, którego jest on obywatelem w chwili sporządzania testamentu. Strony umowy o spadek mogą wybrać jako prawo właściwe dla stosunków prawnych związanych z dziedziczeniem jeden z tych systemów prawnych, pod warunkiem że spadkodawca jest jedną ze stron umowy o spadek. Zasadę tę stosuje się również odpowiednio do innych zapisów na wypadek śmierci.
Rozporządzenie w sprawie dziedziczenia stanowi, że jeżeli zgodnie z prawem właściwym dla dziedziczenia ustalonym zgodnie z tym rozporządzeniem nie ma żadnego spadkobiercy żadnego składnika masy spadkowej, żadnego zapisobiercy wskazanego w zapisie na wypadek śmierci ani żadnej osoby fizycznej będącej spadkobiercą ustawowym, prawo właściwe ustalone w ten sposób pozostaje bez uszczerbku dla prawa państwa członkowskiego lub podmiotu wyznaczonego w tym celu przez dane państwo członkowskie do przejęcia na mocy prawa składników majątku wchodzących w skład masy spadkowej, które znajdują się na jego terytorium, jeżeli wierzycielom przysługuje prawo do dochodzenia spłaty niespłaconych długów z pozostałej części majątku. W prawie czeskim kwestię tę reguluje § 1634 kodeksu cywilnego. Zgodnie z powyższym jeżeli nie ma żadnego spadkobiercy powołanego do spadku nawet zgodnie z

przepisami dotyczącymi dziedziczenia ustawowego, prawo do dziedziczenia przechodzi na Skarb Państwa i Skarb Państwa jest uznawany za spadkobiercę ustawowego. Skarb Państwa znajduje się w takiej samej pozycji względem pozostałych stron jak spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Zgodnie z § 78 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym w braku spadkobierców Skarb Państwa Republiki Czeskiej nabywa rzeczy i prawa spadkodawcy położone w Republice Czeskiej; sądy czeskie są właściwe w zakresie wydawania postanowień w tym przedmiocie. Skarb Państwa, inna jednostka terytorialna ani istniejąca instytucja nie są uznawane do tych celów za spadkobiercę, chyba że zostały powołane do spadku w testamencie.

3.8 Nieruchomości

Kwestię tę regulują §§ 69–79 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.

Co do zasady prawa rzeczowe do nieruchomości lub do rzeczy materialnych podlegają prawu państwa położenia rzeczy. Zgodnie z tym prawem ustala się również, czy dana rzecz jest ruchomością czy nieruchomością. Ustawa zawiera jednak szczególne normy kolizyjne w odniesieniu do wybranych rzeczy oraz niektórych aspektów praw rzeczowych – zobacz poniżej.

Powstanie i ustanie praw rzeczowych do statków morskich i statków powietrznych zarejestrowanych w rejestrze publicznym podlega prawu państwa, w którym znajduje się rejestr.

Powstanie i ustanie praw rzeczowych do rzeczy materialnych podlega prawu miejsca, w którym rzecz była położona w chwili wystąpienia zdarzenia prowadzącego do powstania lub ustania tego prawa.

Powstanie i ustanie prawa własności do rzeczy materialnych, które przeniesiono na podstawie umowy, podlega prawu regulującemu umowę stanowiącą podstawę powstania lub ustania prawa własności.

Jeżeli czynności prawnej mającej stanowić podstawę powstania i ustania praw rzeczowych do rzeczy materialnych dokonano po rozpoczęciu transportu rzeczy, tj. w trakcie transportu, takie powstanie i ustanie podlega prawu miejsca, z którego wysłano rzecz. Jeżeli jednak powstanie i ustanie praw rzeczowych do danej rzeczy następuje poprzez rozporządzenie tytułem prawnym, który należy przedstawić w celu wydania rzeczy i korzystania z niej, zastosowanie ma prawo miejsca, w którym znajduje się taki tytuł w chwili rozporządzenia nim.

Przepisy w zakresie wpisów do ksiąg wieczystych i podobnych rejestrów obowiązujące w miejscu położenia nieruchomości lub ruchomości mają zastosowanie również wówczas, gdy podstawa prawna powstania, ustania, ograniczenia lub przeniesienia zarejestrowanego prawa podlega ocenie na podstawie innego systemu prawnego.

Zasiedzenie podlega prawu obowiązującemu w miejscu położenia rzeczy w chwili rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia. Posiadacz może jednak odnieść się do prawa państwa, w którym biegnie zasiedzenie, w przypadku spełnienia wszystkich przesłanek zasiedzenia określonych w prawie tego państwa od chwili przybycia rzeczy do tego państwa.

3.9 Niewypłacalność

Kwestię tę reguluje § 111 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym. Normy kolizyjne rozporządzenia w sprawie upadłości stosuje się odpowiednio, z wyjątkiem spraw podlegających temu rozporządzeniu.

Ostatnia aktualizacja: 31/03/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Niemcy

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

W latach 2007–2016 w UE przeprowadzono kodyfikację norm kolizyjnych w istotnych obszarach prawa prywatnego w formie rozporządzeń, w szczególności rozporządzenia (WE) nr 593/2008 („rozporządzenie Rzym I”), rozporządzenia (WE) nr 864/2007 („rozporządzenie Rzym II”) oraz rozporządzenia (UE) nr 650/2012 („rozporządzenie UE dotyczące dziedziczenia”). Przegląd tych rozporządzeń można znaleźć w przewodniku „Współpraca sądowa w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej” (https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-pl.do). W związku z tym zakres niemieckich autonomicznych norm kolizyjnych stawał się coraz węższy.

Głównym źródłem niemieckiego prawa prywatnego międzynarodowego (norm kolizyjnych) jest ustawa wprowadzająca kodeks cywilny (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche – EGBGB), a w szczególności jej art. 3–48. Zgodnie z art. 3 EGBGB regulacje zawarte w aktach prawnych UE oraz w umowach międzynarodowych mają w zakresie swojego zastosowania pierwszeństwo nad przepisami niniejszej ustawy.

W prawie niemieckim pojedyncze normy kolizyjne można również odnaleźć poza EGBGB, np. w ustawie o postępowaniu w związku z niewypłacalnością (Insolvenzordnung – InsO).

W dziedzinach ustawowo nieuregulowanych, np. w międzynarodowym prawie spółek, prawo właściwe określają sądy.

Uwagi zawarte w pkt 2 zasadniczo ograniczają się do krajowych niemieckich norm kolizyjnych.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Wykaz umów wielostronnych podpisanych i ratyfikowanych przez Niemcy znajduje się w Spisie B Federalnego Dziennika Urzędowego (Bundesgesetzblatt) (zamówienia należy składać za pośrednictwem strony https://www.bgbl.de/). Wśród wielostronnych umów międzynarodowych tam wymienionych znajdują się również umowy zawierające ujednolicone normy kolizyjne.

Takie umowy wielostronne są często inicjowane przez organizacje międzynarodowe. Należy tu przede wszystkim wskazać Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego (www.hcch.net https://www.hcch.net/de/home/), której członkiem Niemcy są od dawna.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Pojedyncze normy kolizyjne są również zawarte w umowach dwustronnych. Wykaz takich umów zawartych przez Niemcy z innymi państwami również znajduje się w Spisie B Federalnego Dziennika Urzędowego (zob. pkt 1.2 powyżej).

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Znaczenie prawa kolizyjnego nie ogranicza się tylko do sporów sądowych. Niezależnie od ewentualnego późniejszego wdania się w spór przed sądem partnerzy handlowi w różnych państwach muszą wiedzieć, prawo którego państwa reguluje zawartą przez nich umowę. Prawo to określa bowiem ich prawa i obowiązki. Kierowcy udający się samochodem na urlop za granicę muszą wiedzieć, według którego prawa będą odpowiadać, jeżeli spowodują tam wypadek drogowy. Prawo to określa rodzaj i wysokość ewentualnego odszkodowania.

Jeżeli sąd niemiecki ma rozpoznać sprawę, której stan faktyczny powiązany jest z prawem jakiegoś innego państwa, wówczas w celu określenia prawa właściwego zastosuje on własne normy kolizyjne. Sędziowie niemieccy obowiązani są znać zasady stosowania niemieckich norm kolizyjnych i muszą je stosować z urzędu.

2.2 Odesłanie

Jeżeli zgodnie z niemieckimi normami kolizyjnymi właściwe jest prawo innego państwa, jednakże prawo tego państwa odsyła dalej do prawa innego państwa, to prawo niemieckie co do zasady uznaje to odesłanie, z zastrzeżeniem przepisów szczególnych zawartych w aktach prawnych UE lub w umowach międzynarodowych (art. 4 ust. 1 zdanie pierwsze EGBGB). Jeżeli prawo obce odsyła z powrotem do prawa niemieckiego, stosuje się przepisy niemieckiego prawa materialnego (art. 4 ust. 1 zdanie drugie EGBGB).

Jeżeli niemieckie normy kolizyjne umożliwiają stronom wybór prawa określonego państwa, wybór taki może dotyczyć wyłącznie prawa materialnego (art. 4 ust. 2 EGBGB).

2.3 Zmiana łącznika

Zmiana statutu, która dotyczy tzw. otwartych stanów faktycznych, jest prawu niemieckiemu znana. Przykładowo prawa rzeczowe podlegają co do zasady prawu miejsca położenia rzeczy, co oznacza, że jeżeli miejsce jej położenia się zmieni, rzecz może podlegać „nowemu prawu".

Zmiana statutu możliwa jest również w innych obszarach prawa, np. w związku ze zmiana obywatelstwa.

Nie będzie jednak możliwa zmiana statutu, gdy dana norma kolizyjna zawiera wskazanie prawa właściwego w określonym czasie. Przykładowo w celu ustalenia statutu spadkowego w przypadku osób zmarłych 17 sierpnia 2015 r. lub po tej dacie łącznikiem będzie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy w chwili śmierci (zob. pkt 3.7 poniżej).

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Art. 6 EGBGB zawiera niemiecką klauzulę porządku publicznego, zgodnie z którą normy prawnej innego państwa nie stosuje się, jeżeli jej zastosowanie byłoby wyraźnie sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa niemieckiego. „Podstawowe zasady" oznaczają podstawowe zasady sprawiedliwości. Z reguły chodzi o ciężkie naruszenia praw podstawowych zagwarantowanych w niemieckiej ustawie zasadniczej. W odniesieniu do stosowania klauzuli porządku publicznego istotne jest również, by okoliczności faktyczne sprawy były powiązane z Niemcami; w przeciwnym razie niemiecki system prawny nie może być brany pod uwagę. Również w tym obszarze należy uwzględniać przepisy szczególne, w szczególności zawarte w aktach prawnych UE stosowanych przed prawem krajowym (zobacz np. art. 21 rozporządzenia Rzym I, art. 26 rozporządzenia Rzym II oraz art. 35 rozporządzenia UE dotyczącego dziedziczenia).

Kolejny wyjątek od stosowania norm kolizyjnych ma zastosowanie w przypadku przepisów wymuszających swoje zastosowanie. Na mocy przepisów wymuszających swoje zastosowanie przepisy krajowe stosuje się obligatoryjnie, ponieważ państwo uznaje ich poszanowanie za kluczowe dla ochrony jego interesów publicznych, w szczególności organizacji politycznej, społecznej lub gospodarczej. Przepisy wymuszające swoje zastosowanie mają największe znaczenie w przypadku zobowiązań umownych i pozaumownych. Przepisy szczególne w tym zakresie ustanowiono w aktach prawnych UE, które stosuje się przed przepisami krajowymi (zob. w szczególności art. 9 rozporządzenia Rzym I, który zawiera definicję prawną, i art. 16 rozporządzenia Rzym II), oraz w umowach międzynarodowych.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sędzia niemiecki nie tylko z urzędu stosuje normy kolizyjne, ale również, poruszając się w ustawowych granicach uznania, obowiązany jest ustalić treść prawa obcego podlegającego zastosowaniu (zgodnie z § 293 kodeksu postępowania cywilnego – Zivilprozessordnung, ZPO). Obowiązek ten nie ogranicza się tylko do zapoznania się z tekstami prawa obcego, lecz rozciąga się również na pozyskanie wiadomości o poglądach doktryny i stanie orzecznictwa. Sędzia musi stworzyć sobie możliwość zastosowania prawa obcego w taki sam sposób, w jaki stosowałby je sędzia tego obcego państwa.

Aby ustalić treść prawa obcego, sędzia może korzystać z wszelkich dostępnych źródeł informacji.

Jednym ze źródeł informacji dla umawiających się państw jest Konwencja europejska o informacji o prawie obcym podpisana w Londynie dnia 7 czerwca 1968 r. W tym celu sędzia składa wniosek do właściwego organu innego państwa za pośrednictwem właściwego organu przyjmującego/przekazującego. Zamiast zwracać się z wnioskiem o udzielenie informacji o prawie obcym zgodnie z ww. konwencją sędzia może również zasięgnąć opinii biegłego, o ile ten posiada wiedzę również w zakresie praktycznego stosowania prawa obcego.

W przypadku nieskomplikowanych pytań niekiedy może okazać się wystarczające uzyskanie informacji o treści prawa obcego od punktu kontaktowego europejskiej sieci sądowej w sprawach cywilnych i handlowych lub poprzez przeprowadzenie przez sędziego własnych poszukiwań.

Ustalając treść prawa obcego, sędzia może również korzystać ze współdziałania stron w tym zakresie, nie jest on jednak związany ich oświadczeniami. Może zatem z urzędu korzystać z wszelkich dostępnych źródeł informacji, nie będąc związanym dowodami przedstawianymi przez strony.

W wyjątkowych przypadkach, jeżeli mimo dołożenia należytej staranności nie można ustalić treści właściwego prawa obcego, alternatywnie stosuje się prawo niemieckie.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

W odniesieniu do umów międzynarodowej sprzedaży towarów w pierwszej kolejności pod uwagę bierze się postanowienia Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (ang. CISG), która ma automatycznie zastosowanie pomiędzy przedsiębiorstwami pochodzącymi z jednego z wielu państw będących stronami tej konwencji, chyba że strony umowy wystarczająco wyraźnie wykluczyły taką możliwość, na przykład wyłączając stosowanie CISG.

W odniesieniu do wszystkich innych umów zobowiązujących zawartych od dnia 17 grudnia 2009 r. prawo właściwe ustala się co do zasady zgodnie z rozporządzeniem Rzym I, chyba że umowa nie wchodzi w zakres stosowania rozporządzenia, jak ma to miejsce na przykład w przypadku umów z zakresu prawa własności. Ponadto zastosowanie mają również przepisy 46b–46d EGBGB.

Jeżeli chodzi o umowy, które zostały zawarte przed 17 grudnia 2009 r., zastosowanie mają nadal przepisy art. 27 i nast. EGBGB w brzmieniu obowiązującym do tego dnia. Przepisy te opierały się na konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych. Uchylono je z dniem 17 grudnia 2009 r., ale nadal mają zastosowanie do umów zawartych przed tą datą.

W odniesieniu do niektórych umów ubezpieczenia zawartych przed 17 grudnia 2009 r. art. 7–14 ustawy wprowadzającej ustawę o ubezpieczeniach (Einführungsgesetz zum Versicherungsvertragsgesetz – EGVVG) w wersji obowiązującej do 16 grudnia 2009 r. zawierają szczególne normy kolizyjne.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Od 11 stycznia 2009 r. kwestię wyboru prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych reguluje zasadniczo rozporządzenie Rzym II, które uzupełnia art. 46a EGBGB.

W sprawach nieobjętych tym rozporządzeniem, takich jak np. przypadki naruszenia dóbr osobistych (*Persönlichkeitsrecht*), prawo niemieckie zawiera szczególne normy kolizyjne służące ustalaniu prawa właściwego; normy te są zawarte w art. 38–42 EGBGB.

W odniesieniu do roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia zasady ustalania prawa właściwego zawiera art. 38 EGBGB.

Zgodnie z art. 39 EGBGB roszczenia wynikające z prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia podlegają prawu państwa, w którym daną czynność podjęto. Do spłaty cudzego zadłużenia zastosowanie ma przepis szczególny.

Zgodnie z art. 40 EGBGB roszczenia odszkodowawcze wynikające z czynu niedozwolonego co do zasady podlegają prawu miejsca popełnienia czynu (*Recht des Handlungsorts*); poszkodowana strona może zdecydować, że zamiast wyżej wspomnianego prawa zastosowanie mieć będzie prawo miejsca wystąpienia szkody (*Recht des Schadenseintritts*).

Art. 42 EGBGB stanowi, że strony mogą w każdym wypadku wybrać prawo właściwe dla stosunku pozaumownego po wystąpieniu zdarzenia, wskutek którego ten stosunek powstał.
Ponadto zgodnie z art. 41 EGBGB prawo właściwe które byłoby miarodajne, może zostać zastąpione prawem właściwym innego państwa, które – ze względu na szczególne okoliczności – wykazuje znacznie ściślejsze powiązanie z okolicznościami faktycznymi sprawy.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Zgodnie z niemieckimi normami kolizyjnymi kwestie związane ze stosunkami osobistymi osoby fizycznej podlegają jej prawu ojczystemu (*Heimatrecht*). Co do zasady są to kwestie związane z nazwiskiem (aby uzyskać informacje szczegółowe, zob. art. 10 EGBGB) oraz zdolnością prawną i zdolnością do czynności prawnych (art. 7 EGBGB).
Art. 5 ust. 1 zdanie pierwsze EGBGB stanowi, że w przypadku gdy dana osoba ma więcej niż jedno obywatelstwo (*Mehrstaater*), należy się odnieść do „faktycznego obywatelstwa" (*effektive Staatsangehörigkeit*), tj. obywatelstwa państwa, z którym ta osoba jest najściślej związana. Art. 5 ust. 1 zdanie drugie EGBGB stanowi, że w przypadku gdy osoba posiadająca wielorakie obywatelstwo posiada również obywatelstwo niemieckie, zastosowanie ma prawo niemieckie.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Zgodnie z art. 19 EGBGB kwestie związane z pochodzeniem dziecka podlegają co do zasady prawu państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu. W stosunku do każdego z rodziców pochodzenie można również ustalić zgodnie z jego prawem ojczystym. Ponadto, jeżeli matka jest zamężna, przepisy regulujące skutki małżeństwa (*Ehewirkungsstatut*) (art. 14 EGBGB), które mają zastosowanie w chwili narodzin dziecka, mogą również nabrać znaczenia w odniesieniu do kwestii pochodzenia dziecka. Odmiennie uregulowano te kwestie w odniesieniu do dzieci urodzonych przed 1 lipca 1998 r.
Zgodnie z art. 20 EGBGB kwestie związane z zaskarżeniem pochodzenia podlegają co do zasady każdemu prawu, z którego wynikają przesłanki pochodzenia, a w przypadku zaskarżenia pochodzenia przez dziecko – prawu państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu.

3.4.2 Przysposobienie

Od 31 marca 2020 r. przysposobienie dziecka na terytorium Niemiec podlega prawu niemieckiemu. W przeciwnym przypadku kwestię tę reguluje prawo państwa, w którym przysposobiony miał miejsce zwykłego pobytu w chwili przysposobienia (nowa wersja art. 22 ust. 1 EGBGB). Postępowania w sprawach o przysposobienie zakończone przed 31 marca 2020 r. podlegają obowiązującym wcześniej przepisom prawa prywatnego międzynarodowego, tj. kwestie przysposobienia reguluje prawo państwa, którego przysposabiający był obywatelem w chwili przysposobienia (dawna wersja art. 22 ust. 1 zdanie pierwsze EGBGB). Przysposobienie dziecka przez jedno z małżonków lub oboje małżonków podlega prawu właściwemu dla ogólnych skutków małżeństwa (dawna wersja art. 22 ust. 1 zdanie drugie EGBGB).
Kwestie związane z uznawaniem i ustalaniem skuteczności przysposobień zagranicznych reguluje ustawa o skutkach przysposobienia dziecka zgodnie z prawem obcym (Gesetz über Wirkungen der Annahme als Kind nach ausländischem Recht – Adoptionswirkungsgesetz, AdWirkG).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Poniższe uwagi mają zastosowanie wyłącznie do małżeństw osób różnej płci. Małżeństwa osób tej samej płci omówiono w pkt 3.5.2.
Zgodnie z art. 13 EGBGB przesłanki zawarcia małżeństwa podlegają zazwyczaj prawu ojczystemu każdego z narzeczonych. Wyjątkowo, w szczególnym okolicznościach, może w braku tego prawa znaleźć zastosowanie prawo niemieckie.
W Niemczech małżeństwo można zawrzeć tylko w obecności urzędnika stanu cywilnego lub wyjątkowo w obecności osoby, która została przez inne państwo szczególnie do tego upoważniona (art. 13 ust. 4 zdanie drugie EGBGB).
Jeżeli ogólne skutki małżeństwa nie wchodzą w zakres rozporządzenia Rady (UE) 2016/1103 wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych (rozporządzenie UE w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych), podlegają prawu wybranemu przez małżonków (art. 14 ust. 1 EGBGB).

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Małżeństwa osób tej samej płci i zarejestrowane związki partnerskie (*eingetragene Lebenspartnerschaften*) podlegają art. 17b EGBGB. Na mocy tego artykułu kwestie związane z zawarciem i rozwiązaniem zarejestrowanego związku partnerskiego oraz jego ogólnymi skutkami, które nie wchodzą w zakres rozporządzenia Rady (UE) 2016/1104 wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich (rozporządzenie UE w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich), podlegają prawu państwa, w którym zarejestrowano związek partnerski (art. 17b ust. 1 zdanie pierwsze EGBGB). Ta sama zasada ma zastosowanie w drodze analogii, jeżeli małżonkowie są tej samej płci lub jeżeli przynajmniej jedno z małżonków nie jest płci żeńskiej ani męskiej (art. 17b ust. 4 zdanie pierwsze EGBGB). Z dniem 1 października 2017 r. w Niemczech zniesiono możliwość zawierania zarejestrowanych związków partnerskich (art. 3 ust. 3 ustawy o wprowadzeniu prawa do zawierania małżeństw przez osoby tej samej płci – Eheöffnungsgesetz) i w związku z tym art. 17b ust. 1 zdanie pierwsze EGBGB dotyczący zawarcia związku partnerskiego jest niezwykle rzadkim przypadkiem niemieckiej normy kolizyjnej obejmującej stosunek prawny, który może powstać wyłącznie zagranicą.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Od 21 czerwca 2012 r. prawo właściwe dla rozwodu określa się zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) nr 1259/2010 w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej („rozporządzenie Rzym III"). Rozporządzenie to ma zastosowanie nawet wówczas, gdy zgodnie z jego przepisami prawem właściwym jest prawo państwa nieuczestniczącego we wzmocnionej współpracy (art. 4 rozporządzenia). Rozporządzenie Rzym III reguluje również kwestię rozwodu i separacji prawnej w przypadku małżeństw osób różnej płci (art. 17b ust. 4 zdanie pierwsze EGBGB).
Uzupełniająco zastosowanie mają art. 17 i 17a EGBGB.
W Niemczech małżeństwo może zostać rozwiązane wyłącznie przez sąd (art. 17 ust. 3 EGBGB).
Zgodnie z art. 17 ust. 4 EGBGB prawem właściwym dla wyrównania z tytułu utraty przyszłego zaopatrzenia (*Versorgungsausgleich*) jest prawo właściwe dla rozwodu. W pewnych okolicznościach, jeżeli prawo obce nie uznaje instytucji wyrównania z tytułu utraty przyszłego zaopatrzenia, wyrównanie przeprowadza się na wniosek jednego z małżonków według prawa niemieckiego.
Kwestie związane z korzystaniem ze wspólnego mieszkania małżonków oraz inwentarza domowego znajdującego się w kraju podlegają niemieckiemu prawu materialnemu (art. 17a EGBGB).

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Prawo właściwe dla roszczeń alimentacyjnych pomiędzy krewnymi lub małżonkami od 18 czerwca 2011 r. określa Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. Zgodnie z art. 2 Protokół ma uniwersalne stosowanie, tj. stosuje się go niezależnie od tego, czy prawo właściwe jest prawem umawiającego się państwa. Niemieckie przepisy EGBGB, które były stosowane w tym zakresie, zostały zatem uchylone.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Skutki majątkowe małżeństwa reguluje rozporządzenie UE w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych. Dotyczy to również małżeństw osób tej samej płci (art. 17 ust. 4 zdanie drugie EGBGB). W rozporządzeniu UE w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych przyznano priorytet autonomii stron: nupturienci mogą wybrać prawo właściwe dla ich małżeńskiego ustroju majątkowego (art. 22 ust. 1 rozporządzenia UE w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych). W przypadku braku umowy między stronami łącznikiem jest miejsce zamieszkania małżonków albo ich obywatelstwo. Jeżeli ustalenie prawa właściwego w oparciu o te łączniki nie jest możliwe, zastosowanie ma prawo państwa, z którym małżonkowie wspólnie mają najściślejszy związek (zob. art. 26 rozporządzenia UE w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych).
Ze względu na datę rozpoczęcia stosowania (30 stycznia 2019 r.) rozporządzenie UE w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich nie obejmuje związków partnerskich zawartych w Niemczech, ponieważ od 1 października 2017 r. nie ma możliwości zawierania związków partnerskich zgodnie z prawem niemieckim (zob. pkt 3.5.2 powyżej). Zgodnie z przepisami rozporządzenia UE w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich głównym łącznikiem jest również łącznik subiektywny, czyli wybór stron (art. 22 ust. 1 rozporządzenia UE w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich). W przypadku braku umowy o wyborze prawa właściwego prawem właściwym dla skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich jest prawo państwa, w którym zawarto zarejestrowany związek partnerski (art. 26 ust. 1 rozporządzenia UE w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W odniesieniu do spadków otwartych od 17 sierpnia 2015 r. w pierwszej kolejności stosuje się przepisy rozporządzenia UE dotyczącego dziedziczenia. Zgodnie z tym rozporządzeniem podstawowym łącznikiem w odniesieniu do prawa właściwego dla dziedziczenia jest ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy. Postępowania spadkowe wszczęte przed 17 sierpnia 2015 r. podlegają prawu państwa, którego spadkodawca był obywatelem w chwili śmierci, zgodnie z dawną wersją art. 25 EGBGB (nowa wersja art. 25 EGBGB stanowi, że rozporządzenie UE dotyczące dziedziczenia stosuje się odpowiednio). Jeżeli chodzi o rozrządzenie majątkiem nieruchomym położonym w kraju, spadkodawca mógł wybrać prawo niemieckie.
W odniesieniu do postępowań spadkowych, które wszczęto po 17 sierpnia 2015 r., wymogi formalne dotyczące rozrządzeń na wypadek śmierci uregulowano w nowej wersji art. 26 EGBGB, która stanowi zasadniczo, że w przypadku rozrządzeń testamentowych zastosowanie ma bezpośrednio konwencja haska z dnia 5 października 1961 r., której Niemcy, jako umawiające się państwo, podlegają od 1965 r. (ust. 1), zaś w odniesieniu do formy innych rozrządzeń na wypadek śmierci odsyła do art. 27 rozporządzenia UE dotyczącego dziedziczenia (ust. 2). Postępowania spadkowe wszczęte przed 17 sierpnia 2015 r. podlegają dawnej wersji art. 26 EGBGB, w której transponowano do prawa krajowego główne normy kolizyjne konwencji haskiej z 1961 r. dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych. Rozrządzenie jest formalnie ważne, jeżeli jego forma spełnia wymogi prawa tego państwa, z którym jest ono związane na przykład poprzez obywatelstwo, miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy lub miejsce sporządzenia testamentu.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z art. 43 EGBGB prawa rzeczowe podlegają prawu państwa, w którym rzecz jest położona. Prawo położenia reguluje przykładowo treść prawa własności oraz sposób przeniesienia tego prawa lub obciążenie rzeczy prawem zastawniczym.
Art. 45 EGBGB przewiduje szczególny łącznik w odniesieniu do środków transportu.
Art. 43 ust. 2 EGBGB zawiera przepis szczególny w odniesieniu do przeniesienia rzeczy z jednego państwa do innego.
Ponadto osobno w art. 44 EGBGB uregulowano immisje z nieruchomości.
Jeżeli chodzi o prawo rzeczowe, możliwości wyboru prawa właściwego w ścisłym sensie wprawdzie nie ma, jednak zgodnie z art. 46 EGBGB możliwe jest odejście od zastosowania ustalonego za pomocą ww. łączników prawa, jeżeli okoliczności wykazują znacznie ściślejsze powiązanie z prawem innego państwa.

3.9 Niewypłacalność

Oprócz norm kolizyjnych zawartych w rozporządzeniu (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego, które reguluje stosunki pomiędzy państwami członkowskimi, § 335 ustawy o postępowaniu w związku z niewypłacalnością (Insolvenzordnung) stanowi w odniesieniu do państw trzecich, że co do zasady postępowanie w sprawach niewypłacalności i jego skutki podlegają prawu państwa, w którym wszczęto postępowanie. W § 336 i nast. tej ustawy określono specjalne łączniki w odniesieniu do szczególnych aspektów międzynarodowego prawa upadłościowego, na podstawie których można odstąpić od powyższej zasady (np. w odniesieniu do stosunku pracy, potrącenia oraz zaskarżenia rozstrzygnięć).

Ostatnia aktualizacja: 17/04/2023
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.
Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej et. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.
Do tej pory przetłumaczono ją na następujące języki: en

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Estonia

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Kwestie związane z prawem właściwym są uregulowane przede wszystkim w ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym (Rahvusvahelise eraõiguse seadus, zwanej dalej „REÕS”).
Przed wejściem tej ustawy w życie w dniu 1 lipca 2002 r. zagadnienie to było uregulowane w części ogólnej kodeksu cywilnego (Tsiviilseadustiku üldosa seadus). Obecnie – zamiast przepisów części ogólnej kodeksu cywilnego – przepisy ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym stosuje się w niemal wszystkich przypadkach podlegających § 24 ustawy o prawie zobowiązań, części ogólnej kodeksu cywilnego i przepisom ustawy wdrażającej REÕS.
Ponadto należy pamiętać o zasadzie nadrzędności obowiązującego prawa unijnego nad prawem krajowym, a także o zasadzie sformułowanej w art. 123 konstytucji Republiki Estońskiej, zgodnie z którą w przypadku sprzeczności między prawem estońskim lub innymi przepisami estońskimi a postanowieniami umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez estoński parlament zastosowanie mają postanowienia umowy międzynarodowej. Estonia podpisała również cztery umowy o pomocy prawnej z Rosją, Ukrainą, Polską oraz Łotwą i Litwą, w których także uregulowano kwestie związane z prawem właściwym.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, sporządzona w Hadze dnia 4 października 1961 r.; więcej informacji: https://www.riigiteataja.ee/akt/78853.
Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, podpisana w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r.; więcej informacji: https://www.riigiteataja.ee/akt/1026913.

Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze dnia 19 października 1996 r.; więcej informacji: https://www.riigiteataja.ee/akt/214112011002.
Protokół o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych, sporządzony w Hadze dnia 23 listopada 2007 r.; więcej informacji: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f30b46bd-fcdd-4b33-8b08-5b06e4a09b88.0022.02/DOC_2&format=PDF.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Umowa między Republiką Estońską a Republiką Łotewską i Republiką Litewską dotycząca pomocy prawnej i stosunków prawnych, podpisana w Tallinnie dnia 11 listopada 1992 r.; więcej informacji: Riigi Teataja.
Umowa między Republiką Estońską a Federacją Rosyjską dotycząca pomocy prawnej i stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i prawnych, podpisana w Moskwie dnia 26 stycznia 1993 r.; więcej informacji: Riigi Teataja.
Umowa między Republiką Estońską a Ukrainą dotycząca pomocy prawnej i stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana w Kijowie dnia 15 lutego 1995 r.; więcej informacji: Riigi Teataja.
Umowa między Republiką Estońską a Rzecząpospolitą Polską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, pracowniczych i karnych, podpisana w Tallinnie dnia 27 listopada 1998 r.; więcej informacji: Riigi Teataja.

Przepisy UE

Rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II) (Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 40)
Rozporządzenie (WE) nr 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177 z 4.7.2008, s. 6)
Rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.U. L 7 z 10.1.2009, s. 1)
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. L 201 z 27.7.2012, s. 107)
Rozporządzenie Rady (UE) nr 1259/2010 w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej (Dz.U. L 343 z 29.12.2010, s. 10)
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 141 z 5.6.2015, s. 19).

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Jeżeli na mocy prawa, umowy międzynarodowej lub czynności prawnej należy zastosować przepisy prawa obcego, sądy zastosują takie przepisy z urzędu. Oznacza to, że sądy mają obowiązek stosować prawo obce niezależnie od wniosków stron (§ 2 ust. 1 REÕS).
W niektórych sprawach cywilnych, w których strony miały prawo uzgodnić wybór prawa właściwego, estońskie sądy stosują prawo estońskie zamiast prawa obcego, ponieważ strony wyraźnie zrzekły się przysługującego im prawa wyboru prawa obcego jako prawa właściwego.

2.2 Odesłanie

W przypadkach, w których REÕS wymaga zastosowania prawa obcego (odesłanie), zastosowanie mają przepisy prawa prywatnego międzynarodowego odpowiedniego państwa. Jeżeli natomiast przepisy tego państwa przewidują zastosowanie prawa estońskiego (odesłanie zwrotne), stosuje się przepisy estońskiego prawa materialnego (§ 6 ust. 1 REÕS).
Dlatego też w przypadku, gdy w prawie obcym przewidziano odesłanie do prawa estońskiego, zastosowanie będą miały przepisy estońskiego prawa materialnego.

2.3 Zmiana łącznika

Powstanie lub wygaśnięcie prawa rzeczowego ustala się zgodnie z prawem państwa, w którym znajdował się przedmiot takiego prawa w chwili powstania lub wygaśnięcia danego prawa rzeczowego (§ 18 ust. 1 REÕS). Dlatego też, jeżeli miejsce położenia przedmiotu prawa zmieni się po powstaniu lub wygaśnięciu prawa rzeczowego, zmianie ulegnie również prawo właściwe. Zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej reguluje prawo państwa, w którym dana osoba ma miejsce zamieszkania (§ 12 ust. 1 REÕS). W związku z tym zmiana miejsca zamieszkania przez daną osobę skutkuje również zmianą prawa właściwego mającego zastosowanie do zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych tej osoby. Ustawa stanowi jednak również, że zmiana miejsca zamieszkania nie ogranicza uprzednio nabytej zdolności do czynności prawnych (§ 12 ust. 3 REÕS).

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Prawo obce nie ma zastosowania, jeżeli jego zastosowanie byłoby jawnie sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa estońskiego (porządek publiczny). W takich przypadkach zastosowanie ma prawo estońskie (§ 7 REÕS).
Ponadto fakt, że prawo obce przewiduje zasadę prawną, która nie istnieje w prawie estońskim, nie jest rozstrzygający; zamiast tego zgodnie z klauzulą porządku publicznego prawo estońskie stosuje się w miejsce prawa obcego, gdy zastosowanie prawa obcego byłoby w oczywisty sposób sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa estońskiego.
Przepisy mające zastosowanie do zobowiązań umownych również stanowią, że przepisy zawarte w odpowiednim rozdziale REÕS pozostają bez uszczerbku dla możliwości stosowania obowiązujących przepisów prawa estońskiego, niezależnie od prawa właściwego dla zobowiązań umownych (§ 31 REÕS). W § 32 ust. 3 ustawy wskazano ponadto, że fakt, iż strony wybrały prawo obce jako prawo właściwe dla zobowiązań umownych, niezależnie od tego, czy wybrały również jurysdykcję sądów zagranicznych, pozostaje bez uszczerbku dla stosowania przepisów prawa danego państwa, jeżeli wszystkie elementy istotne dla umowy w momencie wyboru prawa właściwego były związane wyłącznie z jednym państwem, oraz że nie można odstąpić od tej zasady w drodze umowy (przepisy bezwzględnie obowiązujące).

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Chociaż zgodnie z zasadą ogólną sądy muszą z urzędu stosować prawo obce w przypadkach, w których jest to wymagane na mocy prawa, umowy międzynarodowej lub czynności prawnej (§ 2 ust. 1 REÕS), organy i sądy mogą zwrócić się do stron lub organów rządowych o pomoc w ustaleniu treści prawa obcego, które ma zostać zastosowane.
Choć strony mogą przekazywać sądom dokumenty w celu ustalenia treści prawa obcego, sąd nie ma obowiązku zastosować się do treści takich dokumentów (§ 4 ust. 2 REÕS). Sądy mają również prawo zwrócić się o pomoc do Ministerstwa Sprawiedliwości lub Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Estońskiej oraz skorzystać z usług biegłych (§ 4 ust. 3 REÕS).
Zgodnie z § 234 kodeksu postępowania cywilnego strony postępowania cywilnego mają obowiązek dowieść prawa obowiązującego poza terytorium Republiki Estońskiej, prawa międzynarodowego lub prawa zwyczajowego jedynie w takim zakresie, w jakim sąd nie zna jego treści. Sąd może również korzystać z innych źródeł informacji i dokonać innych czynności w celu ustalenia treści prawa, jak wspomniano w poprzednim akapicie dotyczącym § 4 REÕS.

Sąd ma prawo zażądać informacji od stron w celu ustalenia treści prawa, które ma zostać zastosowane, na podstawie zasady kontradyktoryjności obowiązującej w postępowaniu cywilnym. Zasada ta jest sformułowana głównie w § 5 ust. 1 i 2 kodeksu postępowania cywilnego, który stanowi, że postępowanie w sprawie jest prowadzone w oparciu o fakty i wnioski zgłaszane przez strony oraz że stronom postępowania przysługują takie same prawa w zakresie uzasadniania własnych twierdzeń oraz obalania lub podważania twierdzeń strony przeciwnej. Dzięki temu strona może wybrać okoliczności faktyczne, które przedstawi na poparcie prawdziwości swoich twierdzeń, a także dowody potwierdzające te okoliczności.
W prawie przewidziano również wyjątki, zgodnie z którymi prawo estońskie ma zastosowanie, jeżeli nie można ustalić treści prawa obcego w rozsądnym terminie pomimo dołożenia wszelkich starań (§ 4 ust. 4 REÕS).

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Podobnie jak w przypadku innych kwestii związanych z prawem prywatnym międzynarodowym, prawo właściwe dla zobowiązań umownych jest uregulowane w Estonii w REÕS, chyba że przepisy prawa międzynarodowego stanowią inaczej. Prawo właściwe dla zobowiązań umownych można również ustalić na podstawie umowy zawartej między stronami lub – w przypadkach, w których REÕS nie przyznaje stronom prawa wyboru prawa właściwego – zgodnie z obowiązującymi kryteriami ustalania prawa właściwego. Ponieważ zgodnie z § 3 ust. 2 ustawy o upadłości postępowanie upadłościowe podlega przepisom kodeksu postępowania cywilnego, o ile ustawa o upadłości nie stanowi inaczej, a zgodnie z § 8 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego postępowanie sądowe prowadzi się na podstawie estońskiego prawa procesowego cywilnego, prawem właściwym dla postępowania upadłościowego prowadzonego w Estonii jest prawo estońskie lub prawo wskazane jako właściwe w umowie między stronami bądź – w przypadku braku takiej umowy – prawo właściwe ustalone na podstawie kryteriów przewidzianych w REÕS.
Zgodnie z REÕS umowa podlega prawu państwa wskazanego wspólnie przez strony. Strony mogą również wybrać prawo regulujące całość umowy lub tylko jej część, jeżeli można dokonać takiego podziału (§ 32 ust. 1 i 2 ustawy). Wybór prawa właściwego w drodze umowy nie ma jednak bezwzględnie obowiązującego charakteru. W § 32 ust. 3 ustawy wskazano ponadto, że fakt, iż strony wybrały prawo obce jako prawo właściwe dla zobowiązań umownych, niezależnie od tego, czy wybrały również jurysdykcję sądów zagranicznych, pozostaje bez uszczerbku dla stosowania przepisów prawa danego państwa, jeżeli wszystkie elementy istotne dla umowy w momencie wyboru prawa właściwego były związane wyłącznie z jednym państwem, oraz że nie można odstąpić od tej zasady w drodze umowy (przepisy bezwzględnie obowiązujące).
Jeżeli strony nie wybrały prawa właściwego dla zobowiązań umownych, przyjmuje się, że daną umowę reguluje prawo państwa, z którym umowa ta jest najściślej związana. Jeżeli umowę można podzielić na części i jeżeli jedna z części umowy jest ściślej związana z prawem innego państwa, ta część umowy może być regulowana prawem tego państwa (§ 33 ust. 1 REÕS).
Umowę uznaje się za najściślej związaną z państwem, w którym strona mająca spełnić świadczenie charakterystyczne dla umowy miała w chwili zawarcia umowy miejsce zamieszkania lub – w przypadku organu zarządzającego strony – siedzibę. Jeżeli umowa została zawarta w toku działalności handlowej lub zawodowej prowadzonej przez stronę mającą spełnić świadczenie charakterystyczne dla umowy, umowę taką uznaje się za najściślej związaną z państwem, w którym znajduje się główne miejsce prowadzenia działalności tej strony. Jeżeli umowa zawiera wymóg, aby świadczenie charakterystyczne dla umowy zostało spełnione w miejscu prowadzenia działalności innym niż główne miejsce prowadzenia działalności, umowę taką uznaje się za najściślej związaną z państwem, w którym znajduje się inne miejsce prowadzenia działalności (§ 33 ust. 2 REÕS).
Jeżeli chodzi o umowy dotyczące nieruchomości i umowy przewozu, przewidziano odstępstwa od zasady ogólnej dotyczącej miejsca spełnienia świadczenia. Jeżeli przedmiotem umowy jest prawo do nieruchomości lub prawo do użytkowania nieruchomości, umowę taką uznaje się za najściślej związaną z państwem, w którym znajduje się dana nieruchomość (§ 33 ust. 4 REÕS). W przypadku umowy przewozu umowę uznaje się za najściślej związaną z państwem, w którym przewoźnik miał główne miejsce prowadzenia działalności w chwili zawarcia umowy, jeżeli znajduje się w nim również miejsce wyjazdu lub miejsce docelowe lub – w przypadku umowy dotyczącej przewozu towarów – główne miejsce prowadzenia działalności nadawcy lub miejsce załadunku bądź wyładunku towarów (§ 33 ust. 5 REÕS).
Przepisy szczególne stosuje się również w odniesieniu do umów konsumenckich (§ 34 REÕS), umów o pracę (§ 35 REÕS) i umów ubezpieczenia (§§ 40–47 REÕS). Wspomniane przepisy szczególne mają na celu zapewnienie ochrony konsumenta, pracownika i ubezpieczającego jako słabszej strony umowy.
Jeżeli chodzi o umowy konsumenckie, prawo właściwe dla umowy można również ustalić w drodze porozumienia, ale takie porozumienie nie może skutkować pozbawieniem konsumenta ochrony przysługującej mu zgodnie z przepisami bezwzględnie obowiązującymi w jego państwie miejsca zamieszkania, jeżeli: 1) zawarcie umowy w państwie miejsca zamieszkania konsumenta było poprzedzone przedstawieniem mu konkretnej oferty lub materiału reklamowego i konsument dopełnił wszelkich formalności koniecznych do zawarcia umowy w tym państwie; 2) strona, z którą konsument zawarł umowę, lub jej pełnomocnik otrzymali zamówienie konsumenta w państwie jego miejsca zamieszkania; 3) umowa dotyczy sprzedaży towarów i konsument przybył ze swojego państwa miejsca zamieszkania do innego państwa, gdzie złożył zamówienie, pod warunkiem że przyjazd konsumenta zorganizował sprzedawca, aby nakłonić go do zawarcia umowy. W przypadku braku porozumienia w sprawie prawa właściwego kwestie związane z umową konsumencką reguluje prawo państwa miejsca zamieszkania konsumenta.
Jeżeli chodzi o umowę o pracę, wybór prawa właściwego nie może skutkować pozbawieniem pracownika ochrony przysługującej mu zgodnie z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa państwa, które byłoby właściwe w sytuacji braku wyboru prawa właściwego. W sytuacji gdy umowa o pracę nie zawiera postanowienia o wyborze prawa właściwego, umowa taka podlega prawu państwa, w którym:1) pracownik zazwyczaj świadczy pracę będącą przedmiotem umowy, nawet jeżeli jest tymczasowo zatrudniony w innym państwie; 2) znajduje się miejsce prowadzenia działalności, za którego pośrednictwem zatrudniono pracownika, jeżeli pracownik zazwyczaj nie świadczy pracy w żadnym konkretnym państwie.
Umowy ubezpieczenia podlegają zazwyczaj nieco bardziej szczegółowym przepisom. W §§ 42–44 określono warunki, na których mogą opierać się umowy o prawie właściwym. Jeżeli strony umowy ubezpieczenia nie zawarły w umowie porozumienia co do wyboru prawa właściwego mającego do niej zastosowanie, a miejsce zamieszkania ubezpieczającego lub siedziba jego organu zarządzającego znajdują się na terytorium tego samego państwa, którego dotyczy ryzyko objęte ubezpieczeniem, zastosowanie ma prawo tego państwa (§ 45 ust. 1 REÕS). W przypadku niespełnienia tych wymogów zastosowanie ma prawo państwa, z którym umowa jest najściślej związana. Domniemywa się, że umowa jest najściślej związana z prawem państwa, którego dotyczy ryzyko objęte ubezpieczeniem (§ 45 ust. 2 REÕS).

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W prawie estońskim przewidziano różne podstawy wyboru prawa właściwego w zależności od charakteru zobowiązania pozaumownego.
Roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia będące następstwem spełnienia świadczenia podlegają prawu państwa, które reguluje faktyczny lub domniemany stosunek prawny, na podstawie którego spełniono świadczenie; roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia będące następstwem naruszenia prawa innej osoby reguluje prawo państwa, w którym doszło do takiego naruszenia. W innych przypadkach roszczenia wynikające z bezpodstawnego wzbogacenia reguluje prawo państwa, w którym doszło do bezpodstawnego wzbogacenia (§ 481 ust. 1–3 REÕS).
Roszczenia wynikające z prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia reguluje prawo państwa, w którym osoba prowadząca cudze sprawy bez zlecenia dokonała czynności, natomiast roszczenia wynikające ze spełnienia świadczeń innej osoby podlegają prawu regulującemu takie świadczenia (§ 49 ust. 1–2 REÕS).

Co do zasady roszczenia wynikające z bezprawnego wyrządzenia szkody reguluje prawo państwa, w którym dokonano czynności wywołującej szkodę lub w którym wystąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Jeżeli skutki nie staną się widoczne w państwie, w którym dokonano danej czynności lub w którym wystąpiło zdarzenie, wywołujące szkodę, na wniosek poszkodowanego zastosowane zostanie prawo państwa, w którym wystąpiły skutki tej czynności lub zdarzenia (§ 50 ust. 1–2 REÕS). Przepisy prawa przewidują jednak ograniczenie odszkodowania należnego z tytułu bezprawnego wyrządzenia szkody. Jeżeli roszczenie wynikające z bezprawnego wyrządzenia szkody podlega prawu obcemu, odszkodowanie zasądzone w Estonii nie może znacznie przewyższać odszkodowania przewidzianego w prawie estońskim za tę samą szkodę (§ 52 REÕS).
Zgodnie z ustawą strony mogą również uzgodnić zastosowanie prawa estońskiego po wystąpieniu zdarzenia lub dokonaniu czynności, na podstawie których powstało zobowiązanie pozaumowne. Wybór prawa właściwego pozostaje bez wpływu na prawa osób trzecich (§ 54 REÕS).

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

W prawie estońskim nie wprowadzono przepisów szczególnych dotyczących prawa właściwego dla nabycia albo zmiany imion i nazwisk osoby fizycznej. Ustalenie miejsca zamieszkania osoby fizycznej podlega prawu estońskiemu (§ 10 REÕS). Obywatelstwo osoby fizycznej ocenia się według prawa państwa, którego obywatelstwo jest przedmiotem postępowania; jeżeli osoba fizyczna posiada obywatelstwo więcej niż jednego państwa, bierze się pod uwagę obywatelstwo państwa, z którym osoba ta jest najściślej związana; w przypadku bezpaństwowców, osób, których obywatelstwa nie można ustalić, lub uchodźców przy ustalaniu prawa właściwego zamiast obywatelstwa bierze się pod uwagę miejsce zamieszkania tych osób (§ 11 ust. 1–3 REÕS).
Prawo państwa miejsca zamieszkania osoby fizycznej reguluje kwestie związane z jej zdolnością prawną i zdolnością do czynności prawnych, lecz zmiana miejsca zamieszkania nie ogranicza już nabytej zdolności do czynności prawnych (§ 12 ust. 1–2 REÕS).
Wprowadzono przepis szczególny określający, w jakich przypadkach osoba może się powołać na ograniczoną zdolność do czynności prawnych; przepisu tego nie stosuje się do czynności prawnych dokonywanych na gruncie prawa rodzinnego lub prawa spadkowego i czynności prawnych dotyczących nieruchomości znajdujących się w innym państwie (§ 12 ust. 4 REÕS). Co do zasady osoba, która dokonała czynności prawnej, mimo braku lub ograniczonej zdolności do czynności prawnych według prawa państwa jej miejsca zamieszkania, nie może powołać się na brak zdolności do czynności prawnych, jeżeli zdolność do czynności prawnych przysługuje jej na podstawie prawa państwa, w którym dokonała danej czynności. Wspomniany przepis ogólny nie ma zastosowania, jeżeli druga strona była lub powinna była być świadoma faktu, że osoba podejmująca czynność nie posiada zdolności do czynności prawnych (§ 12 ust. 3 REÕS).

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Stosunki prawnorodzinne między rodzicem a dzieckiem reguluje prawo państwa miejsca zamieszkania dziecka (§ 65 REÕS). Wzajemne prawa i obowiązki rodziców i dzieci są związane z pochodzeniem dziecka, które ustala się zgodnie z procedurą przewidzianą przez przepisy prawa; pochodzenie dziecka podlega przepisom szczególnym dotyczącym prawa właściwego.
Pochodzenie dziecka ustala się lub zaprzecza zgodnie z prawem państwa miejsca zamieszkania dziecka w chwili jego narodzin; w szczególnych przypadkach dopuszcza się jednak również możliwość ustalenia lub zaprzeczenia pochodzenia dziecka zgodnie z prawem państwa miejsca zamieszkania jego rodzica lub zgodnie z prawem państwa miejsca zamieszkania dziecka w chwili zaprzeczenia pochodzenia (§ 62 REÕS).

3.4.2 Przysposobienie

Przysposobienie jest uregulowane w prawie państwa, w którym przysposabiający ma miejsce zamieszkania. Przysposobienie przez małżonków podlega prawu regulującemu ogólne skutki prawne zawarcia małżeństwa w chwili przysposobienia (§ 63 ust. 1 REÕS). Oznacza to, że przysposobienie przez małżonków reguluje przede wszystkim prawo państwa wspólnego miejsca zamieszkania małżonków (§ 57 ust. 1 REÕS), przy czym ustawa zawiera również kolejne alternatywne podstawy wyboru prawa właściwego, w przypadku gdy małżonkowie nie mają wspólnego państwa miejsca zamieszkania (§ 57 ust. 2–4 REÕS).
Jeżeli przysposobienie dziecka zgodnie z prawem państwa miejsca zamieszkania dziecka wiąże się z koniecznością uzyskania zgody dziecka lub innej osoby, którą łączy z dzieckiem stosunek prawnorodzinny, kwestie związane z udzielaniem takiej zgody reguluje prawo tego państwa (§ 63 ust. 2 REÕS).
Jeżeli przysposobienie jest regulowane prawem obcym lub jeżeli dziecko zostało przysposobione na mocy wyroku sądu zagranicznego, przysposobienie wywiera w Estonii taki sam skutek jak skutek przewidziany w przepisach, zgodnie z którymi dziecko zostało przysposobione (§ 64 REÕS). Należy również podkreślić, że w przypadku przysposobienia dziecka mającego swoje miejsce zamieszkania w Estonii konieczne jest również spełnienie wszystkich innych przesłanek przysposobienia przewidzianych w prawie estońskim zgodnie z prawem państwa miejsca zamieszkania dziecka lub małżonków (§ 63 ust. 3 REÕS).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Ogólne skutki prawne małżeństwa określa głównie prawo wspólnego miejsca zamieszkania małżonków (§ 57 ust. 1 REÕS), przy czym w ustawie przewiduje się również kolejne alternatywne podstawy wyboru prawa właściwego, w przypadku gdy małżonkowie nie mają wspólnego państwa miejsca zamieszkania. I tak stosuje się prawo państwa wspólnego obywatelstwa, prawo państwa ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków, jeżeli jedno z małżonków nadal zamieszkuje w tym samym państwie, a w braku powyższych – prawo państwa, z którym małżonkowie są w inny sposób najściślej związani (§ 57 ust. 2–4 REÕS).
Prawo estońskie ma zastosowanie do procedury zawierania małżeństwa w Estonii. Małżeństwo zawarte w państwie trzecim uznaje się za ważne w Estonii, jeżeli zostało zawarte zgodnie z odpowiednią procedurą przewidzianą w prawie państwa, w którym zawarto małżeństwo, i jeżeli spełniono przesłanki materialne zawarcia małżeństwa określone przez prawo państwa miejsca zamieszkania obojga małżonków (§ 55 ust. 1–2 REÕS).
Co do zasady przesłanki zawarcia małżeństwa i przeszkody do zawarcia małżeństwa, jak również skutki zawarcia małżeństwa reguluje prawo państwa miejsca zamieszkania przyszłego małżonka (§ 56 ust. 1 REÕS). Fakt, że osoba zamierzająca zawrzeć małżeństwo pozostawała wcześniej w związku małżeńskim, nie stanowi przeszkody do zawarcia nowego małżeństwa, pod warunkiem że wcześniejsze małżeństwo zostało rozwiązane na mocy orzeczenia wydanego lub uznanego w Estonii, nawet jeżeli orzeczenie to jest niezgodne z prawem państwa miejsca zamieszkania osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo (§ 56 ust. 3 REÕS).
Zasada szczególna ma zastosowanie do obywateli Estonii w odniesieniu do prawa właściwego regulującego przesłanki zawarcia małżeństwa; przepis ten stanowi, że w przypadku gdy obywatel estoński nie spełnia przesłanek zawarcia małżeństwa przewidzianych w prawie państwa, w którym ma on swoje miejsce zamieszkania, zastosowanie ma prawo estońskie, jeżeli osoba taka spełnia przesłanki zawarcia małżeństwa przewidziane w prawie estońskim (§ 56 ust. 2 REÕS).

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

W prawie estońskim nie wprowadzono przepisów regulujących kwestie związane z prawem właściwym dla związków partnerskich lub konkubinatów. Przy ustalaniu prawa właściwego w tym zakresie należy zatem stosować przepisy REÕS regulujące stosunki prawne o charakterze najbardziej zbliżonym do tego rodzaju stosunków. W zależności od charakteru konkubinatu lub związku partnerskiego zastosowanie mogą mieć przepisy regulujące zobowiązania umowne lub stosunki prawnorodzinne.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Rozwody podlegają prawu regulującemu kwestie związane z ogólnymi skutkami prawnymi małżeństwa obowiązującemu w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego (§ 60 ust. 1 i § 57 REÕS). Oznacza to, że rozwody reguluje przede wszystkim prawo wspólnego miejsca zamieszkania małżonków (§ 57 ust. 1 REÕS), przy czym w ustawie przewiduje się również kolejne alternatywne podstawy wyboru prawa właściwego, w przypadku gdy małżonkowie nie mają wspólnego państwa miejsca zamieszkania. I tak stosuje się prawo państwa wspólnego obywatelstwa, prawo państwa ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków, jeżeli jedno z małżonków nadal zamieszkuje w tym samym państwie, a w braku powyższych – prawo państwa, z którym małżonkowie są w inny sposób najściślej związani (§ 57 ust. 2–4 REÕS).

W drodze wyjątku zamiast prawa obcego można zastosować prawo estońskie, jeżeli prawo regulujące ogólne skutki prawne zawarcia małżeństwa nie dopuszcza możliwości udzielenia rozwodu (§ 57 REÕS) lub dopuszcza taką możliwość wyłącznie w ściśle określonych warunkach. Wyjątek ten stosuje się, jeżeli jeden z małżonków zamieszkuje w Estonii lub posiada obywatelstwo estońskie lub zamieszkiwał w Estonii lub posiadał obywatelstwo estońskie w chwili zawarcia związku małżeńskiego (§ 60 ust. 1–2 REÕS).

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

W Estonii nie wprowadzono przepisów krajowych z dziedziny prawa międzynarodowego prywatnego regulującego zobowiązania alimentacyjne powstałe z tytułu stosunków prawnorodzinnych; stosuje się natomiast odesłania do odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Małżonkowie mogą wybrać prawo właściwe dla małżeńskiego ustroju majątkowego. Dlatego też jeżeli małżonkowie wybrali prawo właściwe, stosuje się wybrane przez nich prawo. Małżonkowie nie mogą jednak wskazać prawa dowolnego państwa jako prawa właściwego. Małżonkowie mogą wybrać prawo państwa zamieszkania jednego z małżonków albo prawo państwa, którego obywatelstwo posiada jedno z małżonków. Jeżeli małżonek posiada obywatelstwo więcej niż jednego państwa, dopuszcza się możliwość wyboru prawa dowolnego z państw, których obywatelstwo posiada dana osoba (§ 58 ust. 1 REÕS).

Wybór prawa właściwego w Estonii podlega obowiązkowym wymogom formalnym. Wyboru prawa właściwego regulującego małżeński ustrój majątkowy należy dokonać w formie aktu notarialnego. W przypadku gdy prawa właściwego nie wybrano w Estonii jego wybór jest ważny formalnie, jeżeli zostały spełnione wymogi formalne dotyczące małżeńskich umów majątkowych przewidziane w wybranym prawie (§ 58 ust. 2 REÕS).

Jeżeli małżonkowie nie wybrali prawa właściwego, prawa majątkowe małżonków reguluje prawo właściwe dla ogólnych skutków prawnych małżeństwa z chwili zawarcia małżeństwa przez małżonków (§ 58 ust. 3 i § 57 REÕS). Co do zasady ogólne skutki prawne zawarcia związku małżeńskiego reguluje prawo państwa wspólnego miejsca zamieszkania małżonków (§ 57 ust. 1 REÕS), w braku takiego miejsca stosuje się prawo państwa wspólnego obywatelstwa małżonków, prawo ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków, jeżeli jedno z małżonków nadal zamieszkuje w tym samym państwie, a w braku wszystkich trzech powyższych podstaw – prawo państwa, z którym małżonkowie są w inny sposób najściślej związani (§ 57 ust. 2–4 REÕS).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Dziedziczenie podlega prawu ostatniego państwa, w którym spadkodawca miał miejsca zamieszkania. Spadkodawca może wskazać w testamencie lub umowie o dziedziczenie, że prawem właściwym dla spadku jest prawo państwa jego obywatelstwa. Takie postanowienie jest nieważne, jeżeli spadkodawca nie był już obywatelem danego państwa w chwili śmierci.

Prawo właściwe dla dziedziczenia reguluje w szczególności następujące kwestie: 1) rodzaje i skutki rozrządzeń testamentowych; 2) zdolność do dziedziczenia i niegodność dziedziczenia; 3) zakres dziedziczenia; 4) grupy spadkobierców i relacje między nimi oraz 5) odpowiedzialność za długi spadkodawcy.

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych reguluje formę testamentów i umów o dziedziczenie. Spadkodawca może sporządzić, zmienić lub odwołać testament, jeżeli ma zdolność testowania zgodnie z przepisami prawa państwa, w którym miał miejsce zamieszkania w chwili sporządzenia, zmiany lub odwołania testamentu. Jeżeli zgodnie z prawem tego państwa spadkodawca nie ma zdolności testowania, może sporządzić, zmienić lub odwołać testament, jeżeli ma do tego prawo zgodnie z prawem państwa, którego był obywatelem w chwili sporządzenia, zmiany lub odwołania testamentu. Zmiana miejsca zamieszkania lub obywatelstwa nie skutkuje ograniczeniem nabytej już przez spadkodawcę zdolności testowania. Powyższe dotyczy również, odpowiednio, zdolności osoby do zawarcia, zmiany lub rozwiązania umowy o dziedziczenie.

Umowy o dziedziczenie podlegają prawu państwa miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili zawarcia umowy lub prawu państwa obywatelstwa spadkodawcy, jeżeli takie będzie jego życzenie. Prawo właściwe reguluje kwestie związane z dopuszczalnością, ważnością, treścią i mocą wiążącą umowy o dziedziczenie, a także skutkami wywoływanymi przez taką umowę na mocy prawa spadkowego.

W chwili sporządzenia testamentu wzajemnego testament ten musi być zgodny z prawem państw miejsca zamieszkania obojga spadkodawców lub z prawem państwa miejsca zamieszkania jednego z małżonków wybranym wspólnie przez spadkodawców.

3.8 Nieruchomości

Powstanie lub wygaśnięcie prawa rzeczowego ustala się na podstawie prawa państwa, w którym znajdował się przedmiot takiego prawa w chwili powstania lub wygaśnięcia danego prawa. Przewidziano jednak pewne ograniczenie – z prawa rzeczowego nie można korzystać, jeżeli skutkuje to naruszeniem podstawowych zasad prawa właściwego dla miejsca położenia rzeczy (*lex situs*) (§ 12 ust. 2 REÕS).

3.9 Niewypłacalność

Ponieważ zgodnie z § 3 ust. 2 ustawy o upadłości postępowanie upadłościowe podlega przepisom kodeksu postępowania cywilnego, o ile ustawa o upadłości nie stanowi inaczej, a zgodnie z § 8 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego postępowanie sądowe prowadzi się na podstawie estońskiego prawa procesowego cywilnego, prawem właściwym dla postępowania upadłościowego prowadzonego w Estonii jest prawo estońskie.

Ostatnia aktualizacja: 26/10/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Irlandia

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Podstawowym źródłem norm kolizyjnych w Irlandii jest prawo zwyczajowe, w związku z czym podlegają one zmianom i ewoluują. Ponieważ orzecznictwo w tym obszarze jest stosunkowo ubogie, trudno jest jednoznacznie stwierdzić, jakie prawo jest właściwe w szeregu obszarów. Dotyczy to w szczególności prawa rodzinnego. Podobnie jak w przypadku przepisów regulujących jurysdykcję, tradycyjne przepisy regulujące wybór prawa właściwego są zatem stopniowo zastępowane przez konwencje międzynarodowe i przepisy UE.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych

Konwencja rzymska z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych

1.3 Główne konwencje dwustronne

Nie mamy wiedzy na temat żadnych konwencji dwustronnych zawierających przepisy dotyczące wyboru prawa właściwego, których Irlandia jest stroną.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Co do zasady normy kolizyjne są stosowane wyłącznie wówczas, gdy przynajmniej jedna strona wniosła o ich zastosowanie.

2.2 Odesłanie

Sądy irlandzkie rzadko rozpatrują sprawy wymagające odwołania się do poglądów doktryny.

2.3 Zmiana łącznika

Nie przyjęto żadnego jednolitego podejścia w tym obszarze.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Chociaż brakuje orzecznictwa w tym zakresie, jest mało prawdopodobne, aby Irlandia zastosowała prawo obce sprzeczne z irlandzkim porządkiem publicznym.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sądy irlandzkie wymagają, by treść prawa obcego udowadniać jako fakt. Strona, która zamierza się oprzeć na prawie obcym, musi się na nie powołać oraz udowodnić jego treść jako fakt w sposób zadowalający dla sędziego. W przypadku sprzeczności dowodów przedstawionych przez strony sąd może ocenić wiarygodność biegłych, a następnie rozważyć podstawowe dowody (np. zagraniczne ustawy i orzecznictwo), w szczególności jeżeli zastosowano w nich koncepcje znane sędziemu irlandzkiemu. Jeżeli zgodnie z irlandzkimi normami kolizyjnymi należy zastosować prawo obce, ale żadna ze stron nie udowodni jego treści, sąd przyjmie zwykle domniemanie, że jest ono takie samo jak prawo irlandzkie, o ile nie zostanie przedstawiony dowód przeciwny.

Aby udowodnić treść prawa obcego, przeprowadza się co do zasady dowód z opinii biegłego, przy czym nie jest wystarczające, by strony przedstawiły przed sądem tekst zagranicznej ustawy, orzecznictwa lub innego dokumentu stanowiącego podstawę prawną. Osoba posiadająca kwalifikacje prawnika w zagranicznym systemie prawnym lub posiadająca wystarczające doświadczenie praktyczne w tym systemie może przedstawić dowody potwierdzające treść prawa obcego. Sąd zasadniczo nie przeprowadza własnych czynności wyjaśniających w odniesieniu do prawa obcego.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Irlandia jest sygnatariuszem Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych. Irlandia wdrożyła tę konwencję przepisami prawa stanowionego, tj. ustawą z 1991 r. o zobowiązaniach umownych (prawie właściwym). Postanowienia konwencji mają zastosowanie do zobowiązań umownych we wszystkich sytuacjach obejmujących wybór pomiędzy prawem różnych państw. Niektóre rodzaje umów, takie jak zobowiązania umowne wynikające ze stosunku rodzinnego, nie podlegają jednak jej postanowieniom.

Należy odnotować, że rozporządzenie nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I") jest bezpośrednio stosowane w Irlandii. Irlandia nie zgodziła się jednak na wdrożenie rozporządzenia nr 1259/2010 („Rzym III"), które wdraża zacieśnioną współpracę w obszarze prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej w jurysdykcjach uczestniczących państw członkowskich.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W odniesieniu do prawa rodzinnego lub pozwów o rozwód sądy irlandzkie uznają za właściwą zasadę orzekania zgodnie z prawem państwa sądu orzekającego, ponieważ gwarantuje ona pewność prawa. W Irlandii nie przyjęto ustawodawstwa regulującego kolizję przepisów w sprawach dotyczących czynów niedozwolonych i orzecznictwo w tym zakresie jest również ubogie. Sądy irlandzkie stosują zasadę orzekania zgodnie z prawem państwa sądu orzekającego, a także zasadę orzekania zgodnie z *lege loci delicti*, zgodnie z którą należy zastosować prawo państwa, w którym popełniono czyn niedozwolony. Sądy mogą również uwzględnić właściwe prawo deliktów, w którym zaleca się przyjęcie elastycznego podejścia umożliwiającego sądowi uwzględnienie wszystkich poszczególnych łączników oraz rozstrzygnięcie kwestii właściwości na tej podstawie.

Należy odnotować, że rozporządzenie nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II") jest bezpośrednio stosowane w Irlandii.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania jego ojca, jeżeli rodzice dziecka byli małżeństwem w chwili narodzin dziecka. Jeżeli rodzice dziecka nie byli małżeństwem w chwili jego narodzin lub jeżeli ojciec nie żył w chwili jego narodzin, miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania jego matki. Zasada ta ma zastosowanie do chwili ukończenia przez dziecko 18. roku życia, kiedy to nabywa ono pełnoletność i zdolność do czynności prawnych w zakresie wyboru miejsca zamieszkania.

Miejsce zamieszkania można wybrać wyłącznie poprzez faktyczne zamieszkiwanie w danej jurysdykcji z zamiarem pobytu stałego lub bezterminowego. Jeżeli którakolwiek z tych przesłanek przestaje być spełniona, miejscem zamieszkania danej osoby ponownie staje się jej pierwotne miejsce zamieszkania. Kobieta zamężna ma własne miejsce zamieszkania, niezależnie od miejsca zamieszkania męża.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Ustawą z 1987 r. o statusie dzieci zniesiono instytucję pozamałżeńskiego pochodzenia dziecka. Zgodnie z tą ustawą stosunek między daną osobą a jej ojcem i matką należy ustalać niezależnie od tego, czy ojciec i matka są lub byli małżeństwem.

Niezależnie od tego, jeżeli rodzice dziecka nie są małżeństwem w chwili narodzin dziecka ani w chwili jego poczęcia, dziecka nie uznaje się za pochodzące z małżeństwa. Dziecko może jednak zostać uznane przez następcze zawarcie małżeństwa przez jego rodziców. Nie ma żadnej różnicy między konstytucyjną pozycją dziecka pochodzącego z małżeństwa oraz dziecka uznanego. Nie ma również różnicy między prawami dziecka do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych od swoich rodziców lub do dziedziczenia po którymkolwiek z rodziców niezależnie od tego, czy rodzice kiedykolwiek byli małżeństwem.

Jeżeli sądy irlandzkie mają jurysdykcję w danej sprawie na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej („Bruksela II bis"), zasadniczo będą one stosować prawo irlandzkie.

Jeżeli sądy irlandzkie mają jurysdykcję w sprawie dotyczącej przysposobienia, zastosowanie również będzie miało prawo irlandzkie.

Należy odnotować, że sądy wyższej instancji posiadają dorozumianą właściwość do wydawania orzeczeń w zakresie egzekwowania konstytucyjnych praw dzieci będących obywatelami Irlandii, niezależnie od miejsca zwykłego pobytu dziecka. Przy podejmowaniu decyzji o wykonaniu swojej właściwości sąd będzie się kierował tym, czy jest to właściwe lub odpowiednie w danych okolicznościach, uwzględniając zasadę prawa prywatnego międzynarodowego dotyczącą kurtuazji międzynarodowej (*comitas gentium*).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Jeżeli chodzi o małżeństwo, prawo irlandzkie, tj. 34. poprawka do konstytucji przyjęta dnia 22 maja 2015 r., stanowi, że dowolne dwie osoby, niezależnie od płci, mogą zgodnie z prawem zawrzeć związek małżeński. W związku z tym osoby zdolne do zawarcia małżeństwa, oraz w przypadku których nie występują przeszkody do jego zawarcia, będą mogły zawrzeć małżeństwo niezależnie od płci biologicznej po uchwaleniu i wejściu w życie ustawy o małżeństwie z 2015 r. Małżeństwo nie zostanie uznane za ważne w Irlandii, jeżeli jedna ze stron jest transseksualistą i zawrze małżeństwo jako osoba o nowo nabytej płci. Zgodnie z przepisami prawa prywatnego międzynarodowego małżeństwo zawarte za granicą zostanie uznane wyłącznie w przypadku spełnienia szeregu przesłanek. Strony muszą dopełnić formalności obowiązujących w jurysdykcji, w której odbywa się ceremonia zawarcia małżeństwa (*lex loci celebrationis)*. Strony muszą mieć zdolność do czynności prawnych w zakresie zawierania małżeństw zgodnie z przepisami obowiązującymi w jurysdykcji, w której miały miejsce zamieszkania. Małżeństwo zawarte za granicą musi się wpisywać w zwyczajową koncepcję małżeństwa w Irlandii. Na przykład małżeństwo potencjalnie poligamiczne nie zostanie uznane.
W rozporządzeniach wydanych na mocy art. 5 ustawy z 2010 r. o zarejestrowanych związkach partnerskich oraz niektórych prawach i obowiązkach konkubentów uznaje się, że niektóre kategorie zagranicznych zarejestrowanych związków są uprawnione i zobowiązane do takiego samego traktowania zgodnie z prawem irlandzkim jak związki partnerskie zarejestrowane w Irlandii, pod warunkiem że zainteresowana para miałaby zdolność do czynności prawnych w zakresie rejestracji związku partnerskiego w Irlandii.
Jeżeli chodzi o jurysdykcję w zakresie spraw dotyczących rozwodu, separacji sądowej lub unieważnienia małżeństwa, rozporządzenie nr 2201/2003 dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej („Bruksela II bis") jest bezpośrednio stosowane w Irlandii. W sprawach, w których żadne inne państwo członkowskie nie posiada jurysdykcji zgodnie z rozporządzeniem Bruksela II bis, sądy irlandzkie mogą uznać swoją jurysdykcję, jeżeli co najmniej jedna ze stron posiada miejsce zamieszkania w Irlandii w chwili wszczęcia postępowania.
Jeżeli sąd irlandzki posiada jurysdykcję w postępowaniu rozwodowym, będzie stosował własne prawo w toku postępowań w sprawach na gruncie prawa rodzinnego oraz do wszystkich kwestii dodatkowych lub powiązanych.
Jeżeli rozporządzenie Bruksela II bis nie ma zastosowania, rozwód zagraniczny zostanie uznany, jeżeli orzeczono go w państwie, w którym jedno z małżonków miało miejsce zamieszkania w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego.

3.5.1 Obowiązki alimentacyjne

Roszczenia alimentacyjne podlegają obecnie rozporządzeniu Rady nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych.
Co do zasady celem rozporządzenia w sprawie zobowiązań alimentacyjnych jest zapewnienie szeregu wspólnych zasad odnoszących się do jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania, wykonywania, współpracy oraz ujednoliconych dokumentów, aby ułatwić skuteczne odzyskiwanie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w całej Unii Europejskiej. Biorąc pod uwagę, że jednym z głównych celów rozporządzenia jest umożliwienie wierzycielowi alimentacyjnemu łatwego uzyskania w danym państwie członkowskim orzeczenia, które automatycznie będzie wykonalne w innym państwie członkowskim bez dokonywania żadnych dodatkowych formalności, rozporządzenie w sprawie zobowiązań alimentacyjnych obejmuje środki odnoszące się do jurysdykcji, kolizji przepisów, uznawania i wykonalności orzeczeń, wykonywania orzeczeń i pomocy prawnej oraz ma na celu nawiązanie współpracy między organami centralnymi. Zgodnie z przepisami rozporządzenia obowiązek wykonania pierwotnego orzeczenia bez dokonywania zmian jest bezwzględny, przy czym orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim nie może być w żadnym przypadku przedmiotem ponownego badania co do jego istoty w państwie członkowskim, w którym dochodzi się następnie uznania i wykonania. Skutek netto rozporządzenia polega zatem na uniemożliwieniu sądowi państwa członkowskiego, przed który nie wytoczono powództwa, wydawania nowych lub powiązanych orzeczeń.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

W braku przeciwnego zamiaru umowa małżeńska majątkowa pomiędzy stronami będzie interpretowana zgodnie z prawem miejsca zamieszkania małżonków. W przypadku braku tego rodzaju umowy prawo właściwe również będzie ustalane zgodnie z miejscem zamieszkania małżonków. Jeżeli małżonkowie zamieszkują wspólnie, jest to równoważne wspólnemu miejscu zamieszkania. Jeżeli nie zamieszkują wspólnie, miejsce zamieszkania małżonków zostanie prawdopodobnie ustalone zgodnie z prawem właściwym, z którym strony oraz małżeństwo mają najściślejszy związek.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Co do zasady prawem regulującym dziedziczenie nieruchomości jest prawo miejsca położenia nieruchomości, podczas gdy prawo państwa, w którym spadkodawca miał miejsce zamieszkania w chwili śmierci, reguluje podział i dziedziczenie jego ruchomości.
Zdolność testowania podlega prawu miejsca zamieszkania spadkodawcy, chociaż istnieje pogląd, zgodnie z którym w przypadku nieruchomości należy zastosować *legem rei sitae*.
Jeżeli miejsce zamieszkania spadkodawcy zmieni się między datą sporządzenia testamentu a datą śmierci, istnieje spór w doktrynie dotyczący tego, czy przedmiotowa zdolność powinna podlegać prawu miejsca zamieszkania z chwili sporządzenia testamentu czy z chwili śmierci.
Testament jest ważny ze względu na formę zgodnie z ustawą o dziedziczeniu z 1965 r., jeżeli jest zgodny: z prawem miejsca, w którym spadkodawca dokonał rozrządzenia testamentowego; z prawem obywatelstwa, miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy z chwili dokonania rozrządzenia albo z chwili śmierci spadkodawcy; lub – w odniesieniu do nieruchomości – z prawem miejsca ich położenia.

3.8 Nieruchomości

W prawie irlandzkim dokonuje się rozróżnienia między ruchomościami a nieruchomościami oraz stosuje się prawo państwa położenia rzeczy w celu ustalenia, czy sprawa dotyczy ruchomości, czy też nieruchomości.
Co do zasady prawem właściwym dla nieruchomości jest prawo miejsca ich położenia.

3.9 Niewypłacalność

Rozporządzenie nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego („rozporządzenie w sprawie upadłości") zawiera przepisy dotyczące upadłości w odniesieniu do postępowania upadłościowego w całej UE [1]. Art. 3 rozporządzenia w sprawie upadłości stanowi, że sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, są właściwe dla wszczęcia postępowania upadłościowego. W przypadku postępowania upadłościowego wszczętego w Irlandii sądy irlandzkie zastosują zatem irlandzkie prawo regulujące wytaczanie, weryfikację i dopuszczalność roszczeń w postępowaniu upadłościowym. Główne akty prawne regulujące te kwestie to: ustawa o spółkach z 2014 r., ustawy o upadłości konsumenckiej z lat 2012–2015 oraz ustawa o niewypłacalności z 1988 r.

Przydatne łącza

http://www.irishstatutebook.ie/1995/en/act/pub/0026/sec0027.html

---

[1] Zastąpione ze skutkiem od dnia 26 czerwca 2017 r. wersją przekształconą rozporządzenia (UE) 2015/848 w sprawie postępowania upadłościowego.

Ostatnia aktualizacja: 12/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Grecja

Jeżeli stosunek prawny między osobami fizycznymi zawiera elementy łączące go z więcej niż jednym państwem (element obcy), przy czym powstaje spór, sądy greckie nie zawsze stosują prawo greckie, badają natomiast, które prawo należy zastosować (prawo właściwe) na podstawie prawa prywatnego międzynarodowego. Prawo prywatne międzynarodowe jest mechanizmem funkcjonującym w oparciu o normy kolizyjne w celu ustalenia prawa właściwego (tj. przepisów prawa jednego państwa), które może być prawem sądu rozpatrującego sprawę lub prawem innego kraju. Normy kolizyjne określa się na podstawie jednego łącznika lub większej ich liczby. Łącznik stanowi kryterium w sporze z elementem obcym, dzięki któremu dochodzi do zastosowania konkretnego przepisu prawa prywatnego międzynarodowego w celu ustalenia prawa właściwego dla danej sprawy, tj. ustalenia, czy będzie to prawo greckie czy też prawo innego państwa (kolizja przepisów).

1 Źródła obowiązujących przepisów

Ustawy greckie stanowią podstawowe źródło na potrzeby ustalania prawa właściwego. Przez ustawę rozumie się również dwustronne i wielostronne konwencje międzynarodowe ratyfikowane przez Grecję, które po ratyfikacji są stosowane na równi z greckim prawem krajowym. To samo dotyczy prawa Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń unijnych. Biorąc pod uwagę stały wzrost liczby i rodzajów prywatnych transakcji na szczeblu międzynarodowym, orzecznictwo sądów greckich oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, chociaż nie stanowi formalnego źródła prawa, odgrywa zasadniczą rolę w wypełnianiu luk w prawie prywatnym międzynarodowym stosowanym do ustalania prawa właściwego.

1.1 Przepisy krajowe

Najważniejsze przepisy są zawarte w art. 4–33 kodeksu cywilnego, jak również w innych aktach prawnych, np. w art. 90–96 ustawy nr 5325/1932 o wekslach i skryptach dłużnych oraz w art. 70–76 ustawy nr 5960/1933 o czekach.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Poniżej przedstawiono niektóre wielostronne konwencje międzynarodowe:
Konwencja genewska z dnia 19 maja 1956 r. o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów ratyfikowana przez Grecję ustawą nr 559/1977;
Konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych ratyfikowana przez Grecję ustawą nr 1325/1983;
Konwencja haska z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych ratyfikowana przez Grecję ustawą nr 1334/1983;
Konwencja haska z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci ratyfikowana przez Grecję ustawą nr 4020/2011.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Poniżej przedstawiono niektóre dwustronne konwencje międzynarodowe:
Konwencja z dnia 17 maja 1993 o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych pomiędzy Republiką Grecką a Republiką Albanii ratyfikowana przez Grecję ustawą nr 2311/1995;
Konwencja-układ z dnia 3 sierpnia 1951 r. o przyjaźni, handlu i nawigacji zawarta między Grecją a Stanami Zjednoczonymi ratyfikowana przez Grecję ustawą nr 2893/1954.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Jeżeli zgodnie z normami kolizyjnymi greckiego prawa prywatnego międzynarodowego prawem właściwym jest prawo innego państwa, sąd grecki stosuje to prawo z urzędu, tj. bez konieczności powoływana się na nie przez strony postępowania, i ma obowiązek zbadać, które przepisy prawa obcego mają zastosowanie (art. 337 kodeksu postępowania cywilnego).

2.2 Odesłanie

Jeżeli zgodnie z przepisami greckiego prawa prywatnego międzynarodowego zastosowanie ma prawo innego państwa, stosuje się wyłącznie przepisy prawa materialnego tego państwa, bez odesłania do przepisów prawa prywatnego międzynarodowego (art. 32 kodeksu cywilnego), które z kolei mogłyby wskazywać, że zastosowanie ma prawo greckie lub prawo państwa trzeciego.

2.3 Zmiana łącznika

Łącznik stosunku prawnego często się zmienia w trakcie trwania danego stosunku prawnego, np. następuje przeniesienie siedziby spółki z jednego państwa do innego, w którym to przypadku zmienia się również prawo właściwe. Istnieją przepisy zawierające wyraźne wskazanie, które prawo ostatecznie ma zastosowanie; w pozostałych przypadkach sąd stosuje prawo właściwe, które miało zastosowanie pierwotnie – przed zmianą łącznika – lub jako kolejne – po zmianie łącznika, lub połączenie obu, zależnie od okoliczności faktycznych sprawy.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Jeżeli greckie prawo prywatne międzynarodowe (normy kolizyjne) stanowi, że zastosowanie ma prawo obce, lecz jego zastosowanie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami etycznymi lub prawnymi greckiego porządku publicznego (art. 33 kodeksu cywilnego), podczas rozpatrywania sprawy sąd grecki nie zastosuje odpowiednich przepisów prawa obcego, lecz zamiast nich zastosuje pozostałe przepisy prawa obcego (działanie negatywne). Jeżeli natomiast zastosowanie prawa obcego zostanie wyłączone, a w prawie obcym istnieje luka w prawie, zostanie ona wypełniona poprzez zastosowanie prawa greckiego (działanie pozytywne).
Jednym ze sposobów ochrony interesów greckiego systemu prawnego jest uchwalanie przepisów mających bezpośrednie zastosowanie. Przepisy te regulują szczególnie ważne sprawy w wewnętrznych stosunkach prawnych państwa i są również stosowane bezpośrednio przez sądy greckie w sprawach z elementem obcym, których nie rozstrzyga greckie prawo prywatne międzynarodowe.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd grecki może zastosować wszelkie środki, jakie uzna za odpowiednie, w celu ustalenia właściwego prawa obcego. Sąd może się opierać na własnej znajomości przepisów lub może uzyskać niezbędne informacje na podstawie (wielostronnych i dwustronnych) konwencji międzynarodowych, zgodnie z których postanowieniami państwa członkowskie podjęły wzajemne zobowiązanie do przekazywania sobie informacji, lub też uzyskać takie informacje od krajowych lub zagranicznych instytucji naukowych. Jeżeli ustalenie właściwego prawa obcego jest trudne lub okaże się niemożliwe, sąd grecki może nawet zwrócić się o pomoc do stron postępowania, przy czym nie jest on jednak ograniczony do dowodów przedstawionych przez strony (art. 337 kodeksu postępowania cywilnego).

W drodze wyjątku sąd grecki zastosuje prawo greckie zamiast właściwego prawa obcego, jeżeli pomimo dołożenia należytej staranności, by ustalić właściwe prawo obce, okaże się to niemożliwe.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Dla większości umów zawartych dnia 17 grudnia 2009 r. lub po tym dniu oraz czynności prawnych dokonanych począwszy od tego dnia sąd grecki ustali prawo właściwe na podstawie rozporządzenia (WE) nr 593/2008 znanego jako Rzym I. Co do zasady zastosowanie będzie miało prawo wybrane przez strony.

Jeżeli chodzi o umowy zawarte od dnia 1 kwietnia 1991 r. do dnia 16 grudnia 2009 r. oraz czynności prawne dokonane w tym okresie, prawo właściwe ustala się na podstawie wspólnotowej konwencji rzymskiej z dnia 19 czerwca 1980 r., która ustanawia tę samą zasadę ogólną, co zasada przytoczona powyżej.

Dla wszystkich kategorii zobowiązań umownych i czynności prawnych, które wyraźnie wyłączono z zakresu stosowania powyższego rozporządzenia i powyższej konwencji, jak również dla tych, których dokonano przed dniem 1 kwietnia 1991 r., prawo właściwe ustala się na podstawie art. 25 kodeksu cywilnego zawierającego tę samą zasadę ogólną, co zasada określona w rozporządzeniu.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Dla zobowiązań powstałych w wyniku popełnienia czynu niedozwolonego oraz zobowiązań wynikających z bezpodstawnego wzbogacenia, *negotiorum gestio* oraz *culpa in contrahendo* powstałych w dniu 11 stycznia 2009 r. lub po tym dniu sąd grecki ustali prawo właściwe na podstawie rozporządzenia (WE) nr 864 /2007 znanego jako Rzym I. Co do zasady zastosowanie będzie miało prawo państwa, w którym wyrządzono szkodę.

Dla czynu niedozwolonego, który nie jest objęty zakresem stosowania powyższego rozporządzenia, oraz czynu niedozwolonego popełnionego przed dniem 11 stycznia 2009 r. prawo właściwe ustala się na podstawie art. 26 kodeksu cywilnego zawierającego tę samą zasadę ogólną, co zasada określona w rozporządzeniu.

Zgodnie z greckim orzecznictwem prawem właściwym dla odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, która powstała przed dniem 11 stycznia 2009 r., jest prawo państwa uznane za najbardziej właściwe, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności szczególne.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

- Osoby fizyczne

Nazwisko, miejsce zamieszkania

Ponieważ nazwisko i miejsce zamieszkania wykorzystuje się do celów identyfikacji poszczególnych osób fizycznych, prawo mające do nich zastosowanie ustala się za każdym razem na potrzeby konkretnego stosunku prawnego, który należy uregulować. Kwestie związane z nazwiskiem i miejscem zamieszkania małżonków ocenia się zatem według prawa, które reguluje ich stosunki osobiste, zgodnie z art. 14 kodeksu cywilnego; kwestie związane z małoletnimi dziećmi są natomiast uregulowane w prawie dotyczącym stosunków między rodzicami a dziećmi zgodnie z art. 18–21 kodeksu cywilnego.

Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

Prawem właściwym dla zdolności każdej osoby, zarówno obywatela greckiego, jak i cudzoziemca, do bycia podmiotem praw i obowiązków, do dokonywania czynności prawnych oraz do bycia stroną postępowania sądowego i do osobistego uczestnictwa w postępowaniu sądowym jest prawo państwa, którego obywatelem jest dana osoba (art. 5 i 7 kodeksu cywilnego; art. 62 lit. a) i art. 63 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego). Jeżeli cudzoziemiec nie ma zdolności do dokonywania czynności prawnych lub do osobistego uczestnictwa w postępowaniu sądowym zgodnie z prawem państwa, którego jest obywatelem, ale zgodnie z prawem greckim posiada tego rodzaju zdolność (z wyjątkiem czynności prawnych objętych zakresem stosowania prawa rodzinnego, prawa spadkowego i prawa rzeczowego w odniesieniu do nieruchomości położonych poza granicami Grecji), zastosowanie będzie miało prawo greckie (art. 9 kodeksu cywilnego i art. 66 kodeksu postępowania cywilnego).

- Osoby prawne

Prawem właściwym dla kwestii związanych ze zdolnością prawną i zdolnością do czynności prawnych osób prawnych będzie prawo miejsca, w którym znajduje się siedziba osoby prawnej, zgodnie z art. 10 kodeksu cywilnego. Zgodnie z greckim orzecznictwem termin „siedziba" oznacza rzeczywistą siedzibę zarządu, a nie siedzibę statutową.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Kwestie dotyczące stosunków między rodzicami a dziećmi odnoszą się do więzi pokrewieństwa między rodzicami a dziećmi oraz do wynikających z nich powiązanych praw i obowiązków.

Przy podejmowaniu decyzji o tym, czy dziecko należy uznać za urodzone w związku małżeńskim czy poza nim (art. 17 kodeksu cywilnego), prawem właściwym jest:

prawo państwa, które regulowało stosunki osobiste między matką dziecka a jej małżonkiem w chwili narodzin dziecka, o czym mowa w art. 14 kodeksu cywilnego;

w przypadku rozwiązania związku małżeńskiego przed urodzeniem dziecka – prawo państwa, które regulowało stosunki osobiste między matką dziecka a jej małżonkiem w chwili rozwiązania związku małżeńskiego, o czym mowa w art. 14 kodeksu cywilnego.

Prawo właściwe dla stosunków między rodzicami a dziećmi w przypadku dzieci urodzonych ze związku małżeńskiego, nawet jeżeli został on rozwiązany: sąd grecki ustali prawo właściwe zgodnie z Konwencją haską z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci ratyfikowaną przez Grecję ustawą nr 4020/2011 dla kwestii władzy rodzicielskiej i środków ochrony dziecka w zakresie, w jakim dotyczy to prawa państwa będącego sygnatariuszem powyższej konwencji.

Prawo właściwe w przypadku państwa niebędącego sygnatariuszem powyższej konwencji lub dla kwestii nieuregulowanych powyższą konwencją zgodnie z art. 18 kodeksu cywilnego:

jeżeli są oni obywatelami tego samego państwa – prawo tego państwa;

jeżeli uzyskali nowe wspólne obywatelstwo po narodzinach dziecka – prawo państwa ich ostatniego wspólnego obywatelstwa;

jeżeli są obywatelami różnych państw przed narodzinami dziecka i nie zmienią obywatelstwa po narodzinach dziecka lub jeżeli są obywatelami tego samego państwa przed narodzinami dziecka, lecz zmianie ulegnie obywatelstwo rodziców lub dziecka po jego narodzinach – prawo państwa, w którym znajdowało się ich ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili narodzin dziecka;

jeżeli nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu – prawo państwa, którego obywatelem jest dziecko.

Prawo właściwe dla stosunków między matką i ojcem a dzieckiem pozamałżeńskim (art. 19 i 20 kodeksu cywilnego):

jeżeli są oni obywatelami tego samego państwa – prawo tego państwa;

jeżeli uzyskali nowe wspólne obywatelstwo po narodzinach dziecka – prawo państwa ich ostatniego wspólnego obywatelstwa;

jeżeli są obywatelami różnych państw przed narodzinami dziecka i nie zmienią obywatelstwa po narodzinach dziecka lub jeżeli są obywatelami tego samego państwa przed narodzinami dziecka, lecz zmianie ulegnie obywatelstwo rodziców lub dziecka po narodzinach dziecka – prawo państwa, w którym znajdowało się ich ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili narodzin dziecka;

jeżeli nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu – prawo państwa, którego obywatelem jest matka lub ojciec.
Prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych rodzica wobec dziecka:
sąd grecki ustali prawo właściwe dla zobowiązań powstałych w dniu 18 czerwca 2011 r. lub po tym dniu na podstawie rozporządzenia (WE) nr 4/2009, jak określono w Protokole haskim z dnia 23 listopada 2007 r. Co do zasady zastosowanie będzie miało prawo państwa, w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu strony zobowiązanej do płatności alimentów.

3.4.2 Przysposobienie

Prawem właściwym dla przesłanek przysposobienia oraz rozwiązania stosunku przysposobienia z elementem obcym jest prawo państwa, którego obywatelem jest każda osoba pozostająca w stosunku przysposobienia (art. 23 kodeksu cywilnego). Prawem właściwym dla formy przysposobienia jest prawo określone w art. 11 kodeksu cywilnego, tj. prawo regulujące treść tego stosunku, prawo miejsca powstania tego stosunku albo prawo państwa, którego obywatelami są wszystkie strony. Jeżeli osoby pozostające w stosunku przysposobienia są obywatelami różnych państw, muszą być spełnione warunki zgodnie z prawem wszystkich odpowiednich państw i nie mogą istnieć żadne przeszkody zgodnie z tym prawem, aby przysposobienie było ważne.
Prawo właściwe dla stosunków między przysposabiającymi a przysposobionym:
jeżeli są oni obywatelami tego samego państwa po przysposobieniu – prawo tego państwa;
jeżeli uzyskali nowe wspólne obywatelstwo w czasie trwania przysposobienia – prawo państwa ich ostatniego wspólnego obywatelstwa;
jeżeli są obywatelami różnych państw przed przysposobieniem i nie zmienią obywatelstwa po przysposobieniu lub jeżeli są obywatelami tego samego państwa przed przysposobieniem, lecz po przysposobieniu zmieni się obywatelstwo jednej z osób pozostających w stosunku przysposobienia – prawo państwa, w którym znajdowało się ich ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili przysposobienia;
jeżeli nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu – prawo państwa, którego obywatelem jest przysposabiający, lub gdy przysposabiający są małżonkami – prawo regulujące ich stosunki osobiste.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Przesłanki materialne
Prawem właściwym dla przesłanek, które muszą spełnić osoby zamierzające zawrzeć związek małżeński, oraz dla przeszkód, które uniemożliwiają jego zawarcie, jest prawo państwa, którego osoby zamierzające go zawrzeć są obywatelami, w przypadku gdy są obywatelami tego samego państwa, a jeżeli są obywatelami różnych państw – prawo jednego z tych państw (art. 13 ust. 1 lit. a) kodeksu cywilnego).
Przesłanki formalne
Dla formalnego potwierdzenia ważności związku małżeńskiego prawem właściwym jest prawo państwa, którego obywatelami są osoby zamierzające zawrzeć związek małżeński, jeżeli są obywatelami tego samego państwa, a jeżeli są obywatelami różnych państw – prawo jednego z tych państw lub prawo państwa, w którym zawierany jest związek małżeński (art. 13 ust. 1 lit. b) kodeksu cywilnego). Grecki system prawny wymaga dopełnienia pewnych formalności w celu zawarcia związku małżeńskiego; związki par pozostających w konkubinacie, które formalnie nie zawarły związku małżeńskiego, są uznawane w Grecji za ważne, pod warunkiem że są uznawane za ważne na podstawie prawa obcego, a osoby zamieszkujące wspólnie nie są obywatelami greckimi.
Stosunki osobiste między małżonkami
Stosunki osobiste między małżonkami to stosunki wynikające z zawartego przez nich związku małżeńskiego, które nie mają żadnego związku ze sprawami majątkowymi, takie jak wspólne zamieszkiwanie oraz prawa i obowiązki, w tym obowiązki alimentacyjne.
Prawo właściwe dla stosunków osobistych między małżonkami (art. 14 kodeksu cywilnego), z wyjątkiem obowiązków alimentacyjnych:
jeżeli małżonkowie są obywatelami tego samego państwa po zawarciu związku małżeńskiego – prawo tego państwa;
jeżeli małżonkowie uzyskali nowe wspólne obywatelstwo w czasie trwania związku małżeńskiego – prawo państwa ich ostatniego wspólnego obywatelstwa;
jeżeli małżonkowie byli obywatelami tego samego państwa w czasie trwania związku małżeńskiego, a jedno z nich uzyskało później obywatelstwo innego państwa – prawo państwa ich ostatniego wspólnego obywatelstwa, pod warunkiem że współmałżonek nadal posiada obywatelstwo tego państwa;
jeżeli małżonkowie byli obywatelami różnych państw przed zawarciem związku małżeńskiego i nie zmienili obywatelstwa po zawarciu związku małżeńskiego lub jeżeli byli obywatelami tego samego państwa przed zawarciem związku małżeńskiego, lecz po zawarciu związku małżeńskiego zmieniło się obywatelstwo jednego z nich – prawo państwa, w którym znajdowało się ich ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu;
jeżeli nie posiadają wspólnego miejsca zwykłego pobytu w czasie trwania związku małżeńskiego – prawo państwa, z którym małżonkowie są najściślej związani.
Obowiązki alimentacyjne
Prawo właściwe ustala się zgodnie z art. 4 konwencji haskiej z dnia 2 października 1973 r. ratyfikowanej przez Grecję ustawą nr 3137/2003, tj. jest to prawo państwa, w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu uprawnionego.
Małżeńskie ustroje majątkowe
Małżeński ustrój majątkowy dotyczy praw majątkowych oraz wynikających z nich obowiązków powstałych w związku z zawarciem związku małżeńskiego. Prawem właściwym jest prawo regulujące stosunki osobiste między małżonkami bezpośrednio po zawarciu związku małżeńskiego (art. 15 kodeksu cywilnego).

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Grecki system prawny uznaje również formę związku inną niż związek małżeński, o czym mowa w ustawie nr 3719/2008. Na podstawie wyraźnego przepisu ustanowionego w powyższej ustawie ustawa ta ma zastosowanie do wszystkich zarejestrowanych związków partnerskich zawartych w Grecji lub przed greckimi organami konsularnymi niezależnie od tego, czy strony posiadają obywatelstwo greckie, czy też są cudzoziemcami, zarówno pod względem formy związku, jak i ogólnych stosunków pomiędzy stronami. Jeżeli zarejestrowany związek partnerski zawarto za granicą, prawem właściwym dla jego formy jest prawo określone w art. 11 kodeksu cywilnego, tj. albo prawo regulujące jego treść, albo prawo państwa, w którym go zawarto, albo prawo państwa, którego obywatelami są wszystkie strony; prawem właściwym dla stosunków między stronami jest prawo państwa, w którym zawarto ten związek.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Prawo właściwe dla kwestii dotyczących rozwodu lub jakiejkolwiek innej formy separacji prawnej ustala się na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1259/2010 w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej, znanego jako rozporządzenie Rzym III. Co do zasady małżonkowie mogą umówić się co do wyboru prawa właściwego w przypadku rozwodu i separacji prawnej, pod warunkiem że jest to prawo: a) państwa, w którym małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w chwili zawierania umowy; lub b) państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnio miejsce zwykłego pobytu, o ile w chwili zawierania umowy jedno z nich nadal tam zamieszkuje; lub c) państwa, którego obywatelem w chwili zawierania umowy jest jedno z małżonków; lub d) państwa sądu orzekającego.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Powyższe rozporządzenie wyraźnie stanowi, że nie ma zastosowania do obowiązków alimentacyjnych byłych małżonków, ponieważ kwestię tę reguluje art. 8 konwencji haskiej z dnia 2 października 1973 r. ratyfikowanej przez Grecję ustawą nr 3137/2003, który stanowi, że prawem właściwym jest prawo państwa, w którym przeprowadzono postępowanie w sprawie o rozwód lub separację.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Zob. akapit ostatni powyższej sekcji 3.5.1.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Prawem właściwym dla wszystkich kwestii związanych z dziedziczeniem, z wyjątkiem formy sporządzania i odwoływania testamentu, jest rozporządzenie (UE) nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.

Jeżeli istnieje testament, rozporządzenie testamentowe zostanie uznane za ważne pod względem formy na mocy dowolnego z poniższych praw (art. 1 Konwencji haskiej z dnia 5 października 1961 r. dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych):

prawa państwa, w którym spadkodawca dokonał rozporządzenia;

prawa państwa, którego obywatelem był spadkodawca w chwili dokonywania rozporządzenia albo w chwili śmierci;

prawa państwa, w którym spadkodawca miał miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w chwili dokonywania rozporządzenia albo w chwili śmierci;

w zakresie, w jakim testament dotyczy nieruchomości – prawa państwa, w którym nieruchomość jest położona.

3.8 Nieruchomości

Prawo właściwe dla stosunków prawa rzeczowego odnoszących się do nieruchomości określa art. 27 kodeksu cywilnego, tj. jest to prawo państwa, w którym nieruchomość jest położona.

Prawo właściwe dla stosunków umownych dotyczących nieruchomości objętych prawem zobowiązań określa rozporządzenie (WE) nr 593/2008 znane jako Rzym I, przy czym co do zasady zastosowanie będzie miało prawo wybrane przez strony.

Prawem właściwym dla formy powyższych transakcji jest prawo państwa, w którym nieruchomość jest położona (art. 12 kodeksu cywilnego).

3.9 Niewypłacalność

Prawo właściwe dla postępowania upadłościowego i jego skutków określa rozporządzenie (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, tj. jest to prawo państwa, w którym wszczęto dane postępowanie.

Ostatnia aktualizacja: 26/03/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej es. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Hiszpania

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Większość norm kolizyjnych zawarta jest w tytule wstępnym kodeksu cywilnego (art. 9–12). Obowiązujące przepisy prawne są również określone w niektórych ustawach szczególnych, takich jak np. ustawa o przysposobieniu międzynarodowym.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

W odniesieniu do prawa właściwego obecnie obowiązują w Hiszpanii następujące rozporządzenia UE:

– rozporządzenie nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego;

– rozporządzenie nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I);

– rozporządzenie nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”);

– rozporządzenie nr 1259/2010 w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej (Rzym III);

– rozporządzenie nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego;

– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1191 z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie promowania swobodnego przepływu obywateli poprzez uproszczenie wymogów dotyczących przedkładania określonych dokumentów urzędowych w Unii Europejskiej i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1024/2012. Rozporządzenie obowiązuje od dnia 16 lutego 2019 r.

Hiszpania jest również stroną szeregu konwencji o kolizji przepisów. Do głównych konwencji wielostronnych w tym zakresie należą:

– Konwencja o prawie właściwym dla imion i nazwisk, sporządzona w Monachium dnia 5 września 1980 r.;

– Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze dnia 19 października 1996 r.;

– Protokół o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych, sporządzony w Hadze dnia 23 listopada 2007 r.;

– Konwencja dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, sporządzona w Hadze dnia 5 października 1961 r.;

– Konwencja o prawie właściwym dla wypadków drogowych, sporządzona w Hadze dnia 4 maja 1971 r.;

– Konwencja w sprawie prawa właściwego dla odpowiedzialności za produkty wadliwe, sporządzona w Hadze dnia 2 października 1973 r.

1.3 Główne konwencje dwustronne

W odniesieniu do prawa właściwego obowiązuje obecnie konwencja między Królestwem Hiszpanii a Wschodnią Republiką Urugwaju o kolizji przepisów w sprawach dotyczących świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci oraz uznawania i wykonywania wyroków sądów i ugód dotyczących świadczeń alimentacyjnych, sporządzona w Montevideo dnia 4 listopada 1987 r.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Art. 12 ust. 6 kodeksu cywilnego stanowi, że „sądy i organy stosują z urzędu normy kolizyjne prawa hiszpańskiego”.

2.2 Odesłanie

Art. 12 ust. 2 kodeksu cywilnego stanowi, że odesłanie do prawa obcego uważa się za odesłanie do jego prawa materialnego, niezależnie od odesłania do innego prawa niebędącego prawem hiszpańskim przewidzianego przez normy kolizyjne tego prawa obcego. Oznacza to, że dozwolone jest wyłącznie odesłanie zwrotne.
Odesłanie dalsze nie jest dozwolone, z wyjątkiem spraw dotyczących weksli, czeków i skryptów dłużnych w odniesieniu do zdolności do zaciągania tego rodzaju zobowiązań.
Jeżeli zastosowanie ma rozporządzenie UE lub konwencja międzynarodowa, będą miały zastosowanie zawarte w tych aktach prawnych zasady szczególne dotyczące odesłania.

2.3 Zmiana łącznika

W prawie hiszpańskim nie ma zasad ogólnych dotyczących konfliktu ruchomego, który polega na zmianie okoliczności stanowiących łącznik normy kolizyjnej. Art. 9 ust. 1 kodeksu cywilnego stanowi w odniesieniu do pełnoletności, że zmiana łącznika nie ma wpływu na już osiągniętą pełnoletność. W tym zakresie zastosowanie ma prawo, które obowiązywało w chwili powstania danej sytuacji prawnej, nawet w przypadku późniejszej zmiany łącznika.
Jeżeli zastosowanie ma rozporządzenie UE lub konwencja międzynarodowa, stosuje się zawarte w tych aktach prawnych zasady szczególne dotyczące konfliktu ruchomego.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Art. 12 ust. 3 kodeksu cywilnego stanowi, że prawo obce nie będzie miało zastosowania, jeżeli jest sprzeczne z porządkiem publicznym. Stosowanie prawa obcego jest zatem wykluczone, gdy prowadzi do wyraźnego naruszenia podstawowych zasad prawa hiszpańskiego. Za kluczowe uznaje się zasady zawarte w konstytucji.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Strony mają obowiązek dowieść treści i ważności prawa obcego, a sąd może skorzystać z wszelkich środków dowodowych uznanych przez siebie za konieczne na potrzeby zastosowania tego prawa. Jest to system mieszany, łączący zasadę składania oświadczeń i przeprowadzania dowodów przez strony, przy ewentualnym udziale sądu w tych czynnościach. W wyjątkowych przypadkach, jeżeli nie można dowieść treści prawa obcego, zastosowanie będzie miało prawo hiszpańskie.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Kwestię ustalania prawa właściwego dla zobowiązań umownych reguluje co do zasady rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 593/2008 (rozporządzenie Rzym I). Sprawy, w przypadku których nie ma zastosowania rozporządzenie Rzym I, rozstrzygane są zgodnie z przepisami art. 10 ust. 5 kodeksu cywilnego, które opierają się na uznaniu swobody wyboru, pod warunkiem że prawo właściwe zostaje wyraźnie wybrane przez strony i że pozostaje ono w pewnym związku z przedmiotową sprawą. W przeciwnym razie zastosowanie ma wspólne prawo krajowe stron, a w razie braku takiego prawa – prawo ich wspólnego miejsca zwykłego pobytu, a w ostateczności – prawo miejsca zawarcia umowy.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Kwestię tę reguluje rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. (Rzym II). W sprawach dotyczących wypadków drogowych i odpowiedzialności producenta zastosowanie mają normy kolizyjne zawarte w konwencjach haskich odpowiednio z 1971 r. i z 1973 r. Kwestie nieobjęte zakresem zastosowania żadnego z powyższych przepisów reguluje art. 10 ust. 9 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym sprawy dotyczące odpowiedzialności pozaumownej rozpatrywane są zgodnie z prawem miejsca, w którym wystąpiło zdarzenie powodujące powstanie tego rodzaju odpowiedzialności. Negotiorum gestio podlega prawu miejsca, w którym skoncentrowana jest działalność gestora, a bezpodstawne wzbogacenie podlega prawu, zgodnie z którym nastąpiło bezpodstawne uzyskanie korzyści majątkowej.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Art. 9 kodeksu cywilnego stanowi, że o prawie właściwym w tych sprawach decyduje obywatelstwo osób fizycznych. Istnieją przepisy dotyczące przypadków podwójnego obywatelstwa oraz nieokreślonego obywatelstwa. W przypadku podwójnego obywatelstwa należy ustalić, czy jest to podwójne obywatelstwo przewidziane w prawie hiszpańskim, czy też podwójne obywatelstwo nieprzewidziane w prawie hiszpańskim. Umowy o podwójnym obywatelstwie zawarto z Chile, Peru, Paragwajem, Nikaraguą, Gwatemalą, Boliwią, Ekwadorem, Kostaryką, Hondurasem, Republiką Dominikańską, Argentyną i Kolumbią. W tych przypadkach mają zastosowanie przepisy tych umów międzynarodowych, a jeżeli nie mają one zastosowania, pierwszeństwo ma obywatelstwo związane z ostatnim miejscem zwykłego pobytu, a w jego braku – ostatnie nabyte obywatelstwo. Jeżeli w prawie hiszpańskim nie przewidziano podwójnego obywatelstwa, a jednym z obywatelstw jest obywatelstwo hiszpańskie, fakt ten jest nadrzędny, chociaż należy zastosować zasadę niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, jeżeli obydwa obywatelstwa są obywatelstwami państw UE. W odniesieniu do osób o niekreślonym obywatelstwie za prawo ojczyste uznaje się prawo miejsca zwykłego pobytu. W odniesieniu do bezpaństwowców zastosowanie ma art. 12 konwencji nowojorskiej z dnia 28 września 1954 r., zgodnie z którym prawem właściwym jest prawo państwa miejsca zamieszkania bezpaństwowca, a w jego braku – prawo miejsca pobytu. Prawo właściwe dla nazwisk osób fizycznych reguluje konwencja monachijska z 1980 r. Kwestie związane z imieniem i nazwiskiem osoby fizycznej podlegają prawu państwa, którego osoba ta jest obywatelem.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Art. 9 ust. 4 kodeksu cywilnego stanowi, że prawem właściwym dla ustalenia pochodzenia dziecka jest prawo miejsca zwykłego pobytu dziecka w chwili ustalenia pochodzenia. W braku miejsca zwykłego pobytu dziecka lub jeżeli wspomniane prawo nie pozwala na ustalenie pochodzenia dziecka, prawem właściwym będzie prawo krajowe właściwe dla miejsca pobytu dziecka w tym czasie. Jeżeli wspomniane prawo nie pozwala na ustalenie pochodzenia dziecka lub jeżeli dziecko nie ma obywatelstwa, zastosowanie będzie miało hiszpańskie prawo materialne.
Prawo właściwe dla przysposobienia podlega przepisom szczególnym – ustawie nr 54/2007 o przysposobieniu międzynarodowym. Art. 18 tej ustawy stanowi, że przysposobienie na mocy decyzji hiszpańskiego organu podlega hiszpańskiemu prawu materialnemu, jeżeli przysposobiony ma miejsce pobytu stałego w Hiszpanii w chwili przysposobienia lub jeżeli został lub zostanie przywieziony do Hiszpanii w celu ustanowienia miejsca pobytu w Hiszpanii.
Prawo właściwe dla treści stosunków między rodzicami a dziećmi, powstałych w sposób naturalny albo w wyniku przysposobienia, oraz dla wykonywania władzy rodzicielskiej ustala się zgodnie z konwencją haską z dnia 19 października 1996 r. Art. 17 konwencji stanowi, że wykonywanie władzy rodzicielskiej podlega prawu państwa, w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu dziecka.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Istnieją zasady regulujące zawieranie małżeństwa i skutki jego zawarcia. W odniesieniu do formy zawarcia związku małżeńskiego kodeks cywilny stanowi, że w Hiszpanii oraz poza jej granicami: 1) ślubu może udzielić sędzia, burmistrz lub urzędnik wskazany w kodeksie; 2) związek małżeński można zawrzeć w formie religijnej przewidzianej w przepisach. Stanowi on również, że Hiszpanie mogą zawrzeć małżeństwo poza granicami Hiszpanii w formie określonej przez prawo miejsca zawarcia małżeństwa. Jeżeli obydwie strony są cudzoziemcami, mogą zawrzeć związek małżeński w Hiszpanii zgodnie z tymi samymi przepisami, które dotyczą obywateli hiszpańskich, lub z przepisami prawa ojczystego każdej ze stron. Zdolność do zawarcia związku małżeńskiego oraz oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński również podlegają prawu ojczystemu każdego z małżonków (art. 9 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Zgodnie z art. 9 ust. 2 kodeksu cywilnego skutki zawarcia małżeństwa podlegają wspólnemu prawu ojczystemu małżonków z chwili zawarcia małżeństwa. W braku wspólnego prawa ojczystego kwestie te podlegają prawu ojczystemu lub prawu miejsca zwykłego pobytu którejkolwiek ze stron wybranemu przez obydwie strony w dokumencie urzędowym sporządzonym przed zawarciem małżeństwa. Jeżeli nie dokonano wyboru, zastosowanie ma prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu stron bezpośrednio po zawarciu małżeństwa, a w jego braku – prawo miejsca zawarcia małżeństwa.
Separacja prawna i rozwód podlegają rozporządzeniu nr 1259/2010 w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej (Rzym III). Art. 107 ust. 1 kodeksu cywilnego stanowi, że unieważnienie małżeństwa podlega prawu właściwemu dla zawarcia małżeństwa.
Hiszpańskie prawo prywatne międzynarodowe nie zawiera żadnych przepisów dotyczących par żyjących w konkubinacie (co oznacza co do zasady stosowanie przez analogię przepisów dotyczących związków małżeńskich).
Zobowiązania alimentacyjne podlegają Protokołowi haskiemu z 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Przepis regulujący skutki zawarcia małżeństwa (art. 9 ust. 2 kodeksu cywilnego) dotyczy zarówno skutków osobistych, jak i majątkowych. Zastosowanie ma zatem wspólne prawo ojczyste małżonków z chwili zawarcia małżeństwa; w jego braku – prawo ojczyste lub prawo miejsca zwykłego pobytu którejkolwiek ze stron wybrane przez obydwie strony w dokumencie urzędowym sporządzonym przed zawarciem małżeństwa; jeżeli nie dokonano takiego wyboru, prawem właściwym jest prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu stron bezpośrednio po zawarciu małżeństwa, a w jego braku – prawo miejsca zawarcia małżeństwa.
Umowy lub porozumienia, które ustanawiają, zmieniają lub zastępują małżeński ustrój majątkowy, są ważne, jeżeli są zgodne z prawem regulującym skutki zawarcia małżeństwa, z prawem ojczystym albo z prawem miejsca zwykłego pobytu którejkolwiek ze stron w chwili zawarcia tego rodzaju umów lub porozumień (art. 9 ust. 3 kodeksu cywilnego).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Hiszpania stosuje przepisy rozporządzenia nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego. Zgodnie z tym rozporządzeniem zastosowanie ma prawo miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy z chwili jego śmierci, o ile spadkodawca nie wybrał jako prawa właściwego prawa państwa, którego był obywatelem.
Formę testamentu reguluje konwencja haska z 1961 r.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z art. 101 ust. 1 kodeksu cywilnego posiadanie, własność i inne prawa do nieruchomości oraz jawność tych praw podlegają prawu miejsca położenia nieruchomości, przy czym przepis ten ma również zastosowanie do ruchomości. Do celów związanych z ustanawianiem lub przenoszeniem praw do przewożonych towarów uznaje się, że towary te znajdują się w miejscu, z którego zostały wysłane, chyba że nadawca i odbiorca wyraźnie lub w sposób dorozumiany uzgodnili, że uznają, iż towary te znajdują się w miejscu przeznaczenia. Statki wodne, statki powietrzne i środki transportu kolejowego oraz wszystkie ustanowione do nich prawa podlegają prawu państwa bandery lub państwa rejestracji. Pojazdy silnikowe i inne środki transportu drogowego podlegają prawu państwa, w którym się znajdują. Emisja papierów wartościowych podlega prawu państwa, w którym się jej dokonuje.

3.9 Niewypłacalność

Sprawy nieobjęte zakresem zastosowania rozporządzenia Rady nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego podlegają ustawie o prawie upadłościowym nr 22/2003 z dnia 9 lipca 2003 r. Art. 200 wspomnianej ustawy stanowi, że co do zasady postępowanie upadłościowe w Hiszpanii oraz jego skutki, a także procedury związane z przeprowadzaniem i z kończeniem tego rodzaju postępowania podlegają prawu hiszpańskiemu (ustawa nr 22/2003 z dnia 9 lipca 2003 r. zmieniona ustawą nr 9/2015 o pilnych środkach w zakresie upadłości (hiszpański Dziennik Urzędowy z dnia 26 maja 2015 r.)). Prawo upadłościowe zawiera również przepisy prawa prywatnego międzynarodowego określające prawo właściwe dla różnych stosunków prawnych występujących w tym postępowaniu.
Ostatnia aktualizacja: 08/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Francja

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Prawo prywatne międzynarodowe nie jest w szczególny sposób skodyfikowane ani uregulowane w przepisach. Większość zasad i norm kolizyjnych określono w orzecznictwie, z wyjątkiem niektórych zasad przewidzianych w różnych kodeksach, przede wszystkim w kodeksie cywilnym, w zależności od przedmiotu sprawy.
Treść poszczególnych kodeksów jest dostępna w internecie pod adresem:
https://www.legifrance.gouv.fr

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Francja jest stroną 24 konwencji przyjętych w ramach Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego. Na stronie konferencji znajduje się wykaz odnośnych konwencji.
https://www.hcch.net/fr/states/hcch-members/details1/?sid=39
Francja jest również stroną innych konwencji wielostronnych, w szczególności tych zawierających przepisy prawa materialnego, np. konwencji wiedeńskiej z 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów.
Wszystkie konwencje, których Francja jest stroną, figurują w bazie traktatów i umów prowadzonej przez Ministerstwo Spraw Europejskich i Zagranicznych:
https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/cadcgp.php

1.3 Główne konwencje dwustronne

Francja przystąpiła do wielu umów dwustronnych, z których część zawiera normy kolizyjne. Umowy te można również wyszukać we wspomnianej powyżej bazie danych.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Status proceduralny normy kolizyjnej różni się w zależności od tego, czy strony mogą swobodnie wyznaczyć prawo właściwe, niezależnie od źródła danej normy kolizyjnej (prawo krajowe, przepisy unijne, konwencja międzynarodowa).

W przypadku gdy przedmiot danej sprawy umożliwia stronom swobodny wybór prawa, tj. przede wszystkim w sprawach majątkowych (umowy, odpowiedzialność cywilna, prawa rzeczowe itd.), sąd nie jest zobowiązany z urzędu zastosować normy kolizyjnej, jeżeli żadna ze stron nie powoła się na stosowanie prawa obcego. Sąd ma wyłącznie taką możliwość, chyba że strony zawrą umowę procesową przewidującą stosowanie prawa francuskiego. W związku z tym normę kolizyjną stosuje się na wniosek stron postępowania.
Jeżeli natomiast przedmiot sprawy uniemożliwia stronom swobodny wybór prawa, w szczególności w sprawach niemajątkowych (statut personalny), sąd jest zobowiązany z urzędu zastosować normę kolizyjną.

2.2 Odesłanie

W orzecznictwie od dawna dopuszcza się możliwość stosowania odesłania, zarówno jeżeli chodzi o odesłanie zwrotne (odesłanie do prawa francuskiego, które staje się następnie prawem właściwym), jak i odesłanie dalsze (odesłanie do prawa państwa trzeciego, które dopuszcza uznanie jego właściwości). W związku z tym w orzecznictwie regularnie przewiduje się możliwość odesłania, z zastrzeżeniem jego wyłączenia na mocy mających zastosowanie przepisów unijnych lub konwencji międzynarodowej, w sprawach dotyczących statutu personalnego lub ważności czynności prawnych co do ich formy, w szczególności w sprawach małżeńskich i spadkowych. W sprawach spadkowych zgodnie z obecnymi tendencjami orzeczniczymi stosowanie odesłania ogranicza się wyłącznie do przypadków, w których umożliwia ono zapewnienie jednolitości dziedziczenia przez zastosowanie jednego prawa do nieruchomości i ruchomości wchodzących w skład masy spadkowej.
W orzecznictwie od zawsze wyklucza się natomiast możliwość stosowania odesłania w sprawach, w których strony mogą swobodnie wybrać prawo właściwe, np. w sprawach dotyczących majątkowych ustrojów małżeńskich i umów.

2.3 Zmiana łącznika

Konflikt ruchomy definiuje się jako kolizję przepisów w czasie ze względu na zmianę położenia łącznika. Problemem jest zatem stwierdzenie, na jakich warunkach zamiast prawa, którego stosowanie wynikało z poprzedniej sytuacji, można zastosować nowe prawo.
Istnieje możliwość, że warunki stosowania kryterium łącznika w czasie są określone w samej normie kolizyjnej, w której przewidziano to kryterium. Przykładowo w samej normie kolizyjnej określonej w art. 311-14 kodeksu cywilnego, która dotyczy pochodzenia dziecka, przewidziano warunki stosowania kryterium łącznika w czasie – zgodnie z tą normą w takim przypadku zastosowanie ma prawo ojczyste matki z dnia urodzenia dziecka.
Poza tym przykładem orzecznictwo wskazuje różne rozwiązania, opierając się zwykle na francuskich przepisach przejściowych, które to rozwiązania obejmują z jednej strony bezpośrednie stosowanie nowego prawa do przyszłych skutków istniejących już sytuacji, a z drugiej strony nieretroakcję nowego prawa w celu stwierdzenia ustanowienia lub wygaśnięcia stosunku prawnego.
Przykładowo w sprawach małżeńskich nowe prawo stosuje się bezpośrednio do skutków małżeństwa i jego ustania. Z kolei przesłanki zawarcia małżeństwa w dalszym ciągu podlegają prawu właściwemu w dniu zawarcia związku małżeńskiego.
Prawa rzeczowe na ruchomościach podlegają bezpośrednio prawu właściwemu dla nowej sytuacji danego składnika majątku. Rozwiązanie to dotyczy również wszystkich zabezpieczeń umownych ustanowionych za granicą. W związku z tym jeżeli składnik majątku zostanie przeniesiony do Francji, zabezpieczenia takie nie wywołują żadnych skutków na jej terytorium, ponieważ nie mają odpowiednika w prawie francuskim. Przykładowo na klauzulę zastrzeżenia ustanowioną w Niemczech na rzecz niemieckiego wierzyciela w odniesieniu do składnika majątku, który znajdował się w Niemczech, lecz następnie został przeniesiony do Francji, nie można było powołać się we Francji, ponieważ stanowiła ona klauzulę przepadku zakazaną wówczas przez prawo francuskie.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

– Bezpośrednie stosowanie francuskich lub zagranicznych przepisów wymuszających swoje zastosowanie
Przepisy francuskiego i obcego prawa materialnego mogą być bezpośrednio stosowane przez sądy francuskie – bez konieczności stosowania norm kolizyjnych – jeżeli można je uznać za przepisy wymuszające swoje zastosowanie. Prawo francuskie nie zawiera definicji pojęcia przepisów wymuszających swoje zastosowanie. Sąd decyduje zatem o takim charakterze przepisów indywidualnie w każdej sprawie.
– Wyjątek dotyczący międzynarodowego porządku publicznego
Stosowanie przepisów obcego prawa materialnego, które zwykle mają zastosowanie zgodnie z normą kolizyjną, można również wyłączyć – w całości lub w części – w drodze wyjątku dotyczącego międzynarodowego porządku publicznego i zastosować francuskie przepisy prawa materialnego. Nie istnieje dokładna definicja wyjątku dotyczącego międzynarodowego porządku publicznego, z orzecznictwa wynika jednak, że obejmuje on przede wszystkim najważniejsze lub podstawowe zasady prawa francuskiego, takie jak np. godność, wolność człowieka (w tym swoboda zawierania małżeństw), a także integralność cielesna osób. Obejmuje on również pojęcie, które jest bardziej zmienne w czasie i przestrzeni, tj. obowiązkową politykę ustawodawczą Francji, której kształt zależy od konkretnej oceny sądu.
– Wyjątek dotyczący nielegalnego obejścia prawa
Można wyłączyć stosowanie prawa obcego również wówczas, gdy jego zastosowanie wynika z nielegalnego obejścia prawa, tj. ze świadomych działań, które podjęto w celu sztucznego uznania właściwości tego prawa zamiast prawa, które miałoby zazwyczaj zastosowanie. Działania te mogą obejmować np. celową manipulację kryterium łącznika jako kategorią prawną łącznika.
– Brak możliwości ustalenia treści właściwego prawa obcego
Ponadto prawo francuskie stosuje się również pomocniczo w przypadku braku możliwości ustalenia treści prawa obcego, które miałoby zazwyczaj zastosowanie.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Pomimo istnienia w przeszłości pewnych rozbieżności z orzecznictwa wyraźnie wynika obecnie, że to sąd francuski, który uznaje, że prawo obce jest właściwe – z urzędu albo na wniosek jednej ze stron, która powołuje się na to prawo – ma obowiązek ustalić jego treść przy pomocy stron postępowania oraz osobiście w stosownych przypadkach. Rozwiązanie to ma zastosowanie ogólne, niezależnie od tego, czy stronom przysługuje swoboda wyboru prawa właściwego.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Z zastrzeżeniem konwencji wielostronnych lub umów dwustronnych, które mają zastosowanie zgodnie z daną umową, dawna norma kolizyjna ustanowiona w tym zakresie w orzecznictwie ma zastosowanie wyłącznie w przypadku, gdy umowa ta nie jest objęta zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 593 /2008 („Rzym I") ani zakresem stosowania konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, którą zastąpiło to rozporządzenie. Francuską normą kolizyjną, którą ustanowiono w orzecznictwie wiele lat temu, jest prawo autonomii. W związku z tym umowa podlega prawu wybranemu przez strony, a jeżeli strony nie wybrały takiego prawa, prawu państwa, z którym umowa ma najściślejszy związek w świetle okoliczności danej sprawy. Formę czynności prawnych reguluje prawo właściwe ze względu na miejsce ich dokonania, chyba że strony wyraźnie uzgodniły (jeżeli mają taką możliwość), że formę danej czynności będzie regulowało prawo, które wskazały jako właściwe ze względu na istotę tej czynności.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W odniesieniu do zdarzeń sprawczych, które wystąpiły przed wejściem w życie rozporządzenia Rzym II, zastosowanie ma prawo właściwe ze względu na miejsce zdarzenia wywołującego szkodę rozumianego jako miejsce wystąpienia zdarzenia sprawczego albo szkody.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Zgodnie z art. 3 akapit trzeci kodeksu cywilnego status i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej reguluje prawo państwa, którego dana osoba jest obywatelem (prawo ojczyste, czyli prawo krajowe).

Zakres prawa ojczystego ogranicza się jednak przede wszystkim do kwestii związanych ze zdolnością osób fizycznych do czynności prawnych (niezdolnością do dokonywania czynności prawnych).

Co do zasady orzeczenia konstytutywne lub dotyczące statusu i zdolności do czynności prawnych osób są wykonalne we Francji niezależnie od wydania przez sąd postanowienia o wykonaniu orzeczenia zagranicznego (*exequatur*), chyba że stanowią one podstawę do podjęcia fizycznych czynności egzekucyjnych w odniesieniu do majątku lub zastosowania środków przymusu w odniesieniu do osób.

Miejsce zamieszkania nie wchodzi w zakres stosowania prawa ojczystego, o ile nie należy do żadnej konkretnej kategorii łączników. Jest zatem objęte zakresem stosowania prawa właściwego dla każdej instytucji, w ramach której jest ono uwzględniane.

Podobnie jest w przypadku, gdy kwestii nazwiska nie reguluje żadna konkretna norma kolizyjna – wówczas rodzic lub rodzice, którzy chcą nadać dziecku nazwisko lub je zmienić, mogą wybrać prawo ojczyste, które ma w tym celu zastosowanie.

Ponadto procedury, które mają zastosowanie do zmiany imienia, podlegają prawu ojczystemu osoby zainteresowanej, jak stanowi art. 3 akapit trzeci kodeksu cywilnego zgodnie z jego wykładnią przyjętą w orzecznictwie.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Zgodnie z art. 311-14 kodeksu cywilnego pochodzenie dziecka reguluje prawo ojczyste matki z dnia urodzenia dziecka, a jeżeli matka nie jest znana, prawo ojczyste dziecka.

Art. 311-15 kodeksu cywilnego stanowi jednak, że jeżeli dziecko, jego ojciec i matka – lub jedno z nich – mają miejsce zwykłego pobytu we Francji (wspólne lub osobne), posiadanie stanu pociąga za sobą wszystkie skutki wynikające z prawa francuskiego, nawet jeżeli pozostałe elementy pochodzenia dziecka mogłyby zależeć od prawa obcego.

Ponadto zgodnie z art. 311-17 kodeksu cywilnego dobrowolne uznanie ojcostwa lub macierzyństwa jest skuteczne, jeżeli dokonano go zgodnie z prawem ojczystym osoby uznającej albo z prawem ojczystym dziecka.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Kasacyjnego przepisy art. 311-17 mają zastosowanie zarówno w odniesieniu do powództwa o unieważnienie uznania, jak i do powództwa o zaprzeczenie, których wytoczenie musi być dopuszczalne zarówno zgodnie z prawem powoda, jak i z prawem dziecka.

3.4.2 Przysposobienie

Zgodnie z art. 370-3 kodeksu cywilnego przesłanki przysposobienia podlegają prawu ojczystemu przysposabiającego lub, jeżeli przysposobienia dokonuje para małżonków, prawu, któremu podlegają skutki ich małżeństwa. Nie można jednak dokonać przysposobienia, jeżeli zakazuje tego prawo ojczyste któregokolwiek z małżonków.

Nie można przysposobić cudzoziemca małoletniego, jeżeli zakazuje tego jego prawo ojczyste, chyba że małoletni urodził się i ma miejsce zwykłego pobytu we Francji.

Niezależnie od tego, jakie prawo ma zastosowanie, przysposobienie wymaga zgody przedstawiciela ustawowego dziecka. Zgoda musi być udzielona dobrowolnie, bezinteresownie i po narodzinach dziecka, z uwzględnieniem skutków przysposobienia, w szczególności jeżeli jest to zgoda na przysposobienie całkowite – z uwzględnieniem faktu zupełnego i nieodwracalnego przerwania istniejącego wcześniej związku rodzica z dzieckiem.

Zgodnie z art. 370-4 kodeksu cywilnego skutki przysposobienia dokonanego we Francji są określone w prawie francuskim.

Art. 370-5 stanowi, że przysposobienie, którego skutecznie dokonano za granicą, wywołuje we Francji skutki przysposobienia całkowitego, jeżeli w sposób zupełny i nieodwracalny przerywa istniejący wcześniej związek rodzica z dzieckiem. W innym wypadku wywołuje skutki przysposobienia niepełnego. Może ono zostać przekształcone w przysposobienie całkowite w przypadku udzielenia wyraźnej zgody z pełną świadomością okoliczności faktycznych.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Normy kolizyjne przewidziano w art. 202-1 i 202-2 kodeksu cywilnego (kodyfikacja i dostosowanie orzecznictwa).

Zgodnie z art. 202-1 akapit pierwszy cechy i przesłanki niezbędne do zawarcia związku małżeńskiego podlegają prawu ojczystemu każdego z małżonków. Niezależnie jednak od właściwego prawa ojczystego małżeństwo wymaga złożenia przez małżonków oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński na warunkach przewidzianych w prawie francuskim w art. 120 i 180 kodeksu cywilnego.

Ponadto akapit drugi stanowi, że dwie osoby tej samej płci mogą zawrzeć związek małżeński, jeżeli zezwala na to prawo ojczyste przynajmniej jednej z tych osób albo prawo państwa, na którego terytorium przynajmniej jedna z tych osób ma miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu. W wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r. Sąd Kasacyjny potwierdził wykładnię art. 202-1 akapit drugi kodeksu cywilnego, zgodnie z którą prawo francuskie należy stosować pomocniczo z tytułu wyjątku dotyczącego międzynarodowego porządku publicznego. Należy zatem częściowo wyłączyć stosowanie prawa obcego, które ma zazwyczaj zastosowanie jako prawo ojczyste jednego z małżonków, jeżeli zakazuje ono zawierania małżeństw przez osoby tej samej płci, w zakresie, w jakim stoi ono w sprzeczności ze szczególną polityką ustawodawczą Francji (zob. powyżej w odniesieniu do wyjątku dotyczącego porządku publicznego).

Stosowanie tych przepisów jest jednak sprawą delikatną, jeżeli Francja zawarła z danym państwem umowę dwustronną (co ma miejsce w przypadku Algierii, Kambodży, Kosowa, Laosu, Macedonii, Maroka, Czarnogóry, Polski, Serbii, Słowenii i Tunezji), której postanowienia dotyczące spraw małżeńskich odsyłają – w celu oceny przesłanek materialnych zawarcia małżeństwa – wyłącznie do prawa ojczystego małżonka, które zakazuje zawierania małżeństw między osobami tej samej płci. W wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r. (skarga kasacyjna nr 13-50.059) Sąd Kasacyjny wyjaśnił jednak sytuację prawną tych osób, wyłączając stosowanie prawa marokańskiego wskazanego jako prawo właściwe zgodnie z umową między Francją a Marokiem, co wynika z art. 4 tej umowy, zgodnie z którym sądy jednego państwa mogą nie stosować prawa drugiego z państw wskazanych w umowie, jeżeli stoi ono w oczywistej sprzeczności z porządkiem publicznym, co ma miejsce wówczas, gdy w odniesieniu do przynajmniej jednego z małżonków prawo ojczyste albo prawo państwa, na którego terytorium znajduje się miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu tego małżonka, zezwala na zawieranie małżeństw między osobami tej samej płci.

Zgodnie z art. 202-1 kodeksu cywilnego formę małżeństwa reguluje prawo miejsca jego zawarcia.

Ponadto jeżeli chodzi o czysto osobiste skutki małżeństwa, jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, prawem zwykle mającym zastosowanie jest – zgodnie z orzecznictwem – prawo państwa wspólnego obywatelstwa małżonków, a w jego braku – prawo siedziby sądu, tj. prawo francuskie. Skutki majątkowe podlegają prawu właściwemu dla majątkowego ustroju małżeńskiego lub dziedziczenia.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Pary pozostające w nieformalnym związku (konkubenci) nie podlegają żadnej szczególnej normie kolizyjnej, ponieważ zgodnie z prawem francuskim stosunki między konkubentami nie należą do żadnej szczególnej kategorii prawnej, lecz stanowią sytuację faktyczną. Podlegają zatem powszechnemu prawu zobowiązań. W zależności od danego sporu i charakteru prawnego stosunków między konkubentami prawem, które ma zastosowanie, jest zatem prawo właściwe dla odpowiedzialności pozaumownej, majątku lub dziedziczenia.
Z kolei zarejestrowane związki partnerskie podlegają szczególnej normie kolizyjnej przewidzianej w art. 515-5-1 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym przesłanki oraz skutki zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego, a także przyczyny i skutki jego ustania, podlegają przepisom prawa materialnego państwa organu, który zarejestrował ten związek.
Zgodnie z normą kolizyjną określoną w rozporządzeniu (UE) 2016/1104 z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich w pierwszej kolejności stosuje się prawo wybrane przez partnerów (może to być ich prawo ojczyste, prawo miejsca zwykłego pobytu lub prawo państwa, w którym zarejestrowano związek partnerski), a w jego braku – prawo państwa, na mocy prawa którego utworzono zarejestrowany związek partnerski. Rozporządzenie to będzie stosowane od dnia 29 stycznia 2019 r.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Normy kolizyjne określono w rozporządzeniu (UE) nr 1259/2010 („Rzym III") w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej.
W przypadku postępowań wszczętych przed dniem 21 czerwca 2012 r., tj. przed datą wejścia w życie tego rozporządzenia, normą kolizyjną była norma przewidziana w art. 309 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym rozwód podlegał prawu francuskiemu, jeżeli w dniu wniesienia pozwu oboje małżonkowie mieli obywatelstwo francuskie, małżonkowie mieli wspólne miejsce pobytu lub oddzielne miejsca pobytu we Francji lub jeżeli wówczas, gdy sądy francuskie były właściwe do rozpoznania sprawy rozwodowej, nie uznano właściwości żadnego innego prawa obcego.

Odpowiedzialność rodzicielska

Normę kolizyjną w tym zakresie określono w art. 15 i następnych konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.
Poza jakimkolwiek postępowaniem i działaniami organu sądowego lub organu administracji przyznanie lub ustanie z mocy prawa władzy rodzicielskiej, a także jej wykonywanie, podlegają prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka.
Jeżeli postępowanie prowadzi organ francuski, stosuje on co do zasady prawo francuskie. W drodze wyjątku organ ten może jednak zastosować lub wziąć pod uwagę prawo innego państwa, z którym daną sytuację łączy ścisły związek.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Zgodnie z art. 15 rozporządzenia nr 4/2009 dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych prawo właściwe w tym zakresie ustala się zgodnie z protokołem z dnia 23 listopada 2007 r. o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny. Co do zasady stosuje się prawo państwa miejsca zwykłego pobytu wierzyciela, ale we wszczętym już postępowaniu strony mogą uzgodnić wybór prawa siedziby sądu lub jednego z następujących:
a) prawa państwa obywatelstwa jednej ze stron z chwili wyznaczenia;
b) prawa państwa miejsca zwykłego pobytu jednej ze stron z chwili wyznaczenia;
c) prawa wyznaczonego przez strony jako właściwe dla łączących je stosunków majątkowych lub prawa faktycznie stosowanego do tych stosunków;
d) prawa wyznaczonego przez strony jako właściwe dla rozwodu lub separacji sądowej lub prawa faktycznie stosowanego w przypadku rozwodu lub separacji sądowej.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Normy kolizyjne ustanowione w konwencji haskiej z dnia 14 marca 1978 r. o prawie właściwym dla małżeńskich ustrojów majątkowych mają zastosowanie do małżonków, którzy zawarli związek małżeński od dnia 1 września 1992 r., w związku z przepisami dostosowawczymi, które przewidziano szczególnie w art. 1397-2–1397-5 kodeksu cywilnego.
Ponieważ w konwencji nie przewidziano, jakie prawo należy stosować, kwestię tę rozstrzyga się zgodnie z zasadami ustalonymi w odpowiednim orzecznictwie francuskim. Prawo właściwe zgodnie z konwencją ma zatem zastosowanie do składu majątku dorobkowego, praw, obowiązków i uprawnień małżonków w okresie trwania małżeństwa, a także do rozwiązania majątkowego ustroju małżeńskiego i jego zniesienia po ustaniu małżeństwa.
Francuskie normy kolizyjne mają zastosowanie do małżonków, którzy zawarli związek małżeński przed dniem 1 września 1992 r. Zgodnie z tymi normami niezależnie od tego, czy zawarto formalną umowę, majątkowy ustrój małżeński podlega prawu, które małżonkowie w sposób wyraźny albo dorozumiany, lecz niebudzący wątpliwości, wskazali w momencie zawierania związku małżeńskiego.
Małżonkowie, którzy zawrą związek małżeński lub wskażą prawo właściwe dla ich majątkowego ustroju małżeńskiego po dniu 29 stycznia 2019 r., będą objęci zakresem stosowania rozporządzenia (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych.
Jeżeli małżonkowie nie wybrali prawa właściwego w sposób wyraźny ani dorozumiany, konieczne jest ustalenie, jaka była wola stron, na podstawie domniemania wzruszalnego, takiego jak np. domniemanie właściwości prawa pierwszego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Przepisy rozporządzenia (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. mają zastosowanie do spadków otwartych począwszy od dnia 17 sierpnia 2015 r. Zgodnie z art. 21 rozporządzenia prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.
Spadki otwarte przed dniem 17 sierpnia 2015 r. w dalszym ciągu podlegają francuskim normom kolizyjnym. W normach tych przewidziano system dualistyczny, zgodnie z którym spadek z elementem obcym po tej samej osobie dzieli się z jednej strony na jedną masę spadkową obejmującą ruchomości oraz, z drugiej strony, na jedną masę spadkową obejmującą nieruchomości lub w stosownych przypadkach ich większą liczbę.
Dziedziczenie ruchomości obejmujących zarówno rzeczowe aktywa trwałe, jak i wartości niematerialne i prawne, podlega prawu ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego.
Dziedziczenie nieruchomości podlega prawu państwa położenia nieruchomości, jednak sądy francuskie mogą zastosować prawo francuskie w odniesieniu do tej nieruchomości w drodze odesłania, jeżeli umożliwia ono zapewnienie jednolitości dziedziczenia przez zastosowanie tego samego prawa zarówno do ruchomości, jak i do nieruchomości (zob. powyżej).
Prawo właściwe dla dziedziczenia ustawowego, ustalane zgodnie ze wspomnianymi powyżej normami kolizyjnymi, reguluje również przesłanki materialne i skutki dziedziczenia testamentowego lub umownego. Warunki dotyczące formy testamentów określono jednak w konwencji haskiej z dnia 5 października 1961 r., której postanowienia obowiązują od dnia 19 listopada 1967 r.
Ponadto Francja jest stroną konwencji waszyngtońskiej z dnia 26 września 1973 r., która obowiązuje od dnia 1 grudnia 1994 r. i zgodnie z którą wszelkie testamenty sporządzone w formach przewidzianych w tej konwencji należy uznać za ważne co do formy we wszystkich umawiających się państwach.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z art. 3 akapit drugi kodeksu cywilnego nieruchomości i wszystkie ustanowione na nich prawa rzeczowe podlegają prawu państwa ich położenia.

3.9 Niewypłacalność

Poza zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 1346/2000 i rozporządzenia (UE) 2015/848 w orzecznictwie od zawsze dopuszcza się możliwość wszczęcia we Francji postępowania zbiorowego przeciwko dłużnikowi, jeżeli posiada on swoją siedzibę lub jeden z zakładów na terytorium tego państwa. Ta sama zasada ma zastosowanie w odniesieniu do wierzycieli francuskich na podstawie uprzywilejowania właściwości (*privilège de juridiction*), o którym mowa w art. 14 kodeksu cywilnego.

Prawem właściwym dla postępowania wszczętego we Francji jest zawsze prawo francuskie, które reguluje przesłanki wszczęcia postępowania, jego prowadzenie oraz skutki, w szczególności egzekwowalność zabezpieczeń. O wszczęcie takiego postępowania może wnieść każdy wierzyciel, nawet jeżeli jego miejsce zamieszkania znajduje się poza granicami Francji. Postępowanie wszczęte w ten sposób we Francji ma co do zasady na celu objęcie całego majątku dłużnika, w tym jego składników położonych za granicą, o ile oczywiście orzeczenia wydawane we Francji są uznawane za granicą.

Ponadto postępowanie zbiorowe wszczęte za granicą wywoła skutki we Francji, jeżeli w państwie tym nie wszczęto jeszcze żadnego postępowania oraz pod warunkiem wydania postanowień o wykonaniu orzeczeń wydanych za granicą (*exequatur*).

Ostatnia aktualizacja: 18/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Chorwacja

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

W Republice Chorwacji prawo prywatne międzynarodowe reguluje ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym (Zakon o međunarodnom privatnom pravu) (dziennik urzędowy Republiki Chorwacji *Narodne Novine* – NN nr 101/17), która weszła w życie w dniu 29 stycznia 2019 r. Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym reguluje stosunki z zakresu prawa prywatnego z elementem obcym, jurysdykcję sądów chorwackich i innych organów w sprawach dotyczących takich stosunków z zakresu prawa prywatnego z elementem obcym oraz powiązane przepisy procesowe, jak również kwestie dotyczące uznawania i egzekwowania orzeczeń sądów zagranicznych. Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym ma zastosowanie do stosunków z zakresu prawa prywatnego z elementem obcym, o ile nie są one już uregulowane wiążącymi aktami prawnymi Unii Europejskiej, umowami międzynarodowymi obowiązującymi w Chorwacji ani innymi przepisami obowiązującymi w Chorwacji.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z 1954 r. dotycząca procedury cywilnej

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych

Konwencja haska z 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych

Konwencja haska z 1973 r. w sprawie prawa właściwego dla odpowiedzialności za produkty wadliwe

1.3 Główne konwencje dwustronne

Na podstawie notyfikacji o sukcesji Republika Chorwacji stała się stroną wielu dwustronnych umów międzynarodowych, takich jak umowy o pomocy prawnej, konwencje konsularne oraz umowy o handlu i żegludze. Z niektórymi państwami zawarto umowy o pomocy prawnej, które zawierają również przepisy dotyczące rozstrzygania kolizji przepisów prawnych. Są to:

umowa o wzajemnej współpracy sądowej z Austrią z 1954 r., zawarta w Wiedniu dnia 16 grudnia 1954 r.;

umowa o wzajemnej pomocy prawnej z Bułgarią z 1956 r., zawarta w Sofii dnia 23 marca 1956 r.;

umowa o stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z Republiką Czeską z 1964 r., zawarta w Belgradzie dnia 20 stycznia 1964 r.;

umowa o wzajemnym uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń sądowych z Grecją z 1959 r., zawarta w Atenach dnia 18 czerwca 1959 r.;

umowa o wzajemnej pomocy prawnej z Węgrami z 1968 r.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

W odniesieniu do sytuacji prawnych z elementem obcym sądy stosują prawo prywatne międzynarodowe z wykorzystaniem trzech metod, tj.: norm kolizyjnych, przepisów wymuszających swoje zastosowanie oraz przepisów szczególnych prawa materialnego.

2.2 Odesłanie

Art. 9 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym przewiduje, że stosowanie prawa jakiegokolwiek państwa, o którym mowa w ustawie, oznacza stosowanie przepisów obowiązujących w tym państwie (ale nie przepisów tego państwa dotyczących wyboru prawa właściwego).

2.3 Zmiana łącznika

Do zmiany mających zastosowanie aktów prawnych dochodzi w przypadku, gdy zmieni się sytuacja faktyczna, na której opiera się łącznik w czasie trwania stosunku prawnego, co z kolei prowadzi do zmiany prawa właściwego. Zastosowanie ma ta sama norma kolizyjna, jednak zmieniły się okoliczności, na których opiera się łącznik. Takie kwestie pojawiają się wyłącznie w przypadku, gdy wybór prawa właściwego determinuje się za pomocą zmiennych, a nie stałych łączników.

Art. 21 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym przewiduje, że nabycie lub utratę prawa rzeczowego (prawa własności) ustanowionego już na składnikach majątku przenoszonych do innego państwa reguluje prawo, zgodnie z którym takie prawo rzeczowe zostało nabyte. Rodzaj i zakres tego prawa podlega prawu właściwemu państwa, w którym znajdują się składniki majątku. W przypadku gdy nie doszło do nabycia prawa rzeczowego do majątku przenoszonego z jednego państwa do drugiego, przy nabyciu lub pozbawieniu takiego prawa należy wziąć pod uwagę również okoliczności powstałe w tym drugim państwie.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Należy zauważyć, że prawo mające zastosowanie na mocy przepisów ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym nie ma zastosowania, gdy wszystkie okoliczności wskazują, że stosunek z zakresu prawa prywatnego ma tylko niewielki związek z prawem danego państwa i jest oczywiście ściślej powiązany z prawem innego państwa. (Art. 11)

Przepisy [prawa] obcego państwa mające zastosowanie na mocy przepisów ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym nie mają zastosowania, jeżeli skutek ich zastosowania jest oczywiście sprzeczny z porządkiem publicznym Chorwacji. (Art. 12)

Niezależnie od innych przepisów ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym sąd może zastosować przepis prawa chorwackiego uznawany za kluczowy dla ochrony interesu publicznego Chorwacji, np. jej struktury politycznej, społecznej i gospodarczej, w zakresie, w jakim ma on zastosowanie do jakiejkolwiek

sytuacji objętej jego zakresem, niezależnie od prawa właściwego. W przypadku gdy wykonanie zobowiązania jest sprzeczne, w całości lub częściowo, z przepisem prawa obcego państwa, w którym zobowiązanie to ma zostać wykonane, sąd może uznać skutek tego przepisu. Podejmując decyzję w sprawie uznania skutków tego przepisu, należy wziąć pod uwagę charakter, cel i konsekwencje uznania lub nieuznania takich skutków. (Art. 13)

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Treść prawa obcego ustala z urzędu sąd lub inny organ w Chorwacji. Prawo obce ma zastosowanie zgodnie z wykładnią stosowaną w tym państwie. Sąd lub inny organ chorwacki może uzyskać informacje na temat treści prawa obcego w Ministerstwie Sprawiedliwości lub od innego organu, jak również od biegłych lub wyspecjalizowanych instytucji. Strony mogą przedkładać dokumenty publiczne lub prywatne dotyczące treści prawa obcego. Jeżeli nie można ustalić treści prawa obcego za pomocą żadnej z tych metod, zastosowanie ma prawo chorwackie. (Art. 8)

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Prawo właściwe dla zobowiązań umownych ustala się zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („rozporządzenie Rzym I"), w zakresie jego stosowania.

Prawo regulujące zobowiązania umowne wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia Rzym I (w przypadku gdy prawo właściwe nie jest określone innym aktem prawnym ani umową międzynarodową obowiązującymi w Chorwacji) ustala się na podstawie przepisów rozporządzenia Rzym I dotyczących takich zobowiązań umownych.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych ustala się zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącym prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („rozporządzenie Rzym II").

Prawo regulujące zobowiązania pozaumowne wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia Rzym II (w przypadku gdy prawo właściwe nie jest określone innym aktem prawnym ani umową międzynarodową obowiązującymi w Chorwacji) ustala się na podstawie przepisów rozporządzenia Rzym II dotyczących takich zobowiązań umownych.

Prawo regulujące zobowiązanie pozaumowne wynikające z wypadków drogowych ustala się za pomocą Konwencji haskiej z dnia 4 maja 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych.

Prawo właściwe dla odpowiedzialności producentów za produkt wadliwy określa się na podstawie Konwencji haskiej z dnia 2 października 1973 r. w sprawie prawa właściwego dla odpowiedzialności za produkty wadliwe.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Prawem regulującym zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej jest prawo państwa, którego osoba ta jest obywatelem. Nabytej zdolności do czynności prawnych nie można utracić na skutek zmiany obywatelstwa.

Kwestię nazwiska osoby fizycznej reguluje prawo państwa, którego dana osoba jest obywatelem.

W przypadku zawarcia małżeństwa w Chorwacji osoby wstępujące w związek małżeński mogą wskazać swoje nazwisko zgodnie z prawem państwa, którego jedno z nich jest obywatelem, lub zgodnie z prawem chorwackim, jeżeli co najmniej jedno z nich ma miejsce zwykłego pobytu w Chorwacji.

Przedstawiciele ustawowi mogą wskazać nazwisko dziecka w urzędzie stanu cywilnego zgodnie z prawem państwa, którego jedno z nich jest obywatelem, lub zgodnie z prawem chorwackim, jeżeli co najmniej jedno z nich ma miejsce zwykłego pobytu w Chorwacji.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Prawo regulujące stosunki między rodzicami a dziećmi ustala się na podstawie Konwencji haskiej z [dnia 19 października] 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci (konwencja haska z 1996 r.).

Prawo regulujące stosunki między rodzicami a dziećmi, które wykraczają poza zakres stosowania konwencji haskiej z 1996 r. (w przypadku gdy nie są one określone w innym akcie prawnym ani umowie międzynarodowej obowiązujących w Chorwacji), ustala się na mocy przepisów konwencji haskiej z 1996 r. regulujących takie stosunki.

Kwestie ustalenia lub zaprzeczenia macierzyństwa lub ojcostwa reguluje prawo mające zastosowanie w czasie wszczęcia stosownego postępowania, tj.:

1. prawo obowiązujące w miejscu zwykłego pobytu dziecka albo
2. w przypadku gdy służy to dobru dziecka – prawo państwa, którego dziecko jest obywatelem, lub prawo państwa, którego obywatelami są osoby, których ojcostwo lub macierzyństwo jest przedmiotem ustalenia lub zaprzeczenia.

Ważność uznania macierzyństwa lub ojcostwa reguluje:

1. prawo regulujące obywatelstwo lub miejsce zwykłego pobytu dziecka w czasie uznania albo
2. prawo regulujące obywatelstwo lub miejsce zwykłego pobytu osoby uznającej macierzyństwo lub ojcostwo w czasie uznania.

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Prawem regulującym przesłanki przysposobienia i rozwiązania stosunku przysposobienia jest prawo państwa, którego obywatelami są przysposabiający i przysposobiony w chwili przysposobienia.

Jeżeli przysposabiający i przysposobiony są obywatelami różnych państw, prawem regulującym przesłanki przysposobienia i rozwiązania stosunku przysposobienia jest łącznie prawo obydwu państw, których są oni obywatelami.

W przypadku wspólnego przysposobienia przez dwie osoby prawem regulującym przesłanki przysposobienia i rozwiązania stosunku przysposobienia jest prawo państwa, którego obywatelem jest przysposobiony, oraz prawo państwa, którego obywatelami są jednocześnie przysposabiający. Jeżeli w tym czasie osoby te nie mają tego samego obywatelstwa, zastosowanie ma prawo państwa, w którym znajduje się ich wspólne miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli osoby te nie mają również w tym czasie wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie mają przepisy państw, których obywatelami jest obydwoje przysposabiających.

Prawem regulującym skutki przysposobienia jest prawo państwa, którego obywatelem jest zarówno przysposabiający, jak i przysposobiony w chwili przysposobienia. Jeżeli w tym czasie osoby te nie mają tego samego obywatelstwa, zastosowanie ma prawo państwa, w którym znajduje się ich wspólne miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli osoby te nie mają również w tym czasie wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie ma prawo chorwackie, jeżeli jedna z tych osób jest obywatelem chorwackim. Jeżeli żaden z przysposabiających ani przysposobiony nie są obywatelami Republiki Chorwacji, prawem właściwym jest prawo państwa, którego obywatelem jest przysposobiony.

Na zasadzie wyjątku, w przypadku gdy przysposobienie w państwie pochodzenia dziecka nie powoduje skutku zawieszającego dla istniejącego faktycznego stosunku łączącego rodzica z dzieckiem, przysposobienie to może zostać przekształcone w taki sposób, że będzie wywoływało wspomniany skutek zawieszający, jeżeli strony, instytucje i właściwe organy, których zgoda lub upoważnienie są wymagane do celów przysposobienia, udzieliły lub udzielą zgody do celów takiego przysposobienia oraz pod warunkiem że takie przysposobienie służy dobru dziecka.

Jeżeli stosowanie prawa obcego (biorąc pod uwagę powyższe) jest sprzeczne z dobrem przysposobionego oraz jeżeli przysposobiony lub osoby przysposabiające mają oczywiście ściślejszy związek z Chorwacją, zastosowanie ma prawo chorwackie.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Przesłanki zawarcia małżeństwa w Chorwacji, w odniesieniu do każdej osoby, reguluje prawo państwa, którego taka osoba jest obywatelem w chwili zawarcia małżeństwa. Małżeństwo nie zostanie zawarte, jeżeli jest to oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym Chorwacji.

Przesłanki formalne zawarcia małżeństwa w Chorwacji reguluje prawo chorwackie.

Małżeństwo zawarte w obcym państwie zostaje uznane, jeżeli zostało zawarte na mocy prawa obowiązującego w tym państwie.

Małżeństwo zawarte w obcym państwie przez osoby tej samej płci uznaje się za związek partnerski, jeżeli zostało zawarte na mocy prawa obowiązującego w tym państwie.

Kwestię ważności małżeństwa reguluje prawo obowiązujące w miejscu zawarcia małżeństwa.

Prawem właściwym dla rozwodu jest prawo wybrane przez małżonków. Mogą oni wybrać jedno następujących praw:

1. prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w chwili wyboru prawa właściwego, albo
2. prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zwykłego pobytu w tym państwie, albo
3. prawo państwa, którego obywatelstwo ma co najmniej jedno z małżonków w chwili wyboru prawa właściwego, albo
4. prawo chorwackie.

Porozumienie w sprawie wyboru prawa właściwego, o którym mowa w poprzednim akapicie, należy zawrzeć na piśmie. Porozumienie takie można zawrzeć lub zmienić najpóźniej do czasu wszczęcia postępowania w sprawie o rozwód.

Jeżeli małżonkowie nie dokonali wyboru prawa właściwego (zgodnie z art. 36 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym), prawem właściwym dla rozwodu jest:

1. prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w chwili wszczęcia postępowania w sprawie o rozwód, albo
2. prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zwykłego pobytu w tym państwie, albo
3. prawo państwa, którego obywatelstwo mają oboje małżonkowie w chwili wszczęcia postępowania w sprawie o rozwód, albo
4. prawo chorwackie.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Kwestie zawarcia i rozwiązania związku partnerskiego w Chorwacji, ustanowionego na skutek wpisania do rejestru związków partnerskich, reguluje prawo chorwackie.

Zarejestrowany związek partnerski osób tej samej płci zawarty w innym państwie zostaje uznany w Chorwacji, jeżeli został ustanowiony na mocy prawa obowiązującego w takim państwie.

Kwestie ustanowienia i rozwiązania związków partnerskich reguluje prawo państwa, z którym związek partnerski ma, lub miał w przypadku jego ustania, najsilniejszy związek.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Prawem właściwym dla rozwodu jest prawo wybrane przez małżonków. Mogą oni wybrać jedno następujących praw:

1. prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w chwili wyboru prawa właściwego, albo
2. prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zwykłego pobytu w tym państwie, albo
3. prawo państwa, którego obywatelstwo ma co najmniej jedno z małżonków w chwili wyboru prawa właściwego, albo
4. prawo chorwackie.

Porozumienie w sprawie wyboru prawa właściwego należy zawrzeć na piśmie. Porozumienie takie można zawrzeć lub zmienić najpóźniej do czasu wszczęcia postępowania w sprawie o rozwód.

Jeżeli małżonkowie nie dokonali wyboru prawa właściwego (zgodnie z art. 36 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym), prawem właściwym dla rozwodu jest:

1. prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w chwili wszczęcia postępowania w sprawie o rozwód, albo
2. prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zwykłego pobytu w tym państwie, albo
3. prawo państwa, którego obywatelstwo mają oboje małżonkowie w chwili wszczęcia postępowania w sprawie o rozwód, albo
4. prawo chorwackie.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych reguluje Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Prawo właściwe dla stosunków majątkowych między małżonkami ustala się na podstawie rozporządzenia Rady (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Prawo właściwe dziedziczenia ustala się na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 201 z 27.7.2012).

Prawo właściwe dla form rozporządzeń testamentowych ustala się na podstawie Konwencji haskiej z dnia 5 października 1961 r. dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych.

3.8 Nieruchomości

Prawa rzeczowe do majątku reguluje prawo miejsca położenia majątku.

3.9 Niewypłacalność

Kwestie niewypłacalności lub upadłości reguluje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (wersja przekształcona).

Ostatnia aktualizacja: 06/02/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w

tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Włochy

1 Źródła obowiązujących przepisów

Źródłem prawa prywatnego międzynarodowego we Włoszech jest prawo krajowe, prawo Unii Europejskiej i konwencje międzynarodowe, których Włochy są sygnatariuszem.

1.1 Przepisy krajowe

We Włoszech kwestie związane z prawem prywatnym międzynarodowym są uregulowane w ustawie nr 218 z dnia 31 maja 1995 r., która zastąpiła art. 16–31 przepisów ogólnych zawartych na początku kodeksu cywilnego (Codice Civile).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Pełen wykaz obowiązujących konwencji wielostronnych

Aby zapoznać się z obowiązującymi we Włoszech konwencjami wielostronnymi, zob. załączony wykaz (13 Kb) (13 Kb) it.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Niewyczerpujący wykaz umów dwustronnych najczęściej stosowanych przez sądy

Umowy dwustronne stosowane w przeszłości w wynikających z prawa prywatnego międzynarodowego stosunkach między Włochami a innymi indywidualnymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej zostały zastąpione przepisami wspólnotowymi przyjętymi w tej samej dziedzinie. Najczęściej stosowane rozporządzenia obejmują: rozporządzenie (WE) nr 1393/2007 dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych; rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych; rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej; oraz rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.

W stosunkach między Włochami a państwami trzecimi najczęściej stosowane umowy dwustronne obejmują umowy dotyczące pomocy prawnej oraz uznawania i wykonywania orzeczeń, które zawarto z Argentyną (Rzym, 9 grudnia 1987 r.), Brazylią (Rzym, 17 października 1989 r.), Federacją Rosyjską i pozostałymi państwami byłego ZSRR (Rzym, 25 stycznia 1979 r.), republikami byłej Jugosławii (Belgrad, 7 maja 1962 r.), niektórymi byłymi dominiami Zjednoczonego Królestwa, w tym Australią i Kanadą (Londyn, 17 grudnia 1930 r.), Szwajcarią (uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, Rzym, 3 stycznia 1933 r., oraz odszkodowania z tytułu wypadków drogowych, Rzym, 16 sierpnia 1978 r.), Bułgarią (Rzym, 18 maja 1990 r.), Rumunią (Bukareszt, 11 listopada 1972 r.) oraz Turcją (Rzym, 10 sierpnia 1926 r.).

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

W jakim zakresie i w jakich okolicznościach?

Zgodnie z prawem włoskim sąd musi z urzędu zastosować normy kolizyjne w sprawie, którą rozpatruje – ma obowiązek ustalenia prawa właściwego, nie ograniczając się do wniosków w tym zakresie zgłoszonych przez strony (*iura novit curia* – sąd zna prawo). W celu ustalenia treści prawa obcego sędzia może uzyskać pomoc ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości, a także pomoc przewidzianą w Konwencji europejskiej o informacji o prawie obcym, sporządzonej w Londynie w 1968 r.

2.2 Odesłanie

W przypadku wskazania prawa obcego przez normy kolizyjne zastosowane przez sąd rozpatrujący sprawę może zaistnieć sytuacja, w której normy kolizyjne tego prawa obcego same wskażą inne prawo właściwe („odesłanie").

Przykład: jako prawo regulujące zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych obywatela brytyjskiego zamieszkującego we Francji francuska norma kolizyjna wskazuje prawo angielskie. Angielskie norma kolizyjna odsyła jednak do prawa państwa miejsca zamieszkania, tj. do prawa francuskiego.

Co w takim wypadku stanie się we Włoszech? Co się stanie, jeżeli prawo włoskie wskaże prawo innego państwa, które z kolei wskaże prawo włoskie lub prawo państwa trzeciego?

W każdym przypadku, gdy prawo włoskie wskaże prawo innego państwa, które z kolei wskaże prawo kolejnego państwa, odesłanie będzie dopuszczalne i prawo tego kolejnego państwa zostanie zastosowane wyłącznie w następujących sytuacjach:

1) jeżeli w prawie takiego kolejnego państwa odesłanie jest dopuszczalne;
2) jeżeli normy kolizyjne odsyłają do prawa włoskiego.

Odesłanie nie ma zastosowania wówczas, gdy właściwe prawo obce zostało wybrane przez strony lub wynika z formy czynności bądź w przypadku zobowiązań pozaumownych.

2.3 Zmiana łącznika

Co się stanie w przypadku zmiany łącznika, np. w przypadku zmiany miejsca położenia ruchomości?

Zastosowanie mają powyżej opisane zasady.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Czy sądy mogą odmówić zastosowania właściwego prawa obcego, do którego odsyłają normy kolizyjne, jeżeli jest ono sprzeczne z międzynarodowym porządkiem publicznym? Czy istnieją ustawy lub inne przepisy krajowe, które mają pierwszeństwo przed normami kolizyjnymi (przepisy wymuszające swoje zastosowanie w znaczeniu *lois de police*)?

Zgodnie z prawem włoskim (art. 16 ustawy nr 218/1995) sąd nie może zastosować prawa obcego, do którego odsyłają normy kolizyjne, jeżeli jego skutki są „sprzeczne z porządkiem publicznym" (*contrari all'ordine pubblico*). Pod pojęciem tym rozumiany jest co do zasady „międzynarodowy porządek publiczny".

Zdolność do czynności prawnych i inne przesłanki zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego podlegają prawu ojczystemu każdego z parterów z chwili zawarcia związku. Jeżeli jednak prawo właściwe nie przewiduje możliwości zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego między osobami pełnoletnimi tej samej płci, zastosowanie ma prawo włoskie (art. 32-ter ustawy nr 218 z 1995 r.).

W przypadku kolizji przepisów (art. 17 powyższej ustawy) pierwszeństwo ma prawo włoskie, którego stosowania nie można wyłączyć, niezależnie od odesłania do prawa obcego, jeżeli wynika to z celu i zakresu stosowania przepisów prawa włoskiego (są to „przepisy wymuszające swoje zastosowanie", w języku włoskim *norme di applicazione necessaria*).

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Role sędziego i stron

Ustalenie treści prawa obcego należy do obowiązków sędziego; w tym celu może on uzyskać pomoc od stron, uniwersytetów lub Ministerstwa Sprawiedliwości.

Jakie środki dowodowe są dopuszczalne?

Środki dowodowe służące ustaleniu treści prawa obcego obejmują instrumenty wskazane w konwencjach międzynarodowych, informacje dostarczone przez organy zagraniczne za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości oraz opinie biegłych lub wyspecjalizowanych organów.
Co się stanie w przypadku braku możliwości ustalenia treści prawa obcego?
W miarę możliwości sąd zastosuje prawo wskazane przez inne łączniki, które mają zastosowanie w tego rodzaju sprawach. W braku takiej możliwości zastosowanie ma prawo włoskie.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Art. 57 ustawy nr 218/1995 stanowi, że prawem właściwym dla zobowiązań umownych jest prawo wskazane w konwencji rzymskiej z dnia 19 czerwca 1980 r. Co do zasady konwencja ta stanowi, że prawem właściwym dla umowy jest prawo wybrane przez strony.
W braku wyboru prawem właściwym jest prawo państwa, z którym umowa jest najściślej związana, z zastrzeżeniem jednak stosowania wszelkich innych konwencji międzynarodowych, które mogą się odnosić do konkretnego zobowiązania (np. konwencja haska z 1955 r. o sprzedaży towarów będzie miała pierwszeństwo przed konwencją rzymską z 1980 r.).
Sąd może jednak odmówić zastosowania prawa wskazanego w konwencji międzynarodowej lub wybranego przez strony, jeżeli byłoby ono sprzeczne z porządkiem publicznym (przykładowo jeżeli jest niezgodne z przepisami bezwzględnie obowiązującymi lub z przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa).
W następstwie wdrożenia rozporządzenia (WE) nr 593/2008 („rozporządzenie Rzym I") sprawy dotyczące umów z elementem obcym obejmujące państwa członkowskie UE nie podlegają już zasadom ustalonym w konwencjach międzynarodowych, lecz przepisom tego rozporządzenia.
Rozporządzenie to stanowi, że głównym kryterium umożliwiającym ustalenie prawa właściwego dla stosunku umownego jest wybór stron. Prawo wybrane przez umawiające się strony nie może jednak ograniczać stosowania przepisów wymuszających swoje zastosowanie systemu prawnego, z którym umowa jest najściślej związana.
W braku wyboru w rozporządzeniu przewidziano szereg szczególnych łączników mających zastosowanie do konkretnych rodzajów umów. Przykład:
umowa sprzedaży towarów podlega prawu państwa miejsca zwykłego pobytu sprzedawcy;
umowa najmu podlega prawu państwa położenia nieruchomości;
umowa o świadczenie usług podlega prawu państwa miejsca zwykłego pobytu usługodawcy.
Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w takich sprawach podlegają rozporządzeniu (UE) nr 1215/2012 („rozporządzenie Bruksela Ia").

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W przywołanej powyżej ustawie nr 218/1995 określono prawo właściwe w następujących przypadkach dotyczących zobowiązań pozaumownych:
jednostronnego przyrzeczenia (*promessa unilaterale*) (prawo państwa złożenia przyrzeczenia);
papierów dłużnych (konwencje genewskie z 1930 r. w sprawie weksli trasowanych i własnych, konwencja genewska z 1931 r. w sprawie czeków, natomiast w przypadku innych papierów dłużnych podstawowe zobowiązania podlegają prawu państwa emisji papieru dłużnego);
pełnomocnictwa (prawo państwa siedziby pełnomocnika lub państwa, w którym pełnomocnik głównie wykonuje swoje uprawnienia);
zobowiązań powstałych z mocy prawa (prawo miejsca wystąpienia zdarzenia, które spowodowało powstanie zobowiązania);
odpowiedzialności deliktowej (prawo państwa, w którym wystąpiło zdarzenie, lecz na wniosek poszkodowanego – prawo państwa, w którym wystąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, natomiast jeżeli sprawa dotyczy obywateli wyłącznie jednego państwa, zastosowanie ma prawo tego państwa).
W następstwie wdrożenia rozporządzenia (WE) nr 864/2007 („rozporządzenie Rzym II") sprawy z elementem obcym obejmujące państwa członkowskie UE podlegają temu rozporządzeniu. Stanowi ono, że zobowiązania wynikające z popełnienia czynu niedozwolonego, związane z odpowiedzialnością z tytułu kontaktów handlowych przed zawarciem umowy, z odpowiedzialnością z tytułu prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia oraz zobowiązania z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia podlegają prawu państwa, w którym powstała szkoda, niezależnie od tego, w jakim państwie miało miejsce zdarzenie powodujące szkodę. Strony dokonują wyboru prawa właściwego w drodze porozumienia zawartego po wystąpieniu zdarzenia powodującego szkodę.
Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w takich sprawach podlegają rozporządzeniu (UE) nr 1215/2012 („rozporządzenie Bruksela Ia").

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Statut personalny oraz zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych, a także istnienie i treść praw osobistych, w tym prawa do posiadania imienia i nazwiska, podlegają prawu ojczystemu zainteresowanej strony, z wyjątkiem praw wynikających z więzi rodzinnych, do których przepisy dotyczące odesłania ustanowione w ustawie nr 218/1995 mają zastosowanie w poszczególnych przypadkach.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Status dziecka i obywatelstwo są nabywane zgodnie z prawem ojczystym rodziców lub jednego z rodziców z chwili narodzin dziecka. Pochodzenie dziecka oraz stosunki osobiste i finansowe między rodzicami a dzieckiem, w tym władza rodzicielska, podlegają prawu ojczystemu dziecka z chwili narodzin.
Pomimo tych odesłań do innych przepisów pierwszeństwo nad prawem obcym będzie jednak miało prawo włoskie stanowiące, że istnieje jeden status „dziecka" (a zatem dzieci urodzone w małżeństwie i poza małżeństwem należy traktować jednakowo), przyznające władzę rodzicielską obojgu rodzicom, zobowiązujące oboje rodziców do łożenia na utrzymanie dziecka oraz uprawniające sądy do stosowania środków ograniczających władzę rodzicielską lub pozbawiających władzy rodzicielskiej w przypadkach działania na szkodę dziecka.
W przypadku złożenia do sądu włoskiego wniosku o przysposobienie dziecka, które nadaje mu status dziecka małżeńskiego, zastosowanie ma prawo włoskie (ustawa nr 184/1983). Art. 29 i nast. ustawy nr 184/1983 zawierają między innymi przepis szczególny dotyczący przypadków, w których o przysposobienie cudzoziemców małoletnich wnoszą osoby zamieszkujące we Włoszech, który to przepis wdraża wymogi określone w konwencji haskiej z dnia 29 maja 1993 r. w sprawie przysposobienia międzynarodowego.
W odniesieniu do innych norm kolizyjnych art. 38 ustawy nr 218/1995 zawiera przepisy szczegółowe dotyczące różnych scenariuszy.
Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej podlegają rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

W sprawach małżeńskich stosunki osobiste między małżonkami podlegają prawu obywatelstwa małżonków, jeżeli mają oni to samo obywatelstwo, a w jego braku – prawu państwa, w którym koncentruje się ich pożycie małżeńskie.
Zakres stosowania prawa właściwego dla stosunków osobistych obejmuje co do zasady małżeńskie ustroje majątkowe regulujące małżeńską wspólność majątkową lub rozdzielność majątkową, w tym przypadku możliwe są jednak wyjątki na mocy umowy małżonków lub w innych sytuacjach przewidzianych expressis verbis w przepisach.
W prawie włoskim uznaje się również związki między osobami tej samej płci (*unioni civili*, zarejestrowane związki partnerskie) podlegające niemal dokładnie tym samym przepisom prawnym co małżeństwo, z wyłączeniem prawa do przysposobienia. Zarejestrowane związki partnerskie podlegają przepisom państwa zawarcia związku, chyba że jedno z partnerów zwróci się do sądu o zastosowanie prawa państwa, w którym koncentruje się wspólne pożycie partnerów. Prawem właściwym dla ustrojów majątkowych jest również prawo państwa zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego, możliwe jest jednak zawarcie przez strony umowy pisemnej przewidującej, że prawem właściwym będzie prawo państwa miejsca zamieszkania lub obywatelstwa przynajmniej jednego z partnerów.

Zawarcie małżeństwa za granicą z osobą tej samej płci przez obywatela włoskiego wywołuje skutki zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego podlegającego prawu włoskiemu.
Separacja sądowa i rozwód, a także rozwiązanie zarejestrowanego związku partnerskiego są uregulowane w rozporządzeniu (UE) nr 1259/2010, które ma pierwszeństwo przed ustawą nr 218/1995. Umożliwia ono małżonkom (lub zarejestrowanym partnerom) wskazanie prawa właściwego, pod warunkiem że jest to: prawo państwa obywatelstwa obojga z nich; prawo państwa ich ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania, jeżeli jedno z nich wciąż w nim zamieszkuje w chwili zawarcia umowy; prawo państwa obywatelstwa jednego z nich lub prawo sądu rozpatrującego sprawę. Jeżeli strony nie zawarły umowy, te same łączniki mają zastosowanie w kolejności pierwszeństwa (pierwszy jest nadrzędny nad drugim itd.).
Ponadto osoby niepozostające w związku małżeńskim ani w zarejestrowanym związku partnerskim mogą zawrzeć umowę konkubinatu. Podlega ona prawu obywatelstwa konkubentów, jeżeli mają oni to samo obywatelstwo, a w jego braku – prawu państwa, w którym koncentruje się ich wspólne pożycie.
Obowiązki alimentacyjne względem członków rodziny są uregulowane zgodnie z konwencją haską z dnia 2 października 1973 r.
Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich podlegają rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

We Włoszech ogólną zasadą jest wspólność ustawowa (*comunione dei beni*).
Zamiast tego ustroju małżonkowie mogą wybrać ustrój alternatywny, taki jak rozdzielność majątkowa (*separazione dei beni*), lub inny ustrój ustanowiony w drodze umowy.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Konieczne jest rozróżnienie dwóch okresów.
W przypadku otwarcia spadku (*apertura della successione*) przed dniem 17 sierpnia 2015 r. dziedziczenie podlega prawu ojczystemu zmarłego z chwili śmierci. Jeżeli spadkodawca pozostaje przy życiu, może – umieszczając w testamencie klauzulę wyboru prawa – poddać dziedziczenie prawu swojego miejsca zamieszkania; jeżeli jest obywatelem włoskim, wybór ten pozostaje bez uszczerbku dla praw spadkobierców zamieszkujących we Włoszech, którzy są uprawnieni z mocy prawa do zachowku (*legittimari*, art. 46 ustawy nr 218/1995).
W odniesieniu do spadków otwartych w dniu 17 sierpnia 2015 r. lub po tej dacie zastosowanie ma rozporządzenie (UE) nr 650/2012, które zastępuje powyższe przepisy. Spadki te podlegają prawu miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy z chwili śmierci. Spadkodawca może postanowić, że prawem właściwym dla jego spadku będzie prawo państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci. W rozporządzeniu wprowadzono również europejskie poświadczenie spadkowe, które potwierdza status jego posiadacza jako spadkobiercy, zapisobiercy lub wykonawcy testamentu w poszczególnych państwach członkowskich.

3.8 Nieruchomości

Nieruchomości, ruchomości (w tym kontekście wydaje się, że nie ma potrzeby szczegółowego wyjaśniania przepisów dotyczących aktywów niematerialnych i prawnych)

Własność i inne prawa rzeczowe podlegają prawu państwa, w którym rzecz jest położona.
W odniesieniu do nieruchomości położonych w państwie członkowskim UE zastosowanie ma rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 („rozporządzenie Bruksela Ia"), które stanowi, że w przypadku praw rzeczowych na nieruchomościach jurysdykcję sprawują sądy państwa członkowskiego, w którym położona jest nieruchomość.

3.9 Niewypłacalność

W prawie włoskim nie przewidziano expressis verbis, które prawo jest właściwe w przypadku kolizji przepisów dotyczących niewypłacalności.
Jednolite normy kolizyjne stosowane w przypadku kolizji przepisów państw członkowskich UE ustanowiono w rozporządzeniu (UE) nr 848/2015. Stanowi ono, że postępowanie upadłościowe należy wszcząć w państwie członkowskim, w którym znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, przy czym dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie.

Wykaz konwencji wielostronnych, których Włochy są sygnatariuszem

1. MAŁŻEŃSTWO, SEPARACJA, ROZWÓD

Konwencja haska z dnia 1 czerwca 1970 r. o uznawaniu rozwodów i separacji.
Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, otwarta do podpisu w Istambule dnia 11 maja 2011 r. (ustawa nr 77 z dnia 27 czerwca 2013 r.).

2. OJCOSTWO I PRZYSPOSOBIENIE

Konwencja monachijska z dnia 5 września 1980 r. o prawie właściwym dla imion i nazwisk.
Konwencja haska z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego.

3. MAŁOLETNI

Konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich.
Konwencja haska z dnia 25 października 1980 r. dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę.
Konwencja europejska o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem, sporządzona w Luksemburgu dnia 20 maja 1980 r.
Konwencja haska z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci (ustawa nr 101 z dnia 18 czerwca 2015 r.).

4. ZOBOWIĄZANIA ALIMENTACYJNE WYNIKAJĄCE Z WIĘZI RODZINNYCH

Konwencja nowojorska z dnia 20 czerwca 1956 r. o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą.
Konwencja haska z dnia 2 października 1973 r. o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych.
Konwencja haska z dnia 2 października 1973 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

5. OBYWATELSTWO I BEZPAŃSTWOWOŚĆ

Konwencja nowojorska z dnia 28 września 1954 r. dotycząca statusu bezpaństwowców.
Konwencja genewska z dnia 28 lipca 1951 r. dotycząca statusu uchodźców oraz Protokół nowojorski z dnia 31 stycznia 1967 r.

6. DZIEDZICZENIE

Konwencja waszyngtońska z dnia 26 października 1973 r. w sprawie jednolitego prawa dotyczącego formy testamentu międzynarodowego.
Konwencja haska z dnia 2 października 1973 r. o międzynarodowym zarządzaniu spadkami.

7. ZOBOWIĄZANIA UMOWNE

Konwencja rzymska z dnia 19 czerwca 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych.
Konwencja lugańska z dnia 16 września 1988 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych.

8. HANDEL MIĘDZYNARODOWY

Konwencja haska z dnia 15 czerwca 1955 r. o prawie właściwym dla międzynarodowych umów sprzedaży towarów.

Konwencja wiedeńska Narodów Zjednoczonych z dnia 11 kwietnia 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów.
Konwencja genewska z dnia 19 maja 1956 r. o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów.

9. PAPIERY DŁUŻNE

Konwencja genewska z dnia 7 czerwca 1930 r. w sprawie jednolitej ustawy o wekslach trasowanych i własnych oraz o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw.
Konwencja genewska z dnia 19 marca 1931 r. w sprawie jednolitej ustawy o czekach oraz o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw.

10. ZOBOWIĄZANIA POZAUMOWNE

Konwencja paryska z dnia 29 lipca 1960 r. o odpowiedzialności strony trzeciej w dziedzinie energii jądrowej (i protokoły dodatkowe).
Konwencja brukselska z dnia 29 listopada 1969 r. o odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane zanieczyszczeniem olejami.

11. ARBITRAŻ

Konwencja nowojorska z dnia 10 czerwca 1958 r. o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych.
Konwencja europejska z dnia 21 kwietnia 1961 r. o międzynarodowym arbitrażu handlowym

12. WZAJEMNA POMOC PRAWNA I WSPÓŁPRACA SĄDOWA

Konwencja haska z dnia 1 marca 1954 r. dotycząca procedury cywilnej.
Konwencja haska z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych.
Konwencja haska z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych.
Konwencja lugańska z dnia 16 września 1988 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych.

13. FUNDUSZE POWIERNICZE

Konwencja haska z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności.
Spójność między postanowieniami konwencji międzynarodowych, w szczególności ich jednolitymi postanowieniami, a odpowiadającymi im krajowymi przepisami prawa prywatnego międzynarodowego zapewnia art. 2 ustawy nr 218/1995, zgodnie z którym okoliczność, że dana sytuacja lub dany stosunek są objęte zakresem stosowania prawa krajowego, pozostaje bez uszczerbku dla możliwości zastosowania w tej samej sprawie konwencji międzynarodowych obowiązujących we Włoszech.

Ostatnia aktualizacja: 22/12/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Cypr

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Jeżeli do sądu cypryjskiego trafia sprawa o charakterze transgranicznym, w celu ustalenia, które prawo jest właściwe na Cyprze, stosuje się przede wszystkim przepisy prawa unijnego, w szczególności rozporządzenie (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) i rozporządzenie (WE) nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II).
W kwestiach transgranicznych nieuregulowanych prawem unijnym sądy cypryjskie kierują się własnym orzecznictwem, ponieważ Cypr nie posiada regulacji prawnych ani skodyfikowanych zasad w tym zakresie. W braku orzecznictwa cypryjskiego w danej kwestii sądy cypryjskie zgodnie z art. 29 ust. 1 lit. γ) ustawy o sądach (ustawa nr 14/60) stosują angielskie prawo zwyczajowe.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawaniu ratyfikowana przez Republikę Cypryjską ustawą ratyfikującą nr 15(III) z 2017 r.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Nie dotyczy.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Sąd nie ma obowiązku stosowania tych norm z urzędu. Daną kwestię może podnieść wyłącznie strona postępowania, która powinna skutecznie wykazać za pomocą dowodów, że prawo innego państwa ma pierwszeństwo stosowania przed prawem cypryjskim. Jeżeli przedstawione dowody nie okażą się dla sądu wystarczające, zastosowanie będzie miało prawo cypryjskie.
Ponieważ mamy tu do czynienia z kwestią dowodową i proceduralną, w tym zakresie wspomnianych powyżej rozporządzeń (WE) nr 593/2008 oraz (WE) nr 864/2007 nie stosuje się.

2.2 Odesłanie

W rozporządzeniach (WE) nr 593/2008 oraz (WE) nr 864/2007 nie dopuszcza się możliwości stosowania odesłania. W sprawach nieobjętych zakresem przedmiotowym tych rozporządzeń można jednak stosować odesłanie w sposób opisany poniżej.
Jeżeli sąd rozpatrujący daną sprawę dojdzie do wniosku, że właściwe w tej sprawie jest zastosowanie prawa innego państwa, obowiązany jest zastosować wyłącznie wewnętrzne przepisy prawa krajowego tego państwa albo całość przepisów tego państwa, w tym przepisy prawa międzynarodowego obowiązujące zgodnie z prawem tego państwa.
Trudność w tym drugim przypadku wynika z tego, że normy kolizyjne w ramach obcego systemu prawnego mogą odesłać sędziego do prawa cypryjskiego, które wówczas znajdzie zastosowanie (odesłanie). W tym przypadku sąd ma dwie możliwości: przyjąć odesłanie zwrotne lub dalsze i zastosować prawo cypryjskie („odesłanie częściowe") albo odesłanie odrzucić i zastosować całość przepisów obcego państwa („odesłanie całkowite").

2.3 Zmiana łącznika

Aby zapobiec problemom, jakie mogłyby wyniknąć ze zmiany łącznika (np. miejsca zamieszkania, miejsca, do którego przeniesiono rzecz ruchomą lub trust itd.), określenie chwili ustalenia łącznika następuje zazwyczaj zgodnie z regulacją dotyczącą prawa właściwego. Jako przykład zob. art. 7 konwencji haskiej z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie trustów.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Nie należy stosować prawa obcego nawet wówczas, gdy normy kolizyjne wskazują je jako prawo właściwe, jeżeli jego zastosowanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym w Republice Cypryjskiej. Zgodnie z orzecznictwem „porządek publiczny" obejmuje podstawowe zasady sprawiedliwości, moralności publicznej i etyki (*Pilavachi & Co Ltd przeciwko International Chemical Co Ltd (1965) 1 CLR 97).*
Nie należy stosować prawa obcego również w odniesieniu do ceł, podatków i opłat.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Zastosowanie ma zasada ustanowiona w sprawie **Royal Bank of Scotland plc przeciwko Geodrill Co Ltd i in. (1993) 1 JSC 753**, zgodnie z którą strona, która twierdzi, że prawo obce jest właściwe w danej sprawie, w pierwszej kolejności powinna podnieść ten zarzut, a następnie wykazać przed sądem jego zasadność, przedstawiając dowody z opinii biegłego. Jeżeli przedstawione dowody nie okażą się dla sądu wystarczające lub jeżeli żadna ze stron nie podniosła takiego zarzutu, zastosowanie ma prawo cypryjskie.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Rozporządzenie (WE) nr 593/2008 (Rzym I) ma zastosowanie do wszystkich zobowiązań umownych i czynności prawnych, co do których powstaje pytanie o prawo właściwe.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W większości przypadków zastosowanie ma rozporządzenie (WE) nr 864/2007 (Rzym II), zgodnie z którym zasadą ogólną jest, że prawo właściwe określa się na podstawie miejsca powstania szkody (*lex loci damni*), niezależnie od państwa lub państw, w których mogłyby wystąpić skutki pośrednie.
Rozporządzenie zawiera również przepisy szczególne w zakresie ustalania prawa właściwego dla określonych rodzajów zobowiązań pozaumownych, takich jak zobowiązania wynikające z czynów nieuczciwej konkurencji oraz odpowiedzialności za produkt.
Jeżeli chodzi o trusty, zastosowanie ma ustawa (ratyfikująca) o prawie właściwym dla trustów i ich uznawaniu z 2017 r. (ustawa nr 15(III)/2017), którą ratyfikowano konwencję haską z 1985 r. Zgodnie z ustawą ratyfikującą oraz konwencją trust podlega prawu wybranemu przez powiernika. W braku wyboru prawa stosuje się prawo najściślej związane z trustem.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Nazwisko
Kwestie związane z nadawaniem nazwiska reguluje ustawa o stosunkach między rodzicami a dziećmi (ustawa nr 216/90). Zgodnie z ustawą nr 216/90 nazwisko nadaje się dziecku na podstawie wspólnego oświadczenia rodziców złożonego w terminie trzech miesięcy od dnia narodzin. Jeżeli rodzice nie złożą takiego oświadczenia, dziecko otrzymuje nazwisko ojca. Dziecko urodzone poza małżeństwem otrzymuje nazwisko matki, chyba że zostanie ono uznane przez ojca względnie nosi ono nazwisko matki aż do chwili uznania go przez ojca.
Miejsce zamieszkania
Miejsce zamieszkania danej osoby ustala się na podstawie rozdziału 195 ustawy o testamentach i spadkach, który stanowi, że każda osoba w danym czasie ma miejsce zamieszkania z chwili urodzenia („domicyl pierwotny") albo miejsce zamieszkania uzyskane lub zachowane wedle własnego wyboru („wybrane miejsce zamieszkania").
W przypadku dziecka małżeńskiego urodzonego za życia ojca pierwotnym miejscem zamieszkania tego dziecka jest miejsce zamieszkania ojca z chwili urodzenia dziecka.
W odniesieniu do dziecka urodzonego poza małżeństwem lub dziecka urodzonego po śmierci ojca pierwotnym miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania matki z chwili urodzenia dziecka.
Zdolność do czynności prawnych i zawarcia małżeństwa
Zdolność danej osoby do zawarcia małżeństwa jest uregulowana w art. 14 ustawy o małżeństwie (ustawa nr 104(I)/2013), który stanowi, że zdolności do zawarcia małżeństwa nie posiada osoba poniżej osiemnastego roku życia lub osoba, która w dniu zawarcia małżeństwa nie jest w stanie złożyć oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński ze względu na chorobę psychiczną lub niedorozwój umysłowy, stan umysłu lub inny stan lub inną chorobę lub uzależnienie od określonej substancji, które uniemożliwiają jej zrozumienie i świadomość dokonywanych czynów.
Nawet jeżeli oboje nupturienci lub jedno z nich są w wieku poniżej osiemnastu lat, uznaje się, że są zdolni do zawarcia małżeństwa, jeżeli mają co najmniej szesnaście lat lub jeżeli ich sprawujący nad nimi władzę rodzicielską wyrazili zgodę na piśmie na zawarcie przez nich małżeństwa lub jeżeli istnieją podstawy poważnie uzasadniające konieczność zawarcia małżeństwa. W przypadku odmowy udzielenia wspomnianej powyżej zgody lub braku sprawujących władzę rodzicielską o zdolności danej osoby do zawarcia małżeństwa powinien rozstrzygać sąd rodzinny w okręgu, w którym osoba ta zamieszkuje.
Jeżeli chodzi o zdolność do czynności prawnych, art. 11 rozdział 149 ustawy o umowach stanowi, że zdolność do czynności prawnych przysługuje każdemu, kto pozostaje w pełni władz umysłowych oraz nie został pozbawiony tej zdolności na podstawie ustawy. Ustawa stanowi, że małżonka nie uznaje się za niezdolnego do czynności prawnych z tego tylko powodu, że jest w wieku poniżej osiemnastu lat.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Stosunki prawne między rodzicem a dzieckiem, w tym władza rodzicielska, świadczenia alimentacyjne oraz kontakty, zostały uregulowane w prawie cypryjskim, w szczególności w ustawie o stosunkach między rodzicami a dziećmi (ustawa nr 216/90).
Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 (rozporządzenie Bruksela II bis) oraz rozporządzenie (WE) nr 4/2009, jak również konwencja haska z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci także mają zastosowanie w kwestiach, które regulują.

3.4.2 Przysposobienie

W sprawach o przysposobienie przed sądami cypryjskimi, zastosowanie ma prawo cypryjskie, niezależnie od tego, czy dana sprawa o przysposobienie ma charakter transgraniczny.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Kwestie dotyczące zawierania i rozwiązywania małżeństw reguluje na Cyprze ustawa o małżeństwie z 2003 r. (ustawa nr 104(I)/2003). Podlegają one również Konwencji ONZ w sprawie zgody na zawarcie małżeństwa, najniższego wieku małżeńskiego i rejestracji małżeństw ratyfikowanej w Republice Cypryjskiej ustawą nr 16(III)/2003.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Kwestie dotyczące rozwodów uregulowane zostały w art. 111 Konstytucji, ustawie o próbie pojednania oraz o rozwiązywaniu małżeństw wyznaniowych z 1990 r. (ustawa nr 22/1990) w odniesieniu do małżeństw wyznaniowych oraz w ustawie o małżeństwie (ustawa nr 104(I)/2003).
W sprawach dotyczących uznawania rozwodów i separacji sądowych zastosowanie ma Konwencja haska o uznawaniu rozwodów i separacji z 1971 r. ratyfikowana w Republice Cypryjskiej ustawą nr 14(III)1983.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Obowiązki alimentacyjne
Zgodnie ze zmienioną ustawą o małżeńskich ustrojach majątkowych (ustawa nr 232/1991):
W przypadku ustania wspólnego pożycia małżonków sąd może – na wniosek jednego z małżonków – zasądzić od współmałżonka uiszczanie świadczeń alimentacyjnych na rzecz wnioskującego małżonka.

Obowiązek alimentacyjny powstaje między byłymi małżonkami wówczas, gdy jedno z nich nie jest w stanie ze swoich dochodów lub ze swojego majątku samodzielnie się utrzymać oraz:
a) jeżeli po orzeczeniu rozwodu lub po upływie wymienionych poniżej terminów jego wiek lub stan zdrowia uniemożliwia mu podjęcie lub kontynuowanie zajęcia, które zapewniłoby mu środki utrzymania;
b) jeżeli opiekuje się małoletnim lub pełnoletnim dzieckiem lub inną osobą pozostającą na jego utrzymaniu, która nie jest w stanie zadbać o swoje potrzeby ze względu na niepełnosprawność fizyczną lub umysłową, w wyniku czego wnioskodawca jest pozbawiony możliwości znalezienia odpowiedniego zatrudnienia;
c) nie może znaleźć stałego i odpowiedniego zatrudnienia lub potrzebuje szkolenia zawodowego przez okres nie dłuższy niż trzy lata od dnia orzeczenia rozwodu;
d) we wszystkich innych przypadkach, w których przyznanie świadczeń alimentacyjnych w chwili orzeczenia rozwodu jest konieczne ze względów słuszności.
Sąd może odmówić przyznania świadczeń alimentacyjnych lub je ograniczyć z ważnych przyczyn, w szczególności jeżeli małżeństwo trwało krótko lub jeżeli małżonek, który może być uprawniony do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych, ponosi w dużej mierze winę za rozwód lub za rozkład wspólnego pożycia lub sam doprowadził do swojej trudnej sytuacji finansowej.
Ponadto sąd powinien pozbawić małżonka uprawnienia do świadczeń alimentacyjnych lub odpowiednio zmienić orzeczenie zasądzające te świadczenia, jeżeli wymagają tego okoliczności.
Obowiązki alimentacyjne wobec małoletniego dziecka
Zgodnie z ustawą o stosunkach między rodzicami a dziećmi (ustawa nr 216/90) obowiązki alimentacyjne wobec małoletniego dziecka spoczywają na obojgu rodzicach z uwzględnieniem ich możliwości finansowych. Powyższy obowiązek może zostać utrzymany na mocy orzeczenia lub ugody sądowej nawet po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności, jeżeli jest to uzasadnione wyjątkowymi okolicznościami (np. w przypadku dziecka ubezwłasnowolnionego, niepełnosprawnego, odbywającego służbę wojskową w Gwardii Narodowej lub pobierającego naukę w placówce oświatowej lub zawodowej).
Uprawnienie do świadczeń alimentacyjnych przysługujące małoletniemu dziecku nie wygasa nawet wówczas, gdy samo jest właścicielem majątku.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Zastosowanie ma art. 13 ustawy nr 232/1991, w którym sformułowano zasadę ogólną, że małżeństwo pozostaje bez uszczerbku dla niezależności majątkowej małżonków. Zgodnie z art. 14 ustawy małżonek może jednak zgłosić roszczenie dotyczące majątku współmałżonka w przypadku rozwiązania lub unieważnienia małżeństwa, pod warunkiem że małżonek wytaczający powództwo przyczynił się – w dowolny sposób – do przysporzenia w majątku osobistym współmałżonka. Wytaczając powództwo przed sąd, powód może domagać się zwrotu przysporzenia w części, w jakiej przyczynił się do jego powstania.
Wkład małżonka w przysporzenie w majątku współmałżonka jest równy jednej trzeciej przysporzenia, chyba że dowiedziono, iż był on niższy lub wyższy.
Przysporzenie majątkowe małżonka nie obejmuje rzeczy nabytych w drodze darowizny, spadku, zapisu lub innej czynności pod tytułem darmym.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Dziedziczenie i wszelkie kwestie związane ze spadkiem, z wyjątkiem formy sporządzania i odwoływania testamentu, regulują przepisy rozporządzenia (UE) nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.
Zgodnie z art. 22 tego rozporządzenia każdy może dokonać wyboru prawa państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących jego spadku. Wyboru prawa właściwego dokonuje się przez złożenie wyraźnego oświadczenia.
W przypadku sporządzenia testamentu zastosowanie ma konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych. Zgodnie z art. 1 konwencji rozporządzenie testamentowe jest ważne pod względem formy, jeżeli jest ona zgodna z prawem wewnętrznym:
a) miejsca, w którym spadkodawca dokonał rozporządzenia;
b) obowiązującym w państwie, którego obywatelem był spadkodawca bądź w chwili dokonywania rozporządzenia, bądź w chwili śmierci;
c) miejsca, w którym spadkodawca miał miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu bądź w chwili dokonywania rozporządzenia, bądź w chwili śmierci;
d) w odniesieniu do nieruchomości – miejsca ich położenia.

3.8 Nieruchomości

Rozporządzenie (WE) nr 593/2008 (Rzym I), które stanowi, że umowa podlega prawu wybranemu przez strony, ma zastosowanie do zobowiązań umownych związanych z nieruchomościami. W braku wyboru zastosowanie ma art. 4 rozporządzenia, w którym wyraźnie wskazano prawo właściwe w każdym przypadku.
Jeżeli chodzi o umowy dotyczące praw rzeczowych, zgodnie z orzecznictwem sądów cypryjskich sąd stosuje przepisy prawa państwa, w którym położona jest nieruchomość (*lex situs*).

3.9 Niewypłacalność

Prawo właściwe ustala się na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego. Jest to prawo państwa, w którym zostaje wszczęte postępowanie.
Ostatnia aktualizacja: 11/12/2023
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Litwa

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Księga pierwsza część I rozdział II kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I”)
Rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”)

Rozporządzenie Rady (UE) nr 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych

Konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich

Konwencja haska z dnia 4 maja 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych

Konwencja haska z dnia 2 października 1973 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych

Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r.

Konwencja haska z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci

Konwencja z dnia 30 października 2007 r. o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (nowa konwencja lugańska)

1.3 Główne konwencje dwustronne

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Armenii o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Azerbejdżanu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Uzbekistanu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Kazachstanu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Protokół do Umowy między Republiką Litewską a Republiką Kazachstanu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Mołdawii o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Rzecząpospolitą Polską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych

Umowa między Republiką Litewską, Republiką Estońską i Republiką Łotewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Białorusi o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Chińską Republiką Ludową o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych

Umowa między Republiką Litewską a Republiką Turcji o współpracy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i handlowych

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy Republiki Litewskiej o sądach przy rozpoznawaniu spraw sądy kierują się konstytucją Republiki Litewskiej, ustawami, umowami międzynarodowymi, których Republika Litewska jest stroną, uchwałami rządu oraz innymi aktami prawnymi obowiązującymi w Republice Litewskiej, które nie są sprzeczne z prawem. Zgodnie z art. 1.10 ust. 1 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej prawo obce ma zastosowanie do stosunków na gruncie prawa cywilnego, jeżeli wynika to z postanowień umów międzynarodowych, których Republika Litewska jest stroną, postanowień umów zawartych między stronami postępowania lub przepisów ustaw Republiki Litewskiej.

2.2 Odesłanie

Zgodnie z art. 1.14 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej, jeżeli właściwe prawo obce przewiduje odesłanie zwrotne do prawa Republiki Litewskiej, prawo Republiki Litewskiej ma zastosowanie wyłącznie w przypadkach przewidzianych w tym kodeksie lub w prawie obcym. Jeżeli właściwe prawo obce przewiduje odesłanie do prawa państwa trzeciego, prawo państwa trzeciego ma zastosowanie wyłącznie w przypadkach przewidzianych w litewskim kodeksie cywilnym lub w prawie państwa trzeciego. Jeżeli prawo obce mające zastosowanie przy ustalaniu stanu cywilnego osoby odsyła do prawa Republiki Litewskiej, stosuje się prawo Republiki Litewskiej. Powyższe zasady nie obowiązują, w przypadku gdy strony czynności prawnej wybiorą prawo właściwe m.in. przez wskazanie prawa właściwego dla formy czynności prawnej oraz prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych. Jeżeli zgodnie z przepisami prawa prywatnego międzynarodowego wymagane jest zastosowanie postanowień umowy lub konwencji międzynarodowej, kwestie związane z odesłaniem zwrotnym i odesłaniem do prawa państwa trzeciego regulują postanowienia właściwej umowy lub konwencji międzynarodowej.

2.3 Zmiana łącznika

Kodeks cywilny Republiki Litewskiej nie zawiera ogólnej zasady w tym zakresie.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Zgodnie z art. 1.11 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej przepisy prawa obcego nie mają zastosowania, jeżeli ich zastosowanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym ustanowionym na mocy konstytucji Republiki Litewskiej oraz na mocy innych ustaw. W takich przypadkach zastosowanie mają przepisy prawa cywilnego Republiki Litewskiej. Bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa Republiki Litewskiej lub innego państwa, z którym spór jest najściślej związany, mają zastosowanie bez względu na to, że strony wybrały inne prawo obce w drodze porozumienia. Przy rozstrzyganiu tego rodzaju kwestii sąd bierze pod uwagę charakter i cele tych przepisów oraz skutki ich zastosowania lub niezastosowania. Prawo obce będące prawem właściwym zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej może nie zostać zastosowane, jeżeli w świetle wszystkich okoliczności sprawy prawo to nie ma wyraźnego związku ze sprawą lub jej częścią, a sprawa jest ściślej związana z prawem innego państwa. Zasada ta nie obowiązuje, jeżeli prawo właściwe zostało wybrane w drodze porozumienia między stronami czynności prawnej.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Zgodnie z art. 1.12 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej w przypadkach przewidzianych w umowach międzynarodowych lub ustawach Republiki Litewskiej sąd stosuje prawo obce oraz dokonuje wykładni i ustala treść tego prawa z urzędu. Jeżeli zastosowanie prawa obcego jest przewidziane w umowie zawartej między stronami, strona powołująca się na prawo obce powinna przedstawić wszystkie dowody dotyczące treści tego prawa obcego, uwzględniając oficjalną wykładnię tego prawa, praktykę jego stosowania oraz doktrynę prawną danego państwa. Na wniosek strony postępowania sąd może udzielić wsparcia w zgromadzeniu informacji na temat właściwego prawa obcego. Jeżeli sąd lub strona powołująca się na prawo obce nie wywiąże się ze wspomnianych obowiązków, zastosowanie ma prawo Republiki Litewskiej. W wyjątkowych przypadkach, w których zachodzi konieczność podjęcia pilnych działań w celu ochrony praw lub majątku określonej osoby do czasu określenia prawa właściwego dla rozpoznania sporu i ustalenia treści tego prawa, sąd może rozstrzygać pilne kwestie, stosując prawo Republiki Litewskiej.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Zgodnie z art. 1.37 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej zobowiązania umowne podlegają prawu wybranemu przez strony zobowiązania w drodze porozumienia. Takie porozumienie między stronami może być przewidziane w umowie zawartej między nimi lub może wynikać z okoliczności faktycznych

sprawy. Strony mogą – w drodze porozumienia – wybrać prawo konkretnego państwa, które będzie stosowane do całości umowy lub jej części. Strony mogą w dowolnej chwili – w drodze porozumienia – zmienić wcześniej wybrane prawo właściwe mające zastosowanie do zobowiązania umownego na inne prawo. Zmiana prawa właściwego działa wstecz, ale nie można się na nią powołać przeciwko osobom trzecim i nie skutkuje ona nieważnością umowy. Fakt, że strony wybrały w drodze porozumienia prawo obce jako właściwe dla umowy, nie daje podstaw do odmowy zastosowania bezwzględnie obowiązujących przepisów Republiki Litewskiej lub innego państwa, których strony nie mogą zmienić ani uchylić w drodze porozumienia.
Jeżeli strony nie wybrały prawa właściwego, stosuje się prawo państwa, z którym zobowiązanie umowne jest najściślej związane. W takim przypadku domniemywa się, że państwem najściślej związanym z zobowiązaniem umownym jest państwo, na terytorium którego znajduje się:
1) miejsce zamieszkania lub siedziba zarządu strony zobowiązanej do spełnienia najbardziej charakterystycznego dla umowy zobowiązania. Jeżeli zobowiązanie ma ściślejszy związek z prawem państwa miejsca prowadzenia działalności strony, na której spoczywa zobowiązanie, zastosowanie ma prawo tego państwa;
2) nieruchomość, jeżeli przedmiotem umowy jest prawo do nieruchomości lub prawo do użytkowania nieruchomości;
3) główne miejsce prowadzenia działalności przewoźnika w chwili zawarcia umowy przewozu, jeżeli ładunek załadowano w tym samym państwie, w którym znajduje się główne miejsce prowadzenia działalności przewoźnika, lub jeżeli siedziba główna wysyłającego lub miejsce wysyłki znajduje się w tym samym państwie co główne miejsce prowadzenia działalności przewoźnika.
Ten ostatni przepis nie ma zastosowana w przypadku braku możliwości ustalenia miejsca spełnienia zobowiązania najbardziej charakterystycznego dla umowy oraz braku możliwości przyjęcia domniemania, o którym mowa w tym punkcie, z uwagi na fakt, że z okoliczności sprawy jednoznacznie wynika, że umowa jest ściślej powiązana z innym państwem.
Umowy ubezpieczenia podlegają prawu państwa siedziby ubezpieczyciela lub – w przypadku ubezpieczenia nieruchomości – prawu państwa, w którym położona jest dana nieruchomość.
Umowy o arbitraż podlegają prawu właściwemu dla umowy głównej lub – w braku takiej umowy – prawu miejsca, w którym zawarto umowę o arbitraż, a w przypadku braku możliwości ustalenia miejsca zawarcia tej umowy – prawu państwa, w którym prowadzone jest postępowanie arbitrażowe.
Umowy zawierane na giełdzie papierów wartościowych lub w ramach aukcji podlegają prawu państwa, w którym znajduje się giełda papierów wartościowych lub w którym przeprowadzono aukcję.
Zgodnie z art. 1.39 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej prawo stron umowy do wyboru prawa właściwego dla zobowiązania umownego ustanowione w art. 1.37 tego kodeksu nie pozbawia konsumenta prawa do obrony swoich interesów przy wykorzystaniu instrumentów i środków zaskarżenia przewidzianych w prawie państwa jego miejsca zwykłego pobytu ani nie ogranicza tego prawa, pod warunkiem że:
1) umowę konsumencką zawarto w państwie miejsca zwykłego pobytu konsumenta na podstawie oferty specjalnej lub reklamy dostępnej w tym państwie;
2) druga strona umowy nakłoniła konsumenta do udania się do państwa trzeciego w celu zawarcia umowy;
3) druga strona umowy lub jej pełnomocnik otrzymali zamówienie od konsumenta w państwie jego miejsca zwykłego pobytu.
Jeżeli strony umowy konsumenckiej nie wybrały prawa właściwego, zastosowanie ma prawo państwa miejsca zwykłego pobytu konsumenta. Przepisy wspomnianego artykułu kodeksu nie mają zastosowania do umów przewozu ani do umów o świadczenie usług, jeżeli świadczenie usług na rzecz konsumenta odbywa się wyłącznie w państwie innym niż Republika Litewska.
Zgodnie z art. 1.38 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej prawo właściwe dla formy czynności prawnej ustala się zgodnie z przepisami art. 1.37 ust. 1 kodeksu. Jeżeli strony czynności prawnej nie wybrały prawa właściwego w drodze porozumienia, forma czynności prawnej podlega prawu właściwemu dla miejsca jej dokonania. Umowa zawarta między stronami znajdującymi się w różnych państwach jest również ważna, jeżeli jej forma spełnia wymogi prawne dotyczące formy takiej czynności prawnej obowiązujące w przynajmniej jednym z tych państw. Forma czynności prawnych dotyczących dowolnych nieruchomości lub praw do nieruchomości musi spełniać wymogi przewidziane w prawie państwa, w którym znajduje się dana nieruchomość. Formę umów konsumenckich reguluje prawo miejsca zwykłego pobytu konsumenta.
Zgodnie z art. 1.40 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej formę pełnomocnictwa reguluje prawo państwa, w którym udzielono pełnomocnictwa. Termin ważności pełnomocnictwa, jeżeli nie wyznaczono go w samym pełnomocnictwie, a także prawa i obowiązki pełnomocnika, wzajemną odpowiedzialność mocodawcy i pełnomocnika oraz ich odpowiedzialność względem osób trzecich reguluje prawo państwa, w którym pełnomocnik dokonuje czynności.
Zgodnie z art. 1.41 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej umowy darowizny podlegają prawu państwa miejsca zwykłego pobytu lub miejsca prowadzenia działalności darczyńcy, z wyjątkiem umów darowizny dotyczących nieruchomości, do których stosuje się prawo miejsca położenia nieruchomości. Umowa darowizny nie może zostać uznana za nieważną, jeżeli jej forma spełnia wymogi przewidziane w prawie państwa, w którym ją zawarto, lub w prawie państwa miejsca zwykłego pobytu lub miejsca prowadzenia działalności darczyńcy.
Zgodnie z art. 1.42 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej stosunki związane z cesją wierzytelności i przeniesieniem długu reguluje prawo wybrane przez strony w drodze porozumienia. Na prawo wybrane przez strony nie można się powołać wobec dłużnika przy cesji wierzytelności, chyba że dłużnik wyrazi na to zgodę. Jeżeli strony nie wybrały prawa właściwego, stosunek związany z cesją wierzytelności i przeniesieniem długu podlega prawu właściwemu dla głównego zobowiązania, z którego wynika cesja (przeniesienie) wierzytelności (długu). Forma stosowana do cesji wierzytelności lub przeniesienia długu podlega prawu właściwemu dla cesji wierzytelności lub przeniesienia długu.
Zastosowanie mają również przepisy rozporządzenia Rzym I.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Zgodnie z art. 1.43 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej prawa i obowiązki stron wynikające z zobowiązań z tytułu wyrządzonej szkody reguluje prawo państwa, w którym dokonano czynu lub w którym zaistniały inne okoliczności skutkujące powstaniem szkody, lub prawo państwa, w którym poniesiono szkodę. Wyboru w tym zakresie dokonuje poszkodowany. W przypadku braku możliwości ustalenia państwa, w którym dokonano czynu lub w którym zaistniały inne okoliczności, lub państwa, w którym poniesiono szkodę, zastosowanie ma prawo państwa, z którym powództwo o odszkodowanie jest najściślej związane. Po wystąpieniu szkody strony mogą uzgodnić, że odszkodowanie będzie podlegało prawu siedziby sądu. Jeżeli obydwie strony mają miejsce zwykłego pobytu w tym samym państwie, do odszkodowań stosuje się prawo tego państwa.
Zobowiązania wynikające ze szkód wyrządzonych przez produkty wadliwe reguluje prawo państwa, w którym doszło do szkody, jeżeli miejsce zwykłego pobytu poszkodowanego lub miejsce prowadzenia działalności osoby odpowiedzialnej za szkodę znajduje się w tym państwie lub jeżeli poszkodowany zakupił produkt w tym państwie. Jeżeli miejsce prowadzenia działalności osoby odpowiedzialnej za szkodę znajduje się w państwie miejsca zwykłego pobytu poszkodowanego lub jeżeli poszkodowany zakupił produkt w państwie, w którym ma miejsce zwykłego pobytu, stosuje się prawo państwa miejsca zwykłego pobytu poszkodowanego. Jeżeli prawa właściwego nie można ustalić na podstawie kryteriów przedstawionych w tym akapicie, stosuje się prawo państwa miejsca prowadzenia działalności osoby odpowiedzialnej za powstanie szkody, chyba że podstawą roszczenia powoda jest prawo państwa, w którym poniesiono szkodę.
Prawo właściwe dla zobowiązań wynikających ze szkody reguluje warunki pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej, zakres tej odpowiedzialności, ustalenie osoby odpowiedzialnej oraz warunki zwolnienia z odpowiedzialności cywilnej.

Zgodnie z art. 1.44 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej prawo właściwe dla roszczeń o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej w chwili wypadku ustala się zgodnie z postanowieniami Konwencji o prawie właściwym dla wypadków drogowych.
Zgodnie z art. 1.45 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej roszczenia o odszkodowanie z tytułu szkody niemajątkowej wyrządzonej przez środki masowego przekazu reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu lub miejsca prowadzenia działalności poszkodowanego, prawo państwa, w którym doszło do wystąpienia szkody, lub prawo państwa miejsca zwykłego pobytu lub miejsca prowadzenia działalności osoby odpowiedzialnej za wyrządzenie szkody. Wyboru w tym zakresie dokonuje poszkodowany. Prawo do odpowiedzi (sprostowania) reguluje prawo państwa, w którym opublikowano odnośny materiał lub w którym materiał ten został wyemitowany w radiu lub telewizji.
Zgodnie z art. 1.46 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej na skutek nieuczciwej konkurencji reguluje prawo państwa, na którego rynku wystąpiły negatywne skutki nieuczciwej konkurencji. Jeżeli nieuczciwa konkurencja wywarła wpływ wyłącznie na interesy jednej osoby fizycznej, prawem właściwym jest prawo państwa, w którym poszkodowany ma miejsce prowadzenia działalności.
Zastosowanie mają również przepisy rozporządzenia Rzym II.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Zgodnie z art. 1.15 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej cudzoziemcy przebywający na terytorium Republiki Litewskiej mają taką samą zdolność do czynności prawnych jak obywatele Republiki Litewskiej. Przepisy prawa Republiki Litewskiej mogą przewidywać wyjątki od tej zasady. Moment urodzenia lub śmierci cudzoziemców ustala się zgodnie z prawem państwa ich miejsca zwykłego pobytu (art. 2.12 kodeksu) w chwili narodzin lub śmierci. Bezpaństwowcy przebywający na terytorium Republiki Litewskiej mają taką samą zdolność do czynności prawnych jak obywatele Republiki Litewskiej. Przepisy prawa Republiki Litewskiej mogą przewidywać wyjątki od tej zasady. Moment urodzenia lub śmierci bezpaństwowców ustala się zgodnie z prawem państwa ich miejsca zwykłego pobytu w chwili narodzin lub śmierci.
Zgodnie z art. 1.16 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej zdolność do czynności prawnych cudzoziemców i bezpaństwowców reguluje prawo państwa ich miejsca zwykłego pobytu. Jeżeli takie osoby nie mają miejsca zwykłego pobytu lub nie sposób jest z odpowiednią dozą pewności ustalić takiego miejsca, ich zdolność do czynności prawnych reguluje prawo państwa, w którym dokonali czynności prawnej. Jeżeli osoba zamieszkuje w więcej niż jednym państwie, stosuje się prawo państwa, z którym osoba ta jest najściślej związana. Cudzoziemcy i bezpaństwowcy zamieszkujący na stałe w Republice Litewskiej mogą zostać uznani za osoby pozbawione zdolności do czynności prawnych w określonych obszarach lub za osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych w określonych obszarach lub mogą otrzymać pomoc przy podejmowaniu decyzji, zgodnie z procedurą przewidzianą w przepisach prawa Republiki Litewskiej. Zmiana miejsca zwykłego pobytu pozostaje bez wpływu na zdolność do czynności prawnych, jeżeli zdolność została nabyta przed zmianą miejsca zwykłego pobytu.
Zgodnie z art. 1.17 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej osoba nie może powołać się na brak zdolności do czynności prawnych zgodnie z prawem państwa jej miejsca zwykłego pobytu, jeżeli miała zdolność do czynności prawnych zgodnie z prawem państwa, w którym dokonano czynności prawnej, chyba że druga strona czynności wiedziała lub powinna była wiedzieć o braku zdolności do czynności prawnych tej osoby zgodnie z prawem państwa jej miejsca zwykłego pobytu. Przepisy te nie mają zastosowania do prawa rodzinnego i prawa spadkowego ani do praw rzeczowych.
Zgodnie z art. 1.18 kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej cudzoziemców i bezpaństwowców uznaje się za zaginionych lub zmarłych zgodnie z prawem państwa ich ostatniego znanego miejsca zwykłego pobytu.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Pochodzenie dziecka (uznanie, ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa lub macierzyństwa) ustala się zgodnie z prawem państwa, którego dziecko stało się obywatelem w chwili urodzenia, albo zgodnie z prawem państwa uznawanego za państwo miejsca zwykłego pobytu dziecka w chwili jego urodzenia, albo zgodnie z prawem państwa miejsca zwykłego pobytu jednego z rodziców dziecka bądź prawem państwa obywatelstwa jednego z rodziców dziecka w chwili jego urodzenia, w zależności od tego, które prawo jest korzystniejsze dla dziecka. Skutki ustalenia pochodzenia dziecka reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka. Zdolność ojca (matki) do uznania ojcostwa (macierzyństwa) dziecka reguluje prawo państwa, w którym ojciec lub matka ma miejsce zwykłego pobytu w chwili uznania ojcostwa (macierzyństwa). Formę uznania ojcostwa (macierzyństwa) reguluje prawo miejsca uznania ojcostwa (macierzyństwa) lub prawo państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka (art. 1.31 kodeksu cywilnego). Stosunki osobiste i majątkowe między dziećmi a rodzicami reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka. Jeżeli żadne z rodziców dziecka nie ma miejsca zwykłego pobytu w państwie miejsca zwykłego pobytu dziecka, a dziecko i oboje jego rodzice są obywatelami tego samego państwa, stosuje się prawo państwa, którego wszyscy są obywatelami (art. 1.32 kodeksu cywilnego).

3.4.2 Przysposobienie

Stosunki wynikające z przysposobienia reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka. Jeżeli nie ma wątpliwości, że przysposobienie dziecka zgodnie z prawem państwa miejsca zwykłego pobytu przysposabianego nie doprowadzi do uznania przysposobienia w państwie miejsca zwykłego pobytu lub obywatelstwa jednego z rodziców lub obojga rodziców adopcyjnych, takiego przysposobienia można dokonać zgodnie z prawem tych państw, pod warunkiem że nie będzie to sprzeczne z dobrem dziecka. Jeżeli nie jest pewne, czy przysposobienie zostanie uznane w innym państwie, przysposobienie jest zabronione. Stosunki między dzieckiem przysposobionym, jego rodzicami adopcyjnymi oraz ich bliskimi reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu jednego z rodziców lub obojga rodziców adopcyjnych (art. 1.33 kodeksu cywilnego).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Zdolność do zawarcia małżeństwa i inne warunki wstąpienia w związek małżeński reguluje prawo Republiki Litewskiej. Związek małżeński powinien zostać zarejestrowany w rejestrze stanu cywilnego Republiki Litewskiej, jeżeli przynajmniej jedno z małżonków ma miejsce zwykłego pobytu na Litwie lub jeżeli przynajmniej jedno z nich było obywatelem Republiki Litewskiej w chwili zawarcia małżeństwa. W przypadku cudzoziemców i bezpaństwowców niemających miejsca zwykłego pobytu w Republice Litewskiej zdolność do zawarcia małżeństwa i inne warunki wstąpienia w związek małżeński może regulować prawo państwa miejsca zwykłego pobytu obydwu osób chcących wstąpić w związek małżeński, o ile małżeństwo zostanie uznane w państwie miejsca zwykłego pobytu przynajmniej jednej z tych osób. Związek małżeński zawarty zgodnie z prawem w państwie trzecim jest uznawany w Republice Litewskiej, chyba że oboje małżonkowie mający miejsce zwykłego pobytu w Republice Litewskiej zawarli małżeństwo w państwie trzecim, aby uniknąć unieważnienia związku małżeńskiego zgodnie z prawem Republiki Litewskiej (art. 1.25 kodeksu cywilnego). Przebieg procedury zawarcia małżeństwa reguluje prawo państwa, w którym małżeństwo jest zawierane. Małżeństwo zostanie uznane za ważne również wówczas, gdy procedura jego zawarcia będzie zgodna z wymogami ustanowionymi w prawie państwa miejsca zwykłego pobytu lub obywatelstwa przynajmniej jednego z małżonków w chwili zawarcia małżeństwa (art. 1.26 kodeksu cywilnego). Stosunki osobiste między małżonkami reguluje prawo państwa ich miejsca zwykłego pobytu. Jeżeli miejsce zwykłego pobytu małżonków znajduje się w różnych państwach, stosunki osobiste między nimi reguluje prawo państwa ich ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mieli wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie ma prawo państwa, z którym małżonków łączą najbliższe stosunki osobiste. W przypadku braku możliwości wskazania państwa, z którym małżonków łączą najbliższe stosunki osobiste, zastosowanie ma prawo państwa, w którym zawarto związek małżeński (art. 1.27 kodeksu cywilnego).

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Nie uregulowano tej kwestii.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Zgodnie z art. 1.29 kodeksu cywilnego kwestie związane z separacją prawną i rozwodem reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu małżonków. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie ma prawo państwa ich ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu, a w jego braku – prawo państwa sądu rozpoznającego sprawę. Jeżeli w prawie państwa obywatelstwa obojga małżonków nie dopuszcza się możliwości udzielenia rozwodu lub jeżeli w prawie tym przewidziano szczególne warunki, jakie należy spełnić, aby uzyskać rozwód, małżeństwo można rozwiązać zgodnie z prawem Republiki Litewskiej, jeżeli jedno z małżonków jest również obywatelem Republiki Litewskiej lub ma miejsce zwykłego pobytu w Republice Litewskiej.

Zastosowanie mają również przepisy rozporządzenia Rady (UE) 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej (rozporządzenie Rzym III).

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Prawo właściwe dla uregulowania kwestii związanych z zapewnianiem członkom rodziny środków utrzymania (świadczenia alimentacyjne) ustala się zgodnie z postanowieniami konwencji haskiej z dnia 2 października 1973 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych (art. 1.36 kodeksu cywilnego). Zastosowanie mają również postanowienia Protokołu haskiego z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Zgodnie z art. 1.28 kodeksu cywilnego status prawny małżeńskiego ustroju majątkowego reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu małżonków. Jeżeli małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w różnych państwach, stosuje się prawo państwa obywatelstwa obojga małżonków. Jeżeli małżonkowie są obywatelami różnych państw i nigdy nie posiadali wspólnego miejsca zwykłego pobytu, stosuje się prawo państwa, w którym zawarto związek małżeński. Status prawny małżeńskiego ustroju majątkowego ustanowionego na mocy umowy reguluje prawo państwa wskazanego przez małżonków w drodze porozumienia. W takim przypadku małżonkowie mogą wybrać prawo państwa swojego obecnego lub przyszłego miejsca zwykłego pobytu, prawo państwa, w którym zawarli małżeństwo, lub prawo państwa obywatelstwa jednego z małżonków. Zawartą przez małżonków umowę w sprawie prawa właściwego uznaje się za ważną, jeżeli spełnia ona wymogi ustanowione w prawie wybranego przez nich państwa lub w prawie państwa, w którym zawarto tę umowę. Na przepisy prawa właściwego wskazanego w umowie można powołać się w sporze z osobami trzecimi wyłącznie w przypadku, gdy takie osoby trzecie miały lub powinny były mieć świadomość, że dane prawo zostało wybrane jako właściwe na mocy umowy. Na prawo właściwe wybrane na mocy umowy między małżonkami można powołać się w celu rozstrzygnięcia sporu dotyczącego praw rzeczowych do nieruchomości wyłącznie w przypadku, gdy spełniono wymogi w zakresie publicznej rejestracji danego składnika majątku oraz praw własności do nieruchomości obowiązujące w państwie, w którym znajduje się nieruchomość. Kwestie związane z umową między małżonkami dotyczącą zmiany statusu prawnego nieruchomości reguluje prawo państwa miejsca zwykłego pobytu małżonków w chwili dokonania takiej zmiany. Jeżeli w chwili zmiany statusu prawnego nieruchomości małżonkowie zamieszkiwali w różnych państwach, zastosowanie ma prawo państwa ich ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu lub – w braku takiego miejsca zwykłego pobytu – prawo regulujące kwestie związane ze stosunkami majątkowymi między małżonkami.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Zdolność spadkodawcy do sporządzenia, zmiany lub odwołania testamentu reguluje prawo państwa jego miejsca zwykłego pobytu. Jeżeli spadkodawca nie ma miejsca zwykłego pobytu lub jeżeli ustalenie jego miejsca zwykłego pobytu nie jest możliwe, zdolność testowania reguluje prawo państwa, w którym sporządzono testament (art. 1.60 kodeksu cywilnego). Formę testamentu oraz zmiany lub odwołanie testamentu reguluje prawo państwa, w którym sporządzono testament. Sporządzenie, zmianę lub odwołanie testamentu uznaje się również za ważne, jeżeli spełniono wymogi określone w prawie państwa miejsca zwykłego pobytu lub obywatelstwa spadkodawcy obowiązujące w chwili dokonania tych czynności lub wymogi określone w prawie miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili dokonania tych czynności lub w chwili jego śmierci. Sporządzenie testamentu dotyczącego nieruchomości, a także zmianę lub odwołanie takiego testamentu uznaje się za ważne, jeżeli ich forma spełnia wymogi określone w prawie państwa, w którym znajduje się nieruchomość (art. 1.61 kodeksu cywilnego). Zgodnie z art. 1.62 kodeksu cywilnego prawo państwa miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy w chwili jego śmierci reguluje kwestie związane z dziedziczeniem inne niż kwestie dotyczące dziedziczenia nieruchomości. Kwestie związane z dziedziczeniem nieruchomości reguluje prawo państwa, w którym znajduje się nieruchomość. Jeżeli dziedziczenie nastąpiło po śmierci obywatela Republiki Litewskiej, jego spadkobiercy zamieszkujący w Republice Litewskiej uprawnieni do zachowku dziedziczą przysługującą im część spadku zgodnie z prawem Republiki Litewskiej niezależnie od prawa właściwego – nie dotyczy to jednak dziedziczenia nieruchomości. Jeżeli zgodnie z prawem właściwym do uregulowania kwestii związanych z dziedziczeniem majątek znajdujący się na Litwie nie może zostać przeniesiony do państwa trzeciego z uwagi na brak spadkobierców, taki majątek staje się własnością Republiki Litewskiej.

Zastosowanie mają również przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z art. 1.48 kodeksu cywilnego prawo własności oraz inne prawa rzeczowe na nieruchomościach i ruchomościach reguluje prawo państwa, w którym znajdowała się rzecz w chwili zmiany jej stanu prawnego. Rzecz uznaje za nieruchomość lub ruchomość zgodnie z prawem państwa, w którym rzecz się znajduje. Urzędową rejestrację prawa własności i innych praw rzeczowych reguluje prawo państwa, w którym rzecz znajdowała się w chwili rejestracji. Prawo własności nieruchomości w przypadku zasiedzenia reguluje prawo państwa, w którym znajduje się nieruchomość.

3.9 Niewypłacalność

Ostatnia aktualizacja: 08/11/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej fr. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Luksemburg

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

W Luksemburgu nie istnieje kodeks prawa prywatnego międzynarodowego. Normy kolizyjne w prawie krajowym znajdują się w różnych kodeksach i ustawach szczególnych. Kwestia ta jest w dużej mierze uregulowana w wielostronnych konwencjach międzynarodowych oraz w europejskich aktach prawa wtórnego.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Znaczna liczba norm kolizyjnych pochodzi z wielostronnych konwencji międzynarodowych, których Luksemburg jest stroną. Większość tych konwencji zawarto podczas Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego.
Wykaz tych konwencji jest dostępny na stronie konferencji haskiej.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Niektóre konwencje dwustronne zawierają normy kolizyjne. Więcej informacji na ten temat można znaleźć na stronie internetowej Legilux.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

W sprawach dotyczących statutu personalnego sąd z urzędu stosuje normy kolizyjne. Inaczej jest w przypadku, gdy stronom przysługuje swoboda wyboru prawa właściwego, jak na przykład w sprawach dotyczących umów, zgodnie z zasadą swobody wyboru przez strony prawa właściwego. W takim przypadku sąd stosuje normy kolizyjne z urzędu wyłącznie w przypadku wyraźnego naruszenia prawa.
Sąd orzekający stosuje z urzędu prawo krajowe, jeżeli strony nie wniosą o zastosowanie prawa obcego.

2.2 Odesłanie

W Luksemburgu orzecznictwo dopuszcza możliwość stosowania instytucji odesłania w sposób zróżnicowany w obszarach nieobjętych konwencją międzynarodową lub rozporządzeniem europejskim wyraźnie wykluczającymi odesłanie. Jeżeli w przypadku kolizji przepisów odesłanie wskazuje prawo krajowe sądu orzekającego, odesłanie jest dozwolone, ale nie jest dopuszczalne zastosowanie odesłania dalszego. Uznaje się, że odesłanie wskazuje prawo materialne sądu orzekającego.
Odesłanie wyklucza się w sprawach, w których strony mogą swobodnie wybrać prawo właściwe.

2.3 Zmiana łącznika

Konflikt ruchomy określa sytuację, w której z powodu zmiany łącznika wskazującego prawo właściwe dana sytuacja podlega dwóm różnym systemom prawnym. Definiuje się go jako kolizję przepisów w czasie ze względu na zmianę położenia łącznika.
W Luksemburgu nowe prawo można zastosować – przy poszanowaniu utrwalonych skutków – do przyszłych skutków sytuacji powstałej w przeszłości. Nowe prawo określające normy kolizyjne ma jednak zastosowanie, jeżeli pojawią się zmiany w sytuacji powstałej w czasie obowiązywania dawnego prawa, które uznaje się za nadal obowiązujące.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Istnieją przypadki, w których sąd orzekający musi zastosować własne prawo krajowe, nawet jeżeli normy kolizyjne wskazują właściwość prawa obcego, tj. w przypadku:
niemożności ustalenia prawa obcego;
bezpaństwowców;
braku rozwiązania w prawie obcym;
środków tymczasowych zastosowanych w trybie pilnym;
sprzeczności prawa obcego z porządkiem publicznym państwa sądu orzekającego.
Jeżeli przepisy mają natychmiastowe zastosowanie, sąd musi również zastosować własne prawo krajowe (*lex fori*) w następujących przypadkach:
prawa procesowego i prawa o ustroju sądów powszechnych;
przepisów prawnych dotyczących ochrony pracowników i regulujących umowy najmu;
ochrony prawnej konsumentów;
ponadto jeżeli strony zdecydują o niestosowaniu prawa krajowego sądu orzekającego, lecz wybiorą inne prawo właściwe w celu obejścia prawa, sąd musi odmówić zastosowania tego prawa i zastosować własne prawo krajowe.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Ponieważ w Luksemburgu prawo obce uznaje się za okoliczność faktyczną, której należy dowieść, ciężar dowodu co do zasady spoczywa na stronie, która dokonuje wyboru prawa obcego. Ciężar dowodu spoczywa na stronach, a ściślej rzecz ujmując – na stronie, której roszczenie ocenia się według prawa obcego.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Co do zasady zobowiązania umowne podlegają woli wyrażonej przez strony, z zastrzeżeniem poszanowania bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa dotyczących porządku publicznego i norm utrudniających obejście prawa.
Jeżeli strony nie dokonają wyboru, zastosowanie mają postanowienia konwencji rzymskiej z 1980 r. i przepisy rozporządzenia (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. W tym drugim przypadku sąd zastosuje prawo, które jest obiektywnie najodpowiedniejsze.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Co do zasady zobowiązania pozaumowne podlegają prawu miejsca, w którym wystąpiła szkoda lub w którym powstało zobowiązanie, chyba że inne prawo jest ściślej związane z okolicznościami faktycznymi lub ma zastosowanie konwencja międzynarodowa.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Co do zasady statut personalny ocenia się według prawa krajowego osoby fizycznej, z zastrzeżeniem szczególnych kryteriów odnoszących się do danej sytuacji, takich jak miejsce zwykłego pobytu osób zainteresowanych, a w szczególności dzieci. Dotyczy to również tworzenia nazwiska, jego elementów składowych oraz warunków zmiany, ponieważ składają się one na statut personalny osoby.
Zdolność do czynności prawnych oraz zdolność do występowania w postępowaniu sądowym podlega prawu ojczystemu zainteresowanej osoby. Legitymację procesową reguluje jednak prawo właściwe dla tego uprawnienia, ponieważ wpływa ono na jego treść. W sprawach dotyczących umów zasada zostaje złagodzona, jeżeli umawiająca się strona działa w dobrej wierze, a na brak zdolności powołano się z przyczyn nieznanych w państwie, w którym dokonano czynności. Prawo miejsca dokonania czynności zastąpi wówczas prawo krajowe.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

W Luksemburgu w sprawach dotyczących ustalenia pochodzenia dziecka z małżeństwa zastosowanie ma co do zasady prawo regulujące kwestie związane z małżeństwem, tj. wspólne prawo krajowe rodziców, prawo wspólnego miejsca zamieszkania lub prawo państwa sądu orzekającego.
Wszystkie kwestie związane z ustalaniem pozamałżeńskiego pochodzenia dziecka podlegają co do zasady prawu krajowemu dziecka.

W odniesieniu do rodzaju dowodów wymaganych w celu ustalenia pochodzenia dziecka, przesłanek materialnych uznania, terminu na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie pochodzenia dziecka, przesłanek uniemożliwiających wytoczenie tego rodzaju powództwa oraz przysługujących środków obrony zastosowanie ma prawo ojczyste dziecka.

3.4.2 Przysposobienie

– Przesłanki przysposobienia

Co do zasady zgodnie z art. 370 kodeksu cywilnego przesłanki przysposobienia reguluje prawo krajowe przysposabiającego lub przysposabiających. Jeżeli małżonkowie dokonujący przysposobienia mają różne obywatelstwa, prawem właściwym jest prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu z chwili złożenia wniosku o przysposobienie. Przesłanki, które muszą zostać spełnione, aby dokonać przysposobienia, zasadniczo w dalszym ciągu reguluje jednak prawo ojczyste przysposobionego. Wyjątek od tej zasady stanowi sytuacja, w której poprzez przysposobienie przysposobiony nabywa obywatelstwo przysposabiającego. W tym przypadku przesłanki reguluje prawo ojczyste przysposabiającego.

– Skutki przysposobienia

Skutki przysposobienia są uregulowane w prawie ojczystym przysposabiającego lub przysposabiających. Jeżeli przysposobienia dokonują małżonkowie posiadający różne obywatelstwa lub bezpaństwowcy lub jeżeli jedno z małżonków jest bezpaństwowcem, prawem właściwym jest prawo wspólnego miejsca ich zwykłego pobytu w chwili dokonania przysposobienia.

W przypadku przysposobienia zagranicznego może zaistnieć konflikt między zasadami jurysdykcji ustanowionymi odpowiednio w prawie ojczystym przysposabiającego i w prawie ojczystym przysposobionego. W takich przypadkach przysposobienie uznaje się za ważne, jeżeli przestrzegano zasad ustanowionych w prawie państwa, w którym dokonano przysposobienia, oraz jeżeli przysposobienia dokonano przed właściwymi organami zgodnie z tym prawem.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

– Przesłanki ważności małżeństwa

Wymogi formalne co do zasady reguluje prawo miejsca zawarcia małżeństwa.

Aby małżeństwo było ważne zgodnie z konwencją haską z dnia 14 marca 1978 r. o prawie właściwym dla małżeńskich ustrojów majątkowych, muszą zostać spełnione przesłanki materialne określone w przepisach prawa ojczystego każdego z małżonków. Prawo ojczyste jest prawem wskazanym przez normy kolizyjne państwa, w którym zawarto małżeństwo. Ponadto muszą zostać spełnione przesłanki materialne wymagane w prawie państwa zawarcia małżeństwa, pod warunkiem że przynajmniej jedno z małżonków posiada obywatelstwo tego państwa lub że posiada w nim miejsce zwykłego pobytu. Prawo regulujące przesłanki ważności małżeństwa ma również zastosowanie do warunków materialnych postępowania o unieważnienie małżeństwa.

W odniesieniu do małżeństw zawieranych za granicą istnieje domniemanie ich ważności, jeżeli akt małżeństwa sporządzono zgodnie z wymogami formalnymi przewidzianymi w prawie miejsca zawarcia małżeństwa. Sąd może odmówić uznania małżeństwa, jeżeli małżeństwo zawarte za granicą jest sprzeczne z luksemburskim porządkiem publicznym.

– Skutki zawarcia małżeństwa

Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego obywatelstwa, skutki w Luksemburgu reguluje co do zasady prawo wspólnego miejsca zamieszkania małżonków, tj. miejsca, w którym para faktycznie zamieszkuje.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Pary pozostające w nieformalnym związku (konkubenci) nie podlegają żadnej normie kolizyjnej, ponieważ zgodnie z prawem luksemburskim stosunki między konkubentami stanowią sytuację faktyczną.

Prawem właściwym dla związków partnerskich zawartych w Luksemburgu jest prawo krajowe.

Partnerzy, którzy początkowo zarejestrowali związek partnerski za granicą, mogą uzyskać wpis do rejestru stanu cywilnego, pod warunkiem że każdy partner spełniał wymogi określone w art. 4 w chwili zawarcia związku partnerskiego za granicą. Po uznaniu w Luksemburgu związku partnerskiego zawartego za granicą mają do niego zastosowanie takie same korzyści, jak do związków partnerskich zawartych w Luksemburgu.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Jeżeli małżonkowie mają to samo obywatelstwo, kwestie związane z rozwodem i separacją sądową podlegają prawu krajowemu małżonków. W przeciwnym wypadku ma zastosowanie prawo ich faktycznego wspólnego miejsca zamieszkania. Jeżeli żadne z powyższych kryteriów nie jest spełnione, zastosowanie ma prawo państwa sądu orzekającego.

Zasady te mają również zastosowanie do ogólnej dopuszczalności rozwodu, jego przyczyn, skutków oraz powiązanych środków.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Zgodnie z art. 15 rozporządzenia nr 4/2009 dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych prawo właściwe w tym zakresie ustala się zgodnie z protokołem z dnia 23 listopada 2007 r. o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny. Co do zasady stosuje się prawo państwa miejsca zwykłego pobytu wierzyciela, ale we wszczętym już postępowaniu strony mogą uzgodnić wybór prawa siedziby sądu lub jednego z następujących:

a) prawa państwa obywatelstwa jednej ze stron z chwili wyznaczenia;

b) prawa państwa miejsca zwykłego pobytu jednej ze stron z chwili wyznaczenia;

c) prawa wyznaczonego przez strony jako właściwe dla łączących je stosunków majątkowych lub prawa faktycznie stosowanego do tych stosunków;

d) prawa wyznaczonego przez strony jako właściwe dla rozwodu lub separacji sądowej lub prawa faktycznie stosowanego w przypadku rozwodu lub separacji sądowej.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Małżeński ustrój majątkowy podlega prawu krajowemu wskazanemu przez małżonków przed zawarciem małżeństwa.

Jeżeli w chwili zawarcia małżeństwa małżonkowie nie dokonali wyboru, prawo właściwe określa się zgodnie z konwencją haską z dnia 14 marca 1978 r. o zawieraniu małżeństw i uznawaniu ich ważności.

Zgodnie z konwencją haską z dnia 14 marca 1978 r. małżonkowie mogą wskazać jedynie jeden z następujących systemów prawnych:

1. prawo państwa, którego obywatelem jest jedno z małżonków w chwili wskazania;
2. prawo państwa, na którego terytorium jedno z małżonków ma miejsce zwykłego pobytu w chwili wskazania;
3. prawo pierwszego państwa, na terytorium którego jedno z małżonków ustanowi nowe miejsce zwykłego pobytu po zawarciu małżeństwa.

Wybrane prawo ma zastosowanie do całego majątku małżonków.

Niezależnie od tego, czy małżonkowie wskazali prawo właściwe, jak opisano powyżej, w odniesieniu do wszystkich lub niektórych swoich nieruchomości mogą oni jednak wskazać prawo miejsca, w którym położone są określone nieruchomości. Mogą oni również wskazać, że nieruchomości, które nabędą od tego czasu, będą podlegać prawu miejsca ich położenia.

Jeżeli strony nie wybiorą prawa właściwego, sędzia będzie musiał ustalić, jaki był ich dorozumiany wybór. Domniemywa się stosowanie prawa krajowego państwa, na terytorium którego ustanowią oni swoje pierwsze miejsce zwykłego pobytu po zawarciu małżeństwa.

Małżeński ustrój majątkowy podlega jednak, zgodnie z konwencją haską z dnia 14 marca 1978 r., prawu krajowemu państwa wspólnego obywatelstwa małżonków w następujących przypadkach:
1. jeżeli oświadczenie, o którym mowa w art. 5, zostało złożone przez to państwo, a jego skutków nie wyłącza akapit drugi tego artykułu;
2. jeżeli państwo to nie jest stroną konwencji, jego prawo krajowe ma zastosowanie zgodnie z jego prawem prywatnym międzynarodowym oraz małżonkowie ustanowili swoje pierwsze miejsce zwykłego pobytu po zawarciu małżeństwa:
a) w państwie, które złożyło oświadczenie, o którym mowa w art. 5;
lub
b) w państwie, które nie jest stroną konwencji i którego prawo prywatne międzynarodowe również przewiduje zastosowanie jego prawa krajowego;
3. jeżeli małżonkowie nie ustanowili swojego pierwszego miejsca zwykłego pobytu po zawarciu małżeństwa na terytorium tego samego państwa.
Jeżeli małżonkowie nie mają miejsca zwykłego pobytu na terytorium tego samego państwa oraz nie mają wspólnego obywatelstwa, ich małżeński ustrój majątkowy podlega prawu krajowemu państwa, z którym są najściślej związani, biorąc pod uwagę wszystkie fakty i okoliczności.
Istnieje możliwość dobrowolnej zmiany prawa właściwego, jeżeli nowo wybrane prawo dopuszcza taką możliwość.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Przepisy rozporządzenia (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. mają zastosowanie do spadków otwartych począwszy od dnia 17 sierpnia 2015 r. Zgodnie z art. 21 rozporządzenia prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.
Spadki otwarte przed dniem 17 sierpnia 2015 r. w dalszym ciągu podlegają luksemburskim normom kolizyjnym.
– Dziedziczenie ustawowe
W Luksemburgu masa spadkowa dzieli się na kilka różnych części, tj. na majątek ruchomy (*masse mobilière*) oraz na co najmniej jeden majątek nieruchomy (*masse immobilière*). Do określenia, czy dany majątek jest ruchomy czy nieruchomy, stosuje się prawo państwa sądu orzekającego.
Dziedziczenie ruchomości ocenia się co do zasady według prawa ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy z dnia jego śmierci. Miejsce zamieszkania ustala się zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego.
Dziedziczenie nieruchomości ocenia się według prawa państwa, w którym położona jest każda z nieruchomości.
– Dziedziczenie testamentowe
Co do zasady to statut personalny reguluje zdolność osoby do rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci. W prawie spadkowym uregulowano jednak szczególne przypadki braku takiej zdolności. Zdolność do otrzymania darowizny ocenia się według prawa ojczystego.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z przepisami art. 3 kodeksu cywilnego prawo własności nieruchomości podlega prawu państwa, w którym dana nieruchomość jest położona. Ma to również zastosowanie do treści praw rzeczowych, których może to dotyczyć, ich ustanawiania, przekazywania oraz nabycia w drodze zasiedzenia.

3.9 Niewypłacalność

W sprawach dotyczących upadłości nieobjętych zakresem stosowania rozporządzenia UE nr 1346/2000 i rozporządzenia UE 2015/848 stosuje się prawo miejsca, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe.
Dotyczy to również skutków wszystkich zbiorowych postępowań upadłościowych wszczętych w Luksemburgu oraz upadłości ogłoszonej za granicą.
W odniesieniu do szczególnych skutków upadłości jednej ze stron dla praw, na jakie może się powołać druga umawiająca się strona, zastosowanie ma jednak prawo państwa, w którym ogłoszono upadłość.
Właściwość wspomnianego prawa ogranicza się do szczególnych skutków i nie obejmuje wszystkich aspektów czynności prawnej dotkniętej skutkami upadłości.

Ostatnia aktualizacja: 11/01/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Węgry

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Kwestię prawa właściwego reguluje ustawa nr XXVIII z 2017 r. Prawo prywatne międzynarodowe („ustawa nr XXVIII z 2017 r.”). Przepisy te mają jednak zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy akt prawny Unii Europejskiej ani umowa międzynarodowa nie zawierają przepisów dotyczących prawa właściwego.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Informacje na ten temat można znaleźć głównie na stronie internetowej Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego.

1.3 Główne konwencje dwustronne

– Umowa między Węgrami a Czechosłowacją o pomocy prawnej
– Umowa między Węgrami a Jugosławią o pomocy prawnej
– Umowa między Węgrami a Rumunią o pomocy prawnej

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Tak.

2.2 Odesłanie

Jeżeli zastosowanie ma prawo obce, stosuje się przepisy prawa materialnego tego prawa obcego bezpośrednio regulujące przedmiotową kwestię. Jeżeli właściwe prawo obce ustalono w oparciu o łącznik obywatelstwa, a prawo to odsyła z powrotem do prawa węgierskiego, zastosowanie mają przepisy węgierskiego prawa materialnego, zaś gdy prawo obce odsyła do prawa państwa trzeciego, zastosowanie ma prawo materialne tego państwa trzeciego.

2.3 Zmiana łącznika

Wszelkie zmiany łączników służących ustaleniu prawa właściwego mają wpływ na stosunki prawne, które w sposób skuteczny powstały zgodnie z prawem właściwym przed zmianą, wyłącznie wówczas, gdy zostało to wyraźnie przewidziane w ustawie nr XXVIII z 2017 r.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Jeżeli stosowanie prawa obcego uznanego za właściwe na podstawie przepisów ustawy nr XXVIII z 2017 r. jest sprzeczne z węgierskim porządkiem publicznym, tj. w danej sprawie spowodowałoby oczywiste i poważne naruszenie podstawowych wartości i zasad konstytucyjnych węgierskiego systemu prawnego, wówczas takiego prawa nie można stosować. Jeżeli nie można w inny sposób uniknąć naruszenia porządku publicznego, w miejsce pominiętego przepisu prawa obcego stosuje się prawo węgierskie.
Bez względu na prawo regulujące daną kwestię należy bezwzględnie stosować te przepisy prawa węgierskiego, których nadrzędny charakter jasno wynika z ich treści i celu (przepisy bezwzględnie obowiązujące). Zastosowanie przepisów bezwzględnie obowiązujących przewidzianych w prawie innych państw można rozważyć wyłącznie wówczas, gdy stosunek prawny jest z nimi ściśle związany i gdy przepisy te mają decydujące znaczenie dla oceny stanu faktycznego.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd z urzędu ustala treść prawa obcego, korzystając z wszelkich niezbędnych środków. Sąd może zwrócić się do organów państwa trzeciego na podstawie umowy międzynarodowej oraz uwzględnić informacje przekazane przez strony lub zasięgnąć opinii biegłych. Sąd może również zwrócić się w tym celu do Ministra Sprawiedliwości.
Jeżeli w rozsądnych ramach czasowych nie można ustalić treści prawa obcego, zastosowanie ma prawo węgierskie. Jeżeli na podstawie prawa węgierskiego nie można ocenić okoliczności faktycznych sprawy, stosuje się prawo obce najbliższe prawu właściwemu.
Minister Sprawiedliwości wydaje zaświadczenia dotyczące węgierskiego prawa i orzecznictwa do celów wykorzystania za granicą.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Przepisy ustawy nr XXVIII z 2017 r. mają zastosowanie do stosunków prawnych, które nie podlegają rozporządzeniu (WE) nr 593/2008 (rozporządzenie Rzym I).
Prawem właściwym dla umowy jest prawo wybrane przez strony w odniesieniu do całej umowy lub jedynie jej części. Jeżeli prawo właściwe nie zostało wyraźnie wybrane, musi ono wynikać *expressis verbis* z postanowień umowy lub okoliczności sprawy. Wyboru prawa właściwego należy dokonać przed upływem terminu wyznaczonego przez sąd na pierwszej rozprawie.
Strony mogą uzgodnić stosowanie innego prawa w odniesieniu do umowy zamiast uprzednio wybranego prawa. Taka zmiana pozostaje bez uszczerbku dla ważności umowy zgodnie z przepisami dotyczącymi ważności ze względu na formę.
Jeżeli umowa ma związek z prawem wyłącznie jednego państwa, wybór prawa właściwego nie może naruszać stosowania przepisów prawa tego państwa, których nie można wyłączyć w drodze umowy.
W braku wyboru prawa właściwego prawem właściwym jest prawo tego państwa, z którym główne elementy danego stosunku umownego są najściślej związane.
Istnienie i ważność umowy lub któregokolwiek z jej warunków ustala się zgodnie z prawem, któremu ta umowa lub jej warunek podlegałyby zgodnie z ustawą nr XXVIII z 2017 r., gdyby taka umowa lub taki warunek były ważne.
Umowa, której przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomości lub najem nieruchomości, podlega wymogom formalnym określonym w prawie państwa, w którym nieruchomość ta jest położona, o ile wymogi te mają zastosowanie bez względu na państwo zawarcia umowy i prawo właściwe regulujące umowę, przy czym nie można dokonać odstępstwa od tych wymogów w drodze umowy.
Przepisy dotyczące umów stosuje się odpowiednio do jednostronnych oświadczeń.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Przepisy ustawy nr XXVIII z 2017 r. mają zastosowanie do stosunków prawnych, które nie podlegają rozporządzeniu (WE) nr 864/2007 (rozporządzenie Rzym II). Osoba dochodząca odszkodowania może wybrać prawo zgodnie z art. 7 rozporządzenia Rzym II do dnia upływu terminu wyznaczonego przez sąd na pierwszej rozprawie.
W przypadku pozaumownych zobowiązań prawnych prawem właściwym jest prawo państwa, na którego terytorium zaistniały skutki faktu prawnego, z którego wynika zobowiązanie. Jeżeli w chwili wystąpienia faktu prawnego, który spowodował powstanie zobowiązania, miejsca zwykłego pobytu lub siedziby statutowej wierzyciela i dłużnika związanych stosunkiem prawnym znajdują się w tym samym państwie, stosuje się prawo właśnie tego państwa.
Jeżeli stosunek pozaumowny jest ściśle związany z innym stosunkiem prawnym, który istniał już między stronami, prawo regulujące ten istniejący już stosunek prawny ma również zastosowanie do stosunku pozaumownego.
Po powstaniu zobowiązania pozaumownego strony mogą wybrać prawo właściwe dla tego zobowiązania. Jeżeli prawo właściwe nie zostało określone wprost, musi ono wyraźnie wynikać z okoliczności sprawy. Wyboru prawa właściwego można dokonać przed upływem terminu wyznaczonego przez sąd na pierwszej rozprawie. Jeżeli stosunek prawny ma związek z prawem wyłącznie jednego państwa, wybór prawa właściwego nie może naruszać stosowania przepisów prawa tego państwa, których nie można wyłączyć w drodze umowy.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych oraz dobra osobiste osób fizycznych reguluje prawo ojczyste tych osób. Prawem ojczystym osoby fizycznej jest prawo państwa, którego jest ona obywatelem. Jeżeli dana osoba ma więcej niż jedno obywatelstwo, a jedno z nich jest obywatelstwem węgierskim, prawem ojczystym jest prawo węgierskie, chyba że osoba ta jest ściślej związana z innym obywatelstwem. Jeżeli osoba ma więcej niż jedno obywatelstwo, a żadne z nich nie jest obywatelstwem węgierskim, prawem ojczystym jest prawo państwa, z którym osoba ta jest najściślej związana w świetle okoliczności faktycznych sprawy. Jeżeli osoba ma więcej niż jedno obywatelstwo, a żadne z nich nie jest obywatelstwem węgierskim, przy czym osoba ta ma równie ścisłą więź ze wszystkimi państwami, których jest obywatelem, lub jeżeli nie można ustalić obywatelstwa osoby bądź jeżeli jest ona bezpaństwowcem, prawem ojczystym jest prawo tego państwa, w którym osoba ta ma miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli nie można ustalić prawa ojczystego osoby, zastosowanie ma prawo węgierskie. Prawo węgierskie reguluje również zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych oraz dobra osobiste osób, które uzyskały azyl na Węgrzech lub zostały przyjęte przez Węgry.
Imię i nazwisko osoby podlegają jej prawu ojczystemu lub – na jej wniosek – prawu węgierskiemu. Jeżeli osoba ma więcej niż jedno obywatelstwo, może wybrać prawo jednego z państw, którego jest obywatelem, jako prawo regulujące jej nazwisko. Jeżeli chodzi o nazwisko noszone po zawarciu małżeństwa, na wspólny wniosek stron można wybrać prawo państwa, którego obywatelem jest jedno z małżonków, lub prawo węgierskie. W braku takiego wniosku prawem właściwym jest prawo, które ma zastosowanie do stosunków osobistych małżonków. Zasady dotyczące nazwisk w przypadku rozwodu lub stwierdzenia nieważności małżeństwa reguluje prawo, na podstawie którego zarejestrowano nazwisko noszone po zawarciu małżeństwa. Jeżeli obywatel Węgier lub jego małżonek posiada również obywatelstwo innego państwa lub jeżeli miejsce zwykłego pobytu tego obywatela Węgier znajduje się w innym państwie, nazwisko rodowe i nazwisko noszone po zawarciu małżeństwa przez tego obywatela Węgier muszą zostać uznane na Węgrzech, o ile zostały one skutecznie zarejestrowane zgodnie z prawem tego innego państwa. Nazwisk sprzecznych z węgierskim porządkiem publicznym nie uznaje się oficjalnie.
Należy uznać, że osoba, która nie posiada zdolności do czynności prawnych lub posiada ograniczoną zdolność zgodnie z prawem ojczystym, ma zdolność do zawierania i wykonywania na Węgrzech różnych umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, jeżeli tego rodzaju zdolność przysługiwałaby jej zgodnie z prawem węgierskim. Należy uznać, że osoba nieposiadająca zdolności do czynności prawnych lub posiadająca

ograniczoną zdolność do czynności prawnych zgodnie z prawem ojczystym, jeżeli tego rodzaju zdolność przysługiwałaby jej zgodnie z prawem węgierskim, ma zdolność do dokonywania również innych transakcji gospodarczych, jeżeli ich skutki prawne mają wystąpić na Węgrzech.
Jeżeli chodzi o wyznaczenie kuratora osoby częściowo ubezwłasnowolnionej lub kuratora procesowego, prawem właściwym jest prawo państwa sądu, który wyznacza kuratora lub kuratora procesowego.
Prawem właściwym dla uznania za zmarłego lub zaginionego bądź dla rejestracji zgonu jest prawo ojczyste zaginionej lub zmarłej osoby. Jeżeli prawem ojczystym zaginionej lub zmarłej osoby nie jest prawo węgierskie, prawo to ma zastosowanie, jeżeli Węgry mają interes prawny w przedmiotowej sprawie.
Miejscem zwykłego pobytu osoby jest to miejsce, w którym faktycznie koncentrują się jej sprawy życiowe, jak wynika ze wszystkich okoliczności przedmiotowego stosunku prawnego. Przy ustalaniu miejsca, w którym faktycznie koncentrują się sprawy życiowe osoby, bierze się również pod uwagę fakty świadczące o zamiarach tej osoby. Miejsce zamieszkania oznacza miejsce, w którym dana osoba zamieszkuje stale lub z zamiarem stałego pobytu.
Statutem personalnym osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej jest prawo państwa, w którym ta osoba lub jednostka jest zarejestrowana. Jeżeli osoba prawna jest zarejestrowana w więcej niż jednym państwie lub jeżeli prawo państwa siedziby statutowej wskazane w jej akcie założycielskim nie wymaga jej rejestracji, statutem personalnym jest prawo państwa, w którym znajduje się siedziba statutowa. Jeżeli osoba prawna nie wskazała w swoim akcie założycielskim siedziby statutowej lub posiada kilka siedzib statutowych i nie jest zarejestrowana zgodnie prawem żadnego z państw, jej statutem personalnym jest prawo państwa, w którym znajduje się główna siedziba tej osoby. Status prawny osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej podlega statutowi personalnemu tej osoby lub jednostki.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Prawem właściwym w sprawach dotyczących ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa lub wzruszenia domniemania ojcostwa męża matki jest prawo ojczyste dziecka z chwili narodzin. Uznanie dziecka przez ojca podlega prawu ojczystemu dziecka z chwili uznania, natomiast uznanie dziecka poczętego, ale jeszcze nienarodzonego, podlega prawu ojczystemu matki z chwili uznania. Uznania nie można uznać za formalnie nieważne, jeżeli jest formalnie ważne zgodnie z prawem węgierskim albo z prawem obowiązującym w chwili i w miejscu dokonania uznania. Jeżeli na podstawie prawa właściwego za ojca dziecka nie uznano żadnej osoby, stosuje się prawo innego państwa, które jest ściśle związane ze sprawą, o ile przemawia za tym interes dziecka.

3.4.2 Przysposobienie

Przysposobienie jest ważne wyłącznie wówczas, gdy w chwili dokonywania przysposobienia spełniono odpowiednie przesłanki zarówno zgodnie z prawem ojczystym rodzica adopcyjnego, jak i z prawem osoby, która ma zostać przysposobiona. Prawo ojczyste rodzica adopcyjnego w chwili dokonywania przysposobienia lub rozwiązania stosunku przysposobienia ma zastosowanie do skutków prawnych przysposobienia, do rozwiązania stosunku przysposobienia oraz skutków prawnych rozwiązania stosunku przysposobienia.
Jeżeli rodzice adopcyjni są małżeństwem, prawem mającym zastosowanie do skutków prawnych przysposobienia, rozwiązania stosunku przysposobienia i skutków prawnych rozwiązania stosunku przysposobienia jest:
a) prawo państwa wspólnego obywatelstwa małżonków w chwili dokonania przysposobienia lub rozwiązania stosunku przysposobienia; a w jego braku
b) prawo państwa wspólnego miejsca pobytu małżonków w chwili dokonania przysposobienia lub rozwiązania stosunku przysposobienia; a w jego braku
c) prawo państwa sądu rozpoznającego sprawę.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Małżeństwo jest ważne wyłącznie wówczas, gdy w chwili zawarcia małżeństwa spełnione zostaną przesłanki materialne zgodnie z prawem ojczystym każdego z małżonków. Prawem właściwym dla formalnej ważności małżeństwa jest prawo obowiązujące w chwili i w miejscu zawarcia małżeństwa. Zasady dotyczące zawierania małżeństw i ważności małżeństwa stosuje się odpowiednio w celu ustalenia istnienia małżeństwa. Nie można zawrzeć małżeństwa na Węgrzech, jeżeli zgodnie z prawem węgierskim występuje niemożliwa do pokonania przeszkoda małżeńska.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Przepisy dotyczące małżeństwa mają zastosowanie do zawierania i ważności zarejestrowanych związków partnerskich oraz ich skutków prawnych (oprócz nazwisk) z niżej wymienionymi wyjątkami.
Fakt, że prawo ojczyste przyszłego zarejestrowanego partnera nie uznaje zarejestrowanych związków partnerskich osób tej samej płci, nie stanowi przeszkody dla zawarcia lub ważności zarejestrowanego związku partnerskiego, pod warunkiem że:
a) przyszły zarejestrowany partner nieposiadający obywatelstwa węgierskiego przedstawi zaświadczenie, że zgodnie z jego prawem ojczystym nie istniałaby żadna przeszkoda małżeńska oraz
b) przynajmniej jeden z przyszłych zarejestrowanych partnerów jest obywatelem węgierskim lub posiada miejsce zwykłego pobytu na Węgrzech. Wówczas prawem właściwym dla skutków prawnych zarejestrowanego związku partnerskiego jest prawo węgierskie.
Prawem właściwym dla rozwiązania zarejestrowanego związku partnerskiego jest prawo państwa:
a) w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu zarejestrowanych partnerów w czasie wniesienia pozwu lub złożenia wniosku wszczynającego postępowanie dotyczące rozwiązania zarejestrowanego związku partnerskiego; a w jego braku
b) w którym znajdowało się ostatnie miejsce zwykłego pobytu zarejestrowanych partnerów, jeżeli pobyt ten zakończył się najpóźniej rok przed wniesieniem pozwu lub złożeniem wniosku, pod warunkiem że jeden z zarejestrowanych partnerów wciąż zamieszkuje w tym państwie w chwili wniesienia pozwu lub złożenia wniosku; a w jego braku
c) którego obaj zarejestrowani partnerzy byli obywatelami w chwili wniesienia pozwu lub złożenia wniosku.
Jeżeli ustalenie prawa właściwego na podstawie powyższych kryteriów nie jest możliwe, zastosowanie ma prawo państwa sądu rozpoznającego sprawę.
Prawo państwa wspólnego obywatelstwa konkubentów ma zastosowanie do ustanowienia, rozwiązania i skutków prawnych konkubinatu. Jeżeli konkubenci mają różne obywatelstwa, stosuje się prawo państwa miejsca zwykłego pobytu konkubentów, a w braku takiego miejsca – prawo państwa ich ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu. Jeżeli nie można ustalić wspólnego miejsca zwykłego pobytu konkubentów, stosuje się prawo państwa sądu rozpoznającego sprawę. Konkubenci mogą wybrać prawo właściwe dla swoich stosunków majątkowych.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

W tym zakresie zastosowanie mają przepisy rozporządzenia (UE) nr 1259/2010 (Rzym III). Małżonkowie mogą wybrać prawo właściwe zgodnie z art. 5–7 rozporządzenia do dnia upływu terminu ustalonego przez sąd na pierwszej rozprawie.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Prawem właściwym w tej kwestii jest Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Prawem właściwym dla małżeńskich ustrojów majątkowych jest prawo państwa, którego obywatelami są oboje małżonkowie w chwili wydania wyroku. Jeżeli w chwili wydania wyroku małżonkowie mają różne obywatelstwa, stosuje się prawo państwa wspólnego miejsca zwykłego pobytu małżonków, a w braku takiego miejsca – prawo państwa ich ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mieli wspólnego miejsca zwykłego pobytu, zastosowanie ma prawo państwa sądu rozpoznającego sprawę.
Małżonkowie mogą wybrać prawo właściwe dla swojego majątku dorobkowego, o ile jest to jedno z następujących:
a) prawo państwa, którego obywatelem jest jedno małżonków w chwili zawierania umowy;
b) prawo państwa, w którym w chwili zawierania umowy jedno z małżonków miało miejsce zwykłego pobytu lub
c) prawo państwa sądu rozpoznającego sprawę.
Wyboru prawa mogą dokonać również nupturienci. Wyboru prawa właściwego można dokonać przed upływem terminu wyznaczonego przez sąd na pierwszej rozprawie. Wybór prawa mającego zastosowanie do majątku dorobkowego małżonków wywołuje skutki prawne wyłącznie *ex nunc*, chyba że małżonkowie postanowią inaczej.
Umowa dotycząca majątku dorobkowego jest również formalnie ważna, jeżeli jest zgodna z prawem miejsca, w którym została zawarta.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Rozporządzenie (UE) nr 650/2012 ma zastosowanie do osób, które zmarły dnia 17 sierpnia 2015 r. lub po tym dniu.

3.8 Nieruchomości

Prawo miejsca położenia rzeczy ma zastosowanie do własności i innych praw rzeczowych, w tym zastawów lub hipotek oraz posiadania.

3.9 Niewypłacalność

Prawo właściwe określono w art. 7–17 rozporządzenia (UE) 2015/848.

Ostatnia aktualizacja: 15/01/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Malta

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Prawo krajowe jest prawem stanowionym (tj. prawem pisanym). Przepisy prawa krajowego są publicznie dostępne na stronie internetowej zawierającej Zbiór praw Malty. Po przystąpieniu Malty do Unii Europejskiej w 2004 r. maltański system prawny obejmuje również rozporządzenia i inne akty prawa Unii, które są bezpośrednio stosowane lub wprowadzone do maltańskiego porządku prawnego i które są zasadniczo nadrzędne w stosunku do prawa krajowego. Chociaż prawo maltańskie nie jest prawem precedensowym, a orzeczenia sądów na Malcie nie są bezwzględnie wiążące, sądy maltańskie co do zasady przywiązują wagę do wydanych wcześniej orzeczeń, w szczególności do orzeczeń wydanych przez Sąd Apelacyjny i Trybunał Konstytucyjny (obydwa z nich są sądami wyższego rzędu na Malcie).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja z dnia 5 października 1961 r. znosząca wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych;
Konwencja z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych;
Konwencja z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych;
Konwencja z dnia 25 października 1980 r. dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę;
Konwencja z dnia 25 października 1980 r. o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych;
Konwencja z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności;
Konwencja z dnia 25 stycznia 1988 r. o wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach podatkowych;
Konwencja z dnia 16 stycznia 1992 r. o ochronie dziedzictwa archeologicznego;
Konwencja z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego;
Konwencja z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci;
Konwencja rzymska z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych;
Konwencja z dnia 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu;
Konwencja z dnia 23 listopada 2007 r. o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny;
Protokół z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.
Malta ratyfikowała również szereg traktatów Organizacji Narodów Zjednoczonych – a ze statusem ratyfikacji można zapoznać się pod tym adresem.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Nie są nam znane konwencje dwustronne o wyborze prawa właściwego, których Malta jest stroną.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Sędzia nie może zastosować norm kolizyjnych z urzędu; tego rodzaju normy można zastosować jedynie wówczas, gdy co najmniej jedna strona postępowania powoła się na kolizję przepisów. Strona podnosząca taki zarzut musi udowodnić w sposób zadowalający dla sądu treść prawa obcego. Jeżeli nie przedstawiono takiego zarzutu lub zadowalającego dowodu, sądy krajowe orzekają zgodnie z prawem maltańskim.

2.2 Odesłanie

Stanowisko Malty w zakresie stosowania instytucji odesłania jest niejasne. Liczba skodyfikowanych zasad dotyczących wyboru prawa właściwego jest ograniczona, w związku z czym sądy bardzo często muszą stosować nieskodyfikowane zasady prawa prywatnego międzynarodowego, aby ustalić, które prawo należy zastosować w konkretnej sprawie. Ponadto sądy maltańskie orzekły, że w braku przepisów regulujących kwestie prawa prywatnego międzynarodowego sądy maltańskie muszą się odwoływać do zasad angielskiego prawa zwyczajowego. W związku z powyższym sądy maltańskie przyjmują instytucję odesłania stosowaną przez sądy angielskie. Wynika z tego zatem, że instytucja odesłania zostanie wykluczona w sprawach dotyczących odpowiedzialności cywilnej (*tort*), ubezpieczeń i umów. Ma ona jednak zastosowanie w przypadku ważności testamentów, roszczeń dotyczących nieruchomości zagranicznych i kwestii związanych z prawem rodzinnym.

2.3 Zmiana łącznika

Kwestię tę rozwiązano poprzez określenie w każdej normie kolizyjnej właściwego czasu na ustalenie łącznika.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Sądy maltańskie mogą odmówić zastosowania prawa obcego, jeżeli jest ono sprzeczne z maltańskim porządkiem publicznym i jeżeli można je określić jako obce prawo podatkowe lub prawo karne.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Zarzutu dotyczącego właściwości prawa obcego należy dowieść w sposób, w jaki dowodzi się okoliczności faktycznych, a nie kwestii prawnych. Sądy maltańskie są uprawnione do dokonywania wykładni prawa krajowego, lecz same nie mogą interpretować treści prawa obcego. Aby zrozumieć prawo obce, sąd powołuje biegłych w zakresie prawa obcego. W toku postępowania dowodowego strony mogą również przedstawić opinie sporządzone przez innych biegłych.

Ciężar dowodu spoczywa na stronie podnoszącej ten rodzaj zarzutu, tj. na pozwanym.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

W sprawach dotyczących zobowiązań umownych w państwach niebędących członkami UE ma zastosowanie konwencja rzymska z 1980 r. na mocy ustawy o ratyfikacji konwencji rzymskiej o zobowiązaniach umownych, rozdział 482 Zbioru praw Malty; zobowiązania umowne w państwach UE reguluje rozporządzenie Rzym I (rozporządzenie (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych).

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Normy kolizyjne dotyczące zobowiązań pozaumownych reguluje rozporządzenie (WE) nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (znane jako Rzym II).

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Obywatelstwo maltańskie nabywa się przez urodzenie, jeżeli matka lub ojciec dziecka jest obywatelem Malty.

W przeciwieństwie do obywatelstwa miejsce zwykłego pobytu można wybrać po osiągnięciu pełnoletności. Za miejsce zwykłego pobytu uznaje się miejsce, w którym dana osoba przebywa z zamiarem stałego lub bezterminowego pobytu.

Zdolność do zaciągania szczególnych zobowiązań, takich jak zawarcie małżeństwa, zawieranie umów, rozpoczynania działalności gospodarczej, sporządzenie testamentu itd., podlega przepisom szczególnym regulującym ten obszar.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Obowiązki rodzica wobec dziecka określa maltański kodeks cywilny, jednak władza rodzicielska ustaje z mocy prawa z chwilą osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Jurysdykcję sądów maltańskich określa rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (Bruksela II bis). Kwestię tę omówiono bardziej szczegółowo w poświęconej temu sekcji.

3.4.2 Przysposobienie

Przysposobienie również jest uregulowane w maltańskim kodeksie cywilnym, a sądy maltańskie stosują przepisy tego kodeksu we wszystkich sprawach, w których sądom tym przysługuje właściwość. Przysposobienie zagraniczne jest uznawane zgodnie z prawem maltańskim na mocy Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Ważność małżeństwa pod względem formalnym reguluje prawo miejsca, w którym je zawarto. Na Malcie formalności niezbędne do zawarcia małżeństwa są określone w rozdziale 255 Zbioru praw Malty (w ustawie o związkach małżeńskich). Wspomniana ustawa reguluje między innymi przeszkody uniemożliwiające zawarcie małżeństwa. Jedną z przeszkód, o których jest mowa w tej ustawie, jest fakt, że „związek małżeński zawarty między dwoma osobami, spośród których jedna jest w wieku poniżej szesnastu lat, jest nieważny”.

Przy ustalaniu prawa właściwego na Malcie sąd uwzględnia miejsce zamieszkania małżonków.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Związki partnerskie są uregulowane w rozdziale 530 Zbioru praw Malty (ustawa o związkach partnerskich), który z kolei zawiera odesłanie do rozdziału 255. W przypadku związków partnerskich należy zatem dochować przesłanek formalnych i materialnych dotyczących ważności związku małżeńskiego określonych w rozdziale 255.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Sąd maltański będzie właściwy w przypadku postępowania rozwodowego jedynie na podstawie rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Kwestię tę omówiono bardziej szczegółowo w poświęconej temu sekcji.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Malta jest związana przepisami rozporządzenia (WE) nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych. Kwestię tę omówiono bardziej szczegółowo w poświęconej temu sekcji.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Prawem właściwym na Malcie jest prawo miejsca zamieszkania małżonków (*lex rei sitae*). Art. 1316 kodeksu cywilnego stanowi, że każdy związek małżeński zawarty na Malcie prowadzi do powstania małżeńskiej wspólności majątkowej. Ponadto w przypadku osób, które zawarły związek małżeński poza granicami Malty, a następnie zamieszkają na Malcie, powstanie małżeńska wspólność majątkowa z chwilą ustanowienia ich miejsca zamieszkania na Malcie, o ile nie zawarli wcześniej umowy wyłączającej wspólność majątkową.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W odniesieniu do testamentów i spadków sądy maltańskie spójnie przyjęły prawo zwyczajowe. W przypadku dziedziczenia ustawowego (tj. w przypadku braku testamentu) do dziedziczenia ruchomości ma zatem zastosowanie prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili śmierci; do dziedziczenia nieruchomości ma zastosowanie prawo właściwe dla miejsca, w którym położona jest nieruchomość. W sprawach dotyczących testamentów zdolność spadkodawcy do sporządzenia testamentu podlega prawu miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu. Zapisobierca będzie zdolny do otrzymania ruchomości, jeżeli posiada tego rodzaju zdolność zgodnie z prawem własnego miejsca zamieszkania albo z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy”. Ponadto „testament jest ważny bez względu na formę, jeżeli jest zgodny z którymkolwiek z następujących praw: z prawem miejsca, w którym testament został sporządzony (tj. zazwyczaj miejsca, w którym go podpisano w obecności świadków), w chwili jego sporządzenia; z prawem miejsca zamieszkania, miejsca zwykłego pobytu lub obywatelstwa spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu; z prawem miejsca zamieszkania, miejsca zwykłego pobytu lub obywatelstwa spadkodawcy z chwili jego śmierci. Testament będzie również ważny bez względu na formę, na potrzeby przeniesienia nieruchomości, jeżeli zostanie sporządzony zgodnie z prawem miejsca, w którym nieruchomość jest położona”.

3.8 Nieruchomości

3.9 Niewypłacalność

Malta jest związana przepisami zmienionego rozporządzenia (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego. Rozporządzenie to określa między innymi odpowiednie przepisy dotyczące postępowania zakładającego całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika i powołanie syndyka masy upadłości w przypadkach, w których miejsce podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim UE. W sprawach niewchodzących w zakres stosowania rozporządzenia (WE) nr 1346/2000 prawo maltańskie będzie miało zastosowanie, w przypadku gdy sąd maltański będzie właściwy, tj. gdy spółka będzie zarejestrowana na Malcie.

Ostatnia aktualizacja: 11/04/2018
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.
Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej de. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.
Do tej pory przetłumaczono ją na następujące języki: en

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Austria

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Austriackie prawo prywatne międzynarodowe zostało skodyfikowane przede wszystkim w ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym (Gesetz über das internationale Privatrecht – IPR-Gesetz, dalej: IPRG) z dnia 15 czerwca 1978 r., Federalny Dziennik Urzędowy (BGBl.) nr 304/1978. Normy kolizyjne można jednak znaleźć również w innych przepisach poza ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym:

§ 13a ustawy związkowej z dnia 8 marca 1979 r. ustanawiającej przepisy dotyczące ochrony konsumentów (Bundesgesetz vom 8. März 1979, mit dem Bestimmungen zum Schutz der Verbraucher getroffen werden) (dalej: ustawa o ochronie konsumentów – Konsumentenschutzgesetz, KSchG), BGBl. nr 140 /1979;

§ 11 ustawy federalnej o nabyciu prawa do korzystania z nieruchomości na podstawie umowy timeshare (Bundesgesetz über den Erwerb von Teilzeitnutzungsrechten an unbeweglichen Sachen) (dalej: ustawa o timeshare – Teilzeitnutzungsgesetz, TNG), BGBl. I nr 32/1997;

§ 20 ustawy związkowej implementującej dyrektywę 93/7/EWG w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego Wspólnoty Europejskiej (Bundesgesetz zur Umsetzung der Richtlinie 93/7/EWG über die Rückgabe von unrechtmäßig aus dem Hoheitsgebiet eines Mitgliedstaates der Europäischen Gemeinschaft verbrachten Kulturgütern), BGBl. I nr 67/1998;

§ 23 ustawy związkowej o odpowiedzialności cywilnej za szkody jądrowe (Bundesgesetz über die zivilrechtliche Haftung für Schäden durch Radioaktivität) (dalej: ustawa o odpowiedzialności za szkody jądrowe z 1999 r. – Atomhaftungsgesetz 1999, AtomHG 1999), BGBl. I nr 170/1998;

§ 16 i § 18 ustawy związkowej o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i rozrachunku papierów wartościowych (Bundesgesetz über die Wirksamkeit von Abrechnungen in Zahlungs- sowie Wertpapierliefer und -abrechnungssystemen) (dalej: ustawa o ostateczności rozrachunku – Finalitätsgesetz), BGBl. I nr 98/2001;

§ 221–235 ustawy o postępowaniu upadłościowym (Insolvenzordnung).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

§ 53 IPRG stanowi, że ustawa ta pozostaje bez uszczerbku dla umów międzynarodowych, które mają pierwszeństwo nie tylko przed przepisami tej ustawy, ale również przed innymi krajowymi normami kolizyjnymi. Następujące **wielostronne konwencje międzynarodowe**, których stroną jest Austria, zawierają normy kolizyjne:

Konwencja haska z dnia 24 października 1956 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci;
Konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich;
Konwencja haska z dnia 5 października 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych;
Konwencja haska z dnia 4 maja 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych;
Konwencja Międzynarodowej Komisji Stanu Cywilnego z dnia 20 września 1970 r. w sprawie uznania dziecka poprzez zawarcie małżeństwa;
Konwencja haska z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci;
Konwencja haska z dnia 13 stycznia 2000 r. o międzynarodowej ochronie osób dorosłych.
Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Normy kolizyjne zawierają następujące umowy dwustronne:
umowa z dnia 9 września 1959 r. pomiędzy Republiką Austrii a Iranem o przyjaźni i osiedlaniu;
umowa z dnia 16 grudnia 1954 r. pomiędzy Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii a Republiką Austrii o wzajemnym obrocie prawnym;
umowa z dnia 11 grudnia 1963 r. między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Austrii o wzajemnych stosunkach w sprawach z zakresu prawa cywilnego oraz o dokumentach.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Prawo obce stosuje się z urzędu tak, jak na jego pierwotnym obszarze obowiązywania (§ 3 IPRG).

2.2 Odesłanie

Zgodnie z § 5 IPRG odesłanie zwrotne i dalsze należy uwzględniać, chyba że dokonano szczególnego odesłania do prawa materialnego innego państwa. Jeżeli prawo obce odsyła z powrotem do prawa austriackiego, prawem właściwym jest prawo austriackie. Jeżeli prawo obce odsyła do prawa, do którego już uprzednio odesłano, prawem właściwym jest prawo, do którego uczyniono pierwsze odesłanie.

2.3 Zmiana łącznika

Kolejne zmiany w warunkach mających decydujące znaczenie dla ustalenia łącznika z konkretnym systemem prawnym nie mają zwykle wpływu na elementy sprawy, które już się zakończyły (§ 7 IPRG), mimo że pewne szczegółowe normy kolizyjne przewidują wyjątki od tej zasady. Co do zasady dla zakończonych elementów stanu faktycznego prawem właściwym jest prawo mające zastosowanie w chwili ich powstania, a dla niezakończonych elementów stanu faktycznego prawem właściwym jest prawo mające zastosowanie w chwili orzekania.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Prawa, do którego odesłano, nie jest prawem właściwym, jeżeli jego zastosowanie prowadziłoby do wyniku sprzecznego z podstawowymi wartościami austriackiego porządku prawnego (§ 6 IPRG).
W prawie austriackim istnieją przepisy, które mają zastosowanie niezależnie od przepisów prawa prywatnego międzynarodowego (przepisy wymuszające swoje zastosowanie). W przypadku niektórych z tych przepisów fakt, że są to przepisy wymuszające swoje zastosowanie, wynika z ich brzmienia, w przypadku innych – jedynie z ich celu.
Przykładami **przepisów wymuszających swoje zastosowanie** są §§ 7, 7a i 7b ustawy dostosowującej ustawę o prawie umów o pracę (Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz – AVRAG), które stanowią, że niezależnie od prawa właściwego pracownikowi w Austrii przysługuje prawo do wynagrodzenia co najmniej odpowiadającego wynegocjowanemu w ramach układu zbiorowego oraz do minimalnego wymiaru urlopu wypoczynkowego. Innym przepisem wymuszającym swoje zastosowanie jest § 13a ust. 2 ustawy o ochronie konsumentów, zgodnie z którym § 6 ustawy o ochronie konsumentów (dotyczący klauzul abuzywnych), § 864a kodeksu cywilnego (ABGB) (o obowiązywaniu nietypowych postanowień zawartych w ogólnych warunkach umów i wzorcach umownych) i § 879 ust. 3 ABGB (o nieważności postanowień umownych zawartych w ogólnych warunkach umów i wzorcach umownych rażąco naruszających interesy konsumentów) należy stosować niezależnie od prawa właściwego dla danej umowy, jeżeli umowę zawarto w związku z działalnością prowadzoną przez przedsiębiorcę w Austrii, której celem jest zawieranie tego rodzaju umów.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd ustala prawo obce z urzędu. W tym celu sąd może się opierać na współdziałaniu uczestników, na informacjach uzyskanych z Federalnego Ministerstwa Sprawiedliwości lub na opiniach biegłych. Jeżeli pomimo dołożenia wszelkich starań nie uda się ustalić treści prawa obcego w rozsądnym czasie, zastosowanie ma prawo austriackie (§ 4 IPRG).

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Zobowiązania umowne, które nie są objęte zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), Dz.U. L 177 z 4 lipca 2008, s. 6, podlegają prawu właściwemu, które strony wybrały w sposób wyraźny lub dorozumiany. Jeżeli w umowie nie dokonano wyboru prawa właściwego, prawem właściwym jest prawo państwa miejsca zwykłego pobytu (siedziby) strony wykonującej świadczenie charakterystyczne dla tej umowy (§ 35 IPRG).
Szczególne normy kolizyjne mają zastosowanie do umów konsumenckich. Normy kolizyjne zawarte w szeregu dyrektyw dotyczących ochrony konsumentów transponowano w § 13a ust. 1 ustawy o ochronie konsumentów, który przede wszystkim ogranicza swobodę wyboru prawa właściwego w celu zapewnienia ochrony konsumentów.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Pozaumowne roszczenia odszkodowawcze, które nie są objęte zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 864/2007 dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II), Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 40, ocenia się według prawa właściwego, które strony wybrały w sposób wyraźny lub dorozumiany. Jeżeli nie dokonano wyboru prawa właściwego, prawem właściwym jest prawo państwa, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Jeżeli jednak strony są silniej związane z prawem innego (tego samego) państwa, właściwe jest prawo tego państwa (§ 48 IPRG).
Przedmiotowa norma kolizyjna wskazuje prawo właściwe dla kwestii powstania odpowiedzialności za szkody, osoby odpowiedzialnej za nią oraz wysokości należnego odszkodowania. Norma ta obejmuje również kwestie przyczynienia się i bezpośredniego roszczenia poszkodowanego względem ubezpieczyciela, jak również kwestię przedawnienia roszczeń odszkodowawczych.
Roszczenia odszkodowawcze wynikające z **wypadków drogowych**, które są objęte zakresem stosowania Konwencji haskiej z dnia 4 maja 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych, podlegają tej konwencji.
Roszczenia odszkodowawcze wynikające z odpowiedzialności pozaumownej z tytułu szkód, które powstały w Austrii w wyniku **promieniowania jonizującego**, podlegają – na żądanie poszkodowanego – prawu austriackiemu (§ 23 ust. 1 ustawy o odpowiedzialności za szkody jądrowe z 1999 r.). Jeżeli szkoda spowodowana promieniowaniem jonizującym wystąpiła za granicą i podlega prawu austriackiemu, sąd zasądza odszkodowanie, wyłącznie jeśli i w zakresie, w jakim przewiduje to statut personalny poszkodowanego (§ 23 ust. 2 ustawy o odpowiedzialności za szkody jądrowe z 1999 r.).
Prawo właściwe dla **prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia** lub roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia reguluje rozporządzenie Rzym II.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Statutem personalnym osoby fizycznej jest prawo państwa, którego ma ona obywatelstwo. Jeżeli osoba ma więcej niż jedno obywatelstwo, prawem właściwym jest prawo państwa, z którym jest ona najściślej związana; pierwszeństwo przysługuje jednak zawsze obywatelstwu austriackiemu. W przypadku uchodźców i bezpaństwowców statutem personalnym jest prawo państwa, w którym ma ona miejsce zwykłego pobytu (§ 9 IPRG).
Prawo osoby do noszenia **nazwiska** podlega jej każdoczesnemu odpowiedniemu statutowi personalnemu, bez względu na podstawę nabycia nazwiska (§ 13 IPRG).
Przykładowo nazwisko noszone po zawarciu małżeństwa nie podlega zatem prawu właściwemu dla stanu cywilnego, lecz prawu właściwemu dla nazwiska. W odniesieniu do formy oświadczeń o wyborze nazwiska zastosowanie ma statut formy czynności prawnej § 8 IPRG. (w związku z tym formę czynności prawnej ocenia się według tego samego prawa, co samą czynność prawną; wystarcza jednak zachowanie formy przewidzianej przez państwa, w którym czynność prawna zostaje dokonana). Zgodnie z orzecznictwem nazwisko nabyte zgodnie z poprzednim statutem personalnym nie ulega automatycznie zmianie poprzez zmianę statutu personalnego (obywatelstwa).
Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych danej osoby również ocenia się według jej statutu personalnego (§ 12 IPRG). Wskazanie to obejmuje wszelkie ograniczenia dotyczące zdolności do czynności prawnych spowodowane na przykład chorobą psychiczną, lecz nie obejmuje wieku wymaganego do zawarcia małżeństwa. Jeżeli dana osoba osiągnęła pełnoletność, pozostaje pełnoletnia, nawet jeżeli nie osiągnęłaby pełnoletności zgodnie z nowo nabytym statutem personalnym.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Przesłanki **pochodzenia dziecka z małżeństwa** oraz zaprzeczenia tego pochodzenia ocenia się według statutu personalnego, który małżonkowie mieli w chwili urodzenia się dziecka lub – jeżeli małżeństwo zostało rozwiązane wcześniej – w chwili jego rozwiązania. W razie różnego statutu małżonków stosuje się statut dziecka w chwili jego urodzenia. Zakres stosowania tej normy kolizyjnej obejmuje również domniemanie ojcostwa męża matki, podstawy zaprzeczenia pochodzenia dziecka z małżeństwa oraz kwestię osób uprawnionych do zaprzeczenia pochodzenia i terminy dokonania tego rodzaju czynności.
Przesłanki **uznania** dziecka pozamałżeńskiego za pochodzące z małżeństwa (przez czynność dokonaną przed organem publicznym, a nie przez następcze zawarcie małżeństwa) ocenia się według statutu personalnego ojca (§ 23 IPRG).
Zgodnie z konwencją o uznaniu dziecka uznanie przez następcze zawarcie małżeństwa przez rodziców jest skuteczne, jeżeli wywołuje skutki prawne zgodnie z prawem państwa obywatelstwa matki lub ojca.
Przesłanki **ustalenia i uznania ojcostwa** dziecka pozamałżeńskiego ocenia się według jego statutu personalnego dziecka z chwili urodzenia. Należy je jednak oceniać według późniejszego statutu personalnego dziecka, jeżeli dopuszcza on ustalenie lub uznanie, a nie jest ono dopuszczalne według statutu

personalnego dziecka z chwili urodzenia. Prawo, zgodnie z którym nastąpiło ustalenie lub uznanie ojcostwa, jest również właściwe dla jego zaprzeczenia (§ 25 IPRG).

Stosunki między rodzicami a dziećmi: skutki pochodzenia dziecka z małżeństwa, jego uznania oraz pozamałżeńskiego pochodzenia dziecka ocenia się według jego statutu personalnego. §§ 24 i 25 IPRG regulują kwestie opieki nad dzieckiem i jego wychowania, zarządu i korzystania z majątku dziecka, przedstawicielstwa ustawowego wykonywanego przez jedno z rodziców lub oboje rodziców, w tym konieczność urzędowego zatwierdzenia niektórych czynności prawnych dokonanych w ramach przedstawicielstwa, jak również – w odniesieniu do dzieci małżeńskich – uregulowania uprawnień dotyczących władzy rodzicielskiej po rozwodzie rodziców oraz wzajemnych roszczeń alimentacyjnych. Przepisy te w znacznym stopniu pokrywają się z postanowieniami konwencji haskiej o ochronie dzieci oraz konwencji haskiej o ochronie małoletnich z 1961 r. w sprawach, w których ta konwencja (nadal) obowiązuje (w stosunkach z Turcją i Makau). W związku z tym właściwe organy muszą stosować swoje prawo krajowe w odniesieniu do środków mających na celu ochronę małoletnich; właściwe są co do zasady organy państwa miejsca zamieszkania.

Podczas gdy w odniesieniu do pochodzenia dziecka bierze się pod uwagę statut personalny z danej chwili, w kwestiach dotyczących stosunków między rodzicami a dzieckiem, w przypadku których znaczenie ma odnośny statut personalny dziecka reguła ta nie ma zastosowania. Jeżeli statut personalny ulegnie zmianie, stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają nowemu statutowi personalnemu od chwili zmiany statutu (zmiany okoliczności wpływające na zastosowanie odpowiedniego łącznika, obywatelstwa).

W orzecznictwie wielokrotnie można spotkać przykłady niezastosowania obcych przepisów dotyczących władzy rodzicielskiej nad dzieckiem należących do obcych systemów prawnych z powodu ich **sprzeczności z klauzulą porządku publicznego**, jeżeli nie miały one na celu dobra dziecka.

3.4.2 Przysposobienie

Zgodnie z § 26 IPRG przesłanki dokonania i ustania przysposobienia dziecka ocenia się według statutu personalnego każdego z przysposabiających. Ponadto charakter rozstrzygający ma statut personalny dziecka, chociaż w przypadku małoletnich jedynie w zakresie, w jakim przewiduje on zgodę dziecka lub osoby trzeciej, z którą dziecko łączy stosunek prawnorodzinny. Przesłanki przysposobienia dziecka obejmują na przykład wiek przysposabiającego, różnicę wieku między przysposabiającymi a dzieckiem, które ma zostać przysposobione, a także kwestię, czy i pod jakimi warunkami fakt posiadania przez przysposabiającego własnych dzieci stanowi przeszkodę dla przysposobienia dziecka, jak również wszelkie wymogi dotyczące wyrażenia zgody, w tym możliwość urzędowego podważenia odmowy wyrażenia zgody.

Skutki przysposobienia dziecka ocenia się według statutu personalnego przysposabiającego, a w przypadku przysposobienia dokonanego przez małżonków – według prawa właściwego dla skutków prawnych zawarcia małżeństwa w sferze osobistej. W przypadku śmierci jednego z małżonków decydujące znaczenie dla tych skutków ma statut personalny współmałżonka.

Skutki przysposobienia w sferze prawa spadkowego nie podlegają statutowi przysposobienia, lecz statutowi spadkowemu.

Przysposobienie dziecka jako takie stanowi stan zamknięty, a zatem późniejsza zmiana statutu personalnego lub łącznika nie wpływa na ocenę. Przysposobienie jest z natury trwałym stosunkiem prawnym. Statut, który jest rozstrzygający dla skutków przysposobienia dziecka, może się zatem zmienić – zależy on od statutu personalnego przysposabiającego.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Formę zawarcia małżeństwa w Austrii ocenia się według prawa austriackiego, a formę małżeństwa zawieranego za granicą ocenia się według statutu personalnego każdego z narzeczonych; wystarcza jednak zachowanie przepisów o formie obowiązujących w miejscu zawarcia małżeństwa (§ 16 IPRG). Ograniczone odesłanie do przepisów o formie według miejsca zawarcia małżeństwa oznacza odesłanie do przepisów materialnych prawa, którego dotyczy odesłanie, a zatem jakiekolwiek odesłanie zwrotne lub dalsze do prawa miejsca jest nieważne (wyjątek od § 5 IPRG).

Przesłanki zawarcia oraz **unieważnienia i zniesienia małżeństwa** (jako instytucji odrębnej od rozwodu) ocenia się w stosunku do każdego z narzeczonych według jego statutu personalnego (§ 17 IPRG). Jeżeli jednak prawo mające zastosowanie do statutu personalnego jednego lub obojga narzeczonych nie zawiera przepisów dotyczących płci jednego lub obojga narzeczonych, spełnienie przesłanek zawarcia małżeństwa stwierdza się zgodnie z prawem państwa, w którym małżeństwo zostało zawarte.

Ta norma kolizyjna odnosi się do przesłanek materialnych zawarcia małżeństwa, takich jak wymagany wiek, brak przeszkód małżeńskich, wszelkie wymogi dotyczące oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński oraz ich zastępowalność.

Zgodnie z § 18 IPRG **skutki osobiste zawarcia małżeństwa** ocenia się według wspólnego statutu personalnego małżonków, a w braku wspólnego statutu personalnego – według ostatniego wspólnego statutu personalnego, jeżeli jedno z nich go zachowało. W pozostałych przypadkach ocenia się je według prawa państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu, a w braku takiego miejsca – prawa państwa, w którym oboje małżonkowie mieli swoje ostatnie miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich zachowało to miejsce.

Zakres stosowania tej normy kolizyjnej obejmuje również obowiązek wspólnego pożycia, zamieszkiwania, obowiązek wzajemnej pomocy, jak również prawo każdego z małżonków do otrzymywania od współmałżonka środków utrzymania, ale nie obejmuje prawa związanego z noszeniem nazwiska przyjętego po zawarciu małżeństwa ani z małżeńskim ustrojem majątkowym. Odesłanie może ulec zmianie; jeżeli zmienią się okoliczności warunkujące zastosowanie łącznika, inne prawo może stać się prawem właściwym.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Ustawę o zarejestrowanych związkach partnerskich (Gesetz über die eingetragene Partnerschaft) włączono do ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym w §§ 27a–27d.

Przesłanki dotyczące zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego (oraz jego forma), **nieważność** i **rozwiązanie z orzeczeniem o winie** podlegają prawu państwa, w którym taki związek zawarto (§ 27a IPRG).

Zgodnie z § 27b IPRG **skutki osobiste zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego** ocenia się według prawa państwa, w którym zarejestrowani partnerzy mają wspólne miejsce zwykłego pobytu, a w braku wspólnego miejsca zwykłego pobytu – prawu państwa, w którym mieli swoje ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jeden z partnerów zachował to miejsce. Jeżeli w związku z tym nie można zastosować prawa miejsca pobytu lub jeżeli prawo to nie reguluje skutków prawnych w sferze osobistej, decyduje wspólny statut personalny zarejestrowanych partnerów, a w braku wspólnego statutu personalnego – ostatni wspólny statut personalny, jeżeli jeden z partnerów go zachował. W pozostałych przypadkach oraz w przypadku, w którym statut personalny nie reguluje skutków prawnych zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego w sferze osobistej, zastosowanie ma prawo austriackie.

Ustrój majątkowy zarejestrowanego związku partnerskiego ocenia się zgodnie z prawem mającym zastosowanie od dnia 29 stycznia 2019 r. na podstawie **rozporządzenia (UE) 2016/1104 w sprawie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich**.

Rozwiązanie zarejestrowanego związku partnerskiego bez orzekania o winie podlega prawu państwa, w którym zarejestrowani partnerzy mają wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili rozwiązania związku, a w braku takiego miejsca – prawu państwa, w którym mieli swoje ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli jeden z partnerów je zachował. Jeżeli według powyższego nie można zastosować prawa miejsca pobytu lub jeżeli zarejestrowanego związku partnerskiego nie można rozwiązać na podstawie przytoczonych faktów, decyduje wspólny statut personalny zarejestrowanych partnerów, a w braku wspólnego statutu personalnego – ostatni wspólny statut personalny, jeżeli jeden z partnerów go zachował. W pozostałych przypadkach oraz w

przypadku, w którym statut personalny nie zezwala na rozwiązanie zarejestrowanego związku partnerskiego na podstawie przytoczonych faktów, zastosowanie ma prawo austriackie.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Zgodnie z § 20 IPRG kwestie związane z **rozwodem** nieuregulowane w rozporządzeniu Rzym III (rozporządzeniu Rady (UE) nr 1259/2010 z 29.12.2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej, Dz.U. L 343 z 29.12.2010, s. 10) (skutki rozwodu w sferze majątkowej) ocenia się według prawa właściwego dla skutków osobistych małżeństwa. Dla skutków tych znaczenie ma chwila rozwodu; odesłanie nie może się zatem zmienić.

Małżeński ustrój majątkowy ocenia się zgodnie z prawem mającym zastosowanie od dnia 29 stycznia 2019 r. na podstawie **rozporządzenia (UE) 2016/1103 w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych**.

Instytucja separacji małżonków jest prawu austriackiemu nieznana. W zakresie, w jakim nie jest ona uregulowana rozporządzeniem Rzym III, należałoby do niej, zgodnie z § 1 IPRG, zastosować łącznik najściślejszego związku. Wydaje się, że judykatura tego rodzaju najściślejszy związek odnalazłaby stosując analogię do § 20 IPRG.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

W odniesieniu do statutu alimentacyjnego rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, Dz.U. L 7, s. 1 (rozporządzenie UE w sprawie świadczeń alimentacyjnych) odsyła do Protokołu haskiego z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. W związku z tym pierwszeństwo zastosowania ma prawo państwa, w którym wierzyciel alimentacyjny ma miejsce zwykłego pobytu (zasadę tę uzupełniają tendencje w kierunku prawa państwa sądu orzekającego, szczególne łączniki, klauzula służąca ochronie przed „nieoczekiwanymi" roszczeniami oraz – w bardzo ograniczonym zakresie – możliwość wyboru prawa właściwego).

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Małżeński ustrój majątkowy ocenia się zgodnie z prawem mającym zastosowanie od dnia 29 stycznia 2019 r. na podstawie **rozporządzenia (UE) 2016/1103 w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych** (zob. powyżej).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Dziedziczenie ustawowe jest uregulowane w rozporządzeniu UE w sprawie dziedziczenia (rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650 /2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego, Dz.U. L 201 z 27 lipca 2012, s. 107). W odniesieniu do spraw zaistniałych przed datą początkową stosowania rozporządzenia zastosowanie ma § 28 IPRG, zgodnie z którym prawo właściwe zależy od statutu personalnego spadkodawcy z chwili jego śmierci. Wspomniana norma kolizyjna obejmuje również co do zasady odpowiedzialność za długi spadkowe oraz nabycie spadku. Jeżeli jednak wstępne postępowanie spadkowe było prowadzone w Austrii, nabycie spadku i odpowiedzialność za długi spadkowe należało ocenić według prawa austriackiego (§ 28 ust. 2 IPRG).

3.8 Nieruchomości

Nabycie i utrata praw rzeczowych w odniesieniu do rzeczy materialnych, w tym posiadania, ocenia się według prawa państwa, w którym rzecz jest położona, w chwili ziszczenia się stanu faktycznego będącego podstawą nabycia lub utraty. Rodzaj prawny rzeczy i treść praw ocenia się według prawa państwa, w którym rzecz jest położona (§ 31 IPRG).

Zakres stosowania tej normy kolizyjnej obejmuje w szczególności własność, służebności (ciężary realne), zastaw, prawo zabudowy, własność lokalu mieszkalnego, ale również prawo zatrzymania skuteczne względem osób trzecich oraz zastrzeżenie własności. Skutki przeniesienia własności również są objęte zakresem stosowania tej normy.

Późniejsza zmiana położenia nie powoduje zmiany prawa właściwego, ponieważ nabycie prawa stanowi stan zamknięty.

Skutki nabycia prawa podlegają prawu odpowiedniego miejsca położenia; łącznik ten może się zatem zmienić. Kwestie związane z zakresem ochrony prawnej właściciela oraz kwestia tego, czy i w jakim zakresie osoba uprawniona rzeczowo ma prawo do rozporządzania nimi, na przykład czy zastaw na rzeczy ruchomej można sprzedać bez udziału sądu, a także inne kwestie, również ocenia się według tego prawa.

Do **środków transportu** ma zastosowanie przepis szczególny (§ 33 IPRG). Prawa rzeczowe na statkach wodnych i statkach powietrznych wpisanych do rejestru, ocenia się według prawa państwa rejestracji; w odniesieniu do praw rzeczowych na pojazdach kolejowych prawem właściwym jest prawo państwa, w którym przedsiębiorstwo kolejowe, w skład taboru którego wchodzą te pojazdy, ma swoją faktyczną siedzibę zarząd główny tego przedsiębiorstwa. Do ustawowego lub ustanowionego przymusowo prawa zastawu albo ustawowego prawa zatrzymania dla zabezpieczenia roszczeń o naprawienie szkód spowodowanych przez pojazd lub zwrotu wydatków poniesionych na pokrycie tych szkód jest prawo państwa, w którym znajduje się rzecz ruchoma, w chwili zamknięcia stanu dotyczącego tej rzeczy.

Istnieje również przepis szczególny w odniesieniu do **nieruchomych rzeczy materialnych**: jeżeli prawa rzeczowe dotyczące nieruchomości objęte są zakresem stosowania również innej normy kolizyjnej (na przykład normy odnoszącej się do małżeńskiego prawa majątkowego), pierwszeństwo ma odesłanie do prawa rzeczowego, tj. powiązanie z prawem państwa położenia nieruchomości.

Nie istnieje żadna norma kolizyjna odnosząca się do **rzeczy niematerialnych**. Zgodnie z § 1 IPRG prawem właściwym z punktu widzenia prawa rzeczowego jest to prawo, z którym istnieje najściślejszy związek. Dokumenty opiewające na prawa majątkowe ocenia się według prawa miejsca położenia dokumentu (*lex cartae*). § 33a IPRG, który transponuje do prawa krajowego art. 9 dyrektywy 2002/47/WE w sprawie uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych z szerszym zakresem, zawiera przepis szczególny dotyczący rejestrowanych papierów wartościowych. W odniesieniu do papierów wartościowych w systemach rozrachunku zastosowanie mają przepisy szczególne zawarte w § 16 i 18 ustawy o ostateczności rozrachunku (Finalitätsgesetz), które transponują do prawa krajowego dyrektywę 98/26/WE w sprawie zamknięcia rozliczeń.

3.9 Niewypłacalność

Międzynarodowe **prawo upadłościowe** jest uregulowane w części siódmej ustawy o postępowaniu upadłościowym (Insolvenzordnung). Zgodnie z § 217 ustawy o postępowaniu upadłościowym jej przepisy mają zastosowanie jedynie w zakresie, w jakim prawo międzynarodowe lub szczególne akty prawne Wspólnot Europejskich, przede wszystkim rozporządzenie (WE) nr 848/2015 w sprawie postępowania upadłościowego, nie stanowią inaczej. Pod względem treści przepisy te są w znacznym stopniu zbieżne z odpowiednimi przepisami rozporządzenia UE w sprawie postępowania upadłościowego.

Co do zasady przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego oraz skutki postępowania upadłościowego reguluje prawo państwa, w którym je wszczęto. W szczególności §§ 221–235 ustawy o postępowaniu upadłościowym zawierają przepisy dotyczące praw rzeczowych osób trzecich, potrącenia, zastrzeżenia własności, umów dotyczących nieruchomości, rynków regulowanych, umów o pracę, wpływu postępowania upadłościowego w odniesieniu do praw podlegających wpisowi do rejestru, jak również prawa właściwego na prawa podlegające wpisowi do rejestru, jak również prawa właściwego dla czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli oraz ochrony nabywcy – osoby trzeciej, wpływu na toczące się postępowania, prawa miejsca położenia rzeczy w odniesieniu do wykonywania uprawnień właścicielskich lub innych praw, porozumień dotyczących potrącenia i odnowienia zobowiązań, transakcji z przyrzeczeniem odkupu oraz płatności po wszczęciu postępowania upadłościowego.

W przypadkach, w których przepisy te pokrywają się z przepisami IPRG lub z innymi przepisami kolizyjnymi, pierwszeństwo mają przepisy ustawy o postępowaniu upadłościowym.

Ostatnia aktualizacja: 04/11/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Polska

UWAGA: poniższe odpowiedzi NIE DOTYCZĄ stanów faktycznych, do których zastosowanie znajdują regulacje prawa europejskiego

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Ustawa z dnia 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r. poz. 1792), dalej jako p.p.m.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja dotycząca ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych, podpisana w Hadze 17.07.1905 r.

Konwencja dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, podpisana w Hadze 5.10.1961 r.

Konwencja o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich, sporządzona w Hadze 5.10.1961 r.

Konwencja o prawie właściwym dla wypadków drogowych, sporządzona w Hadze 4.05.1971 r.

Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych, sporządzona w Hadze 2.10.1973 r.

Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie 19.06.1980 r.

Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze 19.10.1996 r.

Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych

1.3 Główne konwencje dwustronne

Polska zawarła szereg umów dwustronnych dotyczących obrotu prawnego, w których to umowach znajdują się także normy kolizyjne. Są to umowy z państwami członkowskimi UE, jak i państwami trzecimi. Ponieważ instrumenty wiążące państwa członkowskie UE, a zawierające normy kolizyjne w odniesieniu do różnych obszarów przedmiotowych, mają **pierwszeństwo** stosowania przed umowami dwustronnymi zawartymi pomiędzy państwami członkowskimi, zasadniczo więc praktyczne znaczenie mają obecnie jedynie umowy z państwami trzecimi.

Są to umowy z Białorusią (z 26.10.1994 r.), z Rosją (z 16.09.1996 r.), z Ukrainą (z 24.05.1993 r.), Koreańską Republiką Ludowo- Demokratyczną (z 28.09.1986 r.), z Republiką Kuby (z 18.11.1982 r.), z Socjalistyczną Republiką Wietnamu (22.03.1993 r.) i na zasadzie sukcesji umowa z Jugosławią (z 6.02.1960 r.) w odniesieniu do Bośni, Hercegowiny, Czarnogóry i Serbii.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Tak, sąd stosuje normy kolizyjne z urzędu, jak również z urzędu stosuje prawo obce, jeśli norma kolizyjna wskaże je jako właściwe w danej sprawie.

2.2 Odesłanie

Zgodnie z art. 5 p.p.m. prawo polskie przewiduje jedynie odesłanie zwrotne do prawa polskiego.

Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli wskazanie prawa właściwego:

1) nastąpiło w drodze wyboru prawa;
2) dotyczy formy czynności prawnej;
3) dotyczy zobowiązań umownych, pozaumownych lub z jednostronnych czynności prawnych, dla których prawo właściwe określa niniejsza ustawa.

2.3 Zmiana łącznika

Do zmiany statutu może dojść w wyniku:

1. Nowelizacji przepisów zawierających normy kolizyjne, co prowadzi do tego ,że inne prawo merytoryczne wskazywały normy dotychczasowe, a inne wskazują normy nowe.

Zagadnienie takiej zmiany statutu należy do zagadnień przepisów intertemporalnych, które określają datę istotną dla oceny stosowania dla danego stosunku prawnego ustawy starej albo nowej.

Polska ustawa z 2011 r. prawo prywatne międzynarodowe nie rozstrzyga wyraźnie zagadnień intertemporalnych. W praktyce i literaturze przyjmuje się jednak, że przy rozstrzyganiu konfliktów intertemporalnych w polskim p.p.m. należy posługiwać się , stosując je odpowiednio, regułami prawa intertemporalnego ukształtowanymi na użytek stosunków cywilnoprawnych i występujących w obrębie tych stosunków konfliktów intertemporalnych.

2. Zmiany powiązania danego stosunku rozstrzygającego o właściwości prawa wedle norm kolizyjnych obowiązujących na danym obszarze, tak że zamiast dotychczas właściwego, od określonego momentu właściwy staje się inny system prawny.

W ustawie p.p.m. brak jest ogólnego uregulowania tego zagadnienia. Istnieją jednak rozwiązania szczegółowe np. art 41 ust.2.

Swoistą grupę norm stanowią w tym zakresie te, które określając właściwość prawa, wskazują za pośrednictwem subokreślnika temporalnego normy kolizyjnej miarodajną chwilę (np. art.48, 54 ust.1).

W braku wyraźnego unormowania w przepisach przyjmuje się zasadę właściwości każdoczesnego statutu dla zdarzeń , jakie miały miejsce w okresie powiązania z tym statutem.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Odstępstwo od stosowania prawa wskazanego przez normę kolizyjną właściwą dla danego stosunku prawnego przewiduje art. 3 i art. 10 p.p.m.

Stosownie do treści art. 3. 1. jeżeli ustawa przewiduje właściwość prawa ojczystego, a obywatelstwa danej osoby ustalić nie można, osoba ta nie ma obywatelstwa żadnego państwa albo nie można ustalić treści prawa ojczystego, stosuje się prawo państwa, w którym znajduje się jej miejsce zamieszkania; w razie braku miejsca zamieszkania stosuje się prawo państwa, w którym znajduje się miejsce jej zwykłego pobytu.

Zgodnie z treścią art. 10. 1. jeżeli nie można ustalić okoliczności, od których zależy właściwość prawa, stosuje się prawo najściślej związane z danym stosunkiem prawnym. Ponadto jeżeli nie można stwierdzić w rozsądnym terminie treści właściwego prawa obcego, stosuje się prawo polskie.

Dodatkowo art. 67 p.p.m. stanowi, że w razie braku wskazania prawa właściwego w ustawie p.p.m., przepisach szczególnych, obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikowanych umowach międzynarodowych i prawie Unii Europejskiej, do danego stosunku prawnego **należy stosować prawo państwa, z którym stosunek ten jest najściślej związany.**

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd z urzędu ustala i stosuje właściwe prawo obce – art. 51a par. 1 ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r. poz. 52 ze zm.)

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Normy kolizyjne dotyczące tej kwestii zawarte w p.p.m.:

Art. 28. 1. Prawo właściwe dla zobowiązania umownego określa rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz. Urz. UE L 177 z 04.07.2008 r., str. 6).Do zobowiązań umownych, które na podstawie przepisu art. 1 ust. 2 lit. j rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1, zostały wyłączone z zakresu jego zastosowania, stosuje się przepisy tego rozporządzenia odpowiednie dla danego zobowiązania.

Zgodnie z treścią art. 29. 1. p.p.m. Jeżeli prawo polskie przewiduje obowiązek ubezpieczenia, umowa takiego ubezpieczenia podlega prawu polskiemu.

2. Jeżeli prawo państwa członkowskiego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, które przewiduje obowiązek ubezpieczenia, każe dla umowy takiego ubezpieczenia stosować jako właściwe własne prawo, stosuje się to prawo.

Art. 30. 1. Poza przypadkami uregulowanymi w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 28, wybór prawa państwa, niebędącego państwem członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dla umowy, która wykazuje ścisły związek z obszarem co najmniej jednego państwa członkowskiego, nie może prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu przepisami prawa polskiego wdrażającymi następujące dyrektywy:

1) dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z 21.04.1993, str. 29; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 288);

2) (uchylony)

3) (uchylony)

4) dyrektywę 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotyczącą sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniającą dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE (Dz. Urz. UE L 271 z 09.10.2002, str. 16; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 321);

5) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającą dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, str. 66, z późn. zm.).

2. Jeżeli prawem właściwym dla umowy, objętej zakresem zastosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/122/WE z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów timeshare, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (Dz. Urz. UE L 33 z 03.02.2009, str. 10), jest prawo państwa niebędącego państwem członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego, to konsument nie może być pozbawiony ochrony przyznanej mu przez przepisy prawa polskiego wdrażające tę dyrektywę:

1) jeżeli którakolwiek z nieruchomości jest położona na terytorium jednego z państw członkowskich, lub

2) w przypadku umowy niezwiązanej bezpośrednio z nieruchomością, jeśli przedsiębiorca wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w jednym z państw członkowskich lub w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do jednego z państw członkowskich, a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

Wskazać należy, że Rzeczpospolita Polska jest stroną konwencji międzynarodowych zawierających jednolite normy merytoryczne z zakresu niektórych rodzajów zobowiązań umownych. Zawarte w tych konwencjach przepisy materialnoprawne mają pierwszeństwo stosowania przed prawem właściwym wskazanym przez normę kolizyjną. Są to następujące konwencje:

Konwencję Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów sporządzoną w Wiedniu 11 kwietnia 1980 r. (Dz.U.1997.45.286),

Konwencję o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów sporządzoną w Nowym Jorku dnia 14 czerwca 1974 r. (Dz.U.1997.45.282),

Konwencję o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) i protokół podpisania sporządzone w Genewie dnia 19 maja 1956 r. (Dz.U. 1962.49.238).

Art. 31. Zobowiązanie wynikające z papieru wartościowego innego niż weksel i czek podlega prawu państwa, w którym papier wartościowy został wystawiony lub wyemitowany.

Art. 32. 1. Zobowiązanie z jednostronnej czynności prawnej podlega prawu wybranemu przez osobę dokonującą tej czynności. Od chwili gdy obie strony takiego zobowiązania są zindywidualizowane, wybór prawa, jego zmiana lub uchylenie wymagają porozumienia obu stron tego stosunku.

2. W razie braku wyboru prawa zobowiązanie z jednostronnej czynności prawnej podlega prawu państwa, w którym osoba dokonująca czynności prawnej ma miejsce zwykłego pobytu albo siedzibę. Jeżeli z okoliczności wynika, że zobowiązanie pozostaje w ściślejszym związku z prawem innego państwa, stosuje się prawo tego państwa.

…

Art. 36. stanowi, iż prawo państwa, któremu podlega przelewana wierzytelność rozstrzyga o skutkach przelewu wobec osób trzecich.

Art. 37. Do przejęcia długu stosuje się prawo państwa, któremu podlega przejmowany dług.

Art. 38. Wpływ zmiany wartości waluty na wysokość zobowiązania ocenia się według prawa właściwego dla tego zobowiązania.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Normy kolizyjne dotyczące tej kwestii zawarte w p.p.m.:

Art. 33. Prawo właściwe dla zobowiązania ze zdarzenia niebędącego czynnością prawną określa rozporządzenie (WE) nr 864/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych ("Rzym II") (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, str. 40).

Art. 34. Prawo właściwe dla pozaumownej odpowiedzialności cywilnej wynikającej z wypadków drogowych określa Konwencja o prawie właściwym dla wypadków drogowych, sporządzona w Hadze dnia 4 maja 1971 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 63, poz. 585).

Art. 35. Odpowiedzialność cywilna za działania i zaniechania organów wykonujących w danym państwie władzę publiczną podlega prawu tego państwa.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Normy kolizyjne odnoszące się do statusu osoby fizycznej:

Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej podlegają jej prawu ojczystemu (art. 11.1 p.p.m.)

2. Jeżeli osoba fizyczna dokonuje czynności prawnej w zakresie prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa, wystarczy, że ma ona zdolność do dokonania tej czynności według prawa państwa, w którym przedsiębiorstwo jest prowadzone.

3. Przepis ust. 1 nie wyłącza zastosowania prawa, któremu czynność prawna podlega, jeżeli z tego prawa wynikają szczególne wymagania w zakresie zdolności w odniesieniu do tej czynności prawnej.

Zgodnie z art. 12 jeżeli umowę zawarły osoby znajdujące się w tym samym państwie, osoba fizyczna, która ma zdolność do jej zawarcia według prawa tego państwa, może się powołać na swoją niezdolność wynikającą z prawa wskazanego w przepisie art. 11 ust. 1 tylko wtedy, gdy w chwili zawarcia umowy druga strona o niezdolności wiedziała lub nie wiedziała z powodu niedbalstwa.

2. Osoba fizyczna dokonująca jednostronnej czynności prawnej, mająca zdolność do jej dokonania według prawa miejsca dokonania czynności, może powołać się na niezdolność wynikającą z prawa wskazanego w przepisie art. 11 ust. 1 tylko wtedy, gdy nie przyniesie to uszczerbku osobom, które postępując z należytą starannością działały w przeświadczeniu, że osoba dokonująca czynności prawnej zdolność taką miała.
3. Jeżeli osoba fizyczna działa za pośrednictwem przedstawiciela, przy ustalaniu przesłanek stosowania przepisów ust. 1 i 2 rozstrzygają okoliczności występujące po stronie przedstawiciela.
4. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do czynności prawnych z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa spadkowego ani do rozporządzeń dotyczących nieruchomości położonych w innym państwie niż państwo, w którym czynność prawna została dokonana.
Stosownie do treści art. 13. 1. p.p.m. **ubezwłasnowolnienie** podlega prawu ojczystemu osoby fizycznej, której ono dotyczy. Jednak jeżeli o ubezwłasnowolnieniu cudzoziemca orzeka sąd polski, stosuje się prawo polskie.
O wpływie ubezwłasnowolnienia na możność zawarcia małżeństwa rozstrzyga prawo ojczyste osoby zamierzającej zawrzeć małżeństwo z chwili dokonywania oceny (art. 48 p.p.m.).
Art. 14. 1. konstytuuje konieczność zastosowania prawa ojczystego do **uznania za zmarłą albo stwierdzenia zgonu** osoby fizycznej. Jeżeli o uznaniu za zmarłego albo o stwierdzeniu zgonu cudzoziemca orzeka sąd polski, stosuje się prawo polskie.
Imię i nazwisko osoby fizycznej podlegają jej prawu ojczystemu. Do nabycia albo zmiany imienia lub nazwiska stosuje się prawo właściwe do oceny skutków zdarzenia, które prowadzi do nabycia albo zmiany imienia lub nazwiska, np. zmiana imienia i nazwiska przysposabianego podlega prawu właściwemu dla przysposobienia. Jednakże wybór nazwiska przy zawarciu lub rozwiązaniu małżeństwa podlega prawu ojczystemu każdego z małżonków (art. 15 p.p.m.).
Z kolei zgodnie z treścią art. 16. 1. p.p.m**. dobra osobiste** osoby fizycznej podlegają jej prawu ojczystemu.
Osoba fizyczna, której dobro osobiste jest zagrożone naruszeniem lub zostało naruszone może żądać ochrony na podstawie prawa państwa, na którego terytorium nastąpiło zdarzenie powodujące to zagrożenie naruszenia lub naruszenie, albo prawa państwa, na którego terytorium wystąpiły skutki tego naruszenia.
Jeżeli do naruszenia dobra osobistego osoby fizycznej doszło w środkach społecznego przekazu, o prawie do odpowiedzi, sprostowania lub innego podobnego środka ochronnego rozstrzyga prawo państwa, w którym ma siedzibę albo miejsce zwykłego pobytu nadawca lub wydawca.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Normy kolizyjne właściwe dla stosunków między rodzicami a dzieckiem (p.p.m.):
Ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka podlegają prawu ojczystemu dziecka z chwili jego urodzenia (art. 55.1 p.p.m.). Jeżeli prawo ojczyste dziecka z chwili jego urodzenia nie przewiduje sądowego ustalenia ojcostwa, do sądowego ustalenia ojcostwa stosuje się prawo ojczyste dziecka z chwili ustalenia pochodzenia dziecka. Uznanie dziecka podlega prawu ojczystemu dziecka z chwili jego uznania. W razie gdy prawo to nie przewiduje uznania dziecka, stosuje się prawo ojczyste dziecka z chwili jego urodzenia, jeżeli to prawo uznanie przewiduje.Uznanie dziecka poczętego lecz nienarodzonego podlega prawu ojczystemu matki z chwili uznania. Nabycie lub zmiana nazwiska dziecka w wyniku uznania podlega statutowi uznania.
W sprawach zakresu władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem art. 56.1. p.p.m. odsyła do Konwencji o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w dniu 19 października 1996 r. (Dz. Urz. UE L 151 z 11.06.2008, str. 39; Dz. U. z 2010 r. Nr 172, poz. 1158), która wskazuje prawo właściwe dla spraw z zakresu władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem.
W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka na pobyt w państwie niebędącym stroną konwencji, o której mowa w ust. 1, prawo tego państwa określa od chwili tej zmiany warunki stosowania środków podjętych w państwie dawnego zwykłego pobytu dziecka.
Prawo właściwe **dla opieki i kurateli** nad dzieckiem określa Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w dniu 19 października 1996 r. (art. 59 p.p.m.)
W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka na pobyt w państwie niebędącym stroną konwencji, o której mowa w ust. 1, prawo tego państwa określa od chwili tej zmiany warunki stosowania środków podjętych w państwie dawnego zwykłego pobytu dziecka.
Ustanowienie opieki albo kurateli lub innych środków ochronnych dla osoby pełnoletniej podlega prawu ojczystemu tej osoby (art. 60.1. p.p.m.). Wykonywanie środków ochronnych podlega prawu państwa, na którego terytorium ma miejsce zwykłego pobytu osoba, której te środki dotyczą. Jeżeli sąd polski orzeka o środkach ochronnych w stosunku do cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Polsce, stosuje się prawo polskie.
W przypadku wydawanych zarządzeń w zakresie opieki i kurateli co do położonego w Polsce majątku cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą, gdy jest to konieczne w interesie tego cudzoziemca, stosuje się prawo polskie (art. 60.4. p.p.m.). To samo dotyczy wykonywania orzeczonych środków.
Do kurateli dla osoby prawnej stosuje się prawo państwa, któremu osoba ta podlega (art. 61 p.p.m.)
Dla kurateli do załatwienia poszczególnej sprawy (dotyczącej czy to osoby fizycznej, czy osoby prawnej czy jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej) stosuje się prawo państwa, któremu sprawa ta podlega. Prawo właściwe dla danej sprawy decyduje o potrzebie ustanowienia kuratora.

3.4.2 Przysposobienie

Zgodnie z treścią art. 57 p.p.m. pzysposobienie podlega prawu ojczystemu przysposabiającego.
Przysposobienie wspólne przez małżonków podlega ich wspólnemu prawu ojczystemu. W razie braku wspólnego prawa ojczystego stosuje się prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zamieszkania, a w razie braku miejsca zamieszkania w tym samym państwie - prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają miejsca zwykłego pobytu w tym samym państwie, stosuje się prawo państwa, z którym małżonkowie w inny sposób są wspólnie najściślej związani.
Jak wskazuje art. 58 p.p.m. przysposobienie nie może nastąpić bez zachowania przepisów prawa ojczystego osoby, która ma być przysposobiona, dotyczących zgody tej osoby, zgody jej przedstawiciela ustawowego oraz zezwolenia właściwego organu państwowego, a także ograniczeń przysposobienia z powodu zmiany dotychczasowego miejsca zamieszkania na miejsce zamieszkania w innym państwie. Bez zachowania tych wymogów lub ograniczeń nie może dojść do przysposobienia.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

O możności zawarcia małżeństwa rozstrzyga w stosunku do każdej ze stron jej prawo ojczyste z chwili zawarcia małżeństwa (art.48 p.p.m.). Możność zawarcia małżeństwa musi istnieć po stronie każdego z nupturientów według jego prawa. Przeszkody do zawarcia związku małżeńskiego określają art. 10 – 15 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.
Zgodnie z art. 3 p.p.m., jeżeli nie można ustalić treści prawa ojczystego albo obywatelstwa danej osoby lub gdy nupturient jest bezpaństwowcem, właściwe jest – w odniesieniu do tego nupturienta – prawo państwa miejsca zamieszkania, a w razie braku miejsca zamieszkania stosuje się prawo państwa, w którym nupturient ma miejsce zwykłego pobytu. Ta sama zasada znajdzie zastosowanie, gdy nupturient jest uchodźcą.

W razie podwójnego lub wielorakiego obywatelstwa nupturienta właściwe prawo ojczyste ustala się zgodnie z regulacjami art. 2 ust. 1 i 2 p.p.m.
W przypadku gdy obywatel polski posiada jeszcze obywatelstwo innego państwa, to i tak jako jego prawo ojczyste stosuje się prawo polskie.
Stosownie do dyspozycji art. 49 p.p.m. **forma zawarcia małżeństwa** podlega prawu państwa, w którym jest ono zawierane. Jeżeli małżeństwo zawierane jest poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wystarczy zachowanie formy wymaganej przez prawo ojczyste obojga małżonków albo przez wspólne prawo miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu małżonków z chwili zawarcia małżeństwa.
Przepisy prawa polskiego przewidują dwie formy zawarcia małżeństwa: cywilną albo wyznaniową.
Szczególną formą cywilną przewidzianą w prawie polskim jest małżeństwo zawarte przed konsulem - obywatele polscy przebywający za granicą, mogą zawrzeć małżeństwo przed polskim konsulem lub przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula. Taka forma jest jednak dopuszczalna tylko wówczas gdy oboje nupturienci mają polskie obywatelstwo.
Jak stanowi art. 50 p.p.m. o skutkach braku możności oraz niezachowania formy zawarcia małżeństwa rozstrzyga odpowiednio prawo, o którym mowa w przepisach art. 48 i art. 49.
Stosunki osobiste między małżonkami zgodnie z art. 51 p.p.m., podlegają każdoczesnemu wspólnemu prawu ojczystemu. W razie braku wspólnego prawa ojczystego stosuje się prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zamieszkania, a w razie braku miejsca zamieszkania w tym samym państwie - prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają miejsca zwykłego pobytu w tym samym państwie, stosuje się prawo państwa, z którym małżonkowie w inny sposób są wspólnie najściślej związani.
W odniesieniu do **stosunków majątkowych** zob. pkt 3.6.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Brak

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Rozwiązanie małżeństwa, zgodnie z art. 54 p.p.m. podlega wspólnemu prawu ojczystemu małżonków z chwili żądania rozwiązania małżeństwa.W razie braku wspólnego prawa ojczystego małżonków właściwe jest prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają w chwili żądania rozwiązania małżeństwa miejsce zamieszkania, a jeżeli małżonkowie nie mają w chwili żądania rozwiązania małżeństwa wspólnego miejsca zamieszkania - prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mieli ostatnio miejsce wspólnego zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich ma w nim nadal miejsce zwykłego pobytu.W razie braku okoliczności rozstrzygających o właściwości prawa do rozwiązania małżeństwa stosuje się prawo polskie.
Uregulowania powyższe stosuje się odpowiednio do separacji.
Rzeczpospolita Polska nie bierze udziału w zacieśnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej, a zatem nie jest związana przepisami rozporządzenia Rady (UE) nr 1259/2010.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Prawo właściwe, stosownie do dyspozycji art. 63 dla zobowiązań alimentacyjnych określa rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz. Urz. UE L 7 z 10.01.2009, str. 1).

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Stosunki osobiste i majątkowe między małżonkami podlegają każdoczesnemu wspólnemu prawu ojczystemu (art.51.1 p.p.m.). W razie braku wspólnego prawa ojczystego stosuje się prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zamieszkania, a w razie braku miejsca zamieszkania w tym samym państwie - prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają miejsca zwykłego pobytu w tym samym państwie, stosuje się prawo państwa, z którym małżonkowie w inny sposób są wspólnie najściślej związani.
Małżonkowie, zgodnie z treścią art. 52.1 p.p.m. mogą poddać swe stosunki majątkowe prawu ojczystemu jednego z nich albo prawu państwa, w którym jedno z nich ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu. Wyboru prawa można dokonać także przed zawarciem małżeństwa.
Majątkowa umowa małżeńska podlega prawu wybranemu przez strony zgodnie z przepisem ust. 1. W razie braku wyboru prawa, do majątkowej umowy małżeńskiej stosuje się prawo właściwe dla stosunków osobistych i majątkowych między małżonkami z chwili zawarcia umowy.Dokonując wyboru prawa dla stosunków majątkowych małżeńskich lub majątkowej umowy małżeńskiej wystarczy zachować formę przewidzianą dla majątkowych umów małżeńskich przez prawo wybrane lub prawo państwa, w którym do wyboru prawa doszło.
Rzeczpospolita Polska nie jest związana rozporządzeniem Rady (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającym wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Kwestie prawa właściwego w sprawach spadkowych regulowane są w art. 66 a prawa prywatnego międzynarodowego, jest to norma o charakterze odsyłającym do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz. Urz. UE L 201 z 27.07.2012, str. 107, z późn. zm.)
Zakres statutu spadkowego obejmuje m.in. otwarcie spadku, zdolność do dziedziczenia, czyli zdolność prawną kandydata na spadkobiercę (osoby fizycznej czy osoby prawnej), niegodność dziedziczenia, ustalenie składu spadku, czyli przedmiotu dziedziczenia, powołanie do dziedziczenia wynikające z ustawy, jak i z woli spadkodawcy, sposób dziedziczenia czyli sposób przejścia spadku na spadkobierców oraz sposób uzyskania korzyści ze spadku przez innych beneficjariuszy spadkowych, oświadczenia w przedmiocie spadku, stosunki między współspadkobiercami, odpowiedzialność za długi spadkowe, ochronę dziedziczenia, system zachowku, zapis testamentowy (zwykły i windykacyjny), wykonawcę testamentu, dział spadku.
W odniesieniu do **odrzucenia spadku**, instytucja ta należy do statutu spadkowego jako elementu odpowiedzialności za długi spadkowe, i tu prawo właściwe daje odpowiedź na następujące pytania:
1. kto (spadkobierca, zapisobierca windykacyjny, inny beneficjent spadku);
2. czym (ze spadku, z majątku osobistego, wspólnego przy małżonkach);
3. w jakich granicach (kwestia ograniczonej odpowiedzialności do wysokości konkretnej kwoty czy z konkretnych składników spadku, częściowa odpowiedzialność) odpowiada za długi spadkowe
4. czy dług spadkodawcy należy do spadku, czy jest to dług osobisty ściśle związany z osobą spadkodawcy i jako taki nie podlega dziedziczeniu
5. co podlega odrzuceniu, czyli zasięg spadku. W tym przypadku mogą się pojawić kwestie wstępne, dla oceny których trzeba będzie wyjść ze statutu spadkowego , na rzecz np. statutu stosunków między małżonkami w sytuacji, gdy dla wyznaczenia co jest spadkiem małżonka trzeba określić granicę reżimu majątkowego małżeńskiego spadkodawcy.
6. jakie zachowanie kandydata na spadkobiercę wolno uważać za odrzucenie spadku, jak traktować milczenie- dorozumiane przyjęcie spadku
7. jaki jest termin do dokonania czynności odrzucenia?
8. jakie skutki będzie miało odrzucenie dla innych podmiotów, np. dla wierzycieli , którzy mogą uruchomić skargę pauliańską ?
9. jakie mogą być wady oświadczenia woli?

Zakres statutu czynności prawnych mortis causa m.in. obejmuje ważność czynności na wypadek śmierci w zakresie dopuszczalności dokonania danej czynności, wymagań dotyczących zdolności jako przesłanki ważności tak testamentów jak i innych czynności na wypadek śmierci, wad oświadczenia woli, dopuszczalnej treści danej czynności prawnej.

Od statutu spadkowego odróżnić należy statut formy testamentu i formy oświadczeń w przedmiocie spadku, zwłaszcza odrzucenia spadku.

Normy kolizyjne dotyczące formy rozporządzeń na wypadek śmierci/testamentów uregulowane są w Konwencji dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, podpisanej w Hadze 5.10.1961 r., wskazanej w punkcie 1.2.

Zakres statutu **formy testamentów** dotyczy m.in. kwestii czy testament ma być sporządzony ustnie, czy pisemnie, jeśli pisemnie kto ma spisać ten dokument: spadkodawca , czy inna osoba, czy testament ma być sporządzony z udziałem świadków lub jakiejś osoby urzędowej, czy spadkodawca obowiązany jest użyć oznaczonych słów, określonego języka.

Zakres statutu **formy odrzucenia spadku** obejmuje:

1. sposób utrwalenia zachowania interpretowanego jako złożenie oświadczenia w przedmiocie spadku(forma pisemna, poświadczenie podpisu, udział świadka);
2. przed kim takie oświadczenie może być złożone (sąd ,notariusz, inny organ);

Jednak treść oświadczenia i termin do jego złożenia będą należały do statutu spadkowego, i według niego będą oceniane skutki oświadczenia o odrzuceniu spadku.

W sytuacji, gdy mamy do czynienia z transgranicznym **odrzuceniem spadku przez małoletniego** krąg osób uprawnionych do złożenia oświadczenia określa statut stosunków między rodzicami a dzieckiem ustalany według normy kolizyjnej zawartej w art. 56 p.p.m. odsyłający do konwencji haskiej z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.

Podstawowym łącznikiem dla ustalenia prawa właściwego jest miejsce zwykłego pobytu dziecka.

Statut stosunków między rodzicami a dziećmi będzie obejmował w kontekście odrzucenia spadku kwestie:

1. Kto jest uprawniony do reprezentacji małoletniego i złożenia w jego imieniu oświadczenia;
2. Sposobu zarządu majątkiem dziecka, w tym czy do dokonania czynności zarządu polegającej na odrzuceniu spadku jest konieczna zgoda organu państwa - sądu rodzinnego czy innego podmiotu.

Ponadto oprócz wskazanych regulacji normy kolizyjne dla spraw spadkowych zarówno co do dziedziczenia i testamentów, stosowane na zasadzie pierwszeństwa, zawierają **umowy dwustronne** z Białorusią, Rosją, Ukrainą, Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną, Kubą, Socjalistyczną Republiką Wietnamu i na zasadzie sukcesji w umowie z Jugosławią odnośnie do Bośni, Hercegowiny, Czarnogóry i Serbii wskazanych w punkcie 1.3.

3.8 Nieruchomości

Zgodnie z treścią art. 41.1 p.p.m. własność i inne prawa rzeczowe podlegają prawu państwa, w którym znajduje się ich przedmiot. Nabycie i utrata własności, jak również nabycie i utrata oraz zmiana treści lub pierwszeństwa innych praw rzeczowych, podlegają prawu państwa, w którym przedmiot tych praw znajdował się w chwili, gdy nastąpiło zdarzenie pociągające za sobą wymienione skutki prawne.

Rozróżnienie ruchomości od nieruchomości następować powinno na podstawie prawa miejsca położenia rzeczy . Prawo miejsca położenia danego dobra właściwe jest do oceny tego, które dobra są rzeczami oraz jakie inne dobra stać się mogą przedmiotem praw rzeczowych.

W przypadku umów zobowiązujących do przeniesienia (ustanowienia) praw rzeczowych, to podobnie jak inne tytuły nabycia praw rzeczowych, poddawane są one odrębnemu statutowi, który może być on wyznaczony także na podstawie wyboru prawa (art. 3 Rzym I).

Statutowi rzeczowemu podlega kwestia nabycia prawa rzeczowego od osoby nieuprawnionej i to on rozstrzygnie, czy w danym przypadku rzecz została zgubiona, skradziona lub w inny sposób utracona przez właściciela oraz czy do nabycia takich rzeczy od nieuprawnionego wymagane jest istnienie dobrej wiary, Definicję dobrej wiary i jej znaczenie przy nabyciu prawa rzeczowego od nieuprawnionego określa się też zgodnie ze statutem rzeczowym.

Nabycie prawa rzeczowego od nieuprawnionego może być rozciągnięte w czasie i w razie zmiany statutu rzeczowego stosować należy prawo państwa, na obszarze którego znajduje się przedmiot prawa rzeczowego w chwili zrealizowania wszystkich elementów stanu faktycznego wymaganych dla nabycia prawa rzeczowego od nieuprawnionego przez prawo tego państwa. Poza zakresem statutu rzeczowego znajdują się zagadnienia związane z roszczeniami, z jakimi wystąpić może były właściciel rzeczy względem jej nabywcy od nieuprawnionego np. roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, roszczenia z tytułu rękojmi za wady prawne.

Statut rzeczowy jest właściwy do oceny materialnoprawnych skutków wpisów w rejestrach publicznych- czy wpis do rejestru jest przesłanką nabycia prawa rzeczowego, jakie są inne następstwa ujawnienia prawa rzeczowego w rejestrze publicznym. Sama procedura wpisu do rejestru oraz co stanowi podstawę wpisu należy do legis fori processualis.

Prawa rzeczowe dotyczące środków transportu i rzeczy w transporcie są regulowane w art. 42 i 43 p.p.m.

3.9 Niewypłacalność

Normy kolizyjne określające prawo właściwe stosowane w postępowaniu upadłościowym zawarte są Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego.

W ustawie z dnia 28.02.2003 r. prawo upadłościowe (tekst jednolity Dz.U. z 2022 r. poz. 1520) normy kolizyjne odnoszą się do postępowania upadłościowego wobec instytucji kredytowych, firm inwestycyjnych, banków zagranicznych oraz banków krajowych prowadzących działalność za granicą (Dział III, Rozdział III, Prawo właściwe oraz skutki ogłoszenia upadłości, art. 460-470). W tym przypadku zasadą jest stosowanie prawa polskiego w postępowaniu upadłościowym wszczętym w Rzeczypospolitej Polskiej, o ile przepisy tego rozdziału nie stanowią inaczej.

Ostatnia aktualizacja: 28/08/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej pt. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Portugalia

1 Źródła obowiązujących przepisów

W art. 1, 3 i 4 portugalskiego kodeksu cywilnego przewidziano następujące źródła prawa krajowego:

- ustawy
- uzus
- zasada sprawiedliwości

Jeżeli chodzi o źródła prawa międzynarodowego, art. 8 portugalskiej konstytucji stanowi, że:
• normy i zasady ogólnego lub powszechnego prawa międzynarodowego stanowią integralną część prawa portugalskiego;
• zasady określone w należycie ratyfikowanych lub zatwierdzonych konwencjach międzynarodowych są włączane do prawa krajowego po ich oficjalnym ogłoszeniu i pozostają w mocy, dopóki są wiążące dla państwa portugalskiego w stosunkach międzynarodowych;
• zasady ustanowione przez właściwe organy organizacji międzynarodowych, do których należy Portugalia, obowiązują bezpośrednio w prawie portugalskim, pod warunkiem że przewidziano to w odpowiednich traktatach założycielskich tych organizacji;
• postanowienia traktatów regulujących funkcjonowanie Unii Europejskiej oraz zasady ustanowione przez instytucje unijne w ramach wykonywania powierzonych im zadań obowiązują w prawie portugalskim zgodnie z przepisami prawa Unii oraz z poszanowaniem podstawowych zasad demokratycznego państwa prawa.

1.1 Przepisy krajowe

Ustawy

Ustawy są bezpośrednim źródłem prawa krajowego. Zgodnie z art. 1 ust. 2 kodeksu cywilnego wszystkie powszechnie obowiązujące przepisy przyjęte przez właściwe organy państwowe uznaje się za ustawy. Art. 112 ust. 1 konstytucji portugalskiej stanowi, że ustawy, dekrety z mocą ustawy i dekrety regionalne są aktami ustawodawczymi.

Uzus

Uzus stanowi prawnie uzasadnione źródło prawa krajowego, jeżeli spełnione są oba następujące warunki:
• nie pozostaje on w sprzeczności z zasadami dobrej wiary oraz
• tak stanowi ustawa (art. 3 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Zasada sprawiedliwości

Sądy portugalskie mogą rozstrzygnąć spór w oparciu o zasadę sprawiedliwości wyłącznie wówczas, gdy spełniony jest jeden z następujących warunków:
• ustawa dopuszcza taką możliwość (art. 4 lit. a) kodeksu cywilnego),
• wynika to z umowy stron i nie ma przeszkód, by strony nawiązały stosunek prawny (art. 4 lit. b) kodeksu cywilnego) lub
• strony wcześniej zgodziły się na rozwiązanie sporu w oparciu o zasadę sprawiedliwości (art. 4 lit. c) kodeksu cywilnego).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencje Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego

Portugalia jest stroną 26 konwencji haskich:

1. Konwencja o postępowaniu cywilnym, sporządzona w Hadze w 1954 r.
Zob.: tutaj
2. Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci, sporządzona w Hadze w 1956 r.
Zob.: tutaj
3. Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych, sporządzona w Hadze w 1958 r.
Zob.: tutaj
4. Konwencja o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich, sporządzona w Hadze w 1961 r.
Zob.: tutaj
5. Konwencja dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, sporządzona w Hadze w 1961 r.
Zob.: tutaj
6. Konwencja znosząca wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych, sporządzona w Hadze w 1961 r.
Zob.: tutaj
7. Konwencja o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych, sporządzona w Hadze w 1965 r.
Zob.: tutaj
8. Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzona w Hadze w 1971 r.
Zob.: tutaj
9. Protokół dodatkowy do Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzony w Hadze w 1971 r.
Zob.: tutaj
10. Konwencja o uznawaniu rozwodów i separacji, sporządzona w Hadze w 1970 r.
Zob.: tutaj
11. Konwencja o prawie właściwym dla wypadków drogowych, sporządzona w Hadze w 1971 r.
Zob.: tutaj
12. Konwencja o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych, sporządzona w Hadze w 1970 r.
Zob.: tutaj
13. Konwencja o międzynarodowym zarządzaniu spadkami, sporządzona w Hadze w 1973 r.
Zob.: tutaj
14. Konwencja w sprawie prawa właściwego dla odpowiedzialności za produkty wadliwe, sporządzona w Hadze w 1973 r.
Zob.: tutaj
15. Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych, sporządzona w Hadze w 1973 r.
Zob.: tutaj
16. Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych, sporządzona w Hadze w 1973 r.;
Zob.: tutaj
17. Konwencja o prawie właściwym dla małżeńskich ustrojów majątkowych, sporządzona w Hadze w 1978 r.
Zob.: tutaj
18. Konwencja o zawieraniu małżeństw i uznawaniu ich ważności, sporządzona w Hadze w 1978 r.
Zob.: tutaj
19. Konwencja o prawie właściwym dla umów zawartych przez pośrednika oraz dla przedstawicielstw, sporządzona w Hadze w 1978 r.
Zob.: tutaj
20. Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze w 1980 r.
Zob.: tutaj
21. Konwencja o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, sporządzona w Hadze w 1993 r.

Zob.: tutaj
22. Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w 1996 r.
Zob.: tutaj
23. Konwencja o międzynarodowej ochronie dorosłych, sporządzona w Hadze w 2000 r.
Zob.: tutaj
24. Konwencja o umowach dotyczących właściwości sądu, sporządzona w Hadze w 2005 r.
Zob.: tutaj
25. Konwencja o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny, sporządzona w Hadze w 2007 r.
Zob.: tutaj
26. Protokół o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych, sporządzony w Hadze w 2007 r.;
Zob.: tutaj
Konwencje Międzynarodowej Komisji Stanu Cywilnego (ICCS)
Portugalia jest stroną 10 konwencji ICCS.
Konwencje te można znaleźć tutaj.
1. Konwencja dotycząca wydawania niektórych odpisów aktów stanu cywilnego za granicę, sporządzona w Paryżu w dniu 27 września 1956 r. Zatwierdzona ustawą nr 33/81, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 196 z 27.08.1981 r.
Zob.: tutaj
2. Konwencja dotycząca bezpłatnego wydawania i zwolnienia od legalizacji odpisów aktów stanu cywilnego, sporządzona w Luksemburgu w dniu 26 września 1957 r. Zatwierdzona ustawą nr 22/81, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 189 z 19.08.1981 r.
Zob.: tutaj
3. Konwencja dotycząca międzynarodowej wymiany informacji z zakresu stanu cywilnego, sporządzona w Stambule w dniu 4 września 1958 r. Zatwierdzona dekretem z mocą ustawy nr 39/80, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 145 z 26.06.1980 r.
Zob.: tutaj
4. Konwencja dotycząca zmiany nazwisk i imion, sporządzona w Stambule w dniu 4 września 1958 r. Zatwierdzona uchwałą Zgromadzenia Republiki nr 5 /84, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 40 z 16.02.1984 r.
Zob.: tutaj
5. Konwencja o rozszerzeniu kompetencji organów uprawnionych do przyjmowania oświadczeń o uznaniu dzieci pozamałżeńskich, sporządzona w Rzymie w dniu 14 września 1961 r. Zatwierdzona uchwałą Zgromadzenia Republiki nr 6/84, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 50 z 28.02.1984 r.
Zob.: tutaj
6. Międzynarodowa konwencja dotycząca wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego, sporządzona w Wiedniu w dniu 8 września 1976 r. Zatwierdzona dekretem rządowym nr 34/83, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 109 z 12.05.1983 r.
Zob.: tutaj
7. Międzynarodowa konwencja dotycząca wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego, sporządzona w Wiedniu w dniu 8 września 1976 r. Zatwierdzona dekretem rządowym nr 34/83, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 109 z 12.05.1983 r.
Zob.: tutaj
8. Konwencja dotycząca zwolnienia od legalizacji niektórych aktów i dokumentów, sporządzona w Atenach w dniu 15 września 1977 r. Zatwierdzona dekretem z mocą ustawy nr 135/82, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 292 z 20.12.1982 r.
Zob.: tutaj
9. Konwencja o prawie właściwym dla imion i nazwisk, sporządzona w Monachium w dniu 5 września 1980 r. Zatwierdzona uchwałą Zgromadzenia Republiki nr 8/84, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 54 z 3.03.1984 r.
Zob.: tutaj
10. Konwencja dotycząca wydawania zaświadczeń o zdolności do zawarcia małżeństwa, sporządzona w Monachium w dniu 5 października 1980 r. Zatwierdzona dekretem rządowym nr 40/84, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej, seria I, nr 170 z 24.07.1984 r.
Zob.: tutaj
Inne istotne konwencje wielostronne, które są wiążące dla Portugalii:
Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej, sporządzona w Sztokholmie w 1967 r.
Zob.: tutaj oraz tutaj
Konwencja genewska z 1951 r. dotycząca statusu uchodźców wraz z protokołem z 1967 r.
Zob.: tutaj oraz tutaj
Protokół: tutaj
Konwencja w sprawie jednolitej ustawy o wekslach trasowanych i własnych oraz Konwencja o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w przedmiocie weksli trasowanych i własnych, sporządzone w Genewie w 1930 r.
Zob.: tutaj
Konwencja w sprawie jednolitej ustawy o czekach oraz Konwencja o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w przedmiocie czeków, sporządzone w Genewie w 1931 r.
Zob.: tutaj
Konwencja waszyngtońska z 1973 r. w sprawie jednolitego prawa dotyczącego formy testamentu międzynarodowego, której Portugalia jest stroną – przystąpienie zatwierdzono dekretem z mocą ustawy nr 252/75
Zob.: tutaj
Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sporządzona w Nowym Jorku w 1958 r.
Zob.: tutaj
Konwencja z Lugano (II) o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (decyzja Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r.)
Zob.: tutaj
Decyzja: tutaj
Konwencja o międzynarodowym przewozie kolejami z 1980 r., zmieniona protokołem wileńskim z 1999 r.

Zob.: tutaj
Konwencja europejska o informacji o prawie obcym, sporządzona w Londynie w 1970 r.
Zob.: tutaj
Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej – konwencja stambulska z 2011 r.
Zob.: tutaj
Konwencja Narodów Zjednoczonych o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą – konwencja nowojorska z 1956 r.
Zob.: tutaj oraz tutaj

1.3 Główne konwencje dwustronne

Umowa o współpracy prawnej i sądowej między Republiką Portugalską a Republiką Angoli, podpisana w Luandzie w 1995 r.;
Zob.: tutaj
Umowa o współpracy prawnej między Republiką Portugalską a Republiką Gwinei Bissau, podpisana w Bissau w 1988 r.
Zob.: tutaj
Umowa o współpracy prawnej i sądowej między Republiką Portugalską a Republiką Ludową Mozambiku, podpisana w Lizbonie w 1990 r.
Zob.: tutaj
Umowa o współpracy prawnej i sądowej między Republiką Portugalską a Demokratyczną Republiką Wysp Świętego Tomasza i Książęcej, zawarta w 1976 r.
Zob.: tutaj
Umowa o odzyskiwaniu należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych między Republiką Portugalską a Republiką Zielonego Przylądka, zawarta w 1982 r.
Zob.: tutaj
Umowa o współpracy prawnej i sądowej między Republiką Portugalską a Republiką Zielonego Przylądka, zawarta w 2003 r.
Zob.: tutaj
Umowa między Rządem Republiki Portugalskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o odzyskiwaniu należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, zawarta w 2000 r.
Zob.: tutaj
Konwencja między Republiką Portugalską a Wielkim Księstwem Luksemburga o pomocy prawnej w sprawach dotyczących prawa pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów z dzieckiem, podpisana w 1992 r.
Zob.: tutaj

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

Jeżeli norma kolizyjna odsyła do prawa obcego, oznacza to jedynie zastosowanie prawa krajowego tego państwa; nie oznacza to, że sąd tego państwa ma jurysdykcję. Jedyny wyjątek od tej zasady obejmuje sytuację, w której jest to sprzeczne z inną zasadą szczegółową (art. 16 kodeksu cywilnego).
Stosowanie prawa obcego ogranicza się do przepisów obcego systemu prawnego, które są częścią systemu regulującego obszar prawa uregulowany normą kolizyjną (np. dziedziczenie, stosunki rodzinne, zobowiązania, prawa rzeczowe) (art. 15 kodeksu cywilnego).

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

W Portugalii sąd nie jest związany wnioskami stron dotyczącymi czynności wyjaśniających, wykładni i stosowania przepisów prawa (art. 5 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego). Z tej zasady ogólnej wynika, że sąd krajowy z urzędu stosuje normy kolizyjne.

2.2 Odesłanie

W Portugalii istnieją trzy kluczowe zasady w odniesieniu do odesłania:
zasada dotycząca odesłania do prawa innego państwa (art. 17 kodeksu cywilnego);
zasada dotycząca odesłania do prawa portugalskiego (art. 18 kodeksu cywilnego);
zasada dotycząca sytuacji, w których odesłanie jest niedopuszczalne (art. 19 kodeksu cywilnego).

Odesłanie do prawa innego państwa

W Portugalii możliwe jest odesłanie do prawa innego państwa.
Odesłanie do prawa innego państwa może mieć miejsce w sytuacji, w której portugalska norma kolizyjna odsyła do prawa innego państwa, które uznaje się za właściwe do rozpoznania danej sprawy (art. 17 ust. 1 kodeksu cywilnego).
Odesłanie dalsze nie jest możliwe, jeżeli:
prawo obce wskazane przez portugalską normę kolizyjną jest prawem ojczystym **oraz**
zainteresowana strona ma miejsce zwykłego pobytu w Portugalii; lub
zamieszkuje w państwie, którego normy kolizyjne wskazują, że prawem właściwym jest prawo państwa jej obywatelstwa (art. 17 ust. 2 kodeksu cywilnego).
Odesłanie powinno jednak zawsze spełniać łącznie oba następujące warunki:
sprawa dotyczy opieki, kurateli, stosunków majątkowych między małżonkami, władzy rodzicielskiej, stosunków między przysposabiającym a przysposobionym lub dziedziczenia; oraz
prawo obce wskazane przez portugalską normę kolizyjną odsyła do prawa miejsca, w którym nieruchomość jest położona, przy czym zostaje ono uznane za właściwe (art. 17 ust. 3 kodeksu cywilnego).

Odesłanie do prawa portugalskiego

Odesłanie do prawa portugalskiego ma miejsce w sytuacji, w której portugalska norma kolizyjna odsyła do prawa innego państwa, które z kolei zawiera normę kolizyjną odsyłającą z powrotem do prawa portugalskiego. W takim przypadku zastosowanie będzie miało prawo portugalskie (art. 18 ust. 1 kodeksu cywilnego).
W sprawach dotyczących **statutu personalnego** odesłanie do prawa portugalskiego jest dopuszczalne wyłącznie w sytuacji, gdy spełniony jest dodatkowy warunek:
zainteresowana strona ma miejsce zwykłego pobytu na terytorium portugalskim lub
prawo państwa miejsca zamieszkania zainteresowanej strony uznaje prawo portugalskie za właściwe (art. 18 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Sprawy, w których odesłanie jest niedopuszczalne

Żaden z wymienionych powyżej rodzajów odesłania nie jest dozwolony w następujących przypadkach:
jeżeli odesłanie skutkuje nieważnością lub bezskutecznością czynności prawnej, która byłaby ważna, gdyby po prostu zastosowano portugalską normę kolizyjną (bez odesłania) (art. 19 ust. 1 kodeksu cywilnego);
jeżeli odesłanie skutkuje wyłączeniem właściwości prawa państwa, które w przeciwnym razie byłoby właściwe (art. 19 ust. 1 kodeksu cywilnego).
jeżeli zainteresowane strony określiły właściwe prawo obce – w przypadkach, w których jest to dopuszczalne (art. 19 ust. 2 kodeksu cywilnego).

2.3 Zmiana łącznika

Łącznik jest okolicznością faktyczną lub prawną, będącą elementem normy kolizyjnej, która stanowi podstawę wyboru prawa właściwego. W zależności od konkretnego przypadku może być to na przykład obywatelstwo lub miejsce dokonania czynności prawnej, miejsce powstania wytworu działalności intelektualnej, miejsce zarejestrowania prawa, miejsce położenia składników majątku lub miejsce zamieszkania zainteresowanej strony.
W portugalskim systemie prawnym nakłada się co najmniej dwa ograniczenia w odniesieniu do zmiany łącznika:
obejście prawa – zmianę łącznika wynikająca z sytuacji faktycznej lub prawnej stworzonej przez zainteresowane strony w celu uniknięcia zastosowania prawa, które byłoby w przeciwnym razie stosowane, uznaje się za nieważną (art. 21 kodeksu cywilnego);
zmiana prawa ojczystego pozostaje bez uszczerbku dla pełnoletności osiągniętej zgodnie z poprzednim prawem ojczystym (art. 29 kodeksu cywilnego).
Jeżeli niemożliwe jest określenie łącznika, od którego zależy ustalenie prawa właściwego, zastosowanie ma prawo zwykle stosowane (art. 23 kodeksu cywilnego).

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Naruszenie porządku publicznego

Przepisy prawa obcego wskazane przez normę kolizyjną nie mają zastosowania, jeżeli naruszają podstawowe zasady międzynarodowego porządku publicznego państwa portugalskiego (art. 22 ust. 1 kodeksu cywilnego). W tym przypadku mają zastosowanie inne przepisy prawa obcego, które uznaje się za odpowiedniejsze lub – alternatywnie – przepisy portugalskiego prawa krajowego (art. 22 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Konwencje międzynarodowe i przepisy UE

Jeżeli konwencje międzynarodowe wiążące dla państwa portugalskiego lub przepisy UE zawierają przepisy dotyczące prawa właściwego, które różnią się od przepisów wskazanych przez krajowe normy kolizyjne, krajowe normy kolizyjne nie mają zastosowania.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Na osobie powołującej się na prawo obce spoczywa ciężar udowodnienia jego istnienia i treści. Sąd musi jednak z urzędu uzyskać znajomość prawa obcego. Prawo obce interpretowane jest w świetle systemu, do którego należy, i zgodnie z zasadami wykładni tego prawa (art. 23 ust. 1 kodeksu cywilnego).
Aby uzyskać informacje dotyczące prawa obcego w sprawach cywilnych i handlowych, można odwołać się do dwóch konwencji, których Portugalia jest stroną:
Konwencji europejskiej o informacji o prawie obcym, sporządzonej w Londynie w 1968 r.;
Konwencji o informacji w kwestiach prawnych w odniesieniu do obowiązującego prawa i jego stosowania, sporządzonej w Brazylii w 1972 r.
Jeżeli nie jest możliwe ustalenie treści prawa obcego, zastosowanie będzie miało prawo stosowane pomocniczo (art. 23 ust. 2 kodeksu cywilnego).

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

System wskazany w przepisach UE

W państwach członkowskich Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii) prawo właściwe dla zobowiązań umownych ustala się zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. (Rzym I), które ma pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one z nim sprzeczne.
Dania jest jedynym państwem członkowskim UE, do którego nie ma zastosowania rozporządzenie (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. Wciąż jest ona objęta zakresem stosowania Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych. W Danii prawo właściwe dla zobowiązań umownych ustala się zgodnie z konwencją rzymską z 1980 r., które ma pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one z nią sprzeczne.

System wskazany w krajowych normach kolizyjnych

Kwestie związane z potwierdzeniem, interpretacją i składaniem oświadczenia woli oraz brakiem lub wadami oświadczenia woli reguluje:
prawo właściwe dla treści czynności prawnej (art. 35 ust. 1 kodeksu cywilnego).
Znaczenie zachowania jako oświadczenia woli określa:
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu składającego oświadczenie i adresata oświadczenia lub – w jego braku –
prawo miejsca, w którym nastąpiło zachowanie.
Znaczenie milczenia jako formy oświadczenia woli określa:
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu składającego oświadczenie i adresata oświadczenia lub – w jego braku –
prawo miejsca, w którym otrzymano propozycję (art. 35 ust. 2 i 3 kodeksu cywilnego).
Formę oświadczenia woli reguluje:
prawo właściwe dla treści czynności prawnej; lub
prawo obowiązujące w miejscu złożenia oświadczenia; lub
prawo państwa wskazanego przez normy kolizyjne obowiązujące w miejscu złożenia oświadczenia (art. 36 ust. 1 i ust. 2 kodeksu cywilnego).
UWAGA:
Warianty 2) i 3) są dopuszczalne wyłącznie w sytuacji, gdy prawo regulujące treść czynności prawnej nie stanowi, że oświadczenie jest nieważne lub bezskuteczne w przypadku niedochowania określonej formy, nawet w przypadku gdy czynności dokonano za granicą.
Prawem właściwym dla przedstawicielstwa ustawowego jest:
prawo regulujące stosunek prawny, z którego wynika upoważnienie do działania w charakterze przedstawiciela (art. 37 kodeksu cywilnego).
Prawem właściwym dla reprezentacji osób prawnych przez ich organy statutowe jest:
odpowiedni statut personalny.
Pełnomocnictwo regulują następujące przepisy:
prawo państwa, w którym wykonuje się pełnomocnictwo i które to prawo reguluje istnienie pełnomocnictwa, rozszerzenie i zmianę jego zakresu, skutki pełnomocnictwa oraz jego wygaśnięcie (art. 39 ust. 1 kodeksu cywilnego);
prawo państwa, w którym mocodawca ma miejsce zwykłego pobytu, ma zastosowanie, jeżeli pełnomocnik wykonuje swoje uprawnienia w innym państwie niż państwo wskazane przez mocodawcę i jeżeli o tym fakcie wie osoba trzecia, z którą pełnomocnik zawiera umowę (art. 39 ust. 2 kodeksu cywilnego);
prawo miejsca siedziby pełnomocnika ma zastosowanie, jeżeli wykonuje on pełnomocnictwo zawodowo i o tym fakcie wie osoba trzecia, z którą pełnomocnik zawiera umowę (art. 39 ust. 3 kodeksu cywilnego);
prawo miejsca, w którym położona jest nieruchomość, ma zastosowanie, jeżeli pełnomocnictwo dotyczy rozrządzenia lub zarządzania tą nieruchomością (art. 39 ust. 3 kodeksu cywilnego).
Terminy przedawnienia i bezskuteczność czynności podlegają:
prawu właściwemu dla prawa, do którego się odnoszą (art. 40 kodeksu cywilnego).
Zobowiązania wynikające z czynności prawnych i treść czynności podlegają:

I. prawu, które umawiające się strony wybrały lub które uważały za właściwe (art. 41 ust. 1 kodeksu cywilnego), pod warunkiem spełnienia jednego z następujących warunków:
jego zastosowanie odpowiada ważnemu interesowi stron; lub
jest ono związane z jednym z aspektów czynności, który jest objęty zakresem stosowania prawa prywatnego międzynarodowego (art. 41 ust. 2 kodeksu cywilnego).
II. Jeżeli strony nie dokonają wyboru prawa właściwego, prawem właściwym jest:
prawo miejsca zwykłego pobytu dokonującego czynności w przypadku jednostronnej czynności prawnej;
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu stron – w przypadku umowy (art. 42 ust. 1 kodeksu cywilnego).
III. W przypadku umowy, w której strony nie ustaliły prawa właściwego, przy jednoczesnym braku wspólnego miejsca zwykłego pobytu, wyróżnia się dwie sytuacje:
umowy nieodpłatne, w przypadku których prawem właściwym jest prawo miejsca zwykłego pobytu umawiającej się strony, która dokonała przysporzenia;
umowy odpłatne, w przypadku których prawem właściwym jest prawo miejsca, w którym je zawarto (art. 42 ust. 2 kodeksu cywilnego).
Prawem właściwym dla zarządzania przedsiębiorstwem jest:
prawo miejsca, w którym zarządzający prowadzi główną działalność (art. 43 kodeksu cywilnego).
Prawem właściwym dla bezpodstawnego wzbogacenia jest:
prawo, zgodnie z którym nastąpiło bezpodstawne uzyskanie korzyści majątkowej.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

System wskazany w przepisach UE

W państwach członkowskich Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii) prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych ustala się zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r. (Rzym II), które ma pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one z nim sprzeczne.
Jednakże w stosunkach między Portugalią a państwami będącymi stronami konwencji haskiej z 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych prawo właściwe w takich przypadkach ustala się zgodnie z tą konwencją, która ma pierwszeństwo przed dotyczącymi jej krajowymi normami kolizyjnymi określonymi w rozporządzeniu Rzym II (art. 28 rozporządzenia Rzym II).

System wskazany w krajowych normach kolizyjnych

I. Prawem właściwym dla zobowiązań pozaumownych wynikających z czynu niedozwolonego lub opartych na zasadzie ryzyka jest:
a) prawo państwa, w którym dopuszczono się czynu niedozwolonego; lub
b) w przypadku zaniechania – prawo miejsca, w którym zobowiązany do podjęcia działania powinien był je podjąć (art. 45 ust. 1 kodeksu cywilnego).
II. Jeżeli zgodnie z prawem miejsca, w którym dopuszczono się czynu niedozwolonego, lub – w przypadku zaniechania – z prawem miejsca, w którym zobowiązany do pojęcia działania powinien był je podjąć, osoba dopuszczająca się czynu niedozwolonego lub zaniechania nie jest uznawana za odpowiedzialną, prawem właściwym jest prawo państwa, w którym powstała szkoda, pod warunkiem łącznego spełnienia następujących dwóch wymogów:
a) prawo państwa, w którym powstała szkoda, uznaje odpowiedzialność jej sprawcy; oraz
b) sprawca szkody powinien był przewidzieć, że jego działanie lub zaniechanie spowoduje powstanie szkody w tym państwie (art. 45 ust. 2 kodeksu cywilnego).
III. Zasady przedstawione powyżej w pkt I i II nie mają zastosowania w następujących okolicznościach:
a) jeżeli sprawca szkody i poszkodowany mają to samo obywatelstwo lub to samo miejsce zwykłego pobytu i przebywają okazjonalnie za granicą, prawem właściwym jest odpowiednio prawo ich obywatelstwa lub prawo ich wspólnego miejsca zwykłego pobytu;
b) zasada ta pozostaje bez uszczerbku dla przepisów krajowych państwa, które muszą mieć zastosowanie do wszystkich wymienionych osób w równym stopniu (art. 45 ust. 3 kodeksu cywilnego).

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Koncepcja prawa ojczystego

Osoby fizyczne:
Prawem ojczystym jest prawo obywatelstwa osoby fizycznej (art. 31 ust. 1 kodeksu cywilnego).
W przypadku bezpaństwowców prawem ojczystym bezpaństwowca jest prawo jego miejsca zwykłego pobytu (art. 32 ust. 1 kodeksu cywilnego). Jeżeli jednak bezpaństwowiec jest osobą małoletnią lub pełnoletnią objętą opieką lub kuratelą, prawem ojczystym jest prawo miejsca zamieszkania takiej osoby (art. 32 ust. 2 kodeksu cywilnego).
Osoby prawne:
Statutem personalnym osoby prawnej jest prawo państwa, w którym znajduje się jej siedziba statutowa oraz faktyczna siedziba zarządu (art. 33 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Statut personalny osób fizycznych reguluje:
stan cywilny (art. 25 kodeksu cywilnego);
zdolność do czynności prawnych (art. 25 kodeksu cywilnego);
powstanie i ustanie osobowości (art. 26 ust. 1 kodeksu cywilnego);
prawa związane z osobowością – istnienie, ochronę i ograniczenia (z zastrzeżeniem, że cudzoziemiec lub bezpaństwowiec nie jest objęty żadną ochroną prawną, która nie jest uznawana w prawie portugalskim) (art. 27 kodeksu cywilnego);
pełnoletność (z zastrzeżeniem, że zmiana prawa ojczystego pozostaje bez uszczerbku dla pełnoletności osiągniętej zgodnie z poprzednim prawem ojczystym) (art. 29 kodeksu cywilnego);
opiekę i podobne instytucje, których celem jest ochrona osób pozbawionych zdolności do czynności prawnych (art. 29 kodeksu cywilnego).

Statut personalny osób prawnych reguluje:
zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych osoby prawnej;
powoływanie, działalność i kompetencje jej organów;
sposoby nabywania i utraty statusu wspólnika oraz wynikające z niego prawa i obowiązki;
odpowiedzialność osoby prawnej, jej poszczególnych organów i wspólników wobec osoby trzeciej;
przekształcenie, rozwiązanie i ustanie osoby prawnej (art. 33 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Przenoszenie i łączenie osób prawnych:
przeniesienie siedziby osoby prawnej z jednego państwa do innego nie powoduje utraty osobowości prawnej, jeżeli prawo obydwu miejsc położenia siedziby tak stanowi;
łączenie osób prawnych podlegających różnym statutom personalnym podlega obydwu statutom (art. 33 ust. 3 i 4 kodeksu cywilnego).

Międzynarodowe osoby prawne:
statut personalny określa się w statucie lub umowie spółki;
w przeciwnym razie prawem właściwym jest prawo państwa, w którym położona jest siedziba główna (art. 34 kodeksu cywilnego).

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Prawem właściwym dla ustalania pochodzenia dziecka jest:
prawo ojczyste rodzica z chwili ustalenia pochodzenia (art. 56 ust. 1 kodeksu cywilnego);
wspólne prawo krajowe obojga rodziców. W jego braku jest to prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu małżonków lub, w jego braku, prawo ojczyste dziecka, jeżeli jest to dziecko zamężnej kobiety, a ustalenie pochodzenia dziecka odnosi się do ojca (art. 56 ust. 2 kodeksu cywilnego).
Stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają:
wspólnemu prawu krajowemu rodziców lub, w jego braku,
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu obojga rodziców lub
jeżeli rodzice zamieszkują w różnych państwach, prawo ojczyste dziecka (art. 57 ust. 1 kodeksu cywilnego).

3.4.2 Przysposobienie

Prawem właściwym dla przysposobienia, stosunków między przysposabiającym a przysposobionym oraz stosunków między przysposobionym a jego rodziną biologiczną jest:
prawo ojczyste przysposabiającego (art. 60 ust. 1 kodeksu cywilnego); lub
jeżeli przysposabiający są małżeństwem lub jeżeli przysposobiony jest dzieckiem jednego z nich – wspólne prawo krajowe przysposabiających lub, w jego braku,
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu przysposabiających lub, w jego braku,
prawo państwa, z którym życie rodzinne przysposabiających jest najściślej związane (art. 60 ust. 2 kodeksu cywilnego).
Sytuacje, w których przysposobienie jest niedopuszczalne:
przysposobienie jest niedopuszczalne, jeżeli prawo właściwe regulujące stosunki między przysposobionym a jego rodzicami biologicznymi nie uznaje lub nie dopuszcza przysposobienia w takich okolicznościach (art. 60 ust. 4 kodeksu cywilnego).
Sytuacje, w których wymagana jest zgoda na przysposobienie lub uznanie pochodzenia dziecka:
jeżeli prawo ojczyste przysposobionego wymaga jego zgody (art. 61 ust. 1 kodeksu cywilnego); lub
jeżeli prawo regulujące stosunki między zainteresowaną stroną a osobą trzecią, z którą łączy ją prawny stosunek rodzinny lub opiekuńczy, wymaga uzyskania zgody osoby trzeciej (art. 62 ust. 2 kodeksu cywilnego).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Prawo ojczyste każdego z przyszłych małżonków ma zastosowanie do:
ich zdolności do zawarcia małżeństwa;
ich zdolności do podpisania umowy majątkowej małżeńskiej przed zawarciem małżeństwa;
zasad dotyczących braku zgody lub wad zgody przyszłych małżonków (art. 49 kodeksu cywilnego).
Prawem właściwym dla formy zawarcia małżeństwa jest:
prawo państwa, w którym zawarto małżeństwo;
prawo krajowe któregokolwiek z małżonków, jeżeli oboje są cudzoziemcami, którzy zawarli małżeństwo w Portugalii przed odpowiednimi urzędnikami konsularnymi lub dyplomatycznymi, oraz jeżeli prawo przyznaje równe uprawnienia portugalskim urzędnikom konsularnym i dyplomatycznym (art. 51 ust. 1 kodeksu cywilnego);
urzędnicy dyplomatyczni lub konsularni państwa portugalskiego lub duchowni katoliccy mogą udzielić ślubu za granicą dwóm obywatelom portugalskim lub jednemu obywatelowi portugalskiemu i cudzoziemcowi (art. 51 ust. 2 kodeksu cywilnego);
w każdej z sytuacji wymienionych w tiret ostatnim małżeństwo musi poprzedzać ogłoszenie zapowiedzi przedślubnych zorganizowane przez właściwy organ, o ile nie uchylono tego wymogu (art. 51 ust. 3 kodeksu cywilnego);
małżeństwo kościelne dwojga obywateli portugalskich lub jednego obywatela portugalskiego i cudzoziemca zawarte za granicą uznaje się za małżeństwo katolickie i zostaje ono wpisane do portugalskich ksiąg parafialnych bez względu na formę zawarcia małżeństwa (art. 51 ust. 4 kodeksu cywilnego).
Prawem właściwym dla stosunków między małżonkami i zmian dotyczących małżeńskiego ustroju majątkowego jest:
wspólne prawo krajowe (art. 52 ust. 1 kodeksu cywilnego) lub, w jego braku,
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu lub, w jego braku,
prawo państwa, z którym życie rodzinne jest najściślej związane (art. 51 ust. 2 kodeksu cywilnego).

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Nie istnieją żadne krajowe normy kolizyjne, które dotyczą par żyjących w konkubinacie oraz związków partnerskich.
Zgodnie z prawem krajowym konkubinat reguluje ustawa nr 7/2001 z dnia 11 maja 2001 r. (o ochronie związków partnerskich), ostatnio zmieniona ustawą nr 71/2018 z dnia 31 grudnia 2018 r.
W prawie portugalskim definiuje się konkubinat jako sytuację prawną, w której dwie osoby, niezależnie od ich płci, zamieszkują razem, tak jakby zawarły małżeństwo, przez ponad dwa lata (art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie związków partnerskich).
Wobec braku norm kolizyjnych, które dotyczą konkubinatu, można stosować przez analogię normy kolizyjne odnoszące się do stosunków między małżonkami oraz do zmian dotyczących małżeńskiego ustroju majątkowego. W krajowym orzecznictwie wykładnia ta podlega jednak zmianom.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

System wskazany w przepisach UE

W państwach członkowskich Unii Europejskiej uczestniczących w mechanizmie bliższej współpracy prawo właściwe dla rozwodu i separacji sądowej ustala się zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) nr 1259/2010, które ma pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one z nim sprzeczne.

System wskazany w krajowych normach kolizyjnych

Prawem właściwym dla rozwodu i separacji sądowej w odniesieniu do osób i majątku jest:
wspólne prawo krajowe lub, w jego braku,
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu lub, w jego braku,
prawo państwa, z którym życie rodzinne jest najściślej związane (art. 52 kodeksu cywilnego, mające zastosowanie do separacji sądowej w odniesieniu do osób i mienia, zgodnie z art. 55 ust. 1 tego kodeksu).

Zmiana prawa właściwego w trakcie małżeństwa:
w tym przypadku za podstawę rozwodu lub separacji może posłużyć wyłącznie istotna okoliczność faktyczna z chwili ustalenia prawa właściwego (art. 55 ust. 2 kodeksu cywilnego).

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

System wskazany w protokole haskim z 2007 r.

W państwach członkowskich Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii) prawo właściwe dla obowiązków alimentacyjnych wynikających ze stosunków rodzinnych, stosunków między rodzicami a dziećmi, małżeństwa lub powinowactwa, w tym obowiązków alimentacyjnych wobec dzieci, których rodzice nie są małżeństwem, ustala się zgodnie z Protokołem haskim z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych, który ma pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one z nim sprzeczne.

System wskazany w krajowych normach kolizyjnych

Prawem właściwym jest prawo wskazane powyżej:
w pkt „Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie" w zakresie, w jakim dotyczy *stosunków między rodzicami a dziećmi* oraz *stosunków między przysposabiającymi a przysposobionym;*
w pkt „Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne" w zakresie, w jakim dotyczy *stosunków między małżonkami*.
W przypadkach, w których świadczenia alimentacyjne są należne na podstawie innych stosunków rodzinnych:
prawem właściwym jest prawo ojczyste poszczególnych stron.
W przypadkach, w których świadczenia alimentacyjne są należne na podstawie czynności prawnych:
prawem właściwym jest prawo wskazane powyżej w pkt „Zobowiązania umowne i akty prawne", w szczególności w odniesieniu do *zobowiązań wynikających z czynności prawnych i treści czynności*.
W przypadkach, w których świadczenia alimentacyjne są należne na podstawie dziedziczenia lub rozrządzenia testamentowego:
prawem właściwym jest prawo wskazane poniżej w pkt „Testamenty i dziedziczenie".

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

System wskazany w przepisach UE

W państwach członkowskich Unii Europejskiej uczestniczących w mechanizmie bliższej współpracy, do których zalicza się Portugalia, prawo właściwe dla małżeńskich ustrojów majątkowych i skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich ustala się zgodnie z odpowiednio rozporządzeniem Rady (UE) nr 2016/1103 i rozporządzeniem Rady (UE) nr 2016/1104, które to rozporządzenia mają pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one sprzeczne z tymi normami.

System wskazany w krajowych normach kolizyjnych

Prawem właściwym dla umów majątkowych małżeńskich podpisywanych przed zawarciem małżeństwa (ich treści i skutków) oraz dla małżeńskiego ustroju majątkowego (ustawowego lub umownego) jest:
prawo krajowe małżonków w chwili zawarcia małżeństwa (art. 53 ust. 1 kodeksu cywilnego) lub, jeżeli nie mają oni tego samego obywatelstwa,
prawo wspólnego miejsca zwykłego pobytu małżonków w chwili zawarcia małżeństwa, lub, w jego braku,
prawo ich pierwszego miejsca zamieszkania po zawarciu małżeństwa (art. 53 ust. 1 kodeksu cywilnego) lub
dowolny z wyżej wymienionych systemów, jeżeli właściwe jest prawo obce, jedno z przyszłych małżonków ma miejsce zwykłego pobytu w Portugalii i zostało to uzgodnione, nie naruszając praw osób trzecich powstałych przed zawarciem umowy (art. 53 ust. 3 kodeksu cywilnego).
Jeżeli chodzi o zmiany dotyczące małżeńskiego ustroju majątkowego, odpowiednie informacje na temat *stosunków między małżonkami i zmian dotyczących małżeńskiego ustroju majątkowego* znajdują się powyżej w pkt 3.5.1 „Związek małżeński" (art. 54 kodeksu cywilnego).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

System wskazany w przepisach UE

W państwach członkowskich Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa) prawo właściwe dla dziedziczenia ustala się zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 650/2012, które ma pierwszeństwo przed krajowymi normami kolizyjnymi wskazanymi poniżej w zakresie, w jakim są one z nim sprzeczne.
Rozporządzenie UE dotyczące dziedziczenia pozostaje bez uszczerbku dla stosowania konwencji międzynarodowych, których Portugalia jest stroną, w chwili jego przyjęcia (art. 75 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 650/2012).
Chociaż Portugalia jest sygnatariuszem konwencji haskiej z 1961 r. dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, do chwili obecnej (kwiecień 2021 r.) nie ratyfikowała jej, a zatem nie jest związana jej postanowieniami.
W związku z tym zagadnienie testamentów międzynarodowych regulują postanowienia konwencji waszyngtońskiej z 1973 r. w sprawie jednolitego prawa dotyczącego formy testamentu międzynarodowego, której Portugalia jest stroną – przystąpienie zatwierdzono dekretem z mocą ustawy nr 252/75 z dnia 23 maja 1975 r. – oraz przepisy portugalskiego kodeksu notarialnego.

System wskazany w krajowych normach kolizyjnych

Prawo ojczyste spadkodawcy z chwili śmierci ma zastosowanie do:
dziedziczenia;
uprawnień zarządcy spadku i wykonawcy testamentu (art. 61 kodeksu cywilnego).
Prawo spadkodawcy z chwili dokonywania rozrządzenia ma zastosowanie do:
zdolności do dokonania, zmiany lub odwołania rozrządzenia na wypadek śmierci (art. 63 ust. 1 kodeksu cywilnego);
szczególnej formy wymaganej ze względu na wiek osoby dokonującej rozrządzenia (art. 63 ust. 1 kodeksu cywilnego);
interpretacji klauzul i postanowień rozrządzenia na wypadek śmierci, chyba że dokonano odesłania do innego prawa (art. 64 lit. a) kodeksu cywilnego);
braku zgody lub wad zgody (art. 64 lit. b) kodeksu cywilnego);
dopuszczalności testamentów wspólnych (art. 64 lit. c) kodeksu cywilnego);
dopuszczalności umów o spadek, przy poszanowaniu reżimu wskazanego powyżej w pkt „Małżeńskie ustroje majątkowe" (art. 64 lit. c) kodeksu cywilnego).
UWAGA:
W przypadku zmiany prawa ojczystego po dokonaniu rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci osoba dokonująca rozrządzenia może wciąż je odwołać zgodnie z poprzednim prawem ojczystym (art. 65 ust. 1 kodeksu cywilnego).
Jeżeli chodzi o formę rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci i odwołania lub zmiany rozrządzenia, alternatywnie można zastosować:
prawo państwa, w którym dokonano danej czynności; lub
prawo ojczyste spadkodawcy z chwili dokonania rozrządzenia; lub
prawo ojczyste spadkodawcy z chwili śmierci; lub

prawo, do którego odsyła miejscowa norma kolizyjna *(art. 64 ust. 1 kodeksu cywilnego)*.
Ograniczenia w odniesieniu do tego systemu:
należy dochować formy wymaganej w prawie ojczystym spadkodawcy w chwili dokonania rozrządzenia, jeżeli jej niedochowanie powoduje nieważność lub bezskuteczność rozrządzenia, nawet jeżeli dokonano go za granicą.

3.8 Nieruchomości

Prawem właściwym dla posiadania, własności i innych praw rzeczowych jest:
prawo państwa, w którym rzecz jest położona *(art. 46 ust. 1 kodeksu cywilnego)*.
Prawem właściwym dla ustanawiania i przenoszenia praw rzeczowych na rzeczy w transporcie jest:
prawo państwa przeznaczenia *(art. 46 ust. 2 kodeksu cywilnego)*.
Prawem właściwym dla ustanawiania i przenoszenia praw rzeczowych na środkach transportu podlegających rejestracji jest:
prawo państwa, w którym dokonano rejestracji *(art. 46 ust. 3 kodeksu cywilnego)*.
Prawem właściwym dla zdolności do ustanawiania praw rzeczowych na nieruchomościach lub rozporządzania nimi jest:
prawo państwa, w którym nieruchomość jest położona, pod warunkiem że prawo tak stanowi, a w przeciwnym wypadku odpowiednie prawo ojczyste *(art. 47 kodeksu cywilnego)*.
Prawem właściwym dla praw autorskich jest:
prawo państwa, w którym utwór po raz pierwszy opublikowano, a jeżeli go nie opublikowano,
prawo ojczyste autora, z zastrzeżeniem przepisów szczególnych *(art. 48 ust. 1 kodeksu cywilnego)*
Prawem właściwym dla własności przemysłowej jest:
prawo państwa, w którym taka własność powstała *(art. 48 ust. 2 kodeksu cywilnego)*.

3.9 Niewypłacalność

Co do zasady prawem właściwym jest prawo państwa, w którym wszczęto postępowanie (art. 276 kodeksu upadłościowego i naprawczego).
Istnieją wyjątki od tej zasady w odniesieniu do skutków ogłoszenia upadłości:
• skutki dla umów o pracę i stosunków pracy podlegają prawu właściwemu dla tych umów o pracę (art. 277 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• w przypadku praw dłużnika w odniesieniu do nieruchomości, jednostki pływającej lub statku powietrznego podlegających rejestracji w rejestrze publicznym prawem właściwym jest prawo państwa, z którego upoważnienia prowadzony jest ten rejestr (art. 278 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• skutki dla umów przyznających prawo do nabycia praw rzeczowych na nieruchomości lub prawo do korzystania z nieruchomości podlegają wyłącznie prawu państwa, na którego terytorium ta nieruchomość jest położona (art. 279 ust. 1 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• skutki dla praw sprzedającego w odniesieniu do aktywów sprzedanych niewypłacalnemu dłużnikowi z zastrzeżeniem własności oraz praw rzeczowych wierzycieli lub osób trzecich na aktywach dłużnika, które w chwili wszczęcia postępowania znajdowały się na terytorium innego państwa, podlegają wyłącznie prawu tego państwa (art. 280 ust. 1 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• skutki dla praw dotyczących zarejestrowanych lub zdeponowanych papierów wartościowych podlegają prawu właściwemu dla ich transferu, zgodnie z art. 41 portugalskiego kodeksu papierów wartościowych (art. 282 ust. 1 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• skutki dla praw i obowiązków uczestników rynku finansowego lub uczestników systemu płatności, o którym mowa w art. 2 lit. a) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 98/26/WE z dnia 19 maja 1998 r., lub równoważnych systemów podlegają prawu właściwemu dla tego systemu (art. 285 portugalskiego kodeksu papierów wartościowych i art. 282 ust. 2 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• skutki dla transakcji sprzedaży i transakcji z przyrzeczeniem odkupu w rozumieniu art. 12 dyrektywy Rady 86/635/EWG z dnia 8 grudnia 1986 r. podlegają prawu właściwemu dla takich umów (art. 283 kodeksu upadłościowego i naprawczego);
• skutki dla toczących się postępowań dotyczących składnika majątku lub prawa, które stanowią integralną część masy upadłości, podlegają wyłącznie prawu państwa, w którym toczy się postępowanie (art. 285 kodeksu upadłościowego i naprawczego).

Linki do odpowiednich przepisów krajowych

Portugalska konstytucja
Portugalski kodeks cywilny
Portugalski kodeks notarialny
Portugalski kodeks upadłościowy i naprawczy

Uwaga końcowa

Informacje przedstawione na tej stronie mają ogólny charakter i nie są wyczerpujące. Nie są wiążące dla punktu kontaktowego, europejskiej sieci sądowej w sprawach cywilnych i handlowych, sądów ani żadnych innych odbiorców. Nie zwalniają też z obowiązku zapoznania się z obowiązującymi przepisami.
Ostatnia aktualizacja: 10/11/2021
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.
Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Rumunia

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

(wybrane przepisy)
Krajowe źródła prawa prywatnego międzynarodowego w Rumunii obejmują: konstytucję, tytuł VII kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego, różne szczególne akty prawne odnoszące się do prawa prywatnego międzynarodowego dotyczące cudzoziemców, przedsiębiorstw, rejestru działalności gospodarczej i obywatelstwa.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

(wybrane przepisy)
Konwencje Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego dotyczące procedury cywilnej, zniesienia wymogu legalizacji dokumentów, doręczania dokumentów, przeprowadzania dowodów, ułatwiania dostępu do wymiaru sprawiedliwości, cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, ochrony dziecka, przysposobienia, właściwości sądu, zobowiązań alimentacyjnych oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych.
Konwencje Rady Europy o arbitrażu handlowym, uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach dotyczących pieczy nad dzieckiem, informacjach o prawie obcym, przysposobieniu, statusie prawnym dzieci pozamałżeńskich oraz obywatelstwie.

Konwencje Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka i prawach kobiet, międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci, arbitrażu, immunitecie, transporcie, własności intelektualnej, odpowiedzialności pozaumownej, odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane zanieczyszczeniami, zderzeniach statków, terminach przedawnienia oraz umowie sprzedaży.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Rumunia zawarła umowy o pomocy prawnej w sprawach cywilnych z Albanią, Algierią, Austrią, Belgią, Bułgarią, Chinami, Egiptem, Francją, Grecją, Hiszpanią, Koreą Południową, Kubą, Macedonią, Marokiem, Mołdawią, Mongolią, Polską, Republiką Czeską, Rosją, Serbią, Słowacją, Słowenią, Syrią, Tunezją, Turcją, Ukrainą, Węgrami, Włochami oraz Zjednoczonym Królestwem.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

Sąd może zastosować prawo obce do stosunku prawnego z elementem obcym zarówno z urzędu, jak i na wniosek zainteresowanej strony.

Sąd może – w oparciu o swoją aktywną rolę – powołać się z urzędu na prawo obce i poddać pod rozwagę stron zastosowanie tego prawa, jeżeli rumuńskie normy kolizyjne do niego odsyłają. Ponadto każda zainteresowana strona może powołać się na prawo obce w sądzie zgodnie z zasadą dostępności.

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Prawo obce obejmuje przepisy prawa materialnego (w tym normy kolizyjne), chyba że strony wybrały prawo obce jako właściwe; przypadki prawa obcego właściwego dla formy czynności prawnych i zobowiązań pozaumownych oraz inne przypadki szczególne są określone w konwencjach międzynarodowych, których stroną jest Rumunia, w prawie Unii Europejskiej lub w prawie krajowym.

Jeżeli prawo obce odsyła z powrotem do prawa rumuńskiego lub prawa innego państwa, zastosowanie ma prawo rumuńskie, o ile wyraźnie nie wskazano inaczej.

Zobacz art. 2559 i 2560 kodeksu cywilnego.

2.2 Odesłanie

Prawo obce obejmuje przepisy prawa materialnego (w tym normy kolizyjne), chyba że strony wybrały prawo obce jako właściwe; przypadki prawa obcego właściwego dla formy czynności prawnych i zobowiązań pozaumownych oraz inne przypadki szczególne są określone w konwencjach międzynarodowych, których stroną jest Rumunia, w prawie Unii Europejskiej lub w prawie krajowym.

Jeżeli prawo obce odsyła z powrotem do prawa rumuńskiego lub prawa innego państwa, zastosowanie ma prawo rumuńskie, o ile wyraźnie nie wskazano inaczej.

Zobacz art. 2559 i 2560 kodeksu cywilnego.

2.3 Zmiana łącznika

Przypadki, w których zawsze stosuje się dawne prawo, nawet jeżeli nastąpi zmiana łącznika, obejmują: prawo ostatniego obywatelstwa (uznanie za zmarłego lub za zaginionego), prawo, które w chwili narodzin dziecka reguluje skutki zawarcia małżeństwa przez rodziców dziecka (pochodzenie dziecka z małżeństwa) oraz prawo krajowe dziecka z chwili narodzin (pozamałżeńskie pochodzenie dziecka).

Przypadki, w których dawne prawo ma pierwszeństwo przed nowym prawem, nawet jeżeli nastąpi zmiana łącznika, obejmują: prawo państwa, z którego wysłano daną rzecz (rzecz w transporcie) oraz prawo miejsca pobytu/siedziby dłużnika wykonującego świadczenie charakterystyczne w chwili zawarcia umowy (ustanawianie ściślejszego związku niż związek, który wynikałby z umowy).

Przypadki, w których nowe prawo lub dawne prawo mogą mieć zastosowanie, jeżeli nastąpi zmiana łącznika, obejmują: prawo miejsca, w którym znajduje się ruchomość w czasie wystąpienia zdarzenia prawnego, które spowodowało powstanie lub wygaśnięcie prawa (ustanowienie, przekazanie lub wygaśnięcie praw rzeczowych), prawo właściwe w czasie i w miejscu, w którym podjęto środki mające na celu zapewnienie jawności (ruchomość uprzednio przemieszczona lub taka, która ma zostać w późniejszym terminie przemieszczona do innego państwa), prawo państwa, w którym znajduje się dana rzecz na początku okresu posiadania, czy też prawo państwa, do którego ją przeniesiono (zasiedzenie).

Przypadki, w których zastosowanie ma korzystniejsze prawo, jeżeli nastąpi zmiana łącznika, obejmują sprawy związane ze zmianą obywatelstwa w związku z osiągnięciem pełnoletności czy też z pozamałżeńskim pochodzeniem dziecka (które ma podwójne obywatelstwo w chwili narodzin).

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Prawo obce nie ma zastosowania, jeżeli jest sprzeczne z porządkiem publicznym zgodnie z rumuńskim prawem prywatnym międzynarodowym (na przykład jeżeli jego skutki są sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa rumuńskiego lub prawa Unii Europejskiej oraz z podstawowymi prawami człowieka) lub jeżeli takie prawo obce stało się właściwe w rezultacie naruszenia prawa rumuńskiego. Jeżeli prawo obce nie ma zastosowania, stosuje się prawo rumuńskie.

W drodze wyjątku prawa ustalonego zgodnie z przepisami krajowego prawa prywatnego międzynarodowego można nie stosować, jeżeli stosunek prawny ma bardzo odległy związek z tym prawem. W tym przypadku stosuje się prawo, z którym stosunek prawny jest najściślej związany.

Pierwszeństwo mają bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa rumuńskiego regulujące stosunek prawny z elementem obcym. Bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa innego państwa również można bezpośrednio zastosować w celu uregulowania stosunku prawnego z elementem obcym, jeżeli przedmiotowy stosunek prawny ma ścisły związek z prawem tego państwa oraz wymagają tego uzasadnione interesy stron.

Zobacz art. 2564 i 2566 kodeksu cywilnego.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd ustala treść prawa obcego na podstawie zaświadczeń wydawanych przez organy państwa obcego, które ustanowiły przedmiotowe prawo, zasięgając opinii biegłego lub w inny właściwy sposób. Od strony powołującej się na prawo obce można zażądać udowodnienia jego treści.

Zobacz art. 2562 kodeksu cywilnego; art. 29 ustawy nr 189/2003 o międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach cywilnych; Konwencja europejska o informacji o prawie obcym, sporządzona w Londynie w 1968 r., oraz umowy dwustronne zawarte z państwami, o których mowa w pkt 1.3.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Treść czynności prawnej ustala się zgodnie z prawem wybranym przez strony lub przez osobę, która jej dokonała. Strony mogą wybrać prawo właściwe dla całości czynności prawnej lub tylko dla jej części.

W braku takiego wyboru zastosowanie ma prawo państwa, z którym czynność prawna jest najściślej związana (państwa, w którym dłużnik wykonujący świadczenie charakterystyczne lub osoba dokonująca czynności ma miejsce zamieszkania lub siedzibę w chwili dokonania czynności), a jeżeli prawa nie można ustalić – prawo miejsca, w którym dokonano czynności prawnej.

Przesłanki formalne czynności prawnej określa prawo regulujące jej treść. Czynność prawną uznaje się za ważną, jeżeli spełnia ona przesłanki określone przez jedno z następujących praw: prawo miejsca, w którym jej dokonano, prawo obywatelstwa lub prawo miejsca zwykłego pobytu drugiej strony czynności prawnej lub prawo właściwe zgodnie z prawem prywatnym międzynarodowym dla organu dokonującego oceny ważności czynności prawnej.

Prawo właściwe dla zobowiązań umownych ustala się zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, a w sprawach niewchodzących w zakres ich zastosowania – zgodnie z przepisami krajowymi dotyczącymi prawa właściwego dla przedmiotowych czynności prawnych, o ile konwencje międzynarodowe lub przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Zobacz art. 2640–2646 kodeksu cywilnego.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych ustala się zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, a w sprawach niewchodzących w zakres ich zastosowania – zgodnie z prawem regulującym treść poprzednich stosunków prawnych między stronami, o ile konwencje międzynarodowe lub przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Roszczenia odszkodowawcze z tytułu naruszenia prywatności i dóbr osobistych podlegają, w zależności od wyboru dokonanego przez poszkodowanego, prawu państwa: w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu poszkodowanego, w którym wyrządzono szkodę lub w którym osoba, która wyrządziła szkodę, ma miejsce zwykłego pobytu lub siedzibę.

Prawo do sprzeciwu wobec naruszeń dóbr osobistych podlega prawu państwa, w którym wydano publikację lub wyemitowano program.

Zobacz art. 2641 i 2642 kodeksu cywilnego.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Nazwisko osoby fizycznej podlega jej prawu krajowemu. Nadawanie nazwiska dziecku przy urodzeniu reguluje, zależnie od dokonanego wyboru, prawo państwa, którego oboje rodzice są obywatelami, albo prawo państwa, w którym dziecko się urodziło i mieszkało od chwili narodzin.

Miejsce zamieszkania osoby fizycznej podlega jej prawu krajowemu.

Stan cywilny oraz zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej podlegają jej prawu krajowemu. Szczególne przypadki braku zdolności w odniesieniu do szczególnego stosunku prawnego podlegają prawu właściwemu dla tego stosunku prawnego. Nabycie i utrata zdolności do czynności prawnych podlegają prawu krajowemu każdej osoby fizycznej.

Opieka nad osobą fizyczną posiadającą pełną zdolność do czynności prawnych podlega prawu państwa, w którym znajduje się jej miejsce zwykłego pobytu w chwili ustanowienia opieki lub w chwili, w której podjęto inny środek ochrony.

Zobacz art. 2570, 2572–2576 oraz 2578–2579 kodeksu cywilnego.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Pochodzenie dziecka z małżeństwa ustala się zgodnie z prawem, które w chwili narodzin reguluje ogólne skutki zawarcia małżeństwa przez jego rodziców. Jeżeli małżeństwo rodziców ustało lub zostało rozwiązane przed narodzinami dziecka, zastosowanie ma prawo obowiązujące w chwili ustania lub rozwiązania małżeństwa. Zasada ta ma również zastosowanie do dziecka urodzonego w małżeństwie, jak również do nabycia nazwiska przez dziecko.

Pozamałżeńskie pochodzenie dziecka podlega prawu krajowemu dziecka z chwili narodzin; prawo to ma zastosowanie do uznania pochodzenia dziecka i jego skutków oraz kwestionowania uznania pochodzenia. Jeżeli dziecko posiada więcej niż jedno obywatelstwo, z których żadne nie jest obywatelstwem rumuńskim, zastosowanie ma prawo obywatelstwa, które jest dla niego najkorzystniejsze.

Zobacz art. 2603–2606 kodeksu cywilnego.

3.4.2 Przysposobienie

Przesłanki materialne przysposobienia reguluje prawo krajowe przysposabiającego oraz dziecka, które ma zostać przysposobione. Przysposabiający i przysposobiony muszą również spełnić warunki obowiązkowe w odniesieniu do obydwu systemów określone zarówno w jednym, jak i w drugim prawie krajowym. Przesłanki materialne wymagane w odniesieniu do sytuacji, w której małżonkowie dokonują wspólnego przysposobienia lub w której jedno z małżonków dokonuje przysposobienia dziecka współmałżonka, określone są w prawie regulującym ogólne skutki zawarcia małżeństwa.

Skutki przysposobienia, stosunki między przysposabiającym a przysposobionym oraz rozwiązanie stosunku przysposobienia podlegają prawu krajowemu przysposabiającego, a jeżeli oboje małżonkowie są przysposabiającymi – prawu regulującemu ogólne skutki zawarcia małżeństwa.

Forma przysposobienia podlega prawu państwa, na terytorium którego dokonano przysposobienia.

Zobacz art. 2607–2610 kodeksu cywilnego.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Przesłanki materialne zawarcia małżeństwa reguluje prawo krajowe każdego z przyszłych małżonków z chwili zawarcia małżeństwa.

Forma zawarcia małżeństwa podlega prawu państwa, w którym je zawarto.

Prawo właściwe dla ustawowych przesłanek zawarcia małżeństwa ma również zastosowanie do nieważności małżeństwa i do skutków tego rodzaju nieważności.

Ogólne skutki zawarcia małżeństwa podlegają prawu wspólnego miejsca zwykłego pobytu małżonków, a w jego braku – prawu wspólnego obywatelstwa małżonków. W braku wspólnego obywatelstwa zastosowanie ma prawo państwa, w którym zawarto małżeństwo.

Zobacz art. 2585–2589 kodeksu cywilnego.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Rumunia stosuje rozporządzenie Rzym III.

Zgodnie z prawem krajowym małżonkowie mogą wybrać za porozumieniem prawo jednego z następujących państw jako prawo właściwe dla rozwodu: prawo państwa, w którym małżonkowie mają swoje wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili zawierania porozumienia dotyczącego wyboru prawa właściwego, prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli co najmniej jedno z nich wciąż w mieszka w tym miejscu w chwili zawierania porozumienia dotyczącego wyboru prawa właściwego, prawo państwa, którego obywatelem jest jedno z małżonków; prawo państwa, w którym małżonkowie mieszkali przez co najmniej 3 lata, lub prawo rumuńskie.

Porozumienie dotyczące wyboru prawa właściwego dla rozwodu można zawrzeć lub zmienić nie później niż w chwili skierowania sprawy do organu odpowiedzialnego za orzeczenie rozwodu. Sąd może jednak uwzględnić porozumienie małżonków nie później niż podczas pierwszej rozprawy, na którą strony zostały prawidłowo wezwane.

Jeżeli małżonkowie nie dokonają wyboru prawa właściwego, prawem właściwym dla rozwodu jest: prawo państwa, w którym małżonkowie mają wspólne miejsce zwykłego pobytu w chwili wytoczenia powództwa o rozwód; w braku wspólnego miejsca zwykłego pobytu – prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zwykłego pobytu, jeżeli przynajmniej jedno z małżonków ma miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa w chwili wytoczenia powództwa o rozwód; w jego braku – prawo wspólnego obywatelstwa małżonków w chwili wytoczenia powództwa o rozwód; w braku wspólnego obywatelstwa małżonków – prawo ostatniego wspólnego obywatelstwa małżonków, jeżeli przynajmniej jedno z nich zachowało to obywatelstwo w chwili wytoczenia powództwa o rozwód, oraz prawo rumuńskie we wszystkich pozostałych przypadkach.

Prawo właściwe dla rozwodu stosuje się również odpowiednio do separacji sądowej.

Zobacz art. 2597–2602 kodeksu cywilnego.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych ustala się zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej (art. 2612 kodeksu cywilnego).

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Prawem właściwym dla małżeńskiego ustroju majątkowego jest prawo wybrane przez małżonków (prawo miejsca zwykłego pobytu jednego z małżonków w chwili dokonywania wyboru, prawo obywatelstwa któregokolwiek z małżonków w chwili dokonywania wyboru lub prawo pierwszego wspólnego miejsca zwykłego pobytu po zawarciu małżeństwa). Reguluje ono środki w zakresie jawności i wykonalności w odniesieniu do osób trzecich oraz – jako alternatywa dla prawa miejsca zawarcia małżeństwa– formalności wymagane do zawarcia umowy małżeńskiej majątkowej.
Porozumienie dotyczące wyboru prawa właściwego dla małżeńskiego ustroju majątkowego można zawrzeć przed zawarciem małżeństwa, w chwili jego zawarcia albo w czasie jego trwania.
Przesłanki formalne określone są w prawie wybranym jako prawo właściwe dla małżeńskiego ustroju majątkowego albo w prawie miejsca zawarcia umowy.
Jeżeli małżonkowie nie wybrali prawa właściwego dla małżeńskiego ustroju majątkowego, podlega on prawu właściwemu dla ogólnych skutków zawarcia małżeństwa.
Zobacz art. 2590–2596 kodeksu cywilnego.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Rumunia stosuje rozporządzenie (UE) nr 650/2012.
Zgodnie z prawem krajowym dziedziczenie reguluje prawo państwa, w którym spadkodawca miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.
Osoba fizyczna może wybrać jako prawo właściwe prawo spadkowe państwa, którego obywatelstwo posiada. Jeżeli wybrano prawo właściwe, reguluje ono istnienie i ważność zgody wyrażonej w oświadczeniu o wyborze prawa właściwego.
Sporządzenie, zmianę lub odwołanie testamentu uznaje się za ważne, jeżeli czynność ta spełnia wymogi formalne obowiązujące w chwili sporządzania, zmiany lub odwołania testamentu albo w chwili śmierci spadkodawcy zgodnie z: prawem krajowym spadkodawcy, prawem miejsca zwykłego pobytu, prawem miejsca, w którym sporządzono, zmieniono lub odwołano testament, prawem miejsca położenia nieruchomości lub prawem sądu lub organu przeprowadzającego dział spadku.
Jeżeli zgodnie z prawem właściwym dla dziedziczenia spadek pozostaje nieobjęty, majątek znajdujący się na terytorium Rumunii przejmuje państwo rumuńskie zgodnie z prawem rumuńskim dotyczącym przejmowania nieobjętego majątku spadkowego.
Zobacz art. 2633–2636 kodeksu cywilnego.

3.8 Nieruchomości

Prawo miejsca położenia rzeczy (*lex rei sitae*) reguluje takie kwestie jak: posiadanie, własność i inne prawa rzeczowe do rzeczy, w tym zabezpieczenie, zasiedzenie (po rozpoczęciu okresu posiadania), powstanie, przeniesienie lub wygaśnięcie praw rzeczowych dotyczących rzeczy, która zmieniła swoje położenie (po wystąpieniu zdarzenia prawnego, które spowodowało powstanie, zmianę lub wygaśnięcie tych praw), warunki ważności, jawność i skutki ustanowienia zastawu na rzeczy ruchomej (po zawarciu umowy zastawu na rzeczy ruchomej), formy jawności i formy ustanawiające prawa związane z nieruchomościami oraz roszczenia dotyczące rzeczy skradzionych lub nielegalnie wywiezionych (w chwili dokonania kradzieży/wywozu lub w chwili wystąpienia z roszczeniem).
Rzecz w transporcie podlega prawu państwa, z którego ją wysłano.
Ustanowienie, przeniesienie lub wygaśnięcie praw rzeczowych dotyczących środków transportu podlegają: prawu bandery jednostki pływającej lub prawu państwa rejestracji statku powietrznego, prawu właściwemu dla statutu lub umowy przedsiębiorstwa transportowego w odniesieniu do pojazdów szynowych i drogowych wchodzących w skład jego taboru.
Emisja akcji lub obligacji, imiennych lub na okaziciela, podlega prawu właściwemu dla statutu lub umowy osoby prawnej będącej emitentem.
Ustanowienie, treść i wygaśnięcie praw autorskich do wytworu działalności twórczej podlegają prawu państwa, w którym po raz pierwszy je upubliczniono.
Ustanowienie, treść i wygaśnięcie praw własności przemysłowej podlegają prawu państwa, w którym dokonano ich zgłoszenia lub rejestracji lub w którym złożono wniosek o zgłoszenie lub rejestrację.
Zobacz art. 2613–2632 kodeksu cywilnego.

3.9 Niewypłacalność

Przepisy dotyczące prawa właściwego zawiera ustawa nr 85/2014 o postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym; ułatwiają one stosowanie rozporządzenia (UE) 2015/848 w sprawie postępowania upadłościowego.

Ostatnia aktualizacja: 08/08/2022
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.
Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Słowenia

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Podstawową ustawą regulującą ogólne zasady prawa prywatnego międzynarodowego jest ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe (Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku, Dziennik Urzędowy Republiki Słowenii (Uradni list RS) nr 56/99). Konkretne sprawy powiązane z prawem różnych państw regulują przepisy szczególne (na przykład ustawa o operacjach finansowych, postępowaniu upadłościowym i przymusowej likwidacji (Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencje ratyfikowane i ogłaszane w Republice Słowenii są stosowane bezpośrednio i mają pierwszeństwo przed prawem krajowym. Normy kolizyjne reguluje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), które zastępuje, w odniesieniu do państw członkowskich, do których ma zastosowanie, Konwencję rzymską z dnia 19 czerwca 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych oraz rozporządzenie nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II"). Normy kolizyjne zawarte są również w konwencjach wielostronnych przyjętych przez Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego, której Republika Słowenii jest członkiem.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Normy kolizyjne są również zawarte w umowach dwustronnych o pomocy prawnej zawartych z Austrią, Bułgarią, Federacją Rosyjską, Francją, Mongolią, Polską, Republiką Czeską, Słowacją, Rumunią i Węgrami. Lista umów jest dostępna na stronie internetowej Ministerstwa.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Sędzia jest związany prawem regulującym kolizję przepisów, lecz strony mają swobodę wyboru prawa, które ma regulować ich stosunek prawny. W takim przypadku zastosowanie ma prawo wybrane przez strony. Ponadto prawo, które miałoby zazwyczaj zastosowanie zgodnie z ustawą – Prawo prywatne

międzynarodowe i procesowe, nie ma zastosowania, jeżeli z wszystkich okoliczności wyraźnie wynika, że nie istnieje znaczący związek danego stosunku prawnego z prawem, które ma zostać zastosowane, lecz istnieje znacznie ściślejszy związek z innym prawem.

2.2 Odesłanie

Instytucję odesłania określono w art. 6 ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe, który stanowi, że jeżeli podczas ustalania, które prawo należy zastosować, przepisy państwa trzeciego wskażą prawo słoweńskie, prawo słoweńskie ma zastosowanie bez uwzględniania przepisów słoweńskich dotyczących ustalania prawa właściwego. Przepis ten nie ma zastosowania, jeżeli prawo właściwe zostanie wybrane przez strony.

2.3 Zmiana łącznika

Konkretne normy kolizyjne regulujące łączniki, które mogą ulec zmianie, określają również zazwyczaj moment, w którym taką normę należy zastosować. W przypadku niektórych łączników moment rozstrzygający o wyborze prawa określony jest w samej normie kolizyjnej (przykładowo: obywatelstwo spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu), podczas gdy w innych przypadkach zmiana łącznika może oznaczać zastosowanie innego systemu prawnego. W przypadku trwałych stosunków należy zastosować zasadę uznawania praw nabytych.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Prawa ustalonego na podstawie ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe nie stosuje się, jeżeli skutki jego zastosowania byłyby sprzeczne ze słoweńskim porządkiem prawnym. Koncepcja porządku publicznego stanowi normę prawną wyrażoną w orzecznictwie. W większości przypadków opiera się on na konstytucyjnych zasadach państwa, podstawowych zasadach prawa krajowego i zasadach moralnych.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Sąd lub inny właściwy organ z urzędu ustala treść prawa obcego, które należy zastosować, zwracając się do ministerstwa właściwego do spraw sprawiedliwości o wydanie zaświadczenia o prawie obcym, lub bada jego treść, stosując inną odpowiednią metodę. Strony mogą przedstawić dokument urzędowy lub inny dokument sporządzony przez właściwy organ zagraniczny lub właściwą instytucję zagraniczną dotyczący treści prawa obcego. Jeżeli w konkretnym przypadku nie można ustalić treści prawa obcego, zastosowanie ma prawo słoweńskie.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

W odniesieniu do państw członkowskich zastosowanie ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych, które stosuje się w Republice Słowenii; rozporządzenie to ma pierwszeństwo przed prawem krajowym regulującym tę samą kwestię. W sprawach, w których rozporządzenie to nie ma zastosowania, w stosownych przypadkach stosuje się umowy dwustronne. W braku umów dwustronnych zastosowanie ma prawo krajowe regulujące kolizję przepisów w stosunkach umownych (ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe).

Ogólna norma kolizyjna

Zgodnie z ustawą – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe prawo wybrane przez umawiające się strony ma zastosowanie do ich umowy, chyba że ustawa lub konwencja międzynarodowa stanowią inaczej. Wola stron dotycząca wyboru prawa właściwego może być wyrażona w sposób wyraźny lub też postanowienia umowne lub inne okoliczności mogą wyraźnie wskazywać, że wybrano dane prawo. Ważność umowy ocenia się wówczas według prawa wybranego. Jeżeli strony nie dokonały wyboru prawa właściwego, zastosowanie ma prawo najściślej związane z danym stosunkiem prawnym. Jeżeli okoliczności nie wskazują na inne prawo, zastosowanie ma prawo państwa, w którym strona zobowiązana do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla danego stosunku umownego ma miejsce pobytu stałego lub główne miejsce prowadzenia działalności.

Kwestie związane z umowami o pracę reguluje prawo państwa, w którym pracownik zazwyczaj wykonuje swoją pracę. Zgadzając się na zastosowanie innego prawa do umowy o pracę, strony nie mogą wyłączyć zastosowania przepisów bezwzględnie obowiązujących dotyczących ochrony praw pracowników, zawartych w prawie państwa, które miałoby zastosowanie, gdyby strony nie wybrały innego prawa.

Umowa konsumencka jest umową o przeniesienie własności towarów, przeniesienie praw lub świadczenie usług na rzecz konsumenta. Konsument jest osobą nabywającą towary, prawa lub usługi głównie do użytku osobistego lub do użytku gospodarstwa domowego. Umowa konsumencka nie obejmuje umowy przewozu lub umowy świadczenia usług na rzecz konsumenta, jeżeli umowa jest w pełni wykonywana poza granicami państwa, w którym konsument ma miejsce zamieszkania. Niezależnie od przepisów ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe umowa konsumencka podlega prawu państwa, w którym konsument zamieszkuje, jeżeli jej zawarcie wynika z oferty lub reklamy w tym państwie, a konsument podjął w tym państwie kroki niezbędne do zawarcia umowy; jeżeli strona, która zawarła umowę z konsumentem, lub jej pełnomocnik otrzyma zlecenie w tym państwie, lub jeżeli umowę sprzedaży zawarto w innym państwie lub konsument złożył zamówienie w innym państwie, a podróż została zorganizowana przez sprzedawcę w celu promowania zawierania tego rodzaju umów.

W powyższym scenariuszu strony umowy nie mogą się zgodzić na stosowanie prawa, które wyłącza stosowanie przepisów bezwzględnie obowiązujących dotyczących praw ochrony konsumentów o w państwie stałego pobytu konsumenta.

W przypadku umów związanych z nieruchomościami stosuje się zawsze prawo państwa położenia nieruchomości.

Jeżeli umawiające się strony nie uzgodniły inaczej, ogólna norma kolizyjna ma zastosowanie do stosunków między umawiającymi się stronami, rozstrzygając również o tym, od którego momentu nabywca ruchomości ma prawo do pobierania pożytków, oraz o tym, od którego momentu nabywca przyjmuje na siebie ryzyko związane z rzeczą.

Ponadto jeżeli umawiające się strony nie uzgodniły inaczej, metoda dostarczenia rzeczy oraz środki niezbędne w przypadku odmowy przyjęcia dostarczonej rzeczy podlegają prawu państwa, w którym rzecz należało dostarczyć.

Jeżeli chodzi o skutki przelewu wierzytelności lub przejęcia długu, dłużnicy lub wierzyciele, którzy nie uczestniczyli bezpośrednio w przelewie wierzytelności lub przejęciu, podlegają temu samemu prawu, co sam przelew wierzytelności lub samo przejęcie.

Prawo właściwe dla głównej czynności prawnej ma zastosowanie do czynności pomocniczej, o ile nie postanowiono inaczej.

Prawo państwa miejsca pobytu stałego lub siedziby dłużnika ma zastosowanie do jednostronnej czynności prawnej.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Jeżeli chodzi o zobowiązania pozaumowne nieobjęte zakresem stosowania konwencji międzynarodowej lub rozporządzenia nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II"), normy kolizyjne stanowią, że zastosowanie ma prawo krajowe.

Ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe stanowi, że dla zobowiązań pozaumownych właściwe jest prawo państwa, w którym dokonano czynu. Prawo państwa, w którym wystąpiły skutki czynu, ma zastosowanie, jeżeli prawo to jest korzystniejsze dla poszkodowanego, pod warunkiem że osoba, która dopuściła się tego czynu, powinna była przewidzieć lub mogła przewidzieć miejsce wystąpienia skutków. Jeżeli takie prawo nie pozostaje w ścisłym związku ze stosunkiem prawnym, ale istnieje związek z innym prawem, zastosowanie ma to inne prawo.

Jeżeli zdarzenie powodujące powstanie odpowiedzialności odszkodowawczej nastąpi na jednostce pływającej na morzu otwartym lub na statku powietrznym, za prawo właściwe uznaje się prawo państwa rejestracji jednostki pływającej lub statku powietrznego.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Jeżeli obywatel Republiki Słowenii jest również obywatelem innego państwa, osobę tę do celów ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe uznaje się jedynie za obywatela Słowenii. Jeżeli dana osoba nie posiada obywatelstwa Republiki Słowenii, ale posiada obywatelstwo co najmniej dwóch państw, do celów ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe stosuje się prawo państwa, którego osoba ta jest obywatelem i w którym ma miejsce pobytu stałego. Jeżeli dana osoba nie ma miejsca pobytu stałego w żadnym z państw, którego jest obywatelem, do celów ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe stosuje się prawo państwa, z którym osobę tę łączy najściślejszy związek.
Jeżeli dana osoba nie ma żadnego obywatelstwa lub nie można ustalić jej obywatelstwa, zastosowanie ma prawo państwa jej miejsca pobytu stałego. Jeżeli dana osoba nie ma miejsca pobytu stałego lub nie można go ustalić, zastosowanie ma prawo państwa jej miejsca pobytu czasowego. Jeżeli nie można ustalić nawet miejsca pobytu czasowego danego bezpaństwowca, zastosowanie ma prawo słoweńskie.
Prawo państwa, którego obywatelem jest dana osoba, ma zastosowanie do zmiany jej nazwiska.
Zdolność do czynności prawnych ocenia się według prawa ojczystego osoby fizycznej. Uznaje się, że osobie fizycznej, która zgodnie z prawem ojczystym, nie ma zdolności do czynności prawnych, przysługuje zdolność do czynności prawnych, jeżeli wynika to z prawa miejsca, w którym powstało zobowiązanie. Utratę lub ograniczenie zdolności do czynności prawnych osoby fizycznej ocenia się według prawa ojczystego tej osoby.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Ustanowienie lub ustanie opieki oraz stosunki między opiekunem a osobą objętą opieką (podopiecznym) podlegają prawu państwa, którego podopieczny jest obywatelem. Środki służące zabezpieczeniu interesów prawnych zastosowane w Republice Słowenii wobec obywatela obcego państwa lub bezpaństwowca podlegają prawu słoweńskiemu i pozostają w mocy, dopóki właściwe państwo nie wyda postanowienia dotyczącego danych środków lub nie podejmie niezbędnych działań. Przepis ten ma również zastosowanie do majątku – położonego w Republice Słowenii – obywatela obcego państwa lub bezpaństwowca.
Stosunki między rodzicami a dziećmi ocenia się według prawa państwa, którego są oni obywatelami. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mają oni wspólne miejsce pobytu stałego. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw i nie mają miejsca pobytu stałego w tym samym państwie, zastosowanie ma prawo państwa, którego dziecko jest obywatelem.
Procedura uznawania, ustalania i zaprzeczania ojcostwa lub macierzyństwa podlega prawu państwa, którego dziecko jest obywatelem.
Obowiązek alimentacyjny wobec krewnych, z wyjątkiem obowiązku rodziców wobec dzieci, oraz obowiązek alimentacyjny wobec powinowatych ocenia się według prawa państwa, którego obywatelem jest osoba, na której ciąży obowiązek alimentacyjny.
Proces uznawania dziecka podlega prawu państwa, którego rodzice są obywatelami, lub – jeżeli rodzice nie są obywatelami tego samego państwa – prawu państwa rodzica, na podstawie którego to prawa dokonuje się przysposobienia. Wyrażanie zgody na uznanie przez dziecko, inną osobę lub organ krajowy podlega prawu państwa, którego dziecko jest obywatelem.

3.4.2 Przysposobienie

Przesłanki przysposobienia i rozwiązania stosunku przysposobienia podlegają prawu państwa, którego obywatelami są przysposobiony i przysposabiający. Jeżeli przysposabiający i przysposobiony są obywatelami różnych państw, przesłanki przysposobienia i rozwiązania stosunku przysposobienia podlegają jednocześnie prawu państw, których osoby te są obywatelami. Jeżeli małżonkowie wspólnie dokonują przysposobienia, prawem regulującym przesłanki przysposobienia i rozwiązania stosunku przysposobienia jest prawo państwa, którego obywatelem jest przysposobiony, jak również prawo państw, którego obywatelem jest zarówno jeden, jak i drugi współmałżonek. Forma przysposobienia podlega prawu państwa, w którym dokonano przysposobienia. Skutki przysposobienia podlegają prawu państwa, którego obywatelami byli przysposabiający i przysposobiony w chwili przysposobienia. Jeżeli przysposabiający i przysposobiony są obywatelami różnych państw, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mają oni miejsce pobytu stałego. Jeżeli przysposabiający i przysposobiony są obywatelami różnych państw i nie mają miejsca pobytu stałego w tym samym państwie, zastosowanie ma prawo państwa, którego obywatelem jest przysposobiony.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Przesłanki zawarcia małżeństwa podlegają prawu państwa obywatelstwa każdej z osób z chwili zawarcia małżeństwa. Forma małżeństwa podlega prawu państwa, w którym je zawarto. Nieważność małżeństwa podlega prawu, zgodnie z którym je zawarto, w oparciu o normy kolizyjne opisane powyżej.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe nie zawiera żadnych przepisów szczególnych dotyczących konkubinatu. Biorąc pod uwagę, że skutki pozostawania w konkubinacie są takie same jak skutki zawarcia małżeństwa, przepisy regulujące małżeństwo mogą mieć zastosowanie również do konkubinatu.
Stosunki majątkowe między dwoma osobami pozostającymi w konkubinacie podlegają prawu państwa, którego są one obywatelami. Jeżeli osoby te nie mają wspólnego obywatelstwa, zastosowanie ma prawo państwa ich wspólnego miejsca pobytu. Umowne stosunki majątkowe między osobami pozostającymi w konkubinacie podlegają prawu właściwemu dla ich stosunków majątkowych z chwili zawarcia umowy.
Ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe nie zawiera żadnych przepisów szczególnych dotyczących zarejestrowanych związków partnerskich osób tej samej płci oraz warunków ich zawarcia. Biorąc jednak pod uwagę, że skutki zawarcia związku partnerskiego osób tej samej płci są takie same jak skutki zawarcia małżeństwa, zastosowanie mogą mieć te same przepisy, co przepisy regulujące małżeństwo.

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Rozwód podlega prawu państwa, którego obywatelstwo posiadają oboje małżonkowie w chwili wytoczenia powództwa o rozwód. Jeżeli w chwili wytoczenia powództwa o rozwód małżonkowie są obywatelami różnych państw, rozwód podlega jednocześnie prawu państw, których małżonkowie są obywatelami. Jeżeli rozwodu nie można przeprowadzić na podstawie wyżej wymienionych przepisów, podlega on prawu słoweńskiemu, jeżeli jedno z małżonków ma miejsce pobytu stałego w Republice Słowenii w chwili wytoczenia powództwa o rozwód. Jeżeli jedno z małżonków jest obywatelem Słowenii, ale nie ma miejsca pobytu stałego w Słowenii, a rozwodu nie można przeprowadzić na podstawie wyżej wymienionych przepisów, rozwód podlega prawu słoweńskiemu.
Ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe i procesowe nie zawiera żadnych przepisów szczególnych dotyczących rozwiązywania związków partnerskich osób tej samej płci. Ponieważ jednak skutki zawarcia związku partnerskiego osób tej samej płci są takie same jak skutki zawarcia małżeństwa, zastosowanie mogą mieć przepisy dotyczące rozwodu.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

Stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają prawu państwa, którego są obywatelami. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mają oni wspólne miejsce pobytu stałego. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw i nie mają miejsca pobytu stałego w tym samym państwie, zastosowanie ma prawo państwa, którego dziecko jest obywatelem.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Stosunki osobiste i majątkowe między małżonkami podlegają prawu państwa, którego są oni obywatelami. Jeżeli małżonkowie są obywatelami różnych państw, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mają oni miejsce pobytu stałego. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego obywatelstwa ani miejsca

pobytu stałego w tym samym państwie, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mieli oni ostatnie wspólne miejsce pobytu. Jeżeli nie można ustalić prawa właściwego na podstawie tych przepisów, zastosowanie ma prawo, z którym są oni najściślej związani.
Umowny małżeński ustrój majątkowy podlega prawu państwa, które regulowało stosunki osobiste i majątkowe małżonków w chwili zawarcia umowy. Jeżeli prawo stanowi, że małżonkowie mogą wybrać prawo właściwe dla umowy majątkowej, zastosowanie ma wybrane przez nich prawo.
Jeżeli małżeństwo zostaje unieważnione lub rozwiązane, do stosunków osobistych i ustroju majątkowego stosuje się te same normy kolizyjne, które mają zastosowanie do stosunków osobistych i majątkowych między małżonkami.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Dziedziczenie podlega prawu państwa, którego spadkodawca był obywatelem w chwili śmierci. Zdolność testowania podlega prawu państwa, którego obywatelem był spadkodawca w chwili sporządzenia testamentu.
Testament został sporządzony w ważnej formie, jeżeli formę tę uznaje się za ważną zgodnie z następującymi systemami prawnymi: z prawem państwa, w którym sporządzono testament; z prawem państwa, którego spadkodawca był obywatelem w chwili sporządzenia testamentu lub w chwili śmierci; z prawem państwa, w którym spadkodawca miał miejsce pobytu stałego w chwili sporządzenia testamentu lub w chwili śmierci; z prawem słoweńskim lub z prawem państwa położenia nieruchomości – w sprawach dotyczących nieruchomości.
Forma odwołania testamentu jest ważna, jeżeli formę tę uznaje się za ważną zgodnie z którymkolwiek prawem, na podstawie którego sporządzenie testamentu byłoby ważne, zgodnie z powyższymi wyjaśnieniami.

3.8 Nieruchomości

W odniesieniu do prawa własności i innych praw rzeczowych zastosowanie ma prawo położenia rzeczy. Jeżeli chodzi o prawo własności rzeczy w transporcie, zastosowanie ma prawo państwa przeznaczenia. W odniesieniu do prawa własności środków transportu zastosowanie ma prawo państwa, w którym są one zarejestrowane, chyba że prawo słoweńskie stanowi inaczej.

3.9 Niewypłacalność

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego jest stosowane bezpośrednio w Słowenii w odniesieniu do kwestii wchodzących w zakres jego stosowania oraz dotyczących państw członkowskich UE. W sprawach, w których rozporządzenie to nie ma zastosowania, prawem właściwym jest słoweńskie prawo krajowe, tj. ustawa o operacjach finansowych, postępowaniu upadłościowym i przymusowej likwidacji (Dziennik Urzędowy Republiki Słowenii, ZFPPIPP-UPB7, nr 63/2013).
W ustawie tej rozdział zatytułowany „Postępowanie upadłościowe z elementem obcym", zawierający przepisy ogólne dotyczące postępowania upadłościowego z elementem obcym, reguluje dostęp zagranicznych wierzycieli oraz zagranicznych syndyków masy upadłościowej do sądu krajowego oraz reguluje współpracę z zagranicznymi sądami i syndykami masy upadłościowej. Reguluje on również uznawanie zagranicznych postępowań upadłościowych, środki tymczasowe, równoległe postępowania upadłościowe oraz prawo właściwe dla skutków postępowania upadłościowego.
Sąd krajowy właściwy dla krajowych postępowań upadłościowych może zdecydować o uznaniu zagranicznego postępowania oraz o podjęciu współpracy z zagranicznymi sądami. Sądami krajowymi właściwymi miejscowo dla prowadzenia krajowych postępowań upadłościowych są następujące sądy: 1. jeżeli dłużnik będący krajową osobą prawną lub krajowym przedsiębiorcą posiada siedzibę w Republice Słowenii – sąd właściwy dla miejsca, w którym dłużnik posiada siedzibę; 2. jeżeli dłużnik będący osobą zagraniczną posiada oddział w Republice Słowenii – sąd właściwy dla miejsca, w którym znajduje się główne miejsce prowadzenia działalności oddziału dłużnika; 3. w pozostałych przypadkach – Sąd Okręgowy w Lublanie (Okrožno sodišče v Ljubljani).
Jeżeli chodzi o prawo regulujące skutki prawne postępowania upadłościowego, co do zasady zastosowanie ma prawo państwa, w którym prowadzone jest postępowanie, o ile prawo nie stanowi inaczej w konkretnym przypadku. Ustawa o operacjach finansowych, postępowaniu upadłościowym i przymusowej likwidacji zawiera przepisy, które stanowią, że dla umów dotyczących użytkowania nieruchomości lub jej nabywania prawem właściwym jest prawo państwa położenia nieruchomości. Istnieją przepisy szczególne dotyczące prawa właściwego dla praw wpisanych do rejestru (którym jest prawo państwa upoważnionego do zarządzania rejestrem), prawa właściwego dla systemów płatności i rynków finansowych (którym jest prawo państwa stosowane do takich systemów płatności / rynków finansowych), prawa właściwego dla umów potrącenia i odkupu oraz prawa właściwego dla umów o pracę.
Ostatnia aktualizacja: 17/04/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Słowacja

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Podstawowym krajowym źródłem słowackiego prawa prywatnego międzynarodowego jest ustawa nr 97/1963 o prawie prywatnym międzynarodowym i procesowym („ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym"), która za pośrednictwem norm kolizyjnych zawartych w § 3–31 określa prawo właściwe dla poszczególnych instytucji prawnych i dziedzin prawa (zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych, ważności czynności prawnych, prawa rzeczowego, prawa zobowiązań, prawa pracy, prawa spadkowego i prawa rodzinnego). Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym ma zastosowanie wyłącznie w zakresie, w jakim bezpośrednio stosowany akt prawa Unii Europejskiej lub traktat międzynarodowy wiążący Republikę Słowacką lub – ściślej rzecz ujmując – akt prawny wdrażający tego rodzaju traktat nie stanowi inaczej. Oznacza to, że gdy poniżej mowa jest o ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym, należy mieć na uwadze, iż ma ona zastosowanie jedynie w braku przepisów międzynarodowych lub unijnych.
W prawie słowackim niezależne normy kolizyjne znajdują się także w aktach prawnych innych niż ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym, na przykład:
– w ustawie nr 513/1991 („kodeks spółek handlowych"). Oprócz normy kolizyjnej § 22 tytuł III tej ustawy zawiera przepisy szczególne dotyczące zobowiązań w handlu międzynarodowym, które należy stosować oprócz innych przepisów dotyczących zobowiązań umownych z elementem obcym;
– w ustawie nr 311/2001 („kodeks pracy") – § 241a ust. 7 (prawo właściwe dla ustalania, czy pracodawca jest pracodawcą sprawującym kontrolę, jeżeli zastosowanie ma prawo inne niż prawo państwa członkowskiego);
– w ustawie nr 8/2008 o ubezpieczeniach – § 89 (prawo właściwe dla umów ubezpieczenia);
– w ustawie nr 191/1950 o wekslach i czekach („ustawa o wekslach i czekach") – przepisy szczególne prawa międzynarodowego dotyczące weksli (§ 91 i nast.) oraz czeków (§ 69 i nast.).

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

a) Konwencje ONZ: Konwencja z dnia 20 czerwca 1956 r. o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą; Konwencja wiedeńska z dnia 24 kwietnia 1963 r. o stosunkach konsularnych;

b) konwencje Rady Europy: Konwencja europejska z dnia 7 czerwca 1968 r. o informacji o prawie obcym; Protokół dodatkowy z dnia 15 marca 1978 r. do Konwencji europejskiej o informacji o prawie obcym; Europejska konwencja z dnia 20 maja 1980 r. o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem;
c) konwencje Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego: Konwencja z dnia 1 marca 1954 r. dotycząca procedury cywilnej; Konwencja z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych; Konwencja z dnia 1 czerwca 1970 r. o uznawaniu rozwodów i separacji; Konwencja z dnia 2 października 1973 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych; Konwencja z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych; Konwencja z dnia 25 października 1980 r. dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę; Konwencja z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego; Konwencja z dnia 5 października 1961 r. znosząca wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych; Konwencja z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci; Konwencja z dnia 25 października 1996 r. o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych;
d) traktaty ujednolicające normy kolizyjne: Konwencja z dnia 4 maja 1971 r. o prawie właściwym dla wypadków drogowych; Konwencja z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci;
e) traktaty ujednolicające stosowane bezpośrednio normy prawa materialnego: Konwencja Narodów Zjednoczonych z dnia 11 kwietnia 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów; Konwencja nowojorska z dnia 14 czerwca 1974 r. o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów, zmieniona protokołem z dnia 11 kwietnia 1980 r.;
f) traktaty dotyczące arbitrażu: Konwencja z dnia 10 czerwca 1958 r. o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych; Konwencja europejska z dnia 21 kwietnia 1961 r. o międzynarodowym arbitrażu handlowym;
g) międzynarodowe traktaty dotyczące transportu: Konwencja z dnia 19 maja 1965 r. o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów; Konwencja z dnia 9 maja 1980 r. o międzynarodowym przewozie kolejami, zmieniona protokołem z dnia 20 grudnia 1990 r.;
h) inne znaczące z prawnego punktu widzenia konwencje prawa prywatnego międzynarodowego: zmiany z dnia 30 czerwca 2005 r. do Statutu Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego z dnia 15 lipca 1955 r.; Konwencja UNIDROIT z dnia 24 czerwca 1995 r. dotycząca skradzionych lub nielegalnie wywiezionych dóbr kultury; Cywilnoprawna konwencja o korupcji z dnia 4 listopada 1999 r.; Umowa o przewozie zwłok z dnia 26 października 1973 r.;
i) konwencje o współpracy prawnej wiążące Republikę Słowacką: Konwencja z dnia 18 lutego 1965 r. o rozstrzyganiu sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw; Statut Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego z dnia 31 października 1951 r. (obowiązujący od dnia 15 lipca 1955 r., zmieniony dnia 1 stycznia 2007 r.), Konwencja z dnia 26 września 1927 r. o wykonywaniu obcych orzeczeń arbitrażowych, Protokół z dnia 24 września 1923 r. o klauzulach arbitrażowych; Konwencja z dnia 26 maja 1972 r. o rozstrzyganiu w drodze arbitrażu sporów cywilnoprawnych wynikających ze stosunków współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej; Konwencja z dnia 15 kwietnia 1958 r. o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w przedmiocie obowiązków alimentacyjnych w stosunku do dzieci; Konwencja z dnia 5 grudnia 1980 r. o statusie prawnym, przywilejach i immunitetach międzypaństwowych organizacji gospodarczych, działających w określonych dziedzinach współpracy;
j) traktaty dotyczące praw autorskich i prawa własności przemysłowej (przykładowo): Konwencja paryska z dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej; Konwencja berneńska z dnia 9 września 1886 r. o ochronie dzieł literackich i artystycznych.
Inne konwencje wiążące Republikę Słowacką dostępne są na stronie internetowej słowackiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Europejskich pod adresem: www.mzv.sk.

1.3 Główne konwencje dwustronne

1. Traktat między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Węgierską Republiką Ludową z dnia 28 marca 1989 r. w sprawie pomocy prawnej i stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych.
2. Traktat między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Polską Rzecząpospolitą Ludową z dnia 21 grudnia 1987 r. o pomocy prawnej i regulacji stosunków prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych.
3. Traktat między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich z dnia 12 sierpnia 1982 r. o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych.
4. Traktat między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Republiką Austrii z dnia 10 listopada 1961 r. w sprawie wzajemnych stosunków prawnych w sprawach cywilnych, w sprawie dokumentów i w sprawie informacji prawnej, wraz z protokołem końcowym.
5. Traktat między Republiką Czeską a Republiką Słowacką z dnia 29 października 1992 r. w sprawie pomocy prawnej udzielanej przez organy sądowe i w sprawie ustalania niektórych stosunków prawnych w sprawach cywilnych i karnych.
6. Traktat między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Socjalistyczną Federacyjną Republiką Jugosławii z dnia 20 stycznia 1964 r. o stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Ustalenie właściwej normy prawnej oraz jej zastosowanie w odniesieniu do konkretnego stosunku prawnego należy do obowiązków organu sądowego, który dokonuje tej czynności z urzędu zgodnie z zasadą *iura novit curia* (sąd zna prawo). W prawie słowackim wyróżnia się normy kolizyjne imperatywne oraz dyspozytywne. Imperatywne normy kolizyjne muszą zostać zastosowane przez sędziego bez względu na wolę stron lub powołanie się przez strony na dane prawo. Normy dyspozytywne – typowe dla spraw dotyczących umów – można uchylić lub zmienić umową zawartą przez zainteresowane strony.

2.2 Odesłanie

W słowackim prawie prywatnym międzynarodowym uznaje się, że odesłanie zgodnie z normami kolizyjnymi stanowi odesłanie do całości systemu prawnego danego państwa, w tym do jego norm kolizyjnych. Co do zasady zgodnie z ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym (§ 35) odesłanie można uwzględnić, jeżeli sprzyja rozsądnemu i sprawiedliwemu rozstrzygnięciu danej sprawy. Przy podejmowaniu decyzji o uwzględnieniu lub odrzuceniu odesłania zwrotnego i dalszego sąd może uwzględnić jedynie czynniki faktyczne i prawne, które mogą wpłynąć na wybór prawa właściwego, ale nie czynniki, które mogą wpłynąć na faktyczne rozstrzygnięcie co do istoty sprawy. W prawie słowackim odesłanie należy uwzględnić w sprawach dotyczących osób fizycznych, prawa rodzinnego i prawa spadkowego. W sprawach dotyczących zobowiązań odesłanie stosuje się jedynie w drodze wyjątku, a w sprawach dotyczących wyboru prawa właściwego jest ono bezpośrednio wyłączone (§ 9 ust. 2 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym). Ustawa o wekslach i czekach zawiera przepis szczególny, zgodnie z którym odesłanie musi zostać uwzględnione bez konieczności zbadania przez sąd wymogu dotyczącego rozsądnego i sprawiedliwego rozstrzygnięcia (§ 69 i 91 ustawy o wekslach i czekach).

2.3 Zmiana łącznika

Prawo słowackie nie zawiera żadnej zasady ogólnej dotyczącej skutków zmiany łącznika. Jeżeli słowacka norma kolizyjna nie określa rozstrzygającego momentu, w którym należy ocenić łącznik, sądy słowackie wnioskują o nim na podstawie innego łącznika lub orzecznictwa. Co do zasady rozstrzygającym momentem jest jednak moment powstania danej sytuacji prawnej lub – dokładniej – dzień, w którym wszczęto postępowanie, w zależności od konkretnych okoliczności danej sprawy.
Zmiana statutu dotyczy zwykle ruchomości. Zmiana kryterium prawa właściwego poprzez zmianę położenia rzeczy jest uregulowana w § 6 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, w którym dokonuje się rozróżnienia między ruchomościami w ujęciu ogólnym a ruchomościami przewożonymi na podstawie umowy (rzeczy w transporcie). W przypadku ruchomości jako takich prawem właściwym jest prawo miejsca, w którym rzeczy znajdowały się w czasie, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie lub wygaśnięcie tego prawa. Zgodnie z orzecznictwem treść i skutki prawa rzeczowego nabytego zgodnie z prawem innego państwa (tj. transpozycja praw nabytych w jednym państwie do równoważnej kategorii praw w innym państwie) podlegają prawu nowego (obecnego) położenia rzeczy.
Łącznikiem w odniesieniu do rzeczy w transporcie (w przypadku gdy transport rzeczy nadal trwa) jest prawo miejsca, z którego wysłano daną rzecz. Problem zmiany łączników w odniesieniu do ruchomości może się również pojawić w związku z zasiedzeniem. W tym zakresie § 8 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym stanowi, że zasiedzenie podlega prawu miejsca, w którym znajdowała się dana rzecz w chwili rozpoczęcia biegu zasiedzenia. Osoba, która nabyła własność w drodze zasiedzenia, może jednak powołać się na prawo państwa, w którym nastąpiło zasiedzenie, jeżeli od chwili, w której rzecz znalazła się w tym państwie, spełniono wszystkie warunki zasiedzenia zgodnie z prawem tego państwa. Jeżeli rzecz była kolejno przenoszona na terytoria więcej niż jednego państwa, przesłanki będzie regulować albo prawo miejsca, w którym rzecz się znajdowała w chwili rozpoczęcia biegu zasiedzenia, albo prawo miejsca, w którym rzecz się znajdowała bez przerwy w całym okresie zasiedzenia.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Przepisy imperatywne i klauzula porządku publicznego

Podstawową różnicą między przepisami imperatywnymi a klauzulą porządku publicznego jest skutek: przepisy imperatywne mają charakter ofensywny (niezależnie od treści prawa obcego), podczas gdy klauzula porządku publicznego ma charakter defensywny (ma zastosowanie wyłącznie wówczas, gdyby prawo obce zagrażało zadeklarowanym interesom). Klauzula porządku publicznego nie chroni wszystkich powszechnie obowiązujących przepisów prawa słowackiego, ale jedynie te przepisy, które uznano za regulujące kwestie zasadnicze (takie jak zasada małżeństwa monogamicznego).
Przepisy imperatywne są przepisami prawa krajowego, których zastosowania nie można wyłączyć; muszą być one stosowane w każdej sytuacji niezależnie od prawa, zgodnie z którym dany stosunek prawny ma być regulowany na podstawie norm kolizyjnych. Co do zasady mają one charakter przepisów prawa publicznego, ale mogą mieć również charakter przepisów prawa prywatnego, jeżeli ich celem jest ochrona konkretnego istotnego interesu. Ocena, czy dany przepis prawny ma charakter imperatywny, leży w gestii sądu. Prawo nie określa ich w wyraźny sposób; są one typowe dla prawa ochrony konsumentów i niektórych obszarów prawa pracy (np. przepisy dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa, czasu pracy itd.). Przykładowo w obszarze prawa rodzinnego przepisy kodeksu karnego regulujące przestępstwa przeciwko rodzinie i małoletnim są przepisami imperatywnymi.
Klauzulę porządku publicznego ustanowiono w § 36 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, zgodnie z którym przepisu prawnego państwa trzeciego nie można zastosować, jeżeli jego zastosowanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami systemu społecznego i państwowego Republiki Słowackiej oraz jej przepisami, których należy przestrzegać bezwarunkowo, niezależnie od woli stron. Oznacza to w szczególności przepisy konstytucyjne ustanawiające prawo do rzetelnego procesu sądowego i podstawowe zasady równości wobec prawa oraz zakaz dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, religię, narodowość itd. Zgodnie z celem tej ustawy klauzulę porządku publicznego należy stosować tylko w wyjątkowych przypadkach, a sąd podczas jej stosowania może nie badać ani nie oceniać przepisu prawnego państwa trzeciego, lecz jedynie skutki, jakie jego zastosowanie wywarłoby na porządek publiczny Republiki Słowackiej.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Republika Słowacka należy do państw, które traktują przepis prawny jako prawo, a nie fakt, który należy udowodnić. W związku z tym organy sądowe z urzędu podejmują działania w celu ustalenia treści przepisów prawnych. Zgodnie z § 53 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym w celu ustalenia treści prawa obcego organ sądowy podejmuje wszelkie niezbędne środki, w tym korzysta z własnych zasobów lub z powszechnie dostępnych źródeł, nakazuje stronom postępowania dostarczenie stosownych informacji lub zwraca się o udzielenie informacji do Ministerstwa Sprawiedliwości (które musi podjąć działanie w odpowiedzi na taki wniosek). Oznacza to, że sędziowie mogą również wykorzystać własną znajomość treści prawa obcego lub ustalić ją, korzystając z wiedzy ekspertów w dziedzinie prawa prywatnego międzynarodowego lub z informacji dostarczonych przez strony postępowania, a nawet szukając odpowiednich informacji w internecie. Jeżeli nie można ustalić treści prawa obcego w rozsądnym terminie lub jeżeli ustalenie treści prawa obcego wiąże się z poważnymi przeszkodami lub jest niemożliwe, zastosowanie ma prawo słowackie. Jeżeli podczas ustalania treści prawa obcego pojawią się jakiekolwiek wątpliwości, sądy mogą zwrócić się do Ministerstwa Sprawiedliwości o współpracę.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Zobowiązania umowne

Wyłącznie umowy prawa prywatnego podlegają ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym. Chodzi o umowy prawa cywilnego, prawa handlowego, prawa rodzinnego, prawa pracy i inne podobne umowy z elementem obcym. Zgodnie z zasadą autonomii woli stron w przypadku stosunków majątkowych § 9 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym wyraźnie przyznaje pierwszeństwo wyborowi prawa właściwego przez same umawiające się strony (ponadto pozwala to również na wybór prawa właściwego w obszarze prawa pracy). Wybór prawa właściwego jest ograniczony wyłącznie w przypadku umów konsumenckich, które – jeżeli wybrane prawo nie zapewnia wystarczającego stopnia ochrony konsumentów – podlegają systemowi prawnemu, który zapewnia korzystniejsze traktowanie konsumenta (§ 9 ust. 3 i § 10 ust. 4 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym). W braku wyboru prawa właściwego prawem właściwym jest prawo państwa, które zapewnia rozsądne uregulowanie danego stosunku umownego. Zgodnie z zasadą rozsądnego uregulowania stosunków § 10 ust. 2 i 3 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym zawiera przykłady obrazujące, które prawo ma co do zasady zastosowanie do konkretnych rodzajów umów: przykładowo umowy sprzedaży podlegają prawu miejsca, w którym znajduje się siedziba sprzedawcy. Jeżeli chodzi o zobowiązania umowne, ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym reguluje również skutki materialnoprawne stosunków umownych (§ 12), instytucje przedawnienia i potrącenia (§ 13), jak również przepisy regulujące jednostronne czynności prawne (§ 14) niezależnie od tego, czy ich adresatem jest określony podmiot (łącznikiem w takich przypadkach jest miejsce zamieszkania dłużnika).
Zobowiązania umowne w międzynarodowym prawie weksli i czeków są w szczególny sposób uregulowane w ustawie o wekslach i czekach (§ 69 i nast. oraz § 91 i nast.).

Czynności prawne

Kwestie kolizji przepisów w odniesieniu do ważności czynności prawnych, skutków ich nieważności oraz formy czynności prawnej są uregulowane w § 4 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym. Prawo właściwe dla skutków czynności prawnej jest również właściwe dla kwestii związanych z jej ważnością oraz nieważnością. Prawo właściwe ustala się na podstawie odpowiednich norm kolizyjnych dotyczących danej czynności prawnej. Istnieją dwa wyjątki, w przypadku których ważność czynności prawnej i skutki jej nieważności nie są uregulowane w tym samym prawie, mianowicie gdy prawo stanowi

inaczej lub gdy ma to zasadnicze znaczenie dla rozsądnego uregulowania stosunków. W odniesieniu do formy czynności prawnej wystarczające jest, by czynność prawna była dokonana zgodnie z prawem miejsca, w którym się jej dokonuje lub w którym jej dokonano. Nie jest zatem konieczne zachowanie formy czynności wymaganej przez prawo właściwe dla samej czynności (*lex causae*), tak jak w przypadku jej ważności. Wspomnianej pomocniczej normy kolizyjnej nie można jednak zastosować, jeżeli prawo właściwe dla samej umowy (*lex causae*) przewiduje formę pisemną umowy jako przesłankę jej ważności.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Podstawową krajową normę kolizyjną dotyczącą zobowiązań pozaumownych stanowi § 15 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, zgodnie z którym roszczenia odszkodowawcze z tytułu szkód poniesionych w wyniku naruszenia zobowiązania wynikającego z przepisu powszechnie obowiązującego (czyn niedozwolony) lub w przypadkach, w których prawo stanowi, że odszkodowanie jest należne bez względu na bezprawność czynu (odpowiedzialność za skutek), podlegają prawu miejsca, w którym wystąpiła szkoda, lub miejsca, w którym wystąpiło zdarzenie powodujące powstanie uprawnienia do odszkodowania. Łączniki mające zastosowanie do osoby prowadzącej sprawę bez zlecenia (*negotiorum gestor*), bezpodstawnego wzbogacenia itd. wynikają odpowiednio z § 15 i innych przepisów ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Ogólne normy kolizyjne, tj. wskazujące prawo właściwe regulujące kwestie zdolności do czynności prawnych osoby fizycznej, są ustanowione w § 3 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, który stanowi, że zdolność osoby do bycia podmiotem praw i do dokonywania czynności prawnych podlega prawu państwa, którego jest ona obywatelem. Jeżeli czynności prawnej w Republice Słowackiej dokonuje cudzoziemiec, który nie ma zdolności do czynności prawnych zgodnie z prawem państwa, którego jest obywatelem, wystarczające jest, by przysługiwała mu zdolność w odniesieniu do tej czynności zgodnie z prawem słowackim. Tego rodzaju czynność prawna niekoniecznie zostanie jednak uznana za ważną w świetle prawa innych państw, w tym państwa pochodzenia cudzoziemca.

Zgodnie ze słowackim prawem krajowym zdolność osoby fizycznej do bycia podmiotem praw i obowiązków powstaje w chwili narodzin (każde poczęte dziecko, jeżeli urodzi się żywe, również ma tę zdolność) i wygasa w chwili śmierci (lub w chwili uznania przez sąd za zmarłego). Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się w wieku 18 lat lub poprzez zawarcie małżeństwa (co jest możliwe po ukończeniu 16. roku życia). Pełna zdolność do czynności prawnych jest warunkiem wstępnym uzyskania zdolności procesowej, chociaż prawo może przyznać zdolność procesową stronie, która w przeciwnym razie by jej nie miała, na przykład małoletniemu rodzicowi w postępowaniu w sprawie przysposobienia po ukończeniu przez niego 16. roku życia. Małoletni mają zdolność do czynności prawnych jedynie w odniesieniu do czynności, które ze względu na ich charakter są dostosowane do poziomu dojrzałości intelektualnej i umysłowej małoletnich odpowiadającej ich wiekowi. Aby uzyskać pełną zdolność do czynności prawnych, oprócz osiągnięcia wymaganego wieku, osoba musi również pozostawać w pełni władz umysłowych. Jedynie sąd może pozbawić zdolności do czynności prawnych lub ją ograniczyć.

Szczególne krajowe normy kolizyjne dotyczące zdolności do czynności prawnych mają zastosowanie do zdolności do zawarcia małżeństwa (§ 19 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym – zobacz pkt 3.5), do sporządzenia i odwołania testamentu (§ 18 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym – zobacz pkt 3.7) oraz zdolności procesowej cudzoziemców (§ 49 ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe). Normy kolizyjne regulujące zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych osób prawnych zgodnie z prawem słowackim są zawarte w § 22 kodeksu spółek handlowych, który stanowi, że statut personalny osób prawnych podlega zasadzie właściwości prawa państwa siedziby oraz że zakres zdolności osób prawnych przyznany im zgodnie z prawem właściwym zostanie im również przyznany zgodnie z prawem słowackim. Ocenę zdolności do zaciągania zobowiązań w odniesieniu do weksli lub czeków określono w ustawie o wekslach i czekach, która stanowi, że każda osoba jest związana prawem państwa, którego jest obywatelem.

W odniesieniu do stanu cywilnego łącznik miejsca zamieszkania nie jest stosowany w prawie słowackim i nie jest tożsamy ze słowackim terminem „zamieszkanie na stałe" (które jest rejestrowane w ewidencji ludności Republiki Słowackiej). Przez analogię prawo do posiadania nazwiska można zinterpretować jako objęte zakresem statutu personalnego, przy czym prawem właściwym jest prawo właściwe dla zdolności prawnej i zdolności procesowej zainteresowanej osoby.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

3.4.1 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem

Zgodnie z prawem krajowym matką jest osoba, która urodziła dziecko. W przypadku wątpliwości dotyczących macierzyństwa sąd ustali je na podstawie faktów stwierdzonych w odniesieniu do narodzin. Ojcostwo ustala się na podstawie trzech wzruszalnych domniemań ojcostwa męża matki, które określono w ustawie nr 36/2005 o rodzinie („ustawa o rodzinie"): (i) czasu trwania małżeństwa; (ii) oświadczenia o uznaniu dziecka złożonego przez rodziców w urzędzie stanu cywilnego; oraz (iii) chwili obcowania płciowego domniemanego ojca z matką dziecka.

Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym zawiera normy kolizyjne dotyczące ustalania (uznawania lub zaprzeczania) pochodzenia dziecka związane z chwilą narodzin dziecka. Zgodnie z § 23 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym prawem właściwym jest prawo państwa, którego obywatelstwo dziecko nabyło poprzez narodziny. Prawo to reguluje w szczególności kwestię, kogo może dotyczyć oświadczenie o pochodzeniu dziecka, w jakiej formie można złożyć tego rodzaju oświadczenie oraz czy możliwe jest uznanie ojcostwa dziecka poczętego. Jeżeli poprzez narodziny dziecko nabywa więcej niż jedno obywatelstwo lub nie nabywa żadnego obywatelstwa, zastosowanie ma § 33 ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe. Jeżeli dziecko nabyło w ten sposób obywatelstwo słowackie, ale urodziło się i mieszka za granicą, prawem właściwym w tym przypadku jest prawo państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu. Zgodnie z § 23 ust. 3 ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe, jeżeli dziecko (niezależnie od obywatelstwa) mieszka (tj. zamieszkuje na stałe) w Republice Słowackiej w chwili ustalenia, pochodzenie dziecka można ustalić zgodnie z prawem słowackim, jeżeli leży to w interesie dziecka. Przepis ten umożliwia alternatywnie dokonanie oceny ważności uznania zgodnie z prawem państwa, w którym uznano pochodzenie dziecka, a nie zgodnie z prawem państwa obywatelstwa dziecka w chwili narodzin. Aby uznanie pochodzenia dziecka było ważne, wystarczy jednak, by było ono zgodnie z prawem państwa, w którym go dokonano.

3.4.2 Przysposobienie

Zgodnie ze słowacką ustawą o rodzinie przysposobienie powoduje powstanie więzi między dzieckiem przysposobionym a rodzicem adopcyjnym (oraz jego krewnymi), która z prawnego punktu widzenia jest identyczna z więzią istniejącą w rodzinie biologicznej. Wyłącznie sąd może orzec o przysposobieniu na wniosek rodzica adopcyjnego, który nie musi być obywatelem Słowacji, ale musi figurować w rejestrze kandydatów do przysposobienia dziecka zgodnie z ustawą nr 305/2005 o ochronie socjalnej i prawnej dzieci i opiece społecznej. Przysposobić można wyłącznie dzieci w wieku poniżej 18 lat. Obowiązujące przepisy dopuszczają wspólne przysposobienie dziecka jedynie przez współmałżonków (lub przez małżonka zamieszkującego z jednym z rodziców dziecka lub przez wdowę/wdowca po rodzicu lub rodzicu adopcyjnym). W wyjątkowych okolicznościach dziecko może również przysposobić osoba stanu wolnego. Zagraniczne przysposobienie małoletniego wymaga uzyskania zgody słowackiego Ministerstwa Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny lub organu administracji państwowej wyznaczonego przez to Ministerstwo. Przysposobienie można unieważnić na podstawie orzeczenia sądu w terminie sześciu miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia orzekającego przysposobienie.

Zgodnie z § 26 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym przysposobienie podlega prawu państwa, którego rodzic adopcyjny jest obywatelem. Jeżeli rodzice adopcyjni mają różne obywatelstwa, prawem właściwym jest prawo państwa wspólnego miejsca zwykłego pobytu małżonków. W braku takiego

miejsca przysposobienie podlega prawu, z którym są oni najściślej związani. Prawo słowackie można zastosować, jeżeli prawo obce w ogóle nie dopuszcza przysposobienia lub dopuszcza je wyłącznie na warunkach, które są wyjątkowo trudne do spełnienia, a rodzic adopcyjny lub przynajmniej jedno z rodziców adopcyjnych zamieszkuje w Republice Słowackiej od długiego czasu (co zgodnie z orzecznictwem oznacza nie krócej niż rok). Zgodnie z § 26a ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym przyjęcie dziecka pod opiekę przedadopcyjną (która zgodnie z prawem słowackim poprzedza przysposobienie) podlega prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka. W odniesieniu do oceny konieczności uzyskania zgody dziecka na przysposobienie lub zatwierdzenia przysposobienia przez inne osoby lub instytucje zastosowanie ma prawo państwa obywatelstwa dziecka (§ 27 ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe). Przepis ten ma również zastosowanie w odniesieniu do stosunków podobnych do stosunku przysposobienia, takich jak uznanie dziecka pozamałżeńskiego za dziecko małżeńskie (która to instytucja nie występuje w prawie słowackim).

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

3.5.1 Związek małżeński

Zgodnie z prawem słowackim małżeństwo mogą zawrzeć tylko mężczyzna i kobieta pozostający w pełni władz umysłowych; w chwili zawierania małżeństwa nie mogą oni pozostawać w innym małżeństwie. W ustawie zabrania się zawierania małżeństw między wstępnymi, zstępnymi oraz rodzeństwem, a także między małoletnimi (sąd może w drodze wyjątku zezwolić na zawarcie małżeństwa przez małoletniego w wieku powyżej 16 lat). Tego rodzaju warunek dotyczący wieku może zostać zaklasyfikowany jako przepis imperatywny w prawie słowackim. Zgodnie z przepisami słowackimi małżeństwo zawiera się poprzez zgodne oświadczenie woli złożone w urzędzie stanu cywilnego lub przed organem kościelnym.

Zgodnie z ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym (§ 19 i 20) zdolność do zawarcia małżeństwa oraz przesłanki ważności małżeństwa podlegają prawu państwa, którego obywatelem jest dana osoba. Dla formy zawarcia małżeństwa prawem właściwym jest prawo miejsca jego zawarcia. W odróżnieniu do ogólnej normy kolizyjnej (§ 3 i 4 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym) pomocnicze zastosowanie prawa słowackiego jest w tym przypadku wykluczone. Jeżeli chodzi o ocenę formy zawarcia małżeństwa, ponieważ prawem właściwym jest prawo miejsca zawarcia małżeństwa, temu prawu podlegają również takie kwestie, jak np. sposób złożenia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński, liczba świadków, organ właściwy do udzielenia małżeństwa, możliwość zawarcia małżeństwa przez pełnomocnika itd. Kryterium to nie ma zastosowania w odniesieniu do małżeństw zawieranych w konsulatach. Zawarcie małżeństwa za granicą przez obywateli słowackich przed organem innym niż organ słowacki właściwy do tego celu jest uregulowane w § 20a ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, który stanowi, że takie małżeństwo jest ważne w Republice Słowackiej, jeżeli jest ważne w państwie, przed którego organem je zawarto, oraz jeżeli nie ma żadnych przeszkód małżeńskich zgodnie ze słowackim prawem materialnym.

3.5.2 Pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci i związki partnerskie

Prawo słowackie nie zawiera żadnych przepisów dotyczących związków innych niż małżeństwo. Teoria prawa uznaje istnienie związku partnerskiego, tj. związku kobiety i mężczyzny, którzy nie są małżeństwem, ale pozostają we wspólnym pożyciu. Jest to jednak związek nieformalny, niewywołujący żadnych skutków prawnych. Podobnie prawo słowackie nie uznaje (zarejestrowanych) związków partnerskich osób tej samej płci ani separacji prawnej (sądowej).

3.5.3 Rozwód i separacja sądowa

Zgodnie z krajowym prawem materialnym rozwód oznacza rozwiązanie małżeństwa za życia małżonków. W przypadku rozwodu rodziców małoletniego sąd musi również orzec o wykonywaniu przez nich praw i obowiązków rodzicielskich. Przepisy słowackie dopuszczają również pieczę naprzemienną.

§ 22 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym zawiera normy kolizyjne dotyczące rozwiązania małżeństwa przez rozwód, uznanie małżeństwa za nieważne lub nieistniejące. Ma on zatem zastosowanie przede wszystkim do normy kolizyjnej dotyczącej rozwiązania małżeństwa za życia małżonków. Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód podlega prawu państwa, którego obywatelstwo małżonkowie posiadają w chwili wszczęcia postępowania. Tak jak w przypadku stosunków osobistych i majątkowych między małżonkami właściwym kryterium jest ich obywatelstwo posiadane w konkretnej chwili, tj. w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego (ich pierwotne obywatelstwo lub zmiana obywatelstwa są zatem nieistotne). Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego małżonkowie nie posiadają tego samego obywatelstwa, nie można zastosować kryterium państwa obywatelstwa, lecz stosuje się prawo słowackie. Jeżeli właściwe prawo obce nie dopuszcza możliwości rozwiązania małżeństwa przez rozwód lub dopuszcza je jedynie pod warunkami, które są wyjątkowo trudne do spełnienia, ale małżonkowie – a przynajmniej jedno z nich – mieszkają w Republice Słowackiej od długiego czasu, zastosowanie ma prawo słowackie. Ponieważ możliwość ta jest dostępna tylko dla osób, które łączy z Republiką Słowacką odpowiedni związek, z orzecznictwa wynika, że tego rodzaju osoby muszą zamieszkiwać w Republice Słowackiej od co najmniej roku.

Jeżeli chodzi o prawo państwa, którego małżonkowie są obywatelami, łączniki określone w § 22 ust. 3 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym w odniesieniu do oceny ważności małżeństwa i jego istnienia pozostają w sprzeczności z § 19 i 20 tejże ustawy, które regulują zdolność do zawarcia małżeństwa, ważność małżeństwa i formę zawarcia małżeństwa. Zgodnie z orzecznictwem § 19 i 20 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym mają zastosowanie, jeżeli możliwość zawarcia małżeństwa (pod względem zdolności i formy) jest oceniana przed jego zawarciem, podczas gdy § 22 ust. 3 ma zastosowanie, jeżeli ważność małżeństwa jest oceniana z mocą wsteczną lub jeżeli ocena dotyczy istnienia małżeństwa. Podobnie zgodnie z orzecznictwem w odniesieniu do § 22 ust. 3 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym prawem właściwym jest prawo państwa, którego małżonkowie byli obywatelami w chwili, w której małżeństwo miało zostać zawarte.

3.5.4 Obowiązki alimentacyjne

W prawie słowackim wyróżnia się sześć podstawowych rodzajów obowiązków alimentacyjnych: obowiązek alimentacyjny rodziców wobec dzieci (uważany za najważniejszy), obowiązek alimentacyjny dzieci wobec rodziców, obowiązek alimentacyjny między małżonkami, wsparcie na rzecz utrzymania rozwiedzionego małżonka oraz wsparcie na rzecz utrzymania i zwrot niektórych kosztów w przypadku niezamężnej matki. Normy kolizyjne zawarte w § 24a ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym wyraźnie odnoszą się jedynie do obowiązków alimentacyjnych rodziców wobec dzieci i obejmują wszystkie rodzaje tego obowiązku inne niż roszczenia matki dziecka wobec jego ojca (prawo obywatelstwa matki, § 25 ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe) niezależnie od tego, czy uprawniony jest pełnoletni, czy małoletni. Stosunki te podlegają prawu państwa, w którym uprawniony ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w przypadku małoletniego. W większości przypadków sądy słowackie orzekają zgodnie z prawem państwa, w którym wytoczono powództwo. Inne obowiązki alimentacyjne (np. obowiązki alimentacyjne między małżonkami) podlegają prawu państwa, w którym uprawniony do świadczeń alimentacyjnych ma miejsce zamieszkania.

Łącznik miejsca zwykłego pobytu dziecka jest głównym łącznikiem stosowanym w odniesieniu do stosunków między rodzicami a dziećmi. Jedynie w wyjątkowych przypadkach sąd uwzględnia również prawo innego państwa, które ma istotny związek ze sprawą.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Zgodnie z normami kolizyjnymi zawartymi w § 21 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, które odnoszą się do stosunków majątkowych między małżonkami, łącznikiem jest obywatelstwo małżonków. Przepis ten można jednak konsekwentnie stosować jedynie wówczas, gdy małżonkowie są obywatelami tego samego państwa. W pozostałych przypadkach prawem właściwym jest prawo słowackie. Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym nie reguluje sytuacji, w których nastąpiła zmiana łącznika (zmiana wspólnego obywatelstwa małżonków). Zgodnie z orzecznictwem prawo właściwe ustala się w oparciu o czas, w którym nastąpiło zdarzenie istotne w świetle prawa. § 21 ust. 2 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym wyklucza potencjalne

konflikty, określając, że każda zawarta umowa małżeńska w zakresie prawa rzeczowego (np. umowy o ograniczenia wspólności majątkowej, umowy majątkowe małżeńskie itd.) podlega prawu właściwemu dla ustroju majątkowego małżonków z chwili zawarcia takiej umowy. Wspomnianej normy kolizyjnej nie można stosować samodzielnie, lecz tylko w połączeniu z inną normą kolizyjną.
W słowackim prawie materialnym ustanawia się szczególny rodzaj małżeńskiego ustroju majątkowego – wspólność majątkową między małżonkami, która powstaje w chwili zawarcia małżeństwa i ustaje z chwilą rozwiązania małżeństwa. Zakres wspólności majątkowej można następnie ograniczyć lub rozszerzyć na podstawie wspólnego porozumienia zawartego między małżonkami lub zmienić w inny sposób (w tym poprzez zniesienie lub przywrócenie) w drodze orzeczenia sądu. Prawo słowackie nie przewiduje instytucji umów majątkowych małżeńskich podpisywanych przed zawarciem małżeństwa.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Zgodnie z normą kolizyjną dziedziczenie opiera się na pojedynczym łączniku: zgodnie z ogólną normą kolizyjną zawartą w ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym stosunki prawne związane z dziedziczeniem podlegają prawu państwa, którego obywatelem był spadkodawca w chwili śmierci (§ 17). Jest to jedyny łącznik dla całego spadku niezależnie od tego, czy na majątek spadkowy składają się rzeczy materialne czy dobra niematerialne. Jeżeli spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem co najmniej dwóch państw lub był bezpaństwowcem, właściwe obywatelstwo ustala się zgodnie z § 33 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym.
W odniesieniu do zdolności do sporządzenia lub odwołania testamentu i skutków lub wad testamentu oraz wad oświadczenia woli właściwym obywatelstwem jest obywatelstwo spadkodawcy z chwili złożenia oświadczenia woli. Oznacza to, że zmiana obywatelstwa po złożeniu oświadczenia woli pozostaje bez wpływu na ważność testamentu lub ważność jego odwołania. § 18 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym stanowi zatem *lex specialis* w stosunku do § 3 ust. 2 tejże ustawy, który stanowi, że jeżeli cudzoziemiec dokonuje czynności prawnej w Republice Słowackiej, wystarczy, by miał zdolność do dokonania tej czynności zgodnie z prawem słowackim. Prawo ustalone zgodnie z państwem obywatelstwa w chwili złożenia oświadczenia woli jest również właściwe dla ustalania sposobów rozrządzania majątkiem na wypadek śmierci. Forma testamentu i odwołanie testamentu podlegają prawu państwa, którego obywatelem był spadkodawca w chwili sporządzenia testamentu. Wystarczy jednak, by testament był zgodny z prawem państwa, w którym go sporządzono (§ 18). Wspomniana dodatkowa norma kolizyjna ma zastosowanie, jeżeli spadkodawca nie spełnił wymogów w odniesieniu do formy testamentu obowiązujących w państwie, którego był obywatelem w chwili sporządzenia testamentu. Oznacza to, że jeżeli spadkodawca nie spełnia warunków dotyczących formy testamentu określonych w prawie państwa, którego był obywatelem w chwili sporządzenia testamentu, ale spełnia warunki określone w prawie miejsca, w którym sporządził testament, testament uznaje się za ważny.
Zgodnie ze słowackim prawem materialnym majątek można odziedziczyć z mocy prawa, na podstawie testamentu lub w systemie mieszanym. Prawo przewiduje cztery kręgi spadkobierców w zależności od kolejności dziedziczenia, przy czym przyjęcie spadku przez powołanych do spadku w pierwszej kolejności wyklucza możliwość jego przyjęcia przez osoby z dalszych kręgów. Pierwsza grupa obejmuje dzieci i małżonka spadkodawcy; kolejne grupy obejmują innych krewnych oraz osoby, które zamieszkiwały ze spadkodawcą we wspólnym gospodarstwie domowym przez co najmniej rok przed jego śmiercią i które, z tego względu, zajmowały się takim wspólnym gospodarstwem domowym lub pozostawały na utrzymaniu spadkodawcy. Jeżeli chodzi o dziedziczenie testamentowe, prawo stanowi, że testamenty muszą spełniać określone prawnie przesłanki dotyczące sporządzenia przez spadkodawcę lub w formie aktu notarialnego. Minimalny wiek wymagany do sporządzenia testamentu wynosi 15 lat. Istnieją ograniczenia dotyczące swobody rozrządzania majątkiem w testamencie, które przewidują, że małoletni zstępni muszą otrzymać udział w spadku odpowiadający co najmniej udziałowi przypadającemu im z mocy prawa, a pełnoletni zstępni muszą otrzymać udział w wysokości odpowiadającej co najmniej połowie udziału przypadającego im z mocy prawa. W prawie słowackim przewiduje się instytucje odrzucenia spadku (jedynie w całości, zarówno w odniesieniu do majątku, jak i długów spadkowych), niezdolności do dziedziczenia (określonej w prawie), wydziedziczenia zstępnych (na podstawie oświadczenia o wydziedziczeniu sporządzonego przez spadkodawcę) oraz spadku bezdziedzicznego (w przypadku którego w braku spadkobierców spadek dziedziczy Skarb Państwa), ale nie uznaje się testamentów wspólnych, umów o spadek ani darowizny na wypadek śmierci.

3.8 Nieruchomości

Prawo słowackie definiuje nieruchomości jako grunty lub budynki trwale związane z gruntem (§ 119 kodeksu cywilnego).
Zgodnie z ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym ogólnym łącznikiem w odniesieniu do praw rzeczowych na nieruchomości jest prawo miejsca jej położenia (§ 5 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, który ma zastosowanie również do ruchomości nieobjętych zakresem stosowania § 6 i 8 – zobacz sekcja 2.3). Pierwszeństwo przed tym przepisem ma jednak § 7 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, który stanowi, że uwzględnia się wpisy do rejestru publicznego powodujące ustanowienie, zmianę lub wygaśnięcie praw rzeczowych na nieruchomościach położonych w innym państwie niż państwo, którego prawo reguluje podstawy prawne ustanowienia, zmiany lub wygaśnięcia praw rzeczowych na tych nieruchomościach. W takich przypadkach prawem właściwym są przepisy dotyczące wpisów do rejestru publicznego obowiązujące w miejscu położenia nieruchomości.
Zgodnie z obecnie obowiązującym prawem słowackim termin „rejestr publiczny" wiąże się z ewidencją gruntów i budynków (kataster) (ustawa nr 162/1995 o ewidencji gruntów i budynków), ale historia rejestru nieruchomości obejmuje rejestr gruntów, rejestr kolejowy, rejestr górniczy oraz rejestr wodny.

3.9 Niewypłacalność

Postępowanie upadłościowe z elementem obcym, w którym uczestniczą państwa członkowskie Unii Europejskiej lub państwa należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, podlega ustawie nr 7/2005 o upadłości i restrukturyzacji („prawo upadłościowe"), o ile rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 nie stanowi inaczej. Zgodnie z prawem upadłościowym, jeżeli Republika Słowacka nie jest związana umową międzynarodową regulującą zaspokojenie wierzycieli przez upadłego dłużnika, w odniesieniu do uznawania orzeczeń zagranicznych w postępowaniach prowadzonych na mocy prawa upadłościowego zastosowanie ma zasada wzajemności. Upadłość ogłoszona przez sąd słowacki ma również zastosowanie do aktywów znajdujących się na terytorium państwa trzeciego, jeżeli prawo tego państwa dopuszcza taką możliwość.
Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym zawiera normy kolizyjne, które stosuje się odpowiednio do upadłości, tj. § 5 (łącznikiem jest miejsce położenia ruchomości lub nieruchomości), § 7 (łącznikiem w odniesieniu do wpisu do rejestru publicznego jest miejsce położenia nieruchomości) oraz przepisy regulujące zobowiązania (§ 9 i nast.).

Ostatnia aktualizacja: 22/04/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Szwecja

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Prawo prywatne międzynarodowe w przeważającej mierze regulują obecnie przepisy UE. Szwedzkie przepisy krajowe w tej dziedzinie ustanowiono w ustawach i orzecznictwie. Ustawodawstwo zasadniczo stanowi transpozycję konwencji międzynarodowych, których Szwecja jest stroną. Poniżej wymieniono najważniejsze akty prawne w tym zakresie:

Małżeństwo i dzieci:

• w rozdziale 3 §§ 4 i 6 ustawy o niektórych międzynarodowych stosunkach prawnych dotyczących małżeństwa i odpowiedzialności rodzicielskiej (1904:26, s. 1) (lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, IÄL);

• §§ 9, 12 i 13 rozporządzenia w sprawie niektórych międzynarodowych stosunków prawnych w zakresie małżeństwa, przysposobienia i odpowiedzialności rodzicielskiej (1931:429) (förordningen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, NÄF);

• § 3 ustawy o przysposobieniu w sytuacjach z elementem obcym (2018:1289) (lagen om adoption i internationella situationer);

• §§ 2, 3, 3a, 5, 5a, 6 i 6a ustawy o międzynarodowych kwestiach związanych z ojcostwem (1985:367) (lagen om internationella faderskapsfrågor, IFL);

• rozporządzenie Rady (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych;

• rozporządzenie Rady (UE) 2016/1104 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich;

• ustawa o niektórych międzynarodowych kwestiach dotyczących stosunków majątkowych między małżonkami lub konkubentami (2019:234) (lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer);

• § 1 ustawy o konwencji haskiej z 1996 r. (2012:318) (lagen om 1996 års Haagkonvention) oraz art. 15–22 Konwencji o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci zawartej w Hadze w dniu 19 października 1996 r. (zwanej dalej „konwencją haską z 1996 r.”);

• art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie zobowiązań alimentacyjnych”) oraz Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

Dziedziczenie:

• art. 20–38 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.

Umowy i kupno:

• rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („rozporządzenie Rzym I”);

• §§ 79–87 ustawy o wekslach [växellagen (1932:130)];

• §§ 58–65 ustawy o czekach [checklagen (1932:131)];

• ustawa o prawie właściwym dla sprzedaży ruchomości [lagen (1964:528) om tillämplig lag beträffande köp av lösa saker, IKL];

• §§ 25a, 31a i 42a ustawy o delegowaniu obowiązków w miejscu pracy [lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, MBL];

• ustawa o prawie właściwym dla niektórych umów ubezpieczenia [lagen (1993:645) om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal];

• rozdział 4 § 13 i rozdział 2 § 14 kodeksu morskiego [sjölagen (1994:1009)];

• § 14 ustawy o umowach konsumenckich [lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden];

• rozdział 1 § 4 ustawy o ochronie konsumentów w zakresie umów timeshare lub długoterminowych produktów wakacyjnych [lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt];

• rozdział 3 § 14 ustawy o umowach zawieranych na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa [lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler];

• § 48 ustawy o sprzedaży konsumenckiej [konsumentköplagen (1990:932)].

Odszkodowanie:

• rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („rozporządzenie Rzym II”);

• §§ 8, 14 i 38 ustawy o szkodzie poniesionej w następstwie wypadku drogowego [trafikskadelagen (1975:1410)];

• § 1 ustawy ratyfikującej Konwencję z dnia 9 lutego 1972 r. pomiędzy Szwecją a Norwegią o wypasie reniferów [lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning)];

• § 1 ustawy ratyfikującej Konwencję z dnia 19 lutego 1974 r. pomiędzy Danią, Finlandią, Norwegią i Szwecją o ochronie środowiska [lagen (1974:268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige)].

Prawo upadłościowe:

• rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego („rozporządzenie w sprawie upadłości z 2015 r.”);

• §§ 1, 3 i 5–8 ustawy ustanawiającej przepisy regulujące upadłość obejmującą majątek znajdujący się w Danii, Finlandii, Islandii lub Norwegii [lag (1934:67) med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge)];

• §§ 1, 4–9 i 13 ustawy o skutkach upadłości występujących w Danii, Finlandii, Islandii lub Norwegii [lag (1934:68) om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge)];

• §§ 1, 3–8 i 12 ustawy o upadłości obejmującej majątek znajdujący się w innym kraju nordyckim [lag (1981:6) om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land)];

• §§ 1, 4–9, 13 i 14 ustawy o skutkach upadłości występujących w innym kraju nordyckim [lag (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land)].

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Szwecja jest stroną niżej wymienionych wielostronnych konwencji międzynarodowych, które ustanawiają przepisy dotyczące ustalania prawa właściwego. Ponieważ Szwecja przyjęła „dualistyczne” podejście do umów międzynarodowych, wspomniane konwencje wielostronne transponowano również do szwedzkiego prawa krajowego. Zobacz powyżej.

Liga Narodów:

• Konwencja z 1930 r. o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w przedmiocie weksli trasowanych i własnych;

• Konwencja z 1931 r. o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w przedmiocie czeków.

Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego:

• Konwencja z 1955 r. o prawie właściwym dla międzynarodowej sprzedaży towarów;
• Konwencja z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych;
• Konwencja z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci;
• Protokół haski z 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.
Unia Europejska:
• Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (rozporządzenie Rzym I zastępuje tę konwencję w odniesieniu do umów zawartych w dniu 17 grudnia 2009 r. lub po tej dacie).
Konwencje nordyckie:
• Konwencja z 1931 r. pomiędzy Danią, Finlandią, Islandią, Norwegią i Szwecją ustanawiająca zasady prawa prywatnego międzynarodowego dotyczące małżeństwa, przysposobienia i odpowiedzialności rodzicielskiej (ostatnio zmieniona konwencją zmieniającą z 2006 r.);
• Konwencja z 1933 r. w sprawie upadłości pomiędzy Szwecją, Danią, Finlandią, Islandią a Norwegią („konwencja nordycka w sprawie upadłości");
• Konwencja z 1934 r. pomiędzy Danią, Finlandią, Islandią, Norwegią i Szwecją o dziedziczeniu, testamentach i zarządzaniu spadkiem (ostatnio zmieniona konwencją zmieniającą z 2012 r.);
• Konwencja z 1974 r. o ochronie środowiska pomiędzy Danią, Finlandią, Norwegią i Szwecją.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Konwencja z 1972 r. pomiędzy Szwecją a Norwegią o wypasie reniferów (1972 års konvention mellan Sverige och Norge om renbetning).

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Ogólnie rzecz biorąc, jeżeli spór zawiera element obcy, sąd powinien z urzędu ustalić prawo właściwe. Szereg przepisów szwedzkiego prawa prywatnego międzynarodowego stanowi, że w takim przypadku należy uszanować dokonany przez umawiające się strony wybór prawa właściwego dla kwestii związanych z umową. Jeżeli spór kwalifikuje się do tego, aby rozstrzygnąć go w drodze ugody pozasądowej, strony mogą również osiągnąć porozumienie w kwestii prawa właściwego przy rozpoznawaniu ich sporu przez sąd. Jeżeli sprawa dotyczy stosunku prawnego, w przypadku którego zgodnie ze szwedzkim prawem krajowym dopuszcza się możliwość przeprowadzenia postępowania pojednawczego, sąd powinien zatwierdzić jednomyślne oświadczenie wskazujące właściwość prawa szwedzkiego, o ile w danej sprawie występuje związek ze Szwecją (zob. Archiwum Nowego Ustawodawstwa – NJA, 2017, s. 168).

2.2 Odesłanie

W szwedzkim prawie prywatnym międzynarodowym co do zasady nie uznaje się instytucji odesłania. Wyjątek od tej reguły stanowią jednak § 79 ust. 2 ustawy o wekslach i § 58 ust. 2 ustawy o czekach w odniesieniu do zdolności cudzoziemców do zawierania transakcji z wykorzystaniem weksli lub czeków. Jest on uzasadniony tym, że przepisy te opierają się na konwencjach międzynarodowych. Inny wyjątek stanowi § 9 ust. 2 ustawy (1981:7) o skutkach ogłoszenia upadłości występujących w innym kraju nordyckim. Ponadto dopuszcza się odesłanie dotyczące ważności zawartego małżeństwa pod względem wymogów formalnych, o którym mowa w rozdziale 1 § 1 ust. 7 ustawy (1904:26 s. 1) o niektórych międzynarodowych stosunkach prawnych dotyczących małżeństwa i odpowiedzialności rodzicielskiej.

2.3 Zmiana łącznika

Nie przewidziano żadnych przepisów ogólnych regulujących skutki zmiany łącznika. Na przykład rozporządzenia Unii Europejskiej dotyczące małżeńskich ustrojów majątkowych i skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich opierają się na zasadzie niezmienności. Oznacza to, że prawo właściwe ustalone w oparciu o łącznik, który występował w chwili zawarcia małżeństwa lub zarejestrowania związku partnerskiego, można zmienić wyłącznie w drodze wyjątku i po złożeniu stosownego wniosku, o ile spełniono określone warunki przewidziane w odpowiednim rozporządzeniu Unii Europejskiej.
W odniesieniu do małżeńskich ustrojów majątkowych w kontekście krajów nordyckich zastosowanie ma natomiast zasada zmienności. Oznacza to, że jeżeli małżonkowie nie zawarli umowy dotyczącej wyboru prawa właściwego i jeżeli mieli następnie swoje wspólne miejsce zamieszkania w innym kraju nordyckim przez okres co najmniej dwóch lat, prawem właściwym będzie prawo tego kraju nordyckiego. Jeżeli jednak oboje małżonkowie mieli miejsce zamieszkania w tym kraju we wcześniejszym okresie swojego małżeństwa lub jeżeli są obywatelami tego kraju, prawo tego kraju będzie miało zastosowanie od chwili, w której małżonkowie w nim zamieszkają. Podobna zasada obowiązuje w przypadku konkubinatu [zob. rozdział 3 § 9 i rozdział 5 § 6 ustawy o niektórych międzynarodowych kwestiach dotyczących stosunków majątkowych między małżonkami lub konkubentami (2019:234)].

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Ogólna zasada szwedzkiego prawa prywatnego międzynarodowego stanowi, że przepisu prawa obcego nie należy stosować, jeżeli jego zastosowanie byłoby wyraźnie sprzeczne z podstawowymi zasadami systemu prawnego tego państwa. Przepisy w tym zakresie można również znaleźć w licznych aktach prawnych prawa prywatnego międzynarodowego, ale z faktu tego nie można wyciągnąć wniosku, że klauzula porządku publicznego wymaga odpowiedniej podstawy prawnej. Sąd orzekł, że nie można stosować prawa obcego ze względu na porządek publiczny w zaledwie kilku wyrokach.
Ustalenie, które przepisy szwedzkiego prawa są wiążące w wymiarze międzynarodowym, należy zazwyczaj do sędziego.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Jeżeli sąd stwierdzi, że prawem właściwym jest prawo obce, ale nie jest zaznajomiony z przepisami prawa materialnego obcego systemu prawnego, może wybrać jedną z dwóch możliwości. Sąd może podjąć decyzję o samodzielnym zbadaniu sprawy albo zwrócić się do strony o przekazanie mu niezbędnych informacji. Wybór odpowiedniego rozwiązania będzie uwarunkowany względami praktycznymi. Jeżeli sąd sam bada sprawę samodzielnie, może uzyskać pomoc ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości. Ogólnie rzecz biorąc, sąd powinien odgrywać aktywniejszą rolę w sporach, które nie kwalifikują się do tego, aby rozstrzygnąć je w drodze ugody pozasądowej, natomiast w sporach kwalifikujących się do rozstrzygnięcia w drodze ugody pozasądowej może powierzyć stronom odpowiedzialność za przeprowadzenie większej części prac badawczych.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

Szwecja jest stroną Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych. Przyjęto odrębne przepisy regulujące kwestie związane z wyborem prawa właściwego w określonych dziedzinach. Rozporządzenie Rzym I zastępuje konwencję w odniesieniu do umów zawartych 17 grudnia 2009 r. lub po tej dacie.
Kwestie związane z umowami dotyczącymi **sprzedaży towarów** regulują przepisy ustawy o prawie właściwym dla sprzedaży towarów (1964:528) transponującej postanowienia Konwencji haskiej z 1955 r. o prawie właściwym dla międzynarodowych umów sprzedaży towarów do prawa szwedzkiego. Przepisy tej ustawy są nadrzędne względem przepisów rozporządzenia Rzym I. Ustawa ta nie ma jednak zastosowania do umów konsumenckich. Zgodnie z § 3 ustawy kupujący i sprzedawca mogą określić prawo właściwe w umowie. § 4 stanowi, że w przypadku gdy strony nie wybrały prawa właściwego, za właściwe uznaje się prawo państwa miejsca zamieszkania sprzedawcy. Przewidziano pewne wyjątki od tej zasady, mające zastosowanie w przypadku, gdy sprzedawca przyjął zamówienie w państwie miejsca zamieszkania kupującego, a także w przypadku zakupów dokonywanych na giełdzie lub na aukcji.

Inny wyjątek od przepisów rozporządzenia Rzym I obejmuje niektóre **umowy konsumenckie**. Przepisy szczególne mające na celu ochronę konsumentów przed klauzulami wyboru prawa właściwego zawierają § 48 ustawy (1990:932) o sprzedaży konsumenckiej, § 14 ustawy (1994:1512) o umowach konsumenckich, rozdział 1 § 4 ustawy (2011:914) o ochronie konsumentów w zakresie umów timeshare lub dotyczących długoterminowych produktów wakacyjnych oraz rozdział 3 § 14 ustawy (2005:59) o umowach zawieranych na odległość i poza lokalem przedsiębiorcy. Zgodnie z tymi przepisami w określonych okolicznościach należy zastosować prawo państwa należącego do EOG, jeżeli zapewnia ono konsumentowi lepszą ochronę.
Przepisy szczególne w odniesieniu do **weksli i czeków** zawierają §§ 79–87 ustawy (1932:130) o wekslach i §§ 58–65 ustawy (1932:131) o czekach. Opierają się one na Konwencji genewskiej z 1930 r. o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w związku z wekslami trasowanymi i własnymi oraz na Konwencji genewskiej z 1931 r. o uregulowaniu pewnych kolizji ustaw w związku z czekami.
Niektóre **umowy ubezpieczenia innego niż ubezpieczenia na życie** są uregulowane w ustawie (1993:645) o prawie właściwym dla niektórych umów ubezpieczenia.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Kwestię prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych reguluje rozporządzenie Rzym II.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

W szwedzkim prawie prywatnym międzynarodowym rozstrzygającym łącznikiem w odniesieniu do ustalenia statutu personalnego jest tradycyjnie obywatelstwo. Obecnie liczba przypadków, w których obywatelstwo ustępuje pierwszeństwa miejscu zamieszkania jako głównemu łącznikowi, jest na tyle duża, że trudno jest nadal mówić o jednym głównym łączniku w odniesieniu do statutu personalnego. W szwedzkim prawie prywatnym międzynarodowym pojęcie statutu personalnego odnosi się zasadniczo do zdolności prawnej, zdolności do czynności prawnych oraz nazwiska.
Zgodnie z rozdziałem 1 § 1 ustawy o niektórych międzynarodowych stosunkach prawnych dotyczących małżeństwa i odpowiedzialności rodzicielskiej (1904: 26, s. 1) **zdolność do zawarcia małżeństwa** przed szwedzkim organem podlega co do zasady prawu szwedzkiemu, jeżeli którakolwiek ze stron jest obywatelem szwedzkim lub ma miejsce zamieszkania w Szwecji. Podobne zasady odnoszą się do spraw dotyczących krajów nordyckich zgodnie z § 1 rozporządzenia (1931:429) w sprawie niektórych międzynarodowych stosunków prawnych w zakresie małżeństwa, przysposobienia i odpowiedzialności rodzicielskiej.
Przepisy szczególne dotyczące **opieki i kurateli** zawierają rozdziały 4 i 5 ustawy (1904:26 s. 1) o niektórych międzynarodowych stosunkach prawnych dotyczących małżeństwa i odpowiedzialności rodzicielskiej oraz §§ 14–21a rozporządzenia (1931:429) w sprawie niektórych międzynarodowych stosunków prawnych w zakresie małżeństwa, przysposobienia i odpowiedzialności rodzicielskiej.
Kwestię prawa właściwego dla **zdolności do zawierania umów** uregulowano częściowo w art. 13 rozporządzenia Rzym I. Zdolność do zawierania transakcji z wykorzystaniem weksli lub czeków regulują przepisy szczególne zawarte w § 79 ustawy o wekslach i w § 58 ustawy o czekach.
W rozdziale 11 § 3 kodeksu postępowania sądowego (rättegångsbalken) przewidziano przepis szczególny dotyczący **zdolności procesowej**, który stanowi, że cudzoziemiec, któremu w jego własnym państwie nie przysługuje zdolność do czynności procesowych, może podejmować takie czynności w Szwecji, jeżeli zdolność do czynności procesowych przysługuje mu zgodnie z prawem szwedzkim.
W szwedzkim prawie prywatnym międzynarodowym uznaje się, że **kwestie związane z nazwiskiem** należą do statutu personalnego. Oznacza to przykładowo, że przyjęcie przez jednego z małżonków nazwiska współmałżonka nie jest klasyfikowane jako zagadnienie dotyczące skutków prawnych małżeństwa w sferze osobistej. Zgodnie z § 31 ustawy o nazwiskach [lagen om personnamn (2016:1013)] ustawa ta nie ma zastosowania do szwedzkich obywateli, którzy mają miejsce zamieszkania w Danii, Norwegii lub Finlandii; Z powyższego można wywnioskować *a contrario*, że ma ona zastosowanie do szwedzkich obywateli mających miejsce zamieszkania w innych państwach. § 32 stanowi, że ustawa ta może również mieć zastosowanie do cudzoziemców, którzy mają miejsce zamieszkania w Szwecji.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

W szwedzkim prawie materialnym nie dokonuje się rozróżnienia między **dziećmi małżeńskimi a dziećmi pozamałżeńskimi**, a w szwedzkim prawie prywatnym międzynarodowym nie przewidziano żadnej szczególnej normy kolizyjnej dotyczącej ustalania, czy dziecko należy uznać za urodzone w małżeństwie czy poza nim, ani czy dziecko urodzone poza małżeństwem można następnie „legitymizować".
Jeżeli chodzi o prawo właściwe dla ustalania **ojcostwa**, istnieją różne przepisy dotyczące domniemania ojcostwa i ustalania ojcostwa przez sąd powszechny. Domniemanie ojcostwa jest uregulowane w § 2 ustawy (1985:367) o międzynarodowych kwestiach związanych z ojcostwem. Przepis ten stanowi, że domniemywa się, iż mężczyzna, który jest lub był mężem matki dziecka, jest ojcem dziecka, jeżeli wynika to z prawa państwa, w którym dziecko miało miejsce zamieszkania w chwili narodzin, lub – w przypadku, w którym prawo nie uznaje nikogo za ojca – jeżeli wynika to z prawa państwa, którego dziecko stało się obywatelem w chwili narodzin. Jeżeli miejscem zamieszkania dziecka w chwili narodzin była Szwecja, kwestia ta podlega jednak zawsze prawu szwedzkiemu. Jeżeli ojcostwo należy ustalić w sądzie, sąd co do zasady stosuje prawo państwa, w którym dziecko miało miejsce zamieszkania w chwili wydania orzeczenia w pierwszej instancji.
Zgodnie z § 3 ustawy o **przysposobieniu** w sytuacjach z elementem obcym (2018:1289) sąd szwedzki rozpoznający wniosek o przysposobienie jest zobowiązany stosować prawo szwedzkie.
Orzeczenie o przysposobieniu wydane w państwie trzecim, które jest ważne w Szwecji, wywołuje takie same skutki prawne jak orzeczenie o przysposobieniu wydane w Szwecji.
Kwestia prawa właściwego dla **świadczeń alimentacyjnych** na rzecz dziecka podlega Protokołowi haskiemu z 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. Co do zasady obowiązki alimentacyjne podlegają prawu państwa, w którym dziecko ma miejsce zamieszkania. Jeżeli dziecko nie jest w stanie uzyskać świadczenia alimentacyjnego od dłużnika alimentacyjnego zgodnie z tym prawem, należy stosować prawo państwa, w którym położony jest sąd. Jeżeli dziecko nie jest w stanie uzyskać świadczenia alimentacyjnego od dłużnika alimentacyjnego zgodnie z prawem żadnego z tych państw, a zarówno dłużnik, jak i wierzyciel są obywatelami tego samego państwa, należy zastosować prawo tego państwa.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

W odniesieniu do **zdolności do zawarcia małżeństwa** zobacz pkt 3.3 powyżej. Co do zasady małżeństwo uznaje się za **ważne ze względu na formę**, jeżeli jest ważne w państwie, w którym je zawarto; zob. rozdział 1 § 7 ustawy (1904:26 s. 1) o niektórych międzynarodowych stosunkach prawnych dotyczących małżeństwa i odpowiedzialności rodzicielskiej.
Skutki prawne zawarcia małżeństwa można podzielić na dwie główne kategorie: skutki w sferze osobistej i skutki w sferze majątkowej małżonków (zobacz pkt 3.6 poniżej). Głównym skutkiem prawnym zawarcia małżeństwa w sferze osobistej jest wzajemny obowiązek alimentacyjny małżonków. W szwedzkim prawie prywatnym międzynarodowym kwestie uprawnienia małżonków do dziedziczenia, przyjmowania przez nich nazwiska współmałżonka lub obowiązku alimentacyjnego wobec dzieci współmałżonka nie są uznawane za skutki prawne zawarcia małżeństwa, a prawo właściwe ustala się na podstawie norm kolizyjnych regulujących kwestie dziedziczenia, nazwisk itd.

Kwestię prawa właściwego dla **świadczeń alimentacyjnych na rzecz małżonka** reguluje Protokół haski z 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. Co do zasady obowiązki alimentacyjne podlegają prawu państwa, w którym osoba, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, ma miejsce zamieszkania. Jeżeli którekolwiek z małżonków sprzeciwia się zastosowaniu tego prawa, a prawo innego państwa ma ściślejszy związek z małżeństwem (w szczególności prawo państwa, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zamieszkania), należy zastosować prawo tego innego państwa.
W odniesieniu do kwestii związanych z **rozwodem** rozdział 3 § 4 ust. 1 ustawy (1904:26 s. 1) o niektórych międzynarodowych stosunkach prawnych dotyczących małżeństwa i odpowiedzialności rodzicielskiej wskazuje, że szwedzkie sądy stosują prawo szwedzkie. § 4 ust. 2 wprowadza wyjątek dotyczący sytuacji, w której obydwoje małżonkowie są cudzoziemcami, a żadne z nich nie ma miejsca zamieszkania w Szwecji od co najmniej roku.
W szwedzkim prawie materialnym nie występuje instytucja **separacji sądowej** ani **unieważnienia małżeństwa**. Przepisy regulujące kwestie związane z podziałem majątku po ogłoszeniu separacji sądowej zawarto w rozdziale 2 § 6 i w rozdziale 3 § 13 ustawy o niektórych międzynarodowych kwestiach dotyczących stosunków majątkowych między małżonkami lub konkubentami (2019:234).

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Kwestie dotyczące prawa właściwego dla małżeńskich ustrojów majątkowych regulują przepisy rozdziału III rozporządzenia Rady (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych. Podobne przepisy mające zastosowanie do zarejestrowanych partnerów zawiera rozdział III rozporządzenia Rady (UE) 2016/1104 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich. W rozdziale 2 ustawy o niektórych międzynarodowych kwestiach dotyczących stosunków majątkowych między małżonkami lub konkubentami (2019:234) ustanowiono przepisy uzupełniające przepisy rozporządzeń Unii Europejskiej (zob. m.in. rozdział 2 §§ 4 i 5).
W rozdziale 3 ustawy o niektórych międzynarodowych kwestiach dotyczących stosunków majątkowych między małżonkami lub konkubentami (2019:234) przewidziano przepisy szczególne dotyczące prawa właściwego dla małżeńskich ustrojów majątkowych w kontekście krajów nordyckich (zob. m.in. rozdział 3 §§ 8–11).

3.7 Testamenty i dziedziczenie

Kwestię kolizji przepisów w odniesieniu do testamentów i spadków reguluje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego. Normy kolizyjne zawarte w tym rozporządzeniu mają zastosowanie niezależnie od tego, czy element obcy dotyczy państwa członkowskiego czy dowolnego państwa trzeciego.
Jeżeli chodzi o ważność testamentu ze względu na formę, obowiązują jednak przepisy szczególne zawarte w rozdziale 2 § 3 ustawy (2015: 417) o dziedziczeniu w sytuacjach z elementem obcym (lagen om arv i internationella situationer), która transponuje do prawa krajowego postanowienia Konwencji haskiej z 1961 r. dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych. Testament uznaje się za ważny, jeżeli spełnia wymogi dotyczące formy przewidziane w prawie państwa, w którym spadkodawca go sporządził, państwa, w którym spadkodawca miał miejsce zamieszkania, lub państwa, którego był obywatelem, w chwili sporządzenia testamentu albo w chwili śmierci. Rozrządzenie nieruchomością również uznaje się za ważne co do formy, jeżeli dokonano go zgodnie z wymogami dotyczącymi formy przewidzianymi w prawie państwa, w którym znajduje się nieruchomość. Te same zasady stosuje się do odwołania testamentu. Odwołanie testamentu należy również uznać za ważne, jeżeli dokonano go zgodnie z wymogami dotyczącymi formy odwołania testamentu przewidzianymi w dowolnym prawie, na mocy którego formę testamentu uznano za ważną.

3.8 Nieruchomości

Prawo stanowione dotyczące prawa rzeczowego zawiera normy kolizyjne odnoszące się jedynie do niektórych przypadków obejmujących statki wodne i statki powietrzne, instrumenty finansowe oraz wyprowadzone niezgodnie z prawem dobra kultury, a także do niektórych przypadków uregulowanych w konwencji nordyckiej w sprawie upadłości oraz w rozporządzeniu w sprawie upadłości.
Przykładowo skutki prawnorzeczowe zakupu ruchomości lub nieruchomości lub ustanowienia hipoteki na nieruchomości lub zastawu na ruchomości podlegają prawu państwa, w którym położona jest nieruchomość lub ruchomość w chwili dokonania zakupu lub ustanowienia hipoteki/zastawu. Prawo to określa charakter wszelkich praw rzeczowych, sposób ich powstania i wygaśnięcia, wszelkie mające zastosowanie wymogi formalne oraz uprawnienia wynikające z takiego prawa rzeczowego względem osób trzecich.
W odniesieniu do gwarancji zagranicznych zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jeżeli w chwili wystawienia gwarancji sprzedawca wiedział, że rzecz ma zostać przemieszczona do Szwecji, a gwarancja nie jest ważna w Szwecji, sprzedawca powinien był uzyskać taką gwarancję, która spełniałaby wymogi określone w prawie szwedzkim. Ponadto gwarancja zagraniczna nie wywołuje skutków prawnych po upływie określonego czasu od przemieszczenia rzeczy do Szwecji. W takich przypadkach uznaje się, że zagraniczny wierzyciel będzie miał czas na uzyskanie nowej gwarancji albo na dochodzenie swoich roszczeń.

3.9 Niewypłacalność

W rozporządzeniu z 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego ustanowiono przepisy regulujące kwestie związane z prawem właściwym dla postępowań upadłościowych wszczętych w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii).
W odniesieniu do krajów nordyckich, które nie podlegają przepisom rozporządzenia z 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego, przyjęto odrębne przepisy określające prawo właściwe opierające się na konwencji nordyckiej w sprawie upadłości z 1933 r., którą transponowano do prawa szwedzkiego ustawą uchwaloną w 1981 r. (w odniesieniu do Islandii zastosowanie mają jednak przepisy wcześniejszej ustawy z 1934 r.). W konwencji nordyckiej w sprawie upadłości ustanowiono zasadę ogólną, zgodnie z którą postępowanie upadłościowe w umawiającym się państwie (państwie, w którym prowadzone jest postępowanie upadłościowe) obejmuje również majątek należący do dłużnika, który znajduje się w innym umawiającym się państwie. Ogólnie rzecz biorąc, kwestie dotyczące takiego majątku, takie jak prawo dłużnika do rozporządzania swoim majątkiem oraz do decydowania o tym, co wchodzi w skład masy upadłości, reguluje prawo państwa, w którym prowadzone jest postępowanie upadłościowe.
Poza przepisami wskazanymi powyżej, większość przepisów szwedzkiego międzynarodowego prawa upadłościowego nie została zawarta w ustawach. W tym kontekście przyjęto ogólne domniemanie właściwości prawa państwa, w którym prowadzone jest postępowanie upadłościowe (*lex fori concursus*). Oznacza to m.in., że w przypadku postępowania upadłościowego prowadzonego w Szwecji prawo szwedzkie będzie miało zastosowanie zarówno w kwestiach związanych z samym przebiegiem tego postępowania, jak i we wszelkich innych kwestiach dotyczących prawa upadłościowego.

Ostatnia aktualizacja: 30/03/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Anglia i Walia

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Obowiązujące obecnie w Anglii i Walii normy kolizyjne dotyczące prawa właściwego wywodzą się głównie z bezpośrednio stosowanych rozporządzeń UE. W sprawach cywilnych i gospodarczych są to rozporządzenie nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) i rozporządzenie nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II). Ustawa z 1990 r. o prawie właściwym dla umów [Contracts (Applicable Law) Act 1990], którą wdrożono konwencję rzymską z 1980 r., ma nadal zastosowanie do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r. (rozporządzenie Rzym I ma zastosowanie do umów zawartych od tego dnia włącznie). Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) [Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995] ma zastosowanie wyłącznie do sytuacji, których nie obejmuje rozporządzenie Rzym II (ma ono zastosowanie do spraw, w których szkoda nastąpiła po dniu 11 stycznia 2009 r.). Normy prawa precedensowego (*common law*) mają nadal zastosowanie w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego zniesławienia oraz sprawach z zakresu prawa spadkowego i prawa rzeczowego.
W sprawach z zakresu prawa rodzinnego źródłem norm regulujących prawo właściwe jest zasadniczo *common law*, z pewnymi wyjątkami. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego zastosowanie ma co do zasady prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków przewidzianych w *common law* – np. w odniesieniu do stwierdzenia nieważności małżeństwa – lub w ustawodawstwie [– np. w odniesieniu do świadczeń alimentacyjnych, zgodnie z ustawą z 1920 r. o ułatwieniu wykonywania orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Facilities for Enforcement) Act 1920] i ustawą z 1972 r. o wzajemnym wykonywaniu orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act 1972]. W sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej i ochrony dzieci podlegających rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003 oraz konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. prawo właściwe regulują odpowiednio przepisy rozporządzenia z 2010 r. o odpowiedzialności rodzicielskiej i środkach ochrony dzieci w przypadku zobowiązań międzynarodowych w Anglii i Walii oraz Irlandii Północnej [Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (International Obligations) (England and Wales and Northern Ireland) Regulations 2010] oraz art. 15 konwencji z 1996 r., co oznacza, że zastosowanie ma prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych.
Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (zastąpiona rozporządzeniem Rzym I w odniesieniu do umów zawartych od dnia 17 grudnia 2009 r. włącznie).
Konwencja haska z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Z tego, co nam wiadomo, Zjednoczone Królestwo nie jest stroną żadnej umowy dwustronnej, która zawierałaby normy kolizyjne.
Należy jednak podkreślić, że chociaż konwencja rzymska z 1980 r. i konwencje haskie dają państwu pewne możliwości w zakresie wyboru prawa właściwego dla kolizji „wewnętrznych", takich jak kolizje przepisów prawa Anglii i Walii oraz Szkocji, Zjednoczone Królestwo nie zdecydowało się z nich skorzystać. W związku z tym do kolizji przepisów poszczególnych porządków prawnych wewnątrz Zjednoczonego Królestwa oraz do kolizji przepisów z przepisami państw trzecich stosuje się postanowienia konwencji rzymskiej (w odniesieniu do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r.) i konwencji haskich.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Zgodnie z ogólnie obowiązującą zasadą normy kolizyjne stosuje się wyłącznie w przypadku, gdy przynajmniej jedna ze stron stwierdzi, że normy te powinny mieć zastosowanie. W przypadku braku takiego twierdzenia lub braku przekonujących dowodów dotyczących treści prawa obcego sąd stosuje zazwyczaj prawo angielskie do rozpoznania kwestii spornej. Ponieważ norma ta dotyczy kwestii dowodowych i procesowych, rozporządzenia UE nie mają na nią wpływu.

2.2 Odesłanie

W rozporządzeniach UE wykluczono możliwość stosowania doktryny odesłania w sprawach podlegających unijnym normom kolizyjnym – takie samo podejście przyjęto również w ustawie z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) oraz w ustawie z 1990 r. o prawie właściwym dla umów. Dlatego też jeżeli angielska norma kolizyjna dotycząca czynu niedozwolonego niedbalstwa odsyła do prawa francuskiego, zastosowanie będzie miało francuskie prawo krajowe, nawet jeśli sąd francuski zastosowałby prawo innego państwa. Wydaje się, że jednym z powodów uzasadniających wykluczenie odesłania w tych obszarach jest fakt, że jego zastosowanie naruszyłoby złożone przepisy przewidziane w ustawach.
Rola odesłania w pozostałych dziedzinach prawa jest obecnie nieco ograniczona, a w niektórych przypadkach brak jest pełnej jasności co do możliwości jego zastosowania. Można stwierdzić, że odesłanie będzie miało zastosowanie do gruntów położonych za granicą państwa, w odniesieniu do których zgodnie z prawem angielskim stosuje się *lex rei sitae*. W takich przypadkach pragmatycznym rozwiązaniem wydaje się stosowanie prawa sądu, w którego okręgu położona jest nieruchomość, aby zwiększyć szanse na to, że angielskie orzeczenie dotyczące tej nieruchomości będzie skuteczne. Z orzecznictwa sądów pierwszej instancji w sprawach dotyczących rzeczowego majątku ruchomego położonego za granicą wynika, że odniesienie do *lex rei sitae* nie będzie obejmowało odesłania.
W sprawach rodzinnych odnotowuje się pewne ograniczone orzecznictwo stanowiące, że doktryna odesłania może zostać zastosowana w takich sprawach w określonych okolicznościach, ale kwestia ta jest rzadko poruszana w praktyce, ponieważ w sprawach rodzinnych co do zasady stosuje się prawo angielskie.
Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przedstawienie dowodu potwierdzającego treść norm kolizyjnych prawa obcego jest w wielu przypadkach kosztowne, dlatego też strony rzadko decydują się na wystąpienie o ich zastosowanie (zob. pkt 2.1 powyżej).

2.3 Zmiana łącznika

Kwestię tę rozstrzyga się przez określenie w każdej normie kolizyjnej czasu ustalenia łącznika. Na przykład w przypadku przenoszenia ruchomości prawem właściwym jest prawo obowiązujące w miejscu, w którym ruchomość znajdowała się w chwili jej przeniesienia.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Zgodnie ze zwyczajowo obowiązującymi przepisami sądy angielskie mogą odmówić zastosowania prawa obcego, jeżeli prawo to jest sprzeczne z angielskim porządkiem publicznym. Próg, od którego można zastosować te przepisy, jest jednak bardzo wysoki: ich zastosowanie jest dopuszczalne np. w sytuacji, w której zastosowanie prawa obcego byłoby „całkowicie sprzeczne z fundamentalnymi zasadami wymierzania sprawiedliwości przez sąd angielski". Na angielski porządek publiczny wpływ wywierają zobowiązania międzynarodowe zaciągnięte przez Zjednoczone Królestwo, w szczególności postanowienia europejskiej konwencji praw człowieka; przypadki naruszenia praw człowieka stanowią jedną z dobrze znanych sytuacji, w których dochodzi do sprzeczności z gibraltarskim porządkiem publicznym; inną tego rodzaju sytuacją jest sytuacja, w której prawo obce „w rażący sposób narusza przepisy prawa międzynarodowego o fundamentalnym znaczeniu" (np. inwazja Iraku na Kuwejt w 1990 r.).

Ponadto rozporządzenia Rzym I i Rzym II umożliwiają obecnie zastosowanie wymuszających swoje zastosowanie przepisów państwa siedziby sądu bez względu na to, które prawo miałoby w innym wypadku zastosowanie do umowy. Przepisy takie można zasadniczo znaleźć w obszarach praw konsumentów i zatrudnienia lub w ustawodawstwie uzupełniającym konwencję międzynarodową.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Dowód potwierdzający treść prawa obcego przeprowadza się w taki sam sposób jak dowód potwierdzający wystąpienie okoliczności faktycznej. Odpowiedzialność za udowodnienie treści prawa obcego spoczywa na stronach; sędziowie nie mogą sami badać treści prawa obcego. W przypadku wystąpienia sprzeczności między dowodami przedstawionymi przez strony sędzia może ocenić wiarygodność biegłych i ma możliwość wzięcia pod uwagę dowodów głównych (np. aktów prawa obcego i orzecznictwa wydanego na podstawie prawa obcego), w szczególności jeżeli sporządzono je w języku angielskim i jeżeli dotyczą koncepcji prawnych, z którymi sędzia angielski jest zaznajomiony.

Dowód potwierdzający treść prawa obcego przeprowadza się zazwyczaj z opinii biegłego. W tym kontekście samo przedstawienie treści aktu prawa obcego, orzeczenia wydanego przez sąd obcy lub tekstu opracowanego przez autorytet w danej dziedzinie przed sądem nie jest wystarczające. Dowód z opinii biegłego dotyczący treści prawa obcego można przeprowadzić na podstawie zeznań dowolnej „odpowiednio wykwalifikowanej osoby dysponującej stosowną wiedzą lub doświadczeniem", niezależnie od tego, czy jest ona uprawniona do praktykowania zawodu prawniczego w odnośnej jurysdykcji. Biegli są jednak zazwyczaj pracownikami naukowo-dydaktycznymi albo przedstawicielami zawodów prawniczych w danej jurysdykcji. Jeżeli treść prawa obcego została ustalona przez sąd angielski we wcześniejszym orzeczeniu, orzeczenie to może zostać wykorzystane jako dowód potwierdzający treść prawa obcego – w takiej sytuacji przyjmuje się, że treść prawa obcego odpowiada treści ustalonej w przywołanym orzeczeniu, o ile nie przedstawiono dowodu przeciwnego.

Ciężar dowodu spoczywa na stronie powołującej się na przepisy prawa obcego. W przypadku nieprzedstawienia przekonujących dowodów na potwierdzenie treści prawa obcego zasadniczo zastosowanie będzie miało prawo angielskie. Jednak w przypadku, gdy nie będzie podstaw do tego, by sądzić, że prawo obce w jakimkolwiek stopniu przypomina prawo angielskie (np. przepisy ustawy podatkowej obowiązującej w innej jurysdykcji europejskiej), powództwo może zostać oddalone.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

We wszystkich sprawach dotyczących zobowiązań umownych wiążących się z wyborem prawa właściwego bezpośrednie zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Normy kolizyjne ustanowione w tym rozporządzeniu mogą mieć zastosowanie również w sprawach dotyczących stosunku, który na mocy angielskiego prawa krajowego nie zostałby uznany za stosunek umowny (np. umowa, w której nie występuje świadczenie wzajemne (*consideration*), np. umowa darowizny).

Kwestie procesowe regulują przepisy prawa państwa sądu orzekającego. Dlatego też ocenę poziomu odszkodowania (ale nie rodzaju szkody) oraz ocenę środków dowodowych przeprowadza się zgodnie z prawem państwa sądu orzekającego. Ponieważ kwestie związane z terminami przedawnienia są kwestiami o charakterze materialnym, w przypadku zobowiązań umownych regulują je przepisy prawa właściwego na mocy rozporządzenia. Poniżej przedstawiono najważniejsze przepisy prawa materialnego w tym zakresie.

Jeżeli strony wyraźnie wybrały prawo właściwe lub prawo, którego właściwości można dowieść z dostateczną dozą pewności, zastosowanie ma to właśnie prawo. Wybrane prawo zostanie najprawdopodobniej uznane za właściwe z dostateczną dozą pewności, jeżeli umowa została sporządzona w standardowej formie, co do której wiadomo, że podlega przepisom określonego prawa (np. umowa ubezpieczenia morskiego zawarta z Lloyd's), lub jeżeli wybór prawa wynika z wcześniejszych ustaleń między stronami. Jeżeli strony zawarły umowę dotyczącą właściwości sądu, umowę taką często – choć nie zawsze – uznaje się za wystarczający dowód wyboru sądu właściwego. W przypadku umowy o arbitraż, jeżeli określono kryteria wyboru arbitrów, taka sytuacja będzie sprzyjała uznaniu wybranego prawa za prawo właściwe, ale jeżeli arbitrów wyznacza się przez odniesienie do określonego organu międzynarodowego, prawdopodobieństwo, że wybór prawa właściwego uzasadniono z dostateczną dozą pewności, będzie znacznie mniejsze.

Swoboda wyboru prawa właściwego jest ograniczona pod kilkoma względami. Po pierwsze, w przypadku umów konsumenckich i umów o pracę wybór prawa właściwego nie może skutkować pozbawieniem konsumenta lub pracownika najemnego ochrony, która przysługiwałaby mu na mocy przepisów bezwzględnie obowiązujących, które miałyby zastosowanie w danym przypadku w przypadku braku wyraźnego wyboru prawa właściwego. Po drugie, jeżeli wszystkie elementy sytuacji są powiązane z jednym państwem, wskazanie innego prawa jako właściwe nie może pozbawiać przepisów bezwzględnie obowiązujących tego państwa skuteczności. Przewidziano również przepisy zapewniające konsumentom ochronę w kontekście umów ubezpieczenia. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku braku porozumienia w kwestii skuteczności wyboru prawa właściwego – np. z uwagi na podniesienie zarzutu działania pod przymusem – kwestię skuteczności takiego wyboru rozstrzyga się zgodnie z przepisami domniemanego prawa właściwego (tj. prawa, które regulowałoby kwestie związane z umową, gdyby wybór prawa właściwego był ważny), chyba że byłoby to „nieuzasadnione" (w takim przypadku można zastosować prawo miejsca zwykłego pobytu strony utrzymującej, że nie wyraziła zgody na wybór prawa właściwego).

W przypadkach, w których nie dokonano wyraźnego wyboru prawa właściwego lub w których wyboru prawa właściwego nie można udowodnić z dostateczną dozą pewności, w rozporządzeniu Rzym I przewidziano przepisy szczególne uzależnione od rodzaju umowy, ale jeżeli zastosowanie tych przepisów również okaże się niewystarczające do rozstrzygnięcia kwestii prawa właściwego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo państwa, w którym podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy ma swoje miejsce zwykłego pobytu. Podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy nie zawsze jest łatwy do zidentyfikowania – zazwyczaj będzie to strona, która nie uiszcza płatności za dostarczenie towarów lub świadczenie usługi (np. podmiotem zobowiązanym do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy będzie sprzedawca produktu, pożyczkodawca w ramach transakcji bankowej czy gwarant w umowie gwarancyjnej). Domniemanie to można obalić na korzyść prawa państwa, z którym umowa pozostaje w ściślejszym związku.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Jeżeli chodzi o kwestie związane z zobowiązaniami pozaumownymi, w większości przypadków zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym II. Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) będzie miała zastosowanie wyłącznie w kwestiach dotyczących czynów niedozwolonych, które nie wchodzą w zakres rozporządzenia, a więc kwestie związane ze zniesławieniem nadal reguluje *common law* (zob. poniżej). Terminy przedawnienia również ustala się na podstawie prawa właściwego.

Zgodnie z rozporządzeniem Rzym II zasadniczo stosuje się prawo obowiązujące w miejscu, w którym wystąpiła szkoda. W przepisach szczególnych określono prawo właściwe dla niektórych rodzajów zobowiązań pozaumownych, w tym odpowiedzialności za produkt, nieuczciwej konkurencji, czynów niedozwolonych popełnionych w odniesieniu do środowiska naturalnego i czynów niedozwolonych związanych z prawami własności intelektualnej. Choć przepisy rozporządzenia zapewniają również stronom możliwość wyboru prawa właściwego w określonych okolicznościach, nie można z nich skorzystać w celu obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa Unii lub prawa krajowego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że ocenę szkody przeprowadza się zgodnie z przepisami prawa właściwego.

Jak stwierdzono powyżej, kwestie związane ze zniesławieniem [które obejmuje zniesławienie mienia (*slander of title*), zniesławienie towarów (*slander of goods*), oszczerstwo oraz wszelkie zdefiniowane na gruncie prawa obcego czyny „odpowiadające takiemu czynowi lub w inny sposób podobne do takiego czynu"] nadal reguluje *common law*. W takim przypadku ma zastosowanie doktryna *double actionability*: czyn niedozwolony może być przedmiotem

postępowania w Anglii i Walii wyłącznie w przypadku, gdy może być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa obcego jurysdykcji, w którym doszło do jego popełnienia (zazwyczaj w drodze publikacji), oraz jeżeli mógłby być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa angielskiego, gdyby został popełniony w Anglii i Walii. Zasadę tę utrzymano w mocy po protestach organizacji medialnych obawiających się stosowania opresyjnych przepisów prawa obcego. Od tej zasady istnieje jeden wyjątek: jeżeli inne państwo ma bliższy związek ze zdarzeniem i ze stronami, zastosowanie będzie miało prawo tego państwa. Należy pamiętać, że obszar ten charakteryzuje się szczególnym brakiem pewności.
Jeżeli chodzi o zarządzanie trustami, prawo właściwe regulują przepisy ustawy z 1987 r. o uznawaniu trustów (Recognition of Trusts Act 1987) wdrażającej konwencję haską w sprawie prawa właściwego dla trustów. Wspomniana ustawa stanowi, że prawem właściwym jest prawo wskazane przez ustanawiającego lub – w przypadku braku takiego wskazania – prawo, z którym dany trust jest najściślej związany. W ustawie tej uregulowano kwestie związane z ważnością trustu, jego strukturą, skutkami i zarządzaniem trustem.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

W chwili urodzenia miejscem zamieszkania dziecka („domicyl pierwotny") jest miejsce zamieszkania ojca dziecka w chwili jego urodzenia, jeżeli dziecko pochodzi ze związku małżeńskiego. Jeżeli dziecko nie pochodzi ze związku małżeńskiego lub jeżeli w chwili jego urodzenia jego ojciec już nie żył, za miejsce zamieszkania dziecka jest tożsame z miejscem zamieszkania jego matki. Zasadę tę stosuje się do chwili ukończenia przez dziecko 16. roku życia (tj. miejsce zamieszkania dziecka zmienia się wraz ze zmianą miejsca zamieszkania – odpowiednio – jego ojca lub matki).
W przypadku osób, które ukończyły 16. rok życia, zasada pierwotnego miejsca zamieszkania nadal obowiązuje, chyba że osoby te wybiorą inne miejsce zamieszkania („domicyl z wyboru"). Osoba, która chce wybrać inne miejsce zamieszkania, musi faktycznie przebywać w danej jurysdykcji z zamiarem zamieszkania na czas nieokreślony lub na stałe. Jeżeli którykolwiek z tych wymogów nie będzie już spełniony, domicyl z wyboru przestaje mieć zastosowanie i ponownie obowiązuje domicyl pierwotny.
Miejsca zamieszkania żony nie ustala się już przez odniesienie do miejsca zamieszkania jej męża: kwestię tę ocenia się niezależnie.
Zdolność do podjęcia określonych zobowiązań (np. zawarcia umowy, sporządzenia testamentu, zawarcia związku małżeńskiego) regulują przepisy obowiązujące w danym obszarze, które omówiono w odpowiednich punktach.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Kwestie związane z władzą rodzicielską i ochroną dziecka regulują zasadniczo przepisy prawa angielskiego, z zastrzeżeniem określonych wyjątków takich jak (omówione powyżej) wyjątki związane ze sprawami dotyczącymi konwencji haskiej z 1996 r. i sprawami wchodzącymi w zakres rozporządzenia Bruksela II bis. Prawo angielskie uznaje się również zasadniczo za właściwe – z pewnymi wyjątkami – do uregulowania kwestii związanych z pochodzeniem dziecka i przysposobieniem.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Kwestie związane z formalną ważnością małżeństwa reguluje zasadniczo prawo miejsca, w którym zawarto małżeństwo, z pewnymi wyjątkami.
Zdolność osób do zawarcia związku małżeńskiego zależy zasadniczo od ich miejsca zamieszkania w chwili bezpośrednio poprzedzającej wstąpienie w związek małżeński. Prawo takiego miejsca reguluje m.in. kwestię wyrażenia przez strony zgody na zawarcie małżeństwa, wymogi dotyczące wieku oraz to, z którymi osobami należącymi do dalszej rodziny nie można zawrzeć związku małżeńskiego. W szczególnym przypadku dotyczącym wieku związek małżeński będzie nieważny, jeżeli w chwili jego zawarcia którekolwiek z małżonków zamieszkujących w Anglii i Walii było w wieku poniżej 16 lat.
W sprawach dotyczących rozwodu lub separacji zastosowanie ma zasadniczo prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.
Prawo angielskie stosuje się również z reguły w odniesieniu do zobowiązań alimentacyjnych, z pewnymi wyjątkami.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Instytucja małżeńskiego ustroju majątkowego zasadniczo nie jest znana w *common law*. W sprawach dotyczących aspektów finansowych związanych z rozwodem, separacją lub stwierdzeniem nieważności małżeństwa lub w sprawach dotyczących świadczeń alimentacyjnych sądy angielskie będą zasadniczo stosowały prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W przypadku dziedziczenia ustawowego (tj. w braku testamentu) w kwestiach związanych z dziedziczeniem ruchomości stosuje się prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy z chwili śmierci; kwestie związane z dziedziczeniem nieruchomości reguluje prawo miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*).
Jeżeli sporządzono testament (dziedziczenie testamentowe), zdolność spadkodawcy do sporządzenia testamentu w celu rozrządzenia ruchomością zależy od prawa miejsca zamieszkania spadkodawcy w dniu sporządzenia testamentu. Zapisobierca będzie uprawniony do otrzymania ruchomości, jeżeli ma odpowiednią zdolność na mocy prawa obowiązującego w miejscu jego zamieszkania albo na mocy prawa obowiązującego w miejscu zamieszkania spadkodawcy. Nie ustanowiono konkretnej podstawy prawnej w odniesieniu do nieruchomości, niemniej najprawdopodobniej obowiązywałaby zasada *lex rei sitae*. Ta sama zasada regulowałaby zapewne również kwestie związane ze zdolnością zapisobiercy do przyjęcia zapisu nieruchomości.
Zgodnie z ustawą z 1963 r. o testamentach (Wills Act 1963), jeżeli spadkodawca zmarł w dniu 1 stycznia 1964 r. lub później, testament jest formalnie ważny (np. sporządzony w obecności odpowiedniej liczby świadków), jeżeli sporządzono go zgodnie z dowolnym z następujących porządków prawnych: prawem miejsca sporządzenia testamentu (tj. z reguły miejsca, w którym podpisano go w obecności świadków) w chwili jego sporządzenia; prawem miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu; prawem właściwym zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili jego śmierci. Testament będzie również formalnie ważny, jeżeli chodzi o przeniesienie nieruchomości, jeżeli został sporządzony zgodnie z prawem krajowym miejsca położenia nieruchomości (co oznacza wyłączenie odesłania, mimo że omawiana kwestia dotyczy nieruchomości).
Testament mający na celu rozrządzenie ruchomością jest ważny pod względem formalnym (np. pod względem ograniczeń dotyczących kwoty, jaką spadkodawca może rozrządzić w ramach testamentu), jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili jego śmierci; testament mający na celu rozrządzenie nieruchomością jest ważny pod względem formalnym, jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca położenia nieruchomości, tj. z systemem prawa krajowego mającym zastosowanie zgodnie z zasadą *lex rei sitae*.
Wykładni testamentu dokonuje się zgodnie z prawem preferowanym przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia testamentu. Domniemanie to przyjmuje się bez zagłębiania się w sprawę, przy czym można je obalić, przedstawiając dowody świadczące o tym, że spadkodawca wyraźnie rozważał możliwość poddania testamentu innemu systemowi prawnemu i sporządził testament z takim właśnie zamiarem. Jeżeli chodzi o nieruchomości, zastosowanie może mieć dodatkowe ograniczenie, zgodnie z którym w przypadku gdy interes prawny wynikający ze sporządzenia testamentu w taki sposób byłby niedozwolony lub nie byłby uznawany w świetle prawa miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*), zastosowanie ma to ostatnie prawo.
Ważność domniemanego odwołania testamentu ustala się zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili domniemanego odwołania (należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z angielskim prawem krajowym – jeżeli ma ono zastosowanie – zawarcie małżeństwa skutkuje odwołaniem testamentu, chyba że zostanie wykazane, iż testament sporządzono z wyraźnym uwzględnieniem zamiaru wstąpienia w związek małżeński). Jeżeli jednak do domniemanego odwołania testamentu doszło na mocy późniejszego testamentu (a nie np. wskutek zniszczenia testamentu), kwestię, czy taki drugi

testament skutkuje odwołaniem poprzedniego testamentu, regulują przepisy właściwe w kwestii ważności formalnej drugiego testamentu. W przypadku braku pewności odnośnie do tego, czy drugi testament odwołuje wcześniejszy testament, kwestie związane ze sporządzeniem testamentu rozstrzyga się zgodnie z przepisami prawa preferowanego przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia drugiego testamentu.

3.8 Nieruchomości

Sprawy majątkowe dzieli się na sprawy dotyczące ruchomości i sprawy dotyczące nieruchomości; to, czy dany składnik majątku jest ruchomością czy nieruchomością, reguluje prawo miejsca położenia majątku.

W przypadku nieruchomości prawem właściwym jest prawo miejsca położenia nieruchomości i można zastosować odesłanie. Zasadę tę stosuje się do wszelkich kwestii dotyczących czynności prawnej, w tym zdolności do czynności prawnych, wymogów formalnych i ważności czynności prawnej. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w Anglii i Walii rozróżnia się oczywiście umowy przenoszące własność gruntów lub innej nieruchomości oraz umowy regulujące prawa i obowiązki stron umów przeniesienia – umowy regulujące prawa podlegają innym normom kolizyjnym (w szczególności przepisom rozporządzenia Rzym I).

Jeżeli chodzi o kwestie własnościowe (w odróżnieniu od kwestii umownych) związane z przeniesieniem ruchomego majątku rzeczowego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo miejsca położenia majątku w chwili zdarzenia, co do którego przyjęto domniemanie, że wywarło wpływ na prawo własności tego składnika majątku. Nie jest do końca jasne, czy w takiej sytuacji można zastosować odesłanie – ogół orzeczeń sądów angielskich wydanych w pierwszej instancji wydaje się wskazywać, że nie. Prawo do majątku rzeczowego nabyte zgodnie z tą ogólną zasadą będzie uznawane za ważne w Anglii, jeżeli ruchomość zostanie następnie przeniesiona z państwa, w którym znajdowała się w chwili nabycia prawa własności, do chwili, w której prawo to zostanie zastąpione nowym prawem nabytym zgodnie z prawem państwa, do którego przeniesiono ruchomość. Szczególny wyjątek od ogólnej zasady mającej zastosowanie do ruchomego majątku rzeczowego dotyczy sytuacji, w której majątek rzeczowy jest przenoszony, a strony nie znają jego aktualnego położenia, lub majątek ten znajduje się w określonym miejscu tymczasowo – jeżeli takie przeniesienie majątku będzie ważne zgodnie z mającym zastosowanie prawem właściwym, przeniesienie to będzie skuteczne w Anglii.

W przypadku cesji ruchomych wartości niematerialnych i prawnych, jeżeli stosunek między cedentem a cesjonariuszem ma charakter umowny (jak ma to miejsce w przypadku większości długów), a kwestia dotyczy wyłącznie ważności i skutków samej cesji, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Należy zwrócić uwagę na fakt, że normy kolizyjne dotyczące cesji i przeniesienia wartości niematerialnych i prawnych są trudne do streszczenia; ponadto nie przewidziano jednej nadrzędnej normy kolizyjnej w tym zakresie, głównie z uwagi na fakt, że kategoria wartości niematerialnych i prawnych obejmuje bardzo szerokie spektrum praw, z których nie wszystkie mają charakter umowny. W kwestiach dotyczących ruchomych wartości niematerialnych i prawnych zaleca się zasięgnięcie porady specjalisty.

3.9 Niewypłacalność

Zjednoczone Królestwo jest związane rozporządzeniem Rady nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, w którym określono właściwe zasady mające zastosowanie do postępowań, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy, jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim UE (innym niż Dania). Jeżeli sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd angielski (tj. jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajdował się w Anglii i Walii, które uznaje się za miejsce siedziby statutowej dłużnika), prawem właściwym jest prawo angielskie.

W przypadkach wykraczających poza zakres rozporządzenia nr 1346/2000 prawo angielskie będzie miało zastosowanie, jeżeli sądy angielskie będą właściwe do rozpoznania sprawy (taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy spółka została zarejestrowana w Anglii i Walii lub gdy w Anglii i Walii znajdują się osoby, które odniosłyby korzyść z tytułu likwidacji spółki, i nie stwierdzono żadnych zasadnych przesłanek ku temu, by odmówić uznania właściwości sądów angielskich). Zwolnienie z długu przyznane zgodnie z prawem angielskim uznaje się za ważne niezależnie od prawa regulującego kwestie związane z tym długiem.

Ostatnia aktualizacja: 04/06/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Irlandia Północna

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Obowiązujące w Irlandii Północnej normy kolizyjne dotyczące prawa właściwego wywodzą się głównie z bezpośrednio stosowanych rozporządzeń UE.

W sprawach cywilnych i gospodarczych są to:

• rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I"); oraz

• rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II").

Ustawa z 1990 r. o prawie właściwym dla umów [Contracts (Applicable Law) Act 1990], którą wdrożono konwencję rzymską z 1980 r., ma nadal zastosowanie do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r. (rozporządzenie Rzym I ma zastosowanie do umów zawartych od tego dnia włącznie).

Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) [Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995] ma zastosowanie wyłącznie do sytuacji, których nie obejmuje rozporządzenie Rzym II (ma ono zastosowanie do spraw, w których szkoda nastąpiła po dniu 11 stycznia 2009 r.).

Normy prawa precedensowego (*common law*) mają nadal zastosowanie w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego zniesławienia oraz sprawach z zakresu prawa spadkowego i prawa rzeczowego.

W sprawach z zakresu prawa rodzinnego źródłem norm regulujących prawo właściwe jest zasadniczo *common law*, z pewnymi wyjątkami. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego zastosowanie ma co do zasady prawo Irlandii Północnej, z zastrzeżeniem określonych wyjątków przewidzianych w *common law* (np. w odniesieniu do stwierdzenia nieważności małżeństwa) lub w ustawodawstwie (np. w odniesieniu do świadczeń alimentacyjnych zgodnie z ustawą z 1920 r. o ułatwieniu wykonywania orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Facilities for Enforcement) Act 1920] i ustawą z 1972 r. o wzajemnym wykonywaniu orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act 1972]. W sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej i ochrony dzieci podlegających rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003 oraz konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. prawo właściwe regulują odpowiednio przepisy rozporządzenia z 2010 r. o odpowiedzialności rodzicielskiej i środkach ochrony dzieci w przypadku zobowiązań międzynarodowych w Anglii i Walii oraz Irlandii Północnej [Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (International Obligations)

(England and Wales and Northern Ireland) Regulations 2010] oraz art. 15 konwencji z 1996 r., co oznacza, że zastosowanie ma prawo Irlandii Północnej, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

• Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych.
• Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (jak wspomniano powyżej, rozporządzenie Rzym I ma zastosowanie w odniesieniu do umów zawartych od dnia 17 grudnia 2009 r. włącznie).
• Konwencja haska z 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Z tego, co nam wiadomo, Zjednoczone Królestwo nie jest stroną żadnej umowy dwustronnej, która zawierałaby normy kolizyjne.
Należy podkreślić, że chociaż konwencje wymienione w pkt 1.2 powyżej dają państwu pewne możliwości w zakresie wyboru prawa właściwego dla jego własnych „jednostek terytorialnych", Zjednoczone Królestwo nie zdecydowało się z nich skorzystać. Dlatego też postanowienia konwencji wymienionych w pkt 1.2 mają zastosowanie do kolizji przepisów między jurysdykcjami Zjednoczonego Królestwa, a także do kolizji z przepisami międzynarodowymi, przy czym Irlandię Północną uznaje się za jurysdykcję odrębną od Anglii, Walii i Szkocji.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Normy kolizyjne stosuje się zazwyczaj wyłącznie w przypadku, gdy przynajmniej jedna ze stron stwierdzi, że normy te powinny mieć zastosowanie.
W przypadku braku takiego twierdzenia lub braku przekonujących dowodów dotyczących treści prawa obcego sąd stosuje zazwyczaj prawo Irlandii Północnej do rozpoznania kwestii spornej. Ponieważ norma ta dotyczy kwestii dowodowych i procesowych, rozporządzenia UE nie mają na nią wpływu.

2.2 Odesłanie

W rozporządzeniach UE wykluczono możliwość stosowania doktryny odesłania w sprawach podlegających unijnym normom kolizyjnym – takie samo podejście przyjęto również w ustawie z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) oraz w ustawie z 1990 r. o prawie właściwym dla umów. Dlatego też jeżeli norma kolizyjna określona w prawie Irlandii Północnej odsyła np. do prawa francuskiego, zastosowanie będzie miało francuskie prawo krajowe, nawet jeśli sąd francuski zastosowałby prawo innego państwa. Wydaje się, że jednym z powodów uzasadniających wykluczenie odesłania w tych obszarach jest fakt, że jego zastosowanie naruszyłoby złożone przepisy przewidziane w ustawach.
Rola odesłania w pozostałych dziedzinach prawa jest obecnie nieco ograniczona, a w niektórych przypadkach brak jest pełnej jasności co do możliwości jego zastosowania. Można stwierdzić, że odesłanie będzie miało zastosowanie do gruntów położonych za granicą państwa, w odniesieniu do których zgodnie z prawem Irlandii Północnej stosuje się *lex rei sitae*. W takich przypadkach pragmatycznym rozwiązaniem wydaje się stosowanie prawa sądu, w którego okręgu położona jest nieruchomość, aby zwiększyć szanse na to, że orzeczenie dotyczące tej nieruchomości będzie skuteczne. Z orzecznictwa sądów pierwszej instancji w sprawach dotyczących rzeczowego majątku ruchomego położonego za granicą wynika, że odniesienie do *lex rei sitae* nie będzie obejmowało odesłania. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przedstawienie dowodu potwierdzającego treść norm kolizyjnych prawa obcego jest w wielu przypadkach kosztowne, dlatego też strony rzadko decydują się na wystąpienie o ich zastosowanie (zob. pkt 2.1 powyżej).

2.3 Zmiana łącznika

Kwestię tę rozstrzyga się przez określenie w każdej normie kolizyjnej czasu ustalenia łącznika. Na przykład w przypadku przeniesienia ruchomości prawem właściwym jest prawo obowiązujące w miejscu, w którym ruchomość znajdowała się w chwili jej przeniesienia.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Zgodnie ze zwyczajowymi zasadami sądy w Irlandii Północnej mogą odmówić zastosowania prawa jakiegokolwiek państwa lub terytorium, jeżeli prawo to jest sprzeczne z porządkiem publicznym. Na porządek publiczny wpływ wywierają zobowiązania międzynarodowe zaciągnięte przez Zjednoczone Królestwo, w szczególności postanowienia europejskiej konwencji praw człowieka.
Ponadto rozporządzenia Rzym I i Rzym II umożliwiają obecnie zastosowanie wymuszających swoje zastosowanie przepisów państwa siedziby sądu *bez względu na to, które prawo miałoby w innym wypadku zastosowanie do umowy*. Przepisy takie można zasadniczo znaleźć w obszarach praw konsumentów i zatrudnienia lub w ustawodawstwie uzupełniającym konwencję międzynarodową.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Strony przeprowadzają dowód potwierdzający treść prawa państwa lub terytorium poza Irlandią Północną w taki sam sposób jak dowód potwierdzający wystąpienie okoliczności faktycznej. Do sądu należy jednak określenie skutków przeprowadzonego dowodu w odniesieniu do tego prawa.
W postępowaniu przed sądem w Irlandii Północnej dowód z opinii biegłego dotyczący prawa państwa lub terytorium poza Irlandią Północną można przeprowadzić na podstawie zeznań dowolnej odpowiednio wykwalifikowanej osoby dysponującej stosowną wiedzą lub doświadczeniem, niezależnie od tego, czy była lub jest ona uprawniona do praktykowania zawodu prawniczego w tym państwie lub na tym terytorium.
W niektórych przypadkach sąd w Irlandii Północnej może uwzględnić wcześniejszy wyrok lub wcześniejsze postanowienie sądu angielskiego dotyczące prawa państwa lub terytorium poza Irlandią Północną. Jeżeli strona zamierza powołać się na wcześniejsze orzeczenie, ma obowiązek doręczyć stosowne pisemne zawiadomienie każdej stronie przeciwnej lub prawnikom, z których usług korzysta strona przeciwna.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

We wszystkich sprawach dotyczących zobowiązań umownych wiążących się z wyborem prawa właściwego bezpośrednie zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Normy kolizyjne ustanowione w tym rozporządzeniu mogą mieć zastosowanie również w sprawach dotyczących stosunku, który na mocy prawa Irlandii Północnej nie zostałby uznany za stosunek umowny (np. umowa, w której nie występuje świadczenie wzajemne (*consideration*), np. umowa darowizny).
Kwestie procesowe regulują przepisy prawa państwa sądu orzekającego. Dlatego też ocenę poziomu odszkodowania (ale nie rodzaju szkody) oraz ocenę środków dowodowych przeprowadza się zgodnie z prawem państwa sądu orzekającego. Ponieważ kwestie związane z terminami przedawnienia są kwestiami o charakterze materialnym, w przypadku zobowiązań umownych regulują je przepisy prawa właściwego na mocy rozporządzenia.
Jeżeli strony wyraźnie wybrały prawo właściwe lub prawo, którego właściwości można dowieść z dostateczną dozą pewności, zastosowanie ma to właśnie prawo. Wybrane prawo zostanie najprawdopodobniej uznane za właściwe z dostateczną dozą pewności, jeżeli umowa została sporządzona w standardowej formie, co do której wiadomo, że podlega przepisom określonego prawa, lub jeżeli wybór prawa wynika z wcześniejszych ustaleń między stronami. Jeżeli strony zawarły umowę dotyczącą właściwości sądu, umowę taką często – choć nie zawsze – uznaje się za wystarczający dowód wyboru sądu właściwego.
W przypadku umowy o arbitraż, jeżeli określono kryteria wyboru arbitrów, taka sytuacja będzie sprzyjała uznaniu wybranego prawa za prawo właściwe, ale jeżeli arbitrów wyznacza się przez odniesienie do określonego organu międzynarodowego, prawdopodobieństwo, że wybór prawa właściwego uznano by za uzasadniony z dostateczną dozą pewności, będzie znacznie mniejsze.
Swoboda wyboru prawa właściwego jest ograniczona pod kilkoma względami. Po pierwsze, w przypadku umów konsumenckich i umów o pracę wybór prawa właściwego nie może skutkować pozbawieniem konsumenta lub pracownika najemnego ochrony, która przysługiwałaby mu na mocy przepisów

bezwzględnie obowiązujących, które miałyby zastosowanie w danym przypadku w przypadku braku wyraźnego wyboru prawa właściwego. Po drugie, jeżeli wszystkie elementy sytuacji są powiązane z jednym państwem, wskazanie innego prawa jako właściwe nie może pozbawiać przepisów bezwzględnie obowiązujących tego państwa skuteczności. Przewidziano również przepisy zapewniające konsumentom ochronę w kontekście umów ubezpieczenia. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku braku porozumienia w kwestii skuteczności wyboru prawa właściwego – np. z uwagi na podniesienie zarzutu działania pod przymusem – kwestię skuteczności takiego wyboru rozstrzyga się zgodnie z przepisami domniemanego prawa właściwego (tj. prawa, które regulowałoby kwestie związane z umową, gdyby wybór prawa właściwego był ważny), chyba że byłoby to „nieuzasadnione" (w takim przypadku można zastosować prawo miejsca zwykłego pobytu strony utrzymującej, że nie wyraziła zgody na wybór prawa właściwego).
W przypadkach, w których nie dokonano wyraźnego wyboru prawa właściwego lub w których wyboru prawa właściwego nie można udowodnić z dostateczną dozą pewności, w rozporządzeniu Rzym I przewidziano przepisy szczególne uzależnione od rodzaju umowy. Jeżeli jednak zastosowanie tych przepisów również okaże się niewystarczające do rozstrzygnięcia kwestii prawa właściwego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo państwa, w którym podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy ma swoje miejsce zwykłego pobytu. Podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy nie zawsze jest łatwy do zidentyfikowania – zazwyczaj będzie to strona, która nie uiszcza płatności za dostarczenie towarów lub świadczenie usługi (np. podmiotem zobowiązanym do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy będzie sprzedawca produktu, pożyczkodawca w ramach transakcji bankowej czy gwarant w umowie gwarancyjnej). Domniemanie to można obalić na korzyść prawa państwa, z którym umowa pozostaje w ściślejszym związku.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Jeżeli chodzi o kwestie związane z zobowiązaniami pozaumownymi, w większości przypadków zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym II. Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) będzie miała zastosowanie wyłącznie w kwestiach dotyczących czynów niedozwolonych, które nie wchodzą w zakres rozporządzenia, a więc kwestie związane ze zniesławieniem nadal reguluje *common law* (zob. poniżej).
Terminy przedawnienia również ustala się na podstawie prawa właściwego.
Zgodnie z rozporządzeniem Rzym II zasadniczo stosuje się prawo obowiązujące w miejscu, w którym wystąpiła szkoda. W przepisach szczególnych określono prawo właściwe dla niektórych rodzajów zobowiązań pozaumownych, w tym odpowiedzialności za produkt, nieuczciwej konkurencji, czynów niedozwolonych popełnionych w odniesieniu do środowiska naturalnego i czynów niedozwolonych związanych z prawami własności intelektualnej. Choć przepisy rozporządzenia zapewniają również stronom możliwość wyboru prawa właściwego w określonych okolicznościach, nie można z nich skorzystać w celu obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa Unii lub prawa krajowego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że ocenę szkody przeprowadza się zgodnie z przepisami prawa właściwego.
Jak stwierdzono powyżej, kwestie związane ze zniesławieniem [które obejmuje zniesławienie mienia (*slander of title*), zniesławienie towarów (*slander of goods*), oszczerstwo oraz wszelkie zdefiniowane na gruncie prawa obcego czyny „odpowiadające takiemu czynowi lub w inny sposób podobne do takiego czynu"] nadal reguluje *common law.* W takim przypadku ma zastosowanie doktryna *double actionability*: czyn niedozwolony może być przedmiotem postępowania w Irlandii Północnej wyłącznie w przypadku, gdy może być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa obcego jurysdykcji, w której doszło do jego popełnienia (zazwyczaj w drodze publikacji), *oraz* jeżeli mógłby być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa Irlandii Północnej, gdyby został popełniony w Irlandii Północnej. Od tej zasady istnieje jeden wyjątek: jeżeli inne państwo ma bliższy związek ze zdarzeniem i ze stronami, zastosowanie będzie miało prawo tego państwa. Należy pamiętać, że obszar ten charakteryzuje się szczególnym brakiem pewności.
Jeżeli chodzi o zarządzanie trustami, prawo właściwe regulują przepisy ustawy z 1987 r. o uznawaniu trustów (Recognition of Trusts Act 1987) wdrażającej konwencję haską w sprawie prawa właściwego dla trustów. Wspomniana ustawa stanowi, że prawem właściwym jest prawo wskazane przez ustanawiającego lub – w przypadku braku takiego wskazania – prawo, z którym dany trust jest najściślej związany. W ustawie tej uregulowano kwestie związane z ważnością trustu, jego strukturą, skutkami i zarządzaniem trustem.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

W chwili urodzenia miejscem zamieszkania dziecka („domicyl pierwotny") jest miejsce zamieszkania ojca dziecka w chwili jego urodzenia, jeżeli dziecko pochodzi ze związku małżeńskiego. Jeżeli dziecko nie pochodzi ze związku małżeńskiego lub jeżeli w chwili urodzenia dziecka jego ojciec już nie żył, miejsce zamieszkania dziecka jest tożsame z miejscem zamieszkania jego matki. Zasadę tę stosuje się do chwili ukończenia przez dziecko 16. roku życia (tj. miejsce zamieszkania dziecka zmienia się wraz ze zmianą miejsca zamieszkania – odpowiednio – jego ojca lub matki).
W przypadku osób, które ukończyły 16. rok życia, zasada pierwotnego miejsca zamieszkania nadal obowiązuje, chyba że osoby te wybiorą inne miejsce zamieszkania („domicyl z wyboru"). Osoba, która chce wybrać inne miejsce zamieszkania, musi faktycznie przebywać w danej jurysdykcji z zamiarem zamieszkania na czas nieokreślony lub na stałe. Jeżeli którykolwiek z tych wymogów nie będzie już spełniony, domicyl z wyboru przestaje mieć zastosowanie i ponownie obowiązuje domicyl pierwotny.
Miejsca zamieszkania żony nie ustala się już przez odniesienie do miejsca zamieszkania jej męża: kwestię tę ocenia się niezależnie.
Zdolność do podjęcia określonych zobowiązań (np. zawarcia umowy, sporządzenia testamentu, zawarcia związku małżeńskiego) regulują przepisy obowiązujące w danym obszarze, które omówiono w odpowiednich punktach.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

W sprawach, w których sądami właściwymi są sądy w Irlandii Północnej, obowiązki rodziców względem małoletnich dzieci (poniżej 18. roku życia) reguluje prawo Irlandii Północnej, nawet jeżeli dziecko zamieszkuje za granicą i jest cudzoziemcem. Jednak zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 sąd w Irlandii Północnej będzie właściwy wyłącznie w przypadku, gdy dziecko zamieszkuje na terytorium Irlandii Północnej lub na terytorium innego państwa członkowskiego i gdy przynajmniej jedno z małżonków wykonuje nad nim władzę rodzicielską, a drugi małżonek wyraził zgodę na uznanie sądu w Irlandii Północnej za sąd właściwy.
Dziecko zostanie uznane za pochodzące ze związku małżeńskiego, jeżeli urodziło się w związku małżeńskim, niezależnie od miejsca jego urodzenia, lub jeżeli uznano je za pochodzące ze związku małżeńskiego w świetle prawa miejsca zamieszkania każdego z rodziców dziecka z chwili jego narodzin.
Sąd w Irlandii Północnej stosuje prawo Irlandii Północnej, aby powierzyć określonej osobie pieczę nad dzieckiem, jeżeli jest sądem właściwym do rozpoznania sprawy (co ma miejsce wówczas, gdy powód jest obywatelem Zjednoczonego Królestwa lub ma miejsce zamieszkania lub pobytu w Irlandii Północnej).
Sąd w Irlandii Północnej stosuje prawo Irlandii Północnej w sprawach dotyczących przysposobienia, ilekroć jest sądem właściwym do rozpoznania sprawy (co ma miejsce wówczas, gdy powód ma miejsce zamieszkania w Irlandii Północnej w chwili wniesienia pozwu, przy czym sąd weźmie również pod uwagę prawdopodobieństwo uznania ewentualnego orzeczenia w państwie trzecim, jeżeli uzna to za istotne w kontekście swojej właściwości). Orzeczenie takie skutkuje przeniesieniem wszelkiej odpowiedzialności z rodziców biologicznych dziecka na rodziców adopcyjnych.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Kwestie związane z formalną ważnością małżeństwa reguluje prawo miejsca, w którym zawarto małżeństwo. W prawie tym określono kryteria ważności ceremonii i jej elementów, np. konieczność wypowiedzenia określonych sformułowań, konieczność przeprowadzenia ceremonii w określonym budynku, czy wymagane jest uzyskanie zgody rodziców oraz czy związek małżeński można zawrzeć przez pośrednika. Od tej zasady istnieją jednak pewne ograniczone

wyjątki: mają one zastosowanie w szczególności w przypadku braku możliwości zawarcia małżeństwa w formie przewidzianej w przepisach obowiązujących na szczeblu lokalnym. Ponadto przepisy szczególne mają zastosowanie do członków sił zbrojnych służących w państwie trzecim nienależącym do Wspólnoty Narodów.
Zdolność osób do zawarcia związku małżeńskiego zależy od ich miejsca zamieszkania w chwili bezpośrednio poprzedzającej wstąpienie w związek małżeński. Prawo takiego miejsca reguluje m.in. kwestię wyrażenia przez strony zgody na zawarcie małżeństwa, wymogi dotyczące wieku oraz to, z którymi osobami należącymi do dalszej rodziny nie można zawrzeć związku małżeńskiego. W szczególnym przypadku dotyczącym wieku związek małżeński będzie nieważny, jeżeli w chwili jego zawarcia którekolwiek z małżonków zamieszkujących w Irlandii Północnej było w wieku poniżej 16 lat.
W prawie obowiązującym w Irlandii Północnej nie przewidziano możliwości zawarcia małżeństwa przez osoby tej samej płci. Małżonkowie tej samej płci z innych państw mogą jednak – w określonych okolicznościach – być traktowani jako partnerzy pozostający w związku partnerskim zgodnie z prawem Irlandii Północnej.
Jeżeli chodzi o rozwód, sąd w Irlandii Północnej będzie sądem właściwym wyłącznie w postępowaniu rozwodowym prowadzonym zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 2201/2003. Musi zostać spełniona przynajmniej jedna z poniższych przesłanek: małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu lub zamieszkania w Irlandii Północnej, małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu w Irlandii Północnej, a jedno z małżonków obecnie nadal zamieszkuje w Irlandii Północnej, pozwany ma miejsce zwykłego pobytu w Irlandii Północnej, powód miał miejsce zwykłego pobytu w Irlandii Północnej przez przynajmniej rok do dnia wniesienia pozwu (lub przez sześć miesięcy, jeżeli jest obywatelem państwa członkowskiego). Jeżeli żadna z tych przesłanek nie została spełniona i jeżeli sądy żadnego innego państwa członkowskiego nie są właściwe, zgodnie z przepisami prawa krajowego sądy w Irlandii Północnej są właściwe, jeżeli przynajmniej jedna ze stron miała miejsce zamieszkania w Irlandii Północnej w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego. Jeżeli sąd w Irlandii Północnej jest sądem właściwym, postępowanie rozwodowe zostanie przeprowadzone zgodnie z prawem Irlandii Północnej. W toku postępowania o stwierdzenie nieważności małżeństwa prawem właściwym będzie – w zależności od podstaw stwierdzenia nieważności – jedno z przywołanych powyżej praw (prawo miejsca zawarcia związku małżeńskiego lub prawo miejsca zamieszkania strony). Rozwód udzielony w państwie trzecim zostanie uznany, jeżeli jedna ze stron miała miejsce zwykłego pobytu lub zamieszkania w tym państwie lub jeżeli była obywatelem tego państwa w czasie, w którym postępowanie prowadzone przed sądem państwa trzeciego było w toku.
Jeżeli chodzi o zobowiązania alimentacyjne, Zjednoczone Królestwo jest związane przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych. Sąd w Irlandii Północnej będzie sądem właściwym, jeżeli był właściwy do rozpoznania postępowania rozwodowego lub – w przypadku gdy rozwodu udzielono w wyniku postępowania przeprowadzonego w państwie trzecim – jeżeli jedna ze stron miała miejsce zamieszkania w Irlandii Północnej w czasie, w którym sąd państwa trzeciego udzielił rozwodu, lub miała miejsce zwykłego pobytu w Irlandii Północnej przez okres roku poprzedzającego tę datę lub jeżeli jednej ze stron przysługuje udział faktyczny (*beneficial interest*) w lokalu mieszkalnym stanowiącym poprzednie miejsce zamieszkania małżonków, położonym w Irlandii Północnej. W takich przypadkach zastosowanie będzie miało prawo Irlandii Północnej.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

W przypadku braku umowy lub ugody małżeńskiej kwestie związane z prawami męża i żony do ruchomości drugiego z małżonków (niezależnie od tego, czy nabyto je przed zawarciem małżeństwa, czy też po jego zawarciu) regulują przepisy prawa miejsca zamieszkania małżonków z chwili zawarcia małżeństwa. Jeżeli miejsca zamieszkania męża i żony pokrywają się, to właśnie miejsce będzie miejscem zamieszkania małżonków. Jeżeli się nie pokrywają, prawem właściwym będzie prawo, z którym strony i związek małżeński mają najściślejszy związek. Intencje stron w chwili zawarcia małżeństwa mają znaczenie wyłącznie w zakresie, w jakim odnoszą się do dorozumianego wyboru prawa właściwego. Taka sama zasada będzie prawdopodobnie obowiązywała w odniesieniu do nieruchomości.
Jeżeli małżonkowie zawarli umowę majątkową małżeńską lub ugodę, zastosowanie będzie miało prawo właściwe dla tej umowy lub ugody: w przypadku braku innych przesłanek wskazujących na prawo właściwe będzie to prawo miejsca zamieszkania małżonków.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W przypadku dziedziczenia ustawowego (tj. w braku testamentu) w kwestiach związanych z dziedziczeniem ruchomości stosuje się prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy z chwili śmierci; kwestie związane z dziedziczeniem nieruchomości reguluje prawo miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*).
Jeżeli sporządzono testament (dziedziczenie testamentowe), zdolność spadkodawcy do sporządzenia testamentu w celu rozrządzenia ruchomością zależy od prawa miejsca zamieszkania spadkodawcy w dniu sporządzenia testamentu. Zapisobierca będzie uprawniony do otrzymania ruchomości, jeżeli ma odpowiednią zdolność na mocy prawa obowiązującego w miejscu jego zamieszkania albo na mocy prawa obowiązującego w miejscu zamieszkania spadkodawcy. Nie ustanowiono konkretnej podstawy prawnej w odniesieniu do nieruchomości, niemniej najprawdopodobniej obowiązywałaby zasada *lex rei sitae*. Ta sama zasada regulowałaby zapewne również kwestie związane ze zdolnością zapisobiercy do przyjęcia zapisu nieruchomości.
Zgodnie z ustawą z 1963 r. o testamentach (Wills Act 1963), jeżeli spadkodawca zmarł w dniu 1 stycznia 1964 r. lub później, testament jest formalnie ważny (np. sporządzony w obecności odpowiedniej liczby świadków), jeżeli sporządzono go zgodnie z dowolnym z następujących porządków prawnych: prawem miejsca sporządzenia testamentu (tj. z reguły miejsca, w którym podpisano go w obecności świadków) w chwili jego sporządzenia; prawem miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu; prawem właściwym zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili jego śmierci. Testament będzie również formalnie ważny, jeżeli chodzi o przeniesienie nieruchomości, jeżeli został sporządzony zgodnie z prawem krajowym miejsca położenia nieruchomości (co oznacza wyłączenie odesłania, mimo że omawiana kwestia dotyczy nieruchomości).
Testament mający na celu rozrządzenie ruchomością jest ważny pod względem formalnym (np. pod względem ograniczeń dotyczących kwoty, jaką spadkodawca może rozrządzić w ramach testamentu), jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili jego śmierci; testament mający na celu rozrządzenie nieruchomością jest ważny pod względem formalnym, jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca położenia nieruchomości, tj. z systemem prawa krajowego mającym zastosowanie zgodnie z zasadą *lex rei sitae*.
Wykładni testamentu dokonuje się zgodnie z prawem preferowanym przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia testamentu. Domniemanie to przyjmuje się bez zagłębiania się w sprawę, przy czym można je obalić, przedstawiając dowody świadczące o tym, że spadkodawca wyraźnie rozważał możliwość poddania testamentu innemu systemowi prawnemu i sporządził testament z takim właśnie zamiarem. Jeżeli chodzi o nieruchomości, zastosowanie może mieć dodatkowe ograniczenie, zgodnie z którym w przypadku gdy interes prawny wynikający ze sporządzenia testamentu w taki sposób byłby niedozwolony lub nie byłby uznawany w świetle prawa miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*), zastosowanie ma to ostatnie prawo.
Ważność domniemanego odwołania testamentu ustala się zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili domniemanego odwołania (należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z angielskim prawem krajowym – jeżeli ma ono zastosowanie – zawarcie małżeństwa skutkuje odwołaniem testamentu, chyba że zostanie wykazane, iż testament sporządzono z wyraźnym uwzględnieniem zamiaru wstąpienia w związek małżeński). Jeżeli jednak do domniemanego odwołania testamentu doszło na mocy późniejszego testamentu (a nie np. wskutek zniszczenia testamentu), kwestię, czy taki drugi

testament skutkuje odwołaniem poprzedniego testamentu, regulują przepisy właściwe w kwestii ważności formalnej drugiego testamentu. W przypadku braku pewności odnośnie do tego, czy drugi testament odwołuje wcześniejszy testament, kwestie związane ze sporządzeniem testamentu rozstrzyga się zgodnie z przepisami prawa preferowanego przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia drugiego testamentu.

3.8 Nieruchomości

Sprawy majątkowe dzieli się na sprawy dotyczące ruchomości i sprawy dotyczące nieruchomości; to, czy dany składnik majątku jest ruchomością czy nieruchomością, reguluje prawo miejsca położenia majątku.

W przypadku nieruchomości prawem właściwym jest prawo miejsca położenia nieruchomości i można zastosować odesłanie. Zasadę tę stosuje się do wszelkich kwestii dotyczących czynności prawnej, w tym zdolności do czynności prawnych, wymogów formalnych i ważności czynności prawnej. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w Irlandii Północnej rozróżnia się oczywiście umowy przenoszące własność gruntów lub innej nieruchomości oraz umowy regulujące prawa i obowiązki stron umów przeniesienia – umowy regulujące prawa podlegają innym normom kolizyjnym (w szczególności przepisom rozporządzenia Rzym I).

Jeżeli chodzi o kwestie własnościowe (w odróżnieniu od kwestii umownych) związane z przeniesieniem ruchomego majątku rzeczowego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo miejsca położenia majątku w chwili zdarzenia, co do którego przyjęto domniemanie, że wywarło wpływ na prawo własności tego składnika majątku. Nie jest do końca jasne, czy w takiej sytuacji można zastosować odesłanie – ogół orzeczeń sądów angielskich wydanych w pierwszej instancji wydaje się wskazywać, że nie. Prawo do majątku rzeczowego nabyte zgodnie z tą ogólną zasadą będzie uznawane za ważne w Anglii, jeżeli ruchomość zostanie następnie przeniesiona z państwa, w którym znajdowała się w chwili nabycia prawa własności, do chwili, w której prawo to zostanie zastąpione nowym prawem nabytym zgodnie z prawem państwa, do którego przeniesiono ruchomość. Szczególny wyjątek od ogólnej zasady mającej zastosowanie do ruchomego majątku rzeczowego dotyczy sytuacji, w której majątek rzeczowy jest przenoszony, a strony nie znają jego aktualnego położenia, lub majątek ten znajduje się w określonym miejscu tymczasowo – jeżeli takie przeniesienie majątku będzie ważne zgodnie z mającym zastosowanie prawem właściwym, przeniesienie to będzie skuteczne w Anglii.

W przypadku cesji ruchomych wartości niematerialnych i prawnych, jeżeli stosunek między cedentem a cesjonariuszem ma charakter umowny (jak ma to miejsce w przypadku większości długów), a kwestia dotyczy wyłącznie ważności i skutków samej cesji, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Należy zwrócić uwagę na fakt, że normy kolizyjne dotyczące cesji i przeniesienia wartości niematerialnych i prawnych są trudne do streszczenia; ponadto nie przewidziano jednej nadrzędnej normy kolizyjnej w tym zakresie, głównie z uwagi na fakt, że kategoria wartości niematerialnych i prawnych obejmuje bardzo szerokie spektrum praw, z których nie wszystkie mają charakter umowny. W kwestiach dotyczących ruchomych wartości niematerialnych i prawnych zaleca się zasięgnięcie porady specjalisty.

3.9 Niewypłacalność

Zjednoczone Królestwo jest związane rozporządzeniem Rady nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, w którym określono właściwe zasady mające zastosowanie do postępowań, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy, jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim UE (innym niż Dania). Jeżeli sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest Wysoki Trybunał (High Court) Irlandii Północnej (tj. jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajdował się w Irlandii Północnej, którą uznaje się za miejsce siedziby statutowej dłużnika), prawem właściwym jest prawo Irlandii Północnej.

W przypadkach wykraczających poza zakres rozporządzenia nr 1346/2000 prawo Irlandii Północnej będzie miało zastosowanie, jeżeli Wysoki Trybunał Irlandii Północnej będzie właściwy do rozpoznania sprawy (taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy spółka została zarejestrowana w Irlandii Północnej lub gdy w Irlandii Północnej znajdują się osoby, które odniosłyby korzyść z tytułu likwidacji spółki, i nie stwierdzono żadnych zasadnych przesłanek ku temu, by odmówić uznania właściwości Wysokiego Trybunału Irlandii Północnej).

Ostatnia aktualizacja: 08/06/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Szkocja

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

W Szkocji obowiązuje oddzielny, „mieszany” system prawny. Na ten obszar „prawa właściwego” szczególny wpływ, obok *common law*, miały systemy prawa kontynentalnego. Z racji tego, że Szkocja stanowi osobny obszar jurysdykcji w ramach Zjednoczonego Królestwa, zarówno przy rozpoznawaniu spraw wewnątrz Zjednoczonego Królestwa, jak i spraw faktycznie transgranicznych konieczne jest stosowanie norm kolizyjnych. Zasadniczo z chwilą przystąpienia przez Zjednoczone Królestwo do instrumentów międzynarodowych zawierających postanowienia dotyczące prawa właściwego podejmowano decyzję o zastosowaniu tych samych postanowień do kolizji porządków prawnych wewnątrz Zjednoczonego Królestwa, chociaż zwykle nie ma takiego obowiązku. Obszar ten określa się jako międzynarodowe prawo prywatne, prawo prywatne międzynarodowe lub kolizję przepisów.

Podobnie jak w Anglii i Walii wiele norm kolizyjnych wywodzi się obecnie z bezpośrednio zastosowanych rozporządzeń UE. W sprawach cywilnych i gospodarczych są to rozporządzenie nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) i rozporządzenie nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II). Ustawa z 1990 r. o prawie właściwym dla umów (którą wdrożono konwencję rzymską z 1980 r.) ma nadal zastosowanie do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r. (rozporządzenie Rzym I) ma zastosowanie do umów zawartych od tego dnia włącznie). Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) ma zastosowanie wyłącznie do sytuacji, których nie obejmuje rozporządzenie Rzym II (ma ono zastosowanie do spraw, w których szkoda nastąpiła po dniu 11 stycznia 2009 r.).

W innych obszarach zwykle stosuje się *common law*. Źródłem prawa rodzinnego w Szkocji są: *common law*, ustawodawstwo (zwykle przyjmowane w następstwie zaleceń Szkockiej Komisji Prawnej – Scottish Law Commission) oraz zobowiązania unijne i międzynarodowe.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych.

Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (zastąpiona rozporządzeniem Rzym I w odniesieniu do umów zawartych od dnia 17 grudnia 2009 r. włącznie).

Konwencja haska z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Z tego, co nam wiadomo, Zjednoczone Królestwo nie jest stroną żadnej umowy dwustronnej, która zawierałaby normy kolizyjne.

Należy jednak podkreślić, że chociaż konwencja rzymska z 1980 r. i konwencje haskie dają państwu pewne możliwości w zakresie wyboru prawa właściwego dla kolizji „wewnętrznych", takich jak kolizje przepisów prawa Anglii i Walii oraz Szkocji, Zjednoczone Królestwo nie zdecydowało się z nich skorzystać. W związku z tym do kolizji przepisów poszczególnych porządków prawnych wewnątrz Zjednoczonego Królestwa oraz do kolizji przepisów z przepisami państw trzecich stosuje się postanowienia konwencji rzymskiej (w odniesieniu do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r.) i konwencji haskich.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Sądy szkockie stosują prawo obce (tj. inne niż szkockie) wyłącznie wtedy, gdy prawo to ma zastosowanie zgodnie z krajowymi normami kolizyjnym oraz gdy strona, która chce powołać się na to prawo, złoży uzasadniony wniosek. Zasada ta dotyczy przeprowadzania dowodów i przepisów procesowych. Instrumenty UE pozostają bez wpływu na tę zasadę.

2.2 Odesłanie

Odesłanie polega na zastosowaniu przez sąd prawa obcego w przypadku kolizji przepisów. Odesłanie może nastąpić w sprawach z zakresu różnych obszarów prawa, np. prawa spadkowego i prawa rodzinnego, chociaż w orzecznictwie szkockim rzadko jest o nim mowa. W odpowiednich rozporządzeniach UE (np. rozporządzeniach Rzym I i Rzym II) wykluczono możliwość zastosowania odesłania – takie samo podejście przyjęto również w ustawie z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) w odniesieniu do czynów niedozwolonych.

2.3 Zmiana łącznika

Kwestię tę rozstrzyga się zwykle, określając czas zastosowania łącznika. W przypadku przeniesienia własności ruchomości prawem właściwym będzie prawo miejsca, w którym ruchomości te znajdowały się w chwili zdarzenia, co do którego przyjęto domniemanie, że spowodowało przeniesienie tytułu własności.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Sądy szkockie mogą odmówić zastosowania prawa obcego, które w innym wypadku miałoby zastosowanie, ze względu na jego sprzeczność ze szkockim porządkiem publicznym. Chociaż w tym kontekście nie stosuje się pojęcia „międzynarodowego porządku publicznego", za „sprzeczność ze szkockim porządkiem publicznym" uważa się taką sytuację, w której prawo obce uznaje się za niedopuszczalne, nawet jeżeli chodzi o sprawę transgraniczną, w której nie przewiduje się zastosowania prawa szkockiego. Szkocki porządek publiczny opiera się w niektórych sytuacjach na instrumentach lub normach międzynarodowych, takich jak europejska konwencja praw człowieka.

Ponadto rozporządzenia Rzym I i Rzym II umożliwiają obecnie zastosowanie wymuszających swoje zastosowanie przepisów państwa siedziby sądu bez względu na to, które prawo miałoby w innym wypadku zastosowanie do umowy. W prawie szkockim przewidziano niewiele takich przepisów, a te nieliczne można znaleźć głównie w ustawodawstwie mającym zastosowanie do całego Zjednoczonego Królestwa. Wśród przykładów można wymienić niewykonalność umów inwestycyjnych zawartych przez nieupoważnione osoby lub za ich pośrednictwem lub w wyniku przekazania klientowi informacji niezgodnej z prawem, jak stanowią art. 26 i 30 ustawy z 2000 r. o usługach i rynkach finansowych.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Treść przepisów prawa obcego stanowi kwestię faktyczną, w związku z czym konieczne jest przeprowadzenie dowodów na wniosek stron, które sędzia następnie analizuje, aby wyciągnąć wnioski. Sędzia nie może z urzędu przeprowadzić dowodu z prawa obcego i go zastosować. W przypadku sprzecznych dowodów sędzia ocenia, która ze stron przedstawiła bardziej wiarygodne argumenty; w tym celu może zbadać prawo stanowione i orzecznictwo państwa trzeciego, na które strona powołała się w postępowaniu dowodowym.

Jedynym wyjątkiem od zasady, zgodnie z którą treść przepisów prawa obcego stanowi kwestię faktyczną, jest sytuacja, w której Sąd Najwyższy Zjednoczonego Królestwa w postępowaniu apelacyjnym wszczętym na wniosek strony pochodzącej ze Zjednoczonego Królestwa może zastosować prawo dowolnej innej jurysdykcji Zjednoczonego Królestwa, nawet jeżeli nie przeprowadzono dowodu z treści takiego prawa. Wyjątek ten wynika z faktu, że w Sądzie Najwyższym zasiadają sędziowie ze wszystkich jurysdykcji Zjednoczonego Królestwa, w związku z czym sąd ten dysponuje kwalifikacjami do stosowania prawa wszystkich tych jurysdykcji.

Jeżeli konieczne jest przeprowadzenie dowodu z prawa obcego, odbywa się to zwykle poprzez przesłuchanie biegłych. Przed sądem nie wystarczy wyłącznie przedstawić tekstu obcego prawa stanowionego, ponieważ sąd uzna, że nie jest właściwy do wykładni lub stosowania przepisów prawa obcego bez wskazówek udzielonych przez osobę, która posiada dostateczną wiedzę na temat tego prawa. Biegłym w tym zakresie może zostać każda osoba posiadająca odpowiednią wiedzę lub odpowiednie doświadczenie, nawet jeżeli nie jest prawnikiem praktykiem w państwie trzecim. W tej roli występują np. przedstawiciele środowiska akademickiego.

Jeżeli strony nie zgadzają się co do treści prawa obcego, spór taki rozstrzyga się zasadniczo na podstawie ustnego przesłuchania biegłych, w trakcie którego mogą oni powoływać się na przedstawione przed sądem dokumenty. Jeżeli taki spór nie występuje, strony mogą uzgodnić materiał dowodowy lub przedstawiają dowody w formie oświadczenia pod przysięgą.

Istnieje domniemanie, że prawo obce jest tożsame z prawem szkockim. Domniemanie to można oczywiście obalić dowodem, który w dostatecznym stopniu potwierdzi (odmienną) treść prawa obcego.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

W sprawach cywilnych i handlowych dotyczących zobowiązań umownych, w których występuje kolizja przepisów, bezpośrednio stosuje się rozporządzenie Rzym I (rozporządzenie (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych). Zasada powszechnego stosowania oznacza, że stosuje się prawo wskazane zgodnie z rozporządzeniem Rzym I, bez względu na to, czy jest to prawo państwa członkowskiego UE.

Rozporządzenia Rzym I nie stosuje się do dowodów i postępowania, które w dalszym ciągu podlegają prawu państwa siedziby sądu. Wyjątkiem od tej zasady są przepisy dotyczące ciężaru dowodu – zgodnie z rozporządzeniem Rzym I w tym przypadku stosuje się prawo właściwe dla zobowiązania umownego zgodnie z rozporządzeniem. Prawo właściwe określone zgodnie z rozporządzeniem reguluje również m.in. kwestie interpretacji terminów przedawnienia oraz wykonania i skutków naruszenia zobowiązań.

Najważniejsze zasady określone w rozporządzeniu Rzym I przedstawiono poniżej. Jeżeli strony wyraźnie wybrały prawo właściwe lub jeżeli wybór ten w sposób jednoznaczny wynika z postanowień umowy lub okoliczności sprawy, zastosowanie ma właśnie to prawo.

Swoboda wyboru w tym zakresie jest ograniczona. Art. 3 rozporządzenia Rzym I stanowi, że jeżeli dokonano wyboru praw właściwego, ale wszystkie inne „elementy stanu faktycznego" są zlokalizowane w innym państwie, dokonany wybór nie narusza stosowania przepisów prawa tego państwa, których nie można wyłączyć w drodze umowy. Zgodnie z art. 9 stosuje się przepisy wymuszające swoje zastosowanie, nawet jeżeli strony nie skorzystały z możliwości wyboru prawa właściwego. Ponadto w umowach konsumenckich i umowach o pracę wybór prawa właściwego nie może skutkować pozbawieniem konsumenta lub pracownika najemnego ochrony, która wynika z przepisów bezwzględnie obowiązujących w porządku prawnym, który obowiązywałby, gdyby strony nie wybrały prawa właściwego.

Jeżeli nie dokonano wyraźnego wyboru prawa lub jeżeli nie można jednoznacznie wykazać faktu dokonania takiego wyboru, w art. 4 rozporządzenia Rzym I przewidziano dodatkowe zasady określania prawa właściwego, które często ma związek z miejscem zwykłego pobytu strony, na której nie ciąży obowiązek zapłaty za produkt lub usługę, np. sprzedawcy w przypadku umowy sprzedaży towaru, pożyczkodawcy w przypadku pożyczki bankowej lub poręczyciela w przypadku umowy poręczenia. Domniemanie to można obalić na korzyść prawa państwa, z którym umowa pozostaje w znacznie ściślejszym związku. Orzecznictwo dotyczące konwencji rzymskiej, która może mieć zastosowanie w kontekście wykładni rozporządzenia Rzym I, potwierdza, że aby obalić to domniemanie, należy przynajmniej wykazać wyraźną przewagę elementów przemawiających na korzyść innego państwa. Większość sędziów orzekających w jednej z najgłośniejszych spraw w Szkocji, tj. Caledonia Subsea przeciwko Microperi SA, poszła o krok dalej i stwierdziła, że domniemanie to można obalić wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach sprawy, gdy miejsce zwykłego pobytu wykonawcy zobowiązań umownych nie ma żadnego istotnego znaczenia.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

W sprawach cywilnych i handlowych dotyczących zobowiązań pozaumownych, w których występuje kolizja przepisów, stosuje się rozporządzenie Rzym II (rozporządzenie (WE) nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych). Zastosowanie przepisów rozporządzenia wymaga rzeczywistego wystąpienia szkody lub prawdopodobieństwa jej wystąpienia. W rozporządzeniu szkodę określono jako wszelkie „następstwa" wynikające z czynu niedozwolonego, bezpodstawnego wzbogacenia, prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia lub *culpa in contrahendo* (zobowiązania pozaumownego wynikającego z kontaktów handlowych mających miejsce przed zawarciem umowy). Rozporządzenie Rzym II nie ma zastosowania m.in. do spraw o zniesławienie lub innych równoważnych roszczeń wniesionych na mocy prawa obcego.

Zgodnie z rozporządzeniem Rzym II do czynów niedozwolonych zasadniczo stosuje się prawo państwa, w którym wystąpiła szkoda. W przepisach szczegółowych określono prawo właściwe dla określonych rodzajów zobowiązań pozaumownych, w tym odpowiedzialności za produkt, nieuczciwej konkurencji, szkód w środowisku naturalnym i naruszenia praw własności intelektualnej. Rozporządzenie zawiera również przepisy dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia, prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia i *culpa in contrahendo*. Rozporządzenie umożliwia stronom wybór prawa właściwego w określonych okolicznościach. Przewidziano w nim jednak również ograniczenia dotyczące odstąpienia od stosowania prawa krajowego państwa siedziby sądu na podstawie przepisów tego rozporządzenia oraz odstąpienia od stosowania przepisów państwa innego niż państwo, którego prawo zostało wybrane, w sytuacji, w której wszystkie elementy stanu faktycznego w chwili wystąpienia zdarzenia powodującego szkodę zlokalizowane są w tym państwie.

W Szkocji mogą wystąpić sytuacje, w których zastosowanie będą miały nie przepisy rozporządzenia Rzym II, lecz przepisy ustawy z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) lub *common law*.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

Miejsce zamieszkania (domicyl)

W Szkocji zniesiono koncepcję pozamałżeńskiego pochodzenia dziecka na mocy art. 21 ustawy z 2006 r. Prawo rodzinne w Szkocji [Family Law (Scotland) Act 2006]. W związku z tym art. 22 ust. 2 ustawy z 2006 r. stanowi, że jeżeli a) rodzice dziecka w wieku poniżej 16 lat mają miejsce zamieszkania w tym samym państwie oraz b) dziecko zamieszkuje z jednym z tych rodziców lub z obojgiem z nich, miejsce zamieszkania dziecka znajduje się w tym samym państwie co w przypadku rodziców dziecka. Jeżeli chodzi o pozostałe przypadki, w art. 22 ust. 3 przewidziano, że dziecko ma miejsce zamieszkania w państwie, z którym ma ono najściślejszy związek w chwili ustalania tego miejsca.

W przypadku osób, które ukończyły 16. rok życia, nadal obowiązuje poprzedni domicyl, chyba że osoby te wybiorą inne miejsce zamieszkania („domicyl z wyboru"). Osoba, która chce wybrać inne miejsce zamieszkania, musi faktycznie przeprowadzić się do innego państwa, w którym chce mieszkać, oraz wykazać zamiar opuszczenia poprzedniego miejsca zamieszkania i zamieszkania na stałe w nowym państwie. W przypadku rezygnacji z wybranego miejsca zamieszkania zastosowanie będzie miało ponownie pierwotne miejsce zamieszkania do czasu ewentualnego ustanowienia nowego domicylu z wyboru.

Obecnie miejsce zamieszkania osób pozostających w związku małżeńskich określa się osobno od miejsca zamieszkania drugiego małżonka.

Zgodnie z art. 1 ustawy z 1973 r. o domicylu i ustroju małżeńskim (Domicile and Matrimonial Proceedings Act 1973) kobieta pozostająca w związku małżeńskim wybiera miejsce zamieszkania na takich samych zasadach jak dowolna inna osoba. W przypadku kobiet, które zawarły związek małżeński przed wejściem w życie ustawy z 1973 r. i tym samym, na mocy poprzednich przepisów, ich miejscem zamieszkania stało się miejsce zamieszkania męża, ich miejscem zamieszkania pozostaje właśnie to miejsce, chyba że kobieta taka zrezygnuje z tego miejsca lub wybierze nowe miejsce zamieszkania.

Imię i nazwisko

Prawo do nazwania swojego dziecka jest jednym z praw i obowiązków rodzica. Zgodnie z art. 11 ustawy z 1995 r. o dzieciach w Szkocji [Children (Scotland) Act 1995] we wszelkich sporach dotyczących tej kwestii sąd bierze pod uwagę przede wszystkim dobro dziecka.

W Szkocji uznaje się zasadniczo, że osoba pełnoletnia może wybrać dowolne imię i nazwisko, o ile nie czyni tego w złej wierze. Każda osoba w wieku powyżej 16 lat, której urodzenie zarejestrowano w Szkocji lub którą zgodnie z prawem przysposobiono w Szkocji, może zwrócić się do Krajowego Rejestru Szkocji (National Records of Scotland) o zarejestrowanie zmiany imienia lub nazwiska. Nie ma jednak obowiązku skorzystania z tej możliwości. Dodatkowe informacje dotyczące zmiany imienia lub nazwiska można znaleźć na stronie internetowej Krajowego Rejestru Szkocji.

Zdolność do zawierania umów

Zdolność do zawierania umów, sporządzania testamentów itd. regulują różne przepisy, w zależności od stosunków, których dotyczy ta zdolność.

W niektórych okolicznościach zastosowanie ma ustawa z 1991 r. o wieku nabycia zdolności do czynności prawnych w Szkocji [Age of Legal Capacity (Scotland) Act 1991]. Zgodnie z tą ustawą zdolność do zawierania umów ma każda osoba, która ukończyła 16. rok życia. Osoby młodsze mogą podejmować czynności prawne w okolicznościach określonych w ustawie.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Zgodnie z prawem szkockim prawa i obowiązki rodzicielskie przysługują rodzicom (i niektórym innym osobom, które są opiekunami prawnymi dzieci). Przepisy dotyczące praw i obowiązków rodzicielskich zawiera ustawa z 1995 r. o dzieciach w Szkocji [Children (Scotland) Act 1995]. Prawo szkockie stosuje się wtedy, gdy sądem właściwym do rozpoznania określonej sprawy jest sąd szkocki, z zastrzeżeniem postanowień konwencji haskiej z 1996 r. i rozporządzenia Bruksela II bis. Kwestie przysposobienia w prawie szkockim reguluje ustawa z 2007 r. o przysposobieniu i dzieciach w Szkocji [Adoption and Children (Scotland) Act 2007].

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Związek małżeński uznaje się w Szkocji za ważny wyłącznie po spełnieniu określonych przesłanek. Obie strony muszą być zdolne do zawarcia małżeństwa, posiadać pełną zdolność do czynności prawnych i w pełni zgadzać się na wstąpienie w związek małżeński.

W art. 38 ust. 1 ustawy z 2006 r. Prawo rodzinne w Szkocji ustalono również, że małżeństwo musi spełniać wymogi formalne określone w prawie miejsca zawarcia małżeństwa. Wymogi te określają ważność ceremonii i jej elementów, np. konieczność wypowiedzenia określonych sformułowań, konieczność przeprowadzenia ceremonii w określonym miejscu czy też możliwość zawarcia związku małżeńskiego przez pośrednika.

Kwestię zdolności do zawarcia związku małżeńskiego i wyrażenia pełnej zgody na wstąpienie w taki związek określa się na podstawie prawa miejsca zamieszkania osoby wstępującej w związek małżeński bezpośrednio przed jego zawarciem (art. 38 ust. 2 ustawy z 2006 r.). W Szkocji zgodnie z prawem w związek małżeński mogą wstąpić osoby, które ukończyły 16. rok życia. Jeżeli chodzi o zgodę, obie strony muszą wyrazić wobec siebie szczery i poważny zamiar wstąpienia w związek małżeński.
Od chwili przyjęcia ustawy z 2014 r. o małżeństwie i związkach partnerskich w Szkocji [Marriage and Civil Partnership (Scotland) Act 2014] w Szkocji uznaje się również małżeństwa osób tej samej płci. Dotyczy to zarówno związków małżeńskich zawartych w Szkocji, jak i tych zawartych za granicą.
Każdy może zawrzeć związek małżeński w Szkocji, o ile nie istnieją przeciw temu prawne przeszkody. Osoby, które chcą zawrzeć związek małżeński w Szkocji, nie muszą posiadać na jej terytorium miejsca zamieszkania, ale w przypadku osób spoza UE wymagane jest spełnienie wymogów imigracyjnych.
Związki partnerskie i małżeństwa osób tej samej płci
Zgodnie z ustawą z 2004 r. o związkach partnerskich w prawie szkockim uznaje się również związki partnerskie. Zgodnie z art. 85 ustawy z 2004 r. związek partnerski mogą zawrzeć dwie osoby tej samej płci, które dopełniły wymogów w zakresie zawarcia związku partnerskiego w obecności dwóch świadków, którzy ukończyli 16. rok życia, oraz upoważnionego urzędnika.
Ustawa z 2004 r. zawiera również przepisy szczegółowe dotyczące związków partnerskich zawartych poza terytorium Zjednoczonego Królestwa. Związek partnerski cudzoziemców tej samej płci, który zgodnie z prawem zawarto poza Zjednoczonym Królestwem, traktuje się jak związek partnerski zawarty w Szkocji pod warunkiem spełnienia określonych przesłanek, o których mowa w ustawie z 2004 r.
Konkubinat
Co do zasady w Szkocji osoby zamieszkujące ze sobą i żyjące ze sobą jak osoby w związku małżeńskim nabywają pewne prawa i obowiązki. Ustawa z 2006 r. Prawo rodzinne w Szkocji określa praw przysługujące konkubentom (zarówno tej samej płci, jak i różnej płci). Przykładowo w art. 26 określono prawa do niektórych przedmiotów gospodarstwa domowego, w art. 27 określono prawa do niektórych składników majątku, w tym środków pieniężnych, w art. 28 uregulowano kwestie obowiązków alimentacyjnych w przypadku separacji, w art. 29 uregulowano kwestie świadczeń finansowych, które przysługują konkubentowi w przypadku śmierci drugiego konkubenta, jeżeli zmarły nie pozostawił po sobie testamentu, zaś w art. 30 uregulowano kwestie nakazów ochrony przed znęcaniem się.
Rozwód i separacja
Jeżeli chodzi o sprawy dotyczące rozwodu i separacji, prawo Zjednoczonego Królestwa zawiera przepisy (tj. ustawę z 1973 r. o miejscu zamieszkania i ustroju małżeńskim oraz ustawę z 2004 r. o związkach partnerskich), które regulują właściwość sądów szkockich w postępowaniach rozwodowych i postępowaniach o rozwiązanie związku partnerskiego. Szczegółowe informacje na ten temat znajdują się na stronie internetowej Szkockiej Służby Sądów i Trybunałów.
Obowiązki alimentacyjne
Jeżeli chodzi o świadczenia alimentacyjne, Departament ds. Pracy i Świadczeń Socjalnych prowadzi ustawową Służbę ds. Świadczeń Alimentacyjnych na rzecz Dzieci w całym Zjednoczonym Królestwie.
W Szkocji przepisy dotyczące świadczeń alimentacyjnych na rzecz członków rodziny, np. małżonków i dzieci, zawiera również ustawa z 1985 r. Prawo rodzinne w Szkocji [Family Law (Scotland) Act 1985]. Obowiązek alimentacyjny oznacza obowiązek łożenia na utrzymanie w zakresie uzasadnionym przez okoliczności faktyczne.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

W Szkocji istnieje określony w prawie system świadczeń alimentacyjnych przysługujących w razie rozwodu lub rozwiązania związku partnerskiego. W prawie szkockim przewidziano pewne zasady, które właściwe organy stosują w ustalaniu świadczeń alimentacyjnych i podziale majątku wspólnego; zasady te określa ustawa z 1985 r. Prawo rodzinne w Szkocji.
Zasadniczo w Szkocji obowiązuje zasada, że wartość majątku małżeńskiego netto dzieli się sprawiedliwie między strony, chyba że sprawiedliwy i równy podział nie jest uzasadniony w świetle okoliczności. Majątek wspólny obejmuje cały majątek należący do osób pozostających w związku małżeńskim lub partnerskim, nabyty w trakcie trwania tego związku. W art. 9 ustawy z 1985 r. określono zasady, które właściwe organy stosują przy ustalaniu świadczeń alimentacyjnych w przypadku rozwodu lub rozwiązania związku małżeńskiego; zasady te określają, czy majątek wspólny należy podzielić równo między strony, czy też jeden z małżonków lub partnerów w związku partnerskim powinien otrzymać większą część tego majątku niż drugi z małżonków lub partnerów.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W przypadku dziedziczenia ustawowego (tj. w braku testamentu) do dziedziczenia ruchomości stosuje się prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy bezpośrednio przed śmiercią, a do dziedziczenia nieruchomości stosuje się prawo państwa położenia nieruchomości z chwili śmierci spadkodawcy. Te same zasady stosuje się do nienaruszalnych praw niektórych członków rodziny do udziału w masie spadkowej (*legal rights).* Prawa ta przysługują zarówno w dziedziczeniu ustawowym, jak i testamentowym. Należy zauważyć, że obecnie zgodnie z prawem szkockim *legal rights* dotyczą wyłącznie ruchomości, w związku z czym można z nich skorzystać wyłącznie wówczas, gdy spadkodawca miał miejsce zamieszkania w Szkocji. W przypadku dziedziczenia testamentowego zdolność spadkodawcy do sporządzenia testamentu w odniesieniu do ruchomości reguluje prawo jego miejsca zamieszkania bezpośrednio przed śmiercią, a w odniesieniu do nieruchomości – prawo państwa położenia nieruchomości.
Zgodnie z ustawą z 1963 r. o testamentach (Wills Act 1963) testament uważa się za ważnie sporządzony („formalnie ważny") (tj. posiadający właściwą formę i złożony w obecności odpowiedniej liczby świadków), jeżeli został sporządzony zgodnie z jednym z następujących porządków prawnych: prawem miejsca sporządzenia testamentu (podpisanego i sporządzonego w obecności świadków); prawem miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili sporządzania testamentu; prawem miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili śmierci. Testament będzie formalnie ważny w odniesieniu do ruchomości również wtedy, gdy sporządzono go zgodnie z prawem państwa położenia nieruchomości.
Postanowienia testamentu dotyczące ruchomości pozostają ważne i wykonalne („zasadniczo ważne") (tj. są zgodnie z ograniczeniami w zakresie tego, jaką część majątku można zgodnie z prawem przekazać spadkobiercom w drodze testamentu), jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili śmierci. Testament mający na celu rozrządzenie nieruchomością jest ważny pod względem formalnym, jeżeli spełnia wymogi prawa państwa położenia nieruchomości w chwili śmierci spadkodawcy.
Wykładni testamentu dokonuje się zgodnie z prawem wyraźnie wskazanym przez spadkodawcę lub wynikającym ze sformułowań użytych w testamencie. W braku takiego wskazania domniemywa się, że w odniesieniu do ruchomości prawem właściwym jest prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu. Zasada ta prawdopodobnie ma również zastosowanie do nieruchomości. Jak wskazuje praktyka, w wyjątkowych sytuacjach, gdy w testamencie nie wskazano wyraźnie prawa właściwego, stosuje się prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili śmierci.
Należy zauważyć, że art. 4 ustawy z 1963 r. stanowi, że:
„Zmiany miejsca zamieszkania spadkodawcy po sporządzeniu testamentu nie mają wpływu na postanowienia testamentowe".

Zasadniczą ważność domniemanego odwołania testamentu ustala się zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili domniemanego uchylenia postanowień testamentowych dotyczących ruchomości lub prawem miejsca położenia nieruchomości, w przypadku gdyby odwołanie miało wpływ na tę nieruchomość. Testament, którego celem jest odwołanie sporządzonego wcześniej ważnego testamentu lub postanowienia sporządzonego wcześniej ważnego testamentu, uznaje się za formalnie ważny, jeżeli taki testament jest zgodny z prawem państwa, na podstawie którego testament lub postanowienie testamentowe, które odwołano, uznano by za właściwie sporządzone.

3.8 Nieruchomości

Zakwalifikowanie składnika majątku jako ruchomość lub nieruchomość podlega prawu miejsca, w którym znajduje się ten składnik majątku.
W przypadku nieruchomości prawem właściwym jest prawo miejsca położenia nieruchomości. Zasadę tę stosuje się do wszelkich kwestii dotyczących czynności prawnej, w tym zdolności do czynności prawnych, wymogów formalnych i ważności czynności prawnej. W Szkocji rozróżnia się umowy przenoszące własność gruntów lub innej nieruchomości oraz umowy regulujące prawa i obowiązki stron umów przeniesienia – umowy regulujące prawa podlegają innym normom kolizyjnym (w szczególności przepisom rozporządzenia Rzym I).
W przypadku ruchomego majątku rzeczowego stosuje się prawo miejsca położenia takiego majątku w chwili zdarzenia, co do którego przyjęto domniemanie, że wywarło wpływ na prawo własności tego składnika majątku. W Szkocji prawo własności ruchomego majątku rzeczowego nabyte zgodnie z tą ogólną zasadą uznaje się zasadniczo za ważne. Zobowiązania umowne reguluje oczywiście rozporządzenie Rzym I.

3.9 Niewypłacalność

Zjednoczone Królestwo jest związane rozporządzeniem Rady nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, w którym określono właściwe zasady mające zastosowanie do postępowań, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy, jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim UE (innym niż Dania). Jeżeli sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd szkocki (tj. jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajdował się w Szkocji, którą uznaje się za miejsce siedziby statutowej dłużnika), prawem właściwym jest prawo szkockie.
W sprawach niewchodzących w zakres zastosowania rozporządzenia nr 1346/2000 również stosuje się prawo szkockie, o ile sądem właściwym do rozpoznania takiej sprawy jest sąd szkocki, przed którym taka sprawa się toczy.

Ostatnia aktualizacja: 07/06/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane? - Gibraltar

1 Źródła obowiązujących przepisów

1.1 Przepisy krajowe

Obowiązujące obecnie w Gibraltarze normy kolizyjne dotyczące prawa właściwego wywodzą się głównie z bezpośrednio stosowanych rozporządzeń UE. W sprawach cywilnych i gospodarczych są to rozporządzenie nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) i rozporządzenie nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II). Ustawa o prawie właściwym dla umów [Contracts (Applicable Law) Act] (którą wdrożono konwencję rzymską z 1980 r.) ma nadal zastosowanie do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r. (rozporządzenie Rzym I ma zastosowanie do umów zawartych od tego dnia włącznie). Rozporządzenie ma zastosowanie do spraw, w których szkoda nastąpiła po dniu 11 stycznia 2009 r. Normy prawa precedensowego (*common law*) mają nadal zastosowanie w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego zniesławienia oraz sprawach z zakresu prawa spadkowego i prawa rzeczowego. Na przykład ustawa o prawie właściwym dla umów nadaje skuteczność Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych.
W sprawach z zakresu prawa rodzinnego źródłem norm regulujących prawo właściwe jest zasadniczo *common law*, z pewnymi wyjątkami. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego zastosowanie ma co do zasady prawo Gibraltaru, z zastrzeżeniem określonych wyjątków przewidzianych w *common law* – np. w odniesieniu do stwierdzenia nieważności małżeństwa – lub w ustawodawstwie – np. w odniesieniu do świadczeń alimentacyjnych zgodnie z ustawą o alimentach (Maintenance Act) i ustawą o wzajemnym wykonywaniu orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act].
W sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej i ochrony dzieci podlegających rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003 oraz konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. prawo właściwe regulują odpowiednio przepisy rozporządzenia z 2011 r. o postępowaniu w sprawach rodzinnych dotyczących dzieci (konwencja haska z 1996 r.) (Family Proceedings (Children) (1996 Hague Convention) Rules 2011) oraz art. 15 konwencji z 1996 r., co oznacza, że zastosowanie ma prawo Gibraltaru, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.
Normy kolizyjne w Gibraltarze mają swoje źródło zarówno w ustawodawstwie, jak i w orzecznictwie (czyli w *common law*), przy czym równowaga między tymi dwoma źródłami jest uzależniona od konkretnej dziedziny prawa. Na przykład kwestie związane z wyborem prawa właściwego w umowach reguluje obecnie głównie ustawa o prawie właściwym dla umów (Contracts (Applicable Law) Ordinance). Warto natomiast odnotować, że niektóre z tych ustaw nadają skuteczność umowom międzynarodowym (takie umowy, w odróżnieniu od przepisów UE mających bezpośrednie zastosowanie, wymagają przyjęcia ustawy, aby mogły wywoływać skutek w Zjednoczonym Królestwie, a co za tym idzie również w Gibraltarze). Na przykład ustawa o prawie właściwym dla umów nadaje skuteczność Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, mająca zastosowanie do Gibraltaru od 1964 r.
Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, mająca zastosowanie do Gibraltaru od 1994 r. (zastąpiona rozporządzeniem Rzym I w odniesieniu do umów zawartych od dnia 17 grudnia 2009 r. włącznie).
Konwencja haska z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności, mająca zastosowanie do Gibraltaru od 1989 r.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Z tego, co nam wiadomo, Zjednoczone Królestwo nie jest stroną żadnej umowy dwustronnej, która zawierałaby normy kolizyjne.
Należy jednak podkreślić, że chociaż konwencja rzymska z 1980 r. i konwencje haskie dają państwu pewne możliwości w zakresie wyboru prawa właściwego dla kolizji „wewnętrznych", takich jak kolizje przepisów prawa Anglii i Walii oraz Szkocji, Zjednoczone Królestwo nie zdecydowało się z nich skorzystać. W związku z tym do kolizji przepisów poszczególnych porządków prawnych wewnątrz Zjednoczonego Królestwa oraz do kolizji przepisów z przepisami państw trzecich stosuje się postanowienia konwencji rzymskiej (w odniesieniu do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r.) i konwencji haskich.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?

Zgodnie z ogólnie obowiązującą zasadą normy kolizyjne stosuje się wyłącznie w przypadku, gdy przynajmniej jedna ze stron stwierdzi, że normy te powinny mieć zastosowanie. W przypadku braku takiego twierdzenia lub braku przekonujących dowodów dotyczących treści prawa obcego sąd stosuje zazwyczaj prawo Gibraltaru do rozpoznania kwestii spornej. Ponieważ norma ta dotyczy kwestii dowodowych i procesowych, rozporządzenia UE, konwencja rzymska z 1980 r. itp. nie mają na nią wpływu.

2.2 Odesłanie

W rozporządzeniach UE wykluczono możliwość stosowania doktryny odesłania w sprawach podlegających unijnym normom kolizyjnym – takie samo podejście przyjęto również w ustawie o prawie właściwym dla umów. Dlatego też jeżeli gibraltarska norma kolizyjna dotycząca czynu niedozwolonego niedbalstwa odsyła do prawa francuskiego, zastosowanie będzie miało francuskie prawo krajowe, nawet jeśli sąd francuski zastosowałby prawo innego państwa. Wydaje się, że jednym z powodów uzasadniających wykluczenie odesłania w tych obszarach jest fakt, że jego zastosowanie naruszyłoby złożone przepisy przewidziane w ustawach.

Rola odesłania w pozostałych dziedzinach prawa jest obecnie nieco ograniczona, a w niektórych przypadkach brak jest pełnej jasności co do możliwości jego zastosowania. Można stwierdzić, że odesłanie będzie miało zastosowanie do gruntów położonych za granicą państwa, w odniesieniu do których zgodnie z prawem Gibraltaru stosuje się *lex rei sitae*. W takich przypadkach pragmatycznym rozwiązaniem wydaje się stosowanie prawa sądu, w którego okręgu położona jest nieruchomość, aby zwiększyć szanse na to, że gibraltarskie orzeczenie dotyczące tej nieruchomości będzie skuteczne. Z orzecznictwa sądów pierwszej instancji w sprawach dotyczących rzeczowego majątku ruchomego położonego za granicą wynika, że odniesienie do *lex rei sitae* nie będzie obejmowało odesłania.

W sprawach rodzinnych odnotowuje się pewne ograniczone orzecznictwo stanowiące, że doktryna odesłania może zostać zastosowana w takich sprawach w określonych okolicznościach.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przedstawienie dowodu potwierdzającego treść norm kolizyjnych prawa obcego jest w wielu przypadkach kosztowne, dlatego też strony rzadko decydują się na wystąpienie o ich zastosowanie (zob. pkt 2.1 powyżej). Kwestie związane ze stosowaniem odwołania są przedmiotem intensywnej debaty akademickiej. W ustawach dotyczących kolizji przepisów przeważa podejście zakładające wyłączenie odesłania. Dlatego też jeżeli gibraltarska norma kolizyjna dotycząca czynu niedozwolonego niedbalstwa odsyła do prawa francuskiego, zastosowanie będzie miało francuskie prawo krajowe, nawet jeśli sąd francuski zastosowałby prawo innego państwa. Wydaje się, że jednym z powodów uzasadniających wykluczenie odesłania w tych obszarach jest fakt, że jego zastosowanie naruszyłoby złożone przepisy przewidziane w ustawach.

Wydaje się jednak, że odesłanie ma zastosowanie w sprawach dotyczących dziedziczenia ruchomości i nieruchomości, a także – potencjalnie – w odniesieniu do ogólnie rozumianych możliwych przypadków przenoszenia takich składników majątku, jeżeli w gibraltarskich normach kolizyjnych powołano się na prawo miejsca zamieszkania lub prawo miejsca położenia nieruchomości, a także w sprawach z zakresu prawa rodzinnego (które odnoszą się do prawa miejsca zamieszkania). W takich przypadkach pragmatycznym rozwiązaniem wydaje się stosowanie prawa sądu, w którego okręgu położona jest nieruchomość, aby zwiększyć szanse na to, że gibraltarskie orzeczenie dotyczące tej nieruchomości będzie skuteczne. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przedstawienie dowodu potwierdzającego treść norm kolizyjnych prawa obcego jest w wielu przypadkach kosztowne, dlatego też strony rzadko decydują się na wystąpienie o ich zastosowanie (zob. pkt 2.1 powyżej).

2.3 Zmiana łącznika

Kwestię tę rozstrzyga się przez określenie w każdej normie kolizyjnej czasu ustalenia łącznika. Na przykład w przypadku przenoszenia ruchomości prawem właściwym jest prawo obowiązujące w miejscu, w którym ruchomość znajdowała się w chwili jej przeniesienia, jeżeli domniemywa się, że odnośna czynność wywarła wpływ na prawo własności tej ruchomości.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Zgodnie ze zwyczajowo obowiązującymi przepisami sądy gibraltarskie mogą odmówić zastosowania prawa obcego, jeżeli prawo to jest sprzeczne z gibraltarskim porządkiem publicznym. Próg, od którego można zastosować te przepisy, jest jednak bardzo wysoki: ich zastosowanie jest dopuszczalne np. w sytuacji, w której zastosowanie prawa obcego byłoby „całkowicie sprzeczne z fundamentalnymi zasadami wymierzania sprawiedliwości przez sąd gibraltarski". Na gibraltarski porządek publiczny wpływ wywierają zobowiązania międzynarodowe zaciągnięte przez Zjednoczone Królestwo, w szczególności postanowienia europejskiej konwencji praw człowieka; przypadki naruszenia praw człowieka stanowią jedną z dobrze znanych sytuacji, w których dochodzi do sprzeczności z gibraltarskim porządkiem publicznym; inną tego rodzaju sytuacją jest sytuacja, w której prawo obce „w rażący sposób narusza przepisy prawa międzynarodowego o fundamentalnym znaczeniu" (np. inwazja Iraku na Kuwejt w 1990 r.).

Ponadto rozporządzenia Rzym I i Rzym II umożliwiają obecnie zastosowanie wymuszających swoje zastosowanie przepisów państwa siedziby sądu bez względu na to, które prawo miałoby w innym wypadku zastosowanie do umowy. Przepisy takie można zasadniczo znaleźć w obszarach praw konsumentów i zatrudnienia lub w ustawodawstwie uzupełniającym konwencję międzynarodową.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Dowód potwierdzający treść prawa obcego przeprowadza się w taki sam sposób jak dowód potwierdzający wystąpienie okoliczności faktycznej. Odpowiedzialność za udowodnienie treści prawa obcego spoczywa na stronach; sędziowie nie mogą sami badać treści prawa obcego. W przypadku wystąpienia sprzeczności między dowodami przedstawionymi przez strony sędzia może ocenić wiarygodność biegłych i ma możliwość wzięcia pod uwagę dowodów głównych (np. aktów prawa obcego i orzecznictwa wydanego na podstawie prawa obcego), w szczególności jeżeli sporządzono je w języku angielskim i jeżeli dotyczą koncepcji prawnych, z którymi sędzia gibraltarski jest zaznajomiony.

Dowód potwierdzający treść prawa obcego przeprowadza się zazwyczaj z opinii biegłego. W tym kontekście samo przedstawienie treści aktu prawa obcego, orzeczenia wydanego przez sąd obcy lub tekstu opracowanego przez autorytet w danej dziedzinie przed sądem nie jest wystarczające. Dowód z opinii biegłego dotyczący treści prawa obcego można przeprowadzić na podstawie zeznań dowolnej „odpowiednio wykwalifikowanej osoby dysponującej stosowną wiedzą lub doświadczeniem", niezależnie od tego, czy jest ona uprawniona do praktykowania zawodu prawniczego w odnośnej jurysdykcji. Biegli są jednak zazwyczaj pracownikami naukowo-dydaktycznymi albo przedstawicielami zawodów prawniczych w danej jurysdykcji. Jeżeli treść prawa obcego została ustalona przez sąd angielski lub gibraltarski we wcześniejszym orzeczeniu, orzeczenie to może zostać wykorzystane jako dowód potwierdzający treść prawa obcego – w takiej sytuacji przyjmuje się, że treść prawa obcego odpowiada treści ustalonej w przywołanym orzeczeniu, o ile nie przedstawiono dowodu przeciwnego.

Ciężar dowodu spoczywa na stronie powołującej się na przepisy prawa obcego. W przypadku nieprzedstawienia przekonujących dowodów na potwierdzenie treści prawa obcego zasadniczo zastosowanie będzie miało prawo gibraltarskie. Jednak w przypadku, gdy nie będzie podstaw do tego, by sądzić, że prawo obce w jakimkolwiek stopniu przypomina prawo gibraltarskie (np. przepisy ustawy podatkowej obowiązującej w innej jurysdykcji europejskiej), powództwo może zostać oddalone.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

We wszystkich sprawach dotyczących zobowiązań umownych wiążących się z wyborem prawa właściwego bezpośrednie zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Normy kolizyjne ustanowione w tym rozporządzeniu mogą mieć zastosowanie również w sprawach dotyczących stosunku, który na

mocy gibraltarskiego prawa krajowego nie zostałby uznany za stosunek umowny (np. umowa, w której nie występuje świadczenie wzajemne (*consideration*), np. umowa darowizny).
Kwestie procesowe regulują przepisy prawa państwa sądu orzekającego. Dlatego też ocenę poziomu odszkodowania (ale nie rodzaju szkody) oraz ocenę środków dowodowych przeprowadza się zgodnie z prawem państwa sądu orzekającego. Ponieważ kwestie związane z terminami przedawnienia są kwestiami o charakterze materialnym, w przypadku zobowiązań umownych regulują je przepisy prawa właściwego na mocy rozporządzenia. Poniżej przedstawiono najważniejsze przepisy prawa materialnego w tym zakresie.
Jeżeli strony wyraźnie wybrały prawo właściwe lub prawo, którego właściwości można dowieść z dostateczną dozą pewności, zastosowanie ma to właśnie prawo. Wybrane prawo zostanie najprawdopodobniej uznane za właściwe z dostateczną dozą pewności, jeżeli umowa została sporządzona w standardowej formie, co do której wiadomo, że podlega przepisom określonego prawa (np. umowa ubezpieczenia morskiego zawarta z Lloyd's), lub jeżeli wybór prawa wynika z wcześniejszych ustaleń między stronami. Jeżeli strony zawarły umowę dotyczącą właściwości sądu, umowę taką często – choć nie zawsze – uznaje się za wystarczający dowód wyboru sądu właściwego. W przypadku umowy o arbitraż, jeżeli określono kryteria wyboru arbitrów, taka sytuacja będzie sprzyjała uznaniu wybranego prawa za prawo właściwe, ale jeżeli arbitrów wyznacza się przez odniesienie do określonego organu międzynarodowego, prawdopodobieństwo, że wybór prawa właściwego uzasadniono z dostateczną dozą pewności, będzie znacznie mniejsze.
Swoboda wyboru prawa właściwego jest ograniczona pod kilkoma względami. Po pierwsze, w przypadku umów konsumenckich i umów o pracę wybór prawa właściwego nie może skutkować pozbawieniem konsumenta lub pracownika najemnego ochrony, która przysługiwałaby mu na mocy przepisów bezwzględnie obowiązujących, które miałyby zastosowanie w danym przypadku w przypadku braku wyraźnego wyboru prawa właściwego. Po drugie, jeżeli wszystkie elementy sytuacji są powiązane z jednym państwem, wskazanie innego prawa jako właściwe nie może pozbawiać przepisów bezwzględnie obowiązujących tego państwa skuteczności. Przewidziano również przepisy zapewniające konsumentom ochronę w kontekście umów ubezpieczenia. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku braku porozumienia w kwestii skuteczności wyboru prawa właściwego – np. z uwagi na podniesienie zarzutu działania pod przymusem – kwestię skuteczności takiego wyboru rozstrzyga się zgodnie z przepisami domniemanego prawa właściwego (tj. prawa, które regulowałoby kwestie związane z umową, gdyby wybór prawa właściwego był ważny), chyba że byłoby to „nieuzasadnione" (w takim przypadku można zastosować prawo miejsca zwykłego pobytu strony utrzymującej, że nie wyraziła zgody na wybór prawa właściwego).
W przypadkach, w których nie dokonano wyraźnego wyboru prawa właściwego lub w których wyboru prawa właściwego nie można udowodnić z dostateczną dozą pewności, w rozporządzeniu Rzym I przewidziano przepisy szczególne uzależnione od rodzaju umowy, ale jeżeli zastosowanie tych przepisów również okaże się niewystarczające do rozstrzygnięcia kwestii prawa właściwego, prawem właściwym będzie zasadniczo prawo państwa, w którym podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy ma swoje miejsce zwykłego pobytu. Podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy nie zawsze jest łatwy do zidentyfikowania – zazwyczaj będzie to strona, która nie uiszcza płatności za dostarczenie towarów lub świadczenie usługi (np. podmiotem zobowiązanym do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy będzie sprzedawca produktu, pożyczkodawca w ramach transakcji bankowej czy gwarant w umowie gwarancyjnej). Domniemanie to można obalić na korzyść prawa państwa, z którym umowa pozostaje w ściślejszym związku.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Jeżeli chodzi o kwestie związane z zobowiązaniami pozaumownymi, w większości przypadków zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym II. Ustawa będzie miała zastosowanie wyłącznie w kwestiach dotyczących czynów niedozwolonych, które nie wchodzą w zakres rozporządzenia, a więc kwestie związane ze zniesławieniem nadal reguluje *common law* (zob. poniżej). Terminy przedawnienia również ustala się na podstawie prawa właściwego.
Zgodnie z rozporządzeniem Rzym II zasadniczo stosuje się prawo obowiązujące w miejscu, w którym wystąpiła szkoda. W przepisach szczególnych określono prawo właściwe dla niektórych rodzajów zobowiązań pozaumownych, w tym odpowiedzialności za produkt, nieuczciwej konkurencji, czynów niedozwolonych popełnionych w odniesieniu do środowiska naturalnego i czynów niedozwolonych związanych z prawami własności intelektualnej. Choć przepisy rozporządzenia zapewniają również stronom możliwość wyboru prawa właściwego w określonych okolicznościach, nie można z nich skorzystać w celu obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa Unii lub prawa krajowego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że ocenę szkody przeprowadza się zgodnie z przepisami prawa właściwego.
Jak stwierdzono powyżej, kwestie związane ze zniesławieniem [które obejmuje zniesławienie mienia (*slander of title*), zniesławienie towarów (*slander of goods*), oszczerstwo oraz wszelkie zdefiniowane na gruncie prawa obcego czyny „odpowiadające takiemu czynowi lub w inny sposób podobne do takiego czynu"] nadal reguluje *common law*. W takim przypadku ma zastosowanie doktryna *double actionability*: czyn niedozwolony może być przedmiotem postępowania w Gibraltarze wyłącznie w przypadku, gdy może być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa obcego jurysdykcji, w której doszło do jego popełnienia (zazwyczaj w drodze publikacji), oraz jeżeli mógłby być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa Gibraltaru, gdyby został popełniony w Gibraltarze. Zasadę tę utrzymano w mocy po protestach organizacji medialnych obawiających się stosowania opresyjnych przepisów prawa obcego. Od tej zasady istnieje jeden wyjątek: jeżeli inne państwo ma bliższy związek ze zdarzeniem i ze stronami, zastosowanie będzie miało prawo tego państwa. Należy pamiętać, że obszar ten charakteryzuje się szczególnym brakiem pewności.
Jeżeli chodzi o zarządzanie trustami, prawo właściwe regulują przepisy ustawy o uznawaniu trustów (Trusteees Act) wdrażającej konwencję haską w sprawie prawa właściwego dla trustów. Wspomniana ustawa stanowi, że prawem właściwym jest prawo wskazane przez ustanawiającego lub – w przypadku braku takiego wskazania – prawo, z którym dany trust jest najściślej związany. W ustawie tej uregulowano kwestie związane z ważnością trustu, jego strukturą, skutkami i zarządzaniem trustem.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

W chwili urodzenia miejscem zamieszkania dziecka („domicyl pierwotny") jest miejsce zamieszkania ojca dziecka w chwili jego urodzenia, jeżeli dziecko pochodzi ze związku małżeńskiego. Jeżeli dziecko nie pochodzi ze związku małżeńskiego lub jeżeli w chwili jego urodzenia jego ojciec już nie żył, za miejsce zamieszkania dziecka jest tożsame z miejscem zamieszkania jego matki. Zasadę tę stosuje się do chwili ukończenia przez dziecko 16. roku życia (tj. miejsce zamieszkania dziecka zmienia się wraz ze zmianą miejsca zamieszkania – odpowiednio – jego ojca lub matki).
W przypadku osób, które ukończyły 16. rok życia, zasada pierwotnego miejsca zamieszkania nadal obowiązuje, chyba że osoby te wybiorą inne miejsce zamieszkania („domicyl z wyboru"). Osoba, która chce wybrać inne miejsce zamieszkania, musi faktycznie przebywać w danej jurysdykcji z zamiarem zamieszkania na czas nieokreślony lub na stałe. Jeżeli którykolwiek z tych wymogów nie będzie już spełniony, domicyl z wyboru przestaje mieć zastosowanie i ponownie obowiązuje domicyl pierwotny.
Miejsca zamieszkania żony nie ustala się już przez odniesienie do miejsca zamieszkania jej męża: kwestię tę ocenia się niezależnie.
Zdolność do podjęcia określonych zobowiązań (np. zawarcia umowy, sporządzenia testamentu, zawarcia związku małżeńskiego) regulują przepisy obowiązujące w danym obszarze, które omówiono w odpowiednich punktach.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Kwestie związane z władzą rodzicielską i ochroną dziecka regulują zasadniczo przepisy prawa Gibraltaru, z zastrzeżeniem określonych wyjątków takich jak (omówione powyżej) wyjątki związane ze sprawami dotyczącymi konwencji haskiej z 1996 r. i sprawami wchodzącymi w zakres rozporządzenia Bruksela II bis. Prawo angielskie uznaje się również zasadniczo za właściwe – z pewnymi wyjątkami – do uregulowania kwestii związanych z pochodzeniem dziecka i przysposobieniem.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Kwestie związane z formalną ważnością małżeństwa reguluje zasadniczo prawo miejsca, w którym zawarto małżeństwo, z pewnymi wyjątkami.
Zdolność osób do zawarcia związku małżeńskiego zależy zasadniczo od ich miejsca zamieszkania w chwili bezpośrednio poprzedzającej wstąpienie w związek małżeński. Prawo takiego miejsca reguluje m.in. kwestię wyrażenia przez strony zgody na zawarcie małżeństwa, wymogi dotyczące wieku oraz to, z którymi osobami należącymi do dalszej rodziny nie można zawrzeć związku małżeńskiego. W szczególnym przypadku dotyczącym wieku związek małżeński będzie nieważny, jeżeli w chwili jego zawarcia którekolwiek z małżonków zamieszkujących w Gibraltarze było w wieku poniżej 16 lat. Małżeństwo można jednak zawrzeć, jeżeli przed ceremonią złożony zostanie wniosek o wydanie specjalnego zezwolenia na zawarcie małżeństwa.
W sprawach dotyczących rozwodu lub separacji zastosowanie ma zasadniczo prawo Gibraltaru, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.
Prawo gibraltarskie stosuje się również z reguły w odniesieniu do zobowiązań alimentacyjnych, z pewnymi wyjątkami.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Instytucja małżeńskiego ustroju majątkowego zasadniczo nie jest znana w *common law*. W sprawach dotyczących aspektów finansowych związanych z rozwodem, separacją lub stwierdzeniem nieważności małżeństwa lub w sprawach dotyczących świadczeń alimentacyjnych sądy gibraltarskie będą zasadniczo stosowały prawo Gibraltaru lub, w miarę możliwości, orzecznictwo sądów Anglii i Walii, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W przypadku dziedziczenia ustawowego (tj. w braku testamentu) w kwestiach związanych z dziedziczeniem ruchomości stosuje się prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy z chwili śmierci; kwestie związane z dziedziczeniem nieruchomości reguluje prawo miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*).
Jeżeli sporządzono testament (dziedziczenie testamentowe), zdolność spadkodawcy do sporządzenia testamentu w celu rozrządzenia ruchomością zależy od prawa miejsca zamieszkania spadkodawcy w dniu sporządzenia testamentu. Zapisobierca będzie uprawniony do otrzymania ruchomości, jeżeli ma odpowiednią zdolność na mocy prawa obowiązującego w miejscu jego zamieszkania albo na mocy prawa obowiązującego w miejscu zamieszkania spadkodawcy. Nie ustanowiono konkretnej podstawy prawnej w odniesieniu do nieruchomości, niemniej najprawdopodobniej obowiązywałaby zasada *lex rei sitae*. Ta sama zasada regulowałaby zapewne również kwestie związane ze zdolnością zapisobiercy do przyjęcia zapisu nieruchomości.
Zgodnie z ustawą z 2009 r. o testamentach (Wills Act 2009) testament jest formalnie ważny (np. sporządzony w obecności odpowiedniej liczby świadków), jeżeli sporządzono go zgodnie z dowolnym z następujących porządków prawnych: prawem miejsca sporządzenia testamentu (tj. z reguły miejsca, w którym podpisano go w obecności świadków) w chwili jego sporządzenia; prawem miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu; prawem właściwym zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili jego śmierci. Testament będzie również formalnie ważny, jeżeli chodzi o przeniesienie nieruchomości, jeżeli został sporządzony zgodnie z prawem krajowym miejsca położenia nieruchomości (co oznacza wyłączenie odesłania, mimo że omawiana kwestia dotyczy nieruchomości).
Testament mający na celu rozrządzenie ruchomością jest ważny pod względem formalnym (np. pod względem ograniczeń dotyczących kwoty, jaką spadkodawca może rozrządzić w ramach testamentu), jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili jego śmierci; testament mający na celu rozrządzenie nieruchomością jest ważny pod względem formalnym, jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca położenia nieruchomości, tj. z systemem prawa krajowego mającym zastosowanie zgodnie z zasadą *lex rei sitae*.
Wykładni testamentu dokonuje się zgodnie z prawem preferowanym przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia testamentu. Domniemanie to przyjmuje się bez zagłębiania się w sprawę, przy czym można je obalić, przedstawiając dowody świadczące o tym, że spadkodawca wyraźnie rozważał możliwość poddania testamentu innemu systemowi prawnemu i sporządził testament z takim właśnie zamiarem. Jeżeli chodzi o nieruchomości, zastosowanie może mieć dodatkowe ograniczenie, zgodnie z którym w przypadku gdy interes prawny wynikający ze sporządzenia testamentu w taki sposób byłby niedozwolony lub nie byłby uznawany w świetle prawa miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*), zastosowanie ma to ostatnie prawo.
Ważność domniemanego odwołania testamentu ustala się zgodnie z prawem właściwym dla miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili domniemanego odwołania (należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z gibraltarskim prawem krajowym – jeżeli ma ono zastosowanie – zawarcie małżeństwa skutkuje odwołaniem testamentu, chyba że zostanie wykazane, iż testament sporządzono z wyraźnym uwzględnieniem zamiaru wstąpienia w związek małżeński).
Jeżeli jednak do domniemanego odwołania testamentu doszło na mocy późniejszego testamentu (a nie np. wskutek zniszczenia testamentu), kwestię, czy taki drugi testament skutkuje odwołaniem poprzedniego testamentu, regulują przepisy właściwe w kwestii ważności formalnej drugiego testamentu.
W przypadku braku pewności odnośnie do tego, czy drugi testament odwołuje wcześniejszy testament, kwestie związane ze sporządzeniem testamentu rozstrzyga się zgodnie z przepisami prawa preferowanego przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia drugiego testamentu.

3.8 Nieruchomości

Sprawy majątkowe dzieli się na sprawy dotyczące ruchomości i sprawy dotyczące nieruchomości; to, czy dany składnik majątku jest ruchomością czy nieruchomością, reguluje prawo miejsca położenia majątku.
W przypadku nieruchomości prawem właściwym jest prawo miejsca położenia nieruchomości i można zastosować odesłanie. Zasadę tę stosuje się do wszelkich kwestii dotyczących czynności prawnej, w tym zdolności do czynności prawnych, wymogów formalnych i ważności czynności prawnej. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w Gibraltarze rozróżnia się oczywiście umowy przenoszące własność gruntów lub innej nieruchomości oraz umowy regulujące prawa i obowiązki stron umów przeniesienia – umowy regulujące prawa podlegają innym normom kolizyjnym (w szczególności przepisom rozporządzenia Rzym I).
Jeżeli chodzi o kwestie własnościowe (w odróżnieniu od kwestii umownych) związane z przeniesieniem ruchomego majątku rzeczowego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo miejsca położenia majątku w chwili zdarzenia, co do którego przyjęto domniemanie, że wywarło wpływ na prawo własności tego składnika majątku. Nie jest do końca jasne, czy w takiej sytuacji można zastosować odesłanie – ogół orzeczeń sądów gibraltarskich wydanych w pierwszej instancji wydaje się wskazywać, że nie. Prawo do majątku rzeczowego nabyte zgodnie z tą ogólną zasadą będzie uznawane za ważne w Gibraltarze, jeżeli ruchomość zostanie następnie przeniesiona z państwa, w którym znajdowała się w chwili nabycia prawa własności, do chwili, w której prawo to zostanie zastąpione nowym prawem nabytym zgodnie z prawem państwa, do którego przeniesiono ruchomość. Szczególny wyjątek od ogólnej zasady mającej zastosowanie do ruchomego majątku rzeczowego dotyczy sytuacji, w której majątek rzeczowy jest przenoszony, a strony nie znają jego aktualnego położenia, lub majątek ten znajduje się w określonym miejscu tymczasowo – jeżeli takie przeniesienie majątku będzie ważne zgodnie z mającym zastosowanie prawem właściwym, przeniesienie to będzie skuteczne w Gibraltarze.

W przypadku cesji ruchomych wartości niematerialnych i prawnych, jeżeli stosunek między cedentem a cesjonariuszem ma charakter umowny (jak ma to miejsce w przypadku większości długów), a kwestia dotyczy wyłącznie ważności i skutków samej cesji, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Należy zwrócić uwagę na fakt, że normy kolizyjne dotyczące cesji i przeniesienia wartości niematerialnych i prawnych są trudne do streszczenia; ponadto nie przewidziano jednej nadrzędnej normy kolizyjnej w tym zakresie, głównie z uwagi na fakt, że kategoria wartości niematerialnych i prawnych obejmuje bardzo szerokie spektrum praw, z których nie wszystkie mają charakter umowny. W kwestiach dotyczących ruchomych wartości niematerialnych i prawnych zaleca się zasięgnięcie porady specjalisty.

3.9 Niewypłacalność

Zjednoczone Królestwo – a co za tym idzie również Gibraltar – jest związane rozporządzeniem Rady nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, w którym określono właściwe zasady mające zastosowanie do postępowań, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy, jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim UE (innym niż Dania). Jeżeli sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd gibraltarski (tj. jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajdował się w Gibraltarze, który uznaje się za miejsce siedziby statutowej dłużnika), prawem właściwym jest prawo Gibraltaru.

W przypadkach wykraczających poza zakres rozporządzenia nr 1346/2000 prawo gibraltarskie będzie miało zastosowanie, jeżeli sądy gibraltarskie będą właściwe do rozpoznania sprawy (taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy spółka została zarejestrowana w Gibraltarze lub gdy w Gibraltarze znajdują się osoby, które odniosłyby korzyść z tytułu likwidacji spółki, i nie stwierdzono żadnych zasadnych przesłanek ku temu, by odmówić uznania właściwości sądów gibraltarskich).

Ostatnia aktualizacja: 08/06/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.